

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLER İÇİN MÜZİK VE OYUN
DERSİNE YÖNELİK DİJİTAL MATERYAL TASARIMI

Aydın Erdem

DOKTORA TEZİ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MAYIS, 2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren altı (6) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı :Aydın
Soyadı :Erdem
Bölümü :Müzik Eğitimi
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Müzik ve Oyun Dersine Yönelik Dijital Materyal Tasarımı
İngilizce Adı : Designing A Digital Material For Music And Play Lesson Targeting Students With Special Needs

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Aydın Erdem

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Aydın ERDEM tarafından hazırlanan “Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Müzik ve Oyun Dersine Yönelik Dijital Materyal Tasarımı” adlı tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Sadık Özçelik

(Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Barış Demirci

(Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Aytakin Albuz

(Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Eylem Dayı

(Zihin Engellilerin Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Bilgehan Eren

(Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 19 / 04 / 2024

Bu tezin Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Özel çocukların aileleri ve öğretmenlerine

TEŞEKKÜR

Uzun yıllar süren, büyük bir özveri ile hazırladığım doktora tezimi tamamlamış olmanın gururunu yaşıyorum. Çalışmanın hazırlanması sürecinde başta tez konusunun seçimi olmak üzere çalışmamın her aşamasında beni destekleyen, hoşgörüsünün sınırı olmayan tez danışmanım sayın Prof. Sadık Özçelik'e teşekkür ederim. Tez izleme komitemde yer alarak çalışmam konusunda beni cesaretlendiren, pratikliği ile tez sürecimi kolaylaştıran sayın Prof. Dr. Aytekin Albuz'a, özel eğitim ve müzik alanlarını kaynaştırmada bilgisinden çokça faydalandığım, her çıkmaza girdiğimde çıkış yolunu gösteren sayın Doç. Dr. Eylem Dayı'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Tez savunmama katılarak yapıcı eleştirileriyle tezimin son halini almasını sağlayan sayın Prof. Dr. Barış Demirci'ye, müzik ve özel eğitim alanındaki bilgi ve tecrübelerini aktararak web sayfasının kullanışlı hale getirilmesinde beni destekleyen sayın Doç. Dr. Bilgehan Eren'e sonsuz teşekkür ederim.

Verilerin analizi sürecinde değerli görüşlerini esirgemeyen kıymetli meslektaşım Dr. Erkut Çağlak'a, tezimin verilerinin toplanması ve sonrasında bilgi ve tecrübelerine başvurduğum, görüşlerini samimiyetle ifade eden kıymetli akademisyenlere ve özel eğitim öğretmenlerine, dijital materyalde bulunan şarkıların düzenlemelerini yapan değerli mesai arkadaşım Serdar Olpak'a çok teşekkür ederim. Web sayfasındaki şarkıları seslendiren ve bana büyük sabır ve fedakârlık gösteren hayattaki şansım değerli eşim Derya Aydın Erdem'e, varlığı ve neşesi ile hayatımızı renklendiren, tez yazım sürecinde en çok fedakarlığı yapmak durumunda kalan oğlum Çağatay Erdem'e gösterdiği sabır ve hoşgörüden dolayı sonsuz teşekkür ederim.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLER İÇİN MÜZİK VE OYUN DERSİNE YÖNELİK DİJİTAL MATERYAL TASARIMI

(Doktora Tezi)

Aydın Erdem

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mayıs 2024

ÖZ

Bu araştırmada, özel gereksinimli öğrencilere verilen “müzik ve oyun” dersine yönelik, özel eğitim öğretmenleri tarafından kullanılabilecek bir yardımcı dijital materyal geliştirilmesi amaçlanmıştır. Materyalin geliştirilme sürecinde alan uzmanı akademisyenler ve özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmanın katılımcıları üçü özel eğitim ve biri müzik eğitimi uzmanı olmak üzere dört akademisyen ile on özel eğitim öğretmenidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Özel gereksinimli öğrenciler için “müzik ve oyun” dersine yönelik yardımcı dijital materyal geliştirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada müzik ve oyun etkinliklerinin özel eğitim öğrencilerinin gelişimlerinde etkili olduğu, özel eğitim öğretmenlerinin “müzik ve oyun” dersini işlemek için yeterli bilgi birikimine ve uygun materyallere sahip olmadığı sonuçları ortaya konmuştur. Bu sonuçlara dayalı olarak “müzik ve oyun” dersinde kullanılmak üzere dijital materyal geliştirilmiş ve bu materyalle ilgili alınan görüşlerde ise hazırlanan materyalin basitleştirilmiş tasarımı, erişilebilir olması, zengin ve kapsayıcı içeriği ile dersin kazanımlarına uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar kapsamında, öğretmenlerin “müzik ve oyun” dersini işleyebilmeleri için ihtiyaç duydukları bilgi ve beceriyi kazanmaları amacıyla üniversitedeki eğitimlerinde aldıkları “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinin ne şekilde işleneceğine ilişkin hem özel eğitim hem de müzik eğitimi alanlarınca kabul görmüş bir yaklaşımın getirilmesi, geliştirilen dijital materyalin

okullarda öğretmenler tarafından evlerde ise ebeveynler tarafından kullanımının yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler : Özel Eğitim, Oyun, Müzik, Dijital Materyal.
Sayfa Adedi : xvi+165
Danışman : Prof. Sadık ÖZÇELİK

**DESIGNING A DIGITAL MATERIAL FOR MUSIC AND PLAY
LESSON TARGETING STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS**

(Ph.D Thesis)

Aydın Erdem

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

May 2024

ABSTRACT

In this study, we aimed to develop an assisting digital material that could be used by special education teachers for the “music and game” lesson being taught to the students with special education needs. During the process of material development, the views of field expert academicians and special education teachers were consulted. The participants of the study consisted of four academicians, three special education experts and one music education expert, and ten special education teachers. In this study, we used action research method, one of the qualitative research methods. Having aimed at developing an assisting digital material for the students with special education needs for “music and game” lessons, the research indicated that music and game activities were beneficial to the improvement of special education students, teachers of special education did not have enough knowledge accumulation to teach this lesson, and they did not have adequate materials. Based on these findings, we have developed a digital material to be used in “music and game” lessons, and the views on the material developed indicated that this material was in line with the achievements of the lesson due to its enriched and comprehensive content with a simplified design and accessibility. Within the scope of obtained outcomes of this research, it is suggested that acquisition of an approach both in the fields of special education and music education regarding how “game and music in special education” should be taught by special education teachers who were trained at college for the knowledge and skills to teach this lesson should be accepted, and this digital material should commonly be used by teachers at school and parents at home.

Keywords : Special Education, Play, Music, Digital Material.
Number of Pages : xvi+165
Supervisor : Prof. Sadık ÖZÇELİK

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Amaç.....	6
1.2. Önem	7
1.3. Sayıtlar	7
1.4. Sınırlılıklar	8
1.5.Tanımlar	8
BÖLÜM 2	9
KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Otizm Spektrum Bozukluğu	9

2.1.1. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Özellikleri.....	10
2.2. Zihinsel Engelli Çocuklar.....	11
2.3. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan ve Zihinsel Engelli Öğrencilerin Eğitimi....	12
2.4. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan ve Zihinsel Engelli Çocuklarda Oyun ve Müzik	14
2.5. Eğitimde Teknoloji Kullanımı ve Dijital Materyal Geliştirme.....	17
2.5.1. Özel Eğitimde Dijital Materyal Kullanımı	18
2.5.2. Müzik Eğitiminde Dijital Materyal Kullanımı.....	20
BÖLÜM 3	22
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	22
3.1. Araştırma Konusuna İlişkin Ulusal Alan Yazında Bulunan Çalışmalar	22
3.2. Araştırma Konusuna İlişkin Uluslararası Alan Yazında Bulunan Çalışmalar	29
BÖLÜM 4	33
YÖNTEM	33
4.1. Araştırma Modeli.....	33
4.2. Eylem Araştırması Sürecinin Aşamaları	34
4.2.1. Planlama	36
4.2.2. Eylem (Uygulama)	37
4.2.3 Değerlendirme	37
4.2.4. Raporlaştırma	37
4.3. Verilerin Toplanması.....	38
4.3.1. Alan Yazın Taraması.....	38
4.3.2. Görüşme.....	38
4.3.2. Katılımcılar.....	40
4.4. Verilerin Analizi.....	42
4.5. Geçerlik ve Güvenirlik	43

4.5.1. Geçerlik.....	43
4.5.2. Güvenirlik.....	45
BÖLÜM 5	48
BULGULAR ve YORUM	48
5.1. Akademisyenlerin ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik ve Oyun Dersine İlişkin Görüşlerine Dair Bulgular ve Yorumlar	49
5.1.1. Akademisyenlerin Müzik ve Oyun Dersine İlişkin Görüşlerine Dair Bulgular	49
<i>5.1.1.1. Tema-1 Müzik ve Oyun Dersinin Önemine İlişkin Görüşler.....</i>	<i>49</i>
<i>5.1.1.2. Tema-2 Üniversitede Verilen “Özel Eğitimde Oyun ve Müzik” Dersine İlişkin Görüşler</i>	<i>53</i>
<i>5.1.1.3. Tema-3 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yeterlikleri</i>	<i>58</i>
<i>5.1.1.4. Tema-4 Web Sayfası İçin Öneriler.....</i>	<i>64</i>
5.1.2. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik ve Oyun Dersine İlişkin Görüşlerine Dair Bulgular ve Yorumlar	68
<i>5.1.2.1. Tema-1 Müzik ve Oyun Dersinin Etkililiğine ve Öğrencilere İlişkin Görüşler.....</i>	<i>69</i>
<i>5.1.2.2. Tema-2 Öğretmen Yeterliklerine İlişkin Görüşler.....</i>	<i>79</i>
<i>5.1.2.3. Tema-3 Dijital Materyale İlişkin Görüşler ve Öneriler.....</i>	<i>91</i>
5.2. Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler İçin Hazırlanan Müzik ve Oyun Dersi (1. kademe) Öğretmen Yardımcı Dijital Materyale İlişkin Bulgular ve Yorumlar	103
5.3. Tasarlanan Materyale İlişkin Öğretmen Görüşleri ve Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	121
BÖLÜM 6	126
SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER.....	126
6.1. Sonuç	126

6.1.1. Akademisyenlerin Müzik ve Oyun Dersine İlişkin Görüşlerine Dair Sonuçlar	126
6.1.2. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik ve Oyun Dersine İlişkin Görüşlerine Dair Sonuçlar	129
6.2. Tartışma.....	133
6.3. Öneriler	138
6.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	138
6.3.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	138
KAYNAKLAR.....	140
EKLER	150
EK 1. Öğretmen Dönüt Formu	151
EK 2. Akademisyenler için Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	154
EK 3. Öğretmenler için Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	159
EK 4. Etik Komisyon İzni	164
EK 5. MEB Araştırma İzni	165

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. <i>Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Özellikleri</i>	11
Tablo 2. <i>Özel Eğitim Uygulama Okulu (1. Kademe) Ders Programı</i>	14
Tablo 3. <i>Katılımcı Akademisyenlere İlişkin Bilgiler</i>	41
Tablo 4. <i>Katılımcı Öğretmenlere İlişkin Bilgiler</i>	42
Tablo 5. <i>Müzik ve Oyun Dersinin Önemi Temasına İlişkin Kodlar ve Kategoriler</i>	50
Tablo 6. <i>Üniversitede Verilen “Özel Eğitimde Oyun ve Müzik” Dersine İlişkin Görüşler Temasına ait Kodlar ve Kategoriler</i>	54
Tablo 7. <i>Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yeterlikleri Temasına ait Kodlar ve Kategoriler</i>	58
Tablo 8. <i>Web Sayfası İçin Öneriler Temasına ait Kodlar ve Kategoriler</i>	64
Tablo 9. <i>Müzik ve Oyun Dersinin Etkililiğine ve Öğrencilere İlişkin Görüşler Temasına İlişkin Kodlar ve Kategoriler</i>	69
Tablo 10. <i>Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yeterliklerine İlişkin Kodlar ve Kategoriler</i>	79
Tablo 11. <i>Dijital Materyale İlişkin Görüşler ve Öneriler Temasına İlişkin Kodlar ve Kategoriler</i>	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Eylem araştırmasının uygulama süreci.....	35
Şekil 2. Ana sayfa görseli.....	104
Şekil 3. Ana menü görseli.	105
Şekil 4. Müzikler sayfası görseli.	105
Şekil 5. Klasik müzikler sayfası görseli.	106
Şekil 6. Halk müzikleri sayfası görseli 1.	107
Şekil 7. Halk müzikleri sayfası görseli 2.	107
Şekil 8. Pop müzikler sayfası görseli.....	108
Şekil 9. Çocuk şarkıları sayfası görseli.....	108
Şekil 10. Millî marşımız sayfası görseli.....	109
Şekil 11. Millî ve manevi günler sayfası görseli.....	109
Şekil 12. Uygulama örnekleri sayfası görseli 1.....	110
Şekil 13. Uygulama örnekleri sayfası görseli 2.....	111
Şekil 14. Uygulama örnekleri sayfası görseli 3.....	111
Şekil 15. Uygulama örnekleri sayfası görseli 4.....	112
Şekil 16. Oyunlar ana sayfası görseli	113
Şekil 17. Resimden enstrüman bulma oyunu görseli	113
Şekil 18. Sesten enstrüman bulma oyunu görseli	113
Şekil 19. Karışık ses bulma oyunu görseli	114
Şekil 20. Hızlı-yavaş oyunu görseli	114

Şekil 21. Sesler sayfası görseli 1.....	115
Şekil 22. Sesler sayfası görseli 2.....	115
Şekil 23. Enstrümanlar sayfası görseli 1.....	116
Şekil 24. Enstrümanlar sayfası görseli 2.....	116
Şekil 25. Enstrümanlar sayfası görseli 3.....	117
Şekil 26. Enstrümanlar sayfası görseli 4.....	117
Şekil 27. Enstrümanlar sayfası görseli 5.....	118
Şekil 28. Materyal geliştirme sayfası görseli	118
Şekil 29 Öğretim programları sayfası görseli 1.....	119
Şekil 30. Öğretim programları sayfası görseli 2.....	119
Şekil 31. Öğretim programları sayfası görseli 3.....	120
Şekil 32. Öğretmenler için bilgi havuzu sayfası görseli 1.....	120
Şekil 33. Öğretmenler için bilgi havuzu sayfası görseli 2.....	121

BÖLÜM 1

GİRİŞ

İnsanlar farklı bireysel özelliklerle dünyaya gelmekte, dünyaya geldikten sonra ise belirli gelişim evrelerinden geçmektedirler. Kimi bireyler doğumdan itibaren normal gelişim gösterirken kimi bireyler bazı yetersizliklerle hayata başlamaktadır. Gelişim açısından normal sürecin gerisinde olan öğrenciler, özel gereksinimli öğrenci olarak isimlendirilmekte ve farklı eğitim ortamlarında farklı alanlarda özel eğitim almaktadırlar (Akıncı, Sazak-Pınar & Alpagut, 2019). Malkoç (2022) özel eğitimi, bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim özellikleri açısından farklı olarak dünyaya gelen bireylerin gereksinimleri doğrultusunda eğitim alarak gelişimlerini tamamlamaya çalıştıkları eğitim olarak tanımlamıştır. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre (MEB, 2018) özel eğitim “özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak tanımlanmıştır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (MEB, 2018) yapılan özel eğitim tanımında adı geçen kavramlar incelendiğinde;

Özel yetiştirilmiş personel ile; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişim özelliklerini bilen, eğitimi öğrencilerin ihtiyaçlarına göre şekillendirebilen, özel eğitimin programları ve yöntemlerine hâkim özel eğitim öğretmenlerinden,

Geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile; öğrencinin gelişim özellikleri ve ihtiyaçları göz önüne alınarak bireysel olarak planlanmış, öğrencilerin bağımsız yaşam becerileri kazanmasını amaçlayan eğitim program ve hizmetlerinden,

Uygun ortamda sürdürülen eğitim ile; özel eğitim gereksinimi olan bireylerin ihtiyaçları göz önüne alınarak düzenlenmiş ortamlarda, özel olarak tasarlanmış öğretim materyalleri

kullanılarak gerçekleştirilen eğitimden söz edilmektedir. Bu kavramların ortak özelliği özel eğitime ihtiyacı olan her bir bireyin değişik bireysel özellikler taşıdığı ve hiçbirinin diğeriyle benzerlik göstermemesidir. Bu sebeple normal gelişim gösteren çocukların eğitim gördüğü okullarda standartlaştırılmış eğitim verilirken özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların eğitim gördüğü okullarda eğitim, bireylerin ihtiyaçlarına göre dizayn edilmiş ortamlarda, bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) hazırlanarak ve özel olarak tasarlanmış öğretim materyal ve yöntemleri kullanılarak uygulanır (MEB, 2018). Engelli bireylerin eğitim hakları ülkemizde 1997 yılında yayımlanan 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (MEB, 1997) ile güvence altına alınmıştır.

Dünyada bu konuda yapılan ilk yasal düzenlemelerden biri Amerika Birleşik Devletleri'nde 1974'te çıkarılan ve Tüm Engelli Çocukların Eğitim Yasası (Education for All Handicapped Children Act-EHA) olarak isimlendirilen yasadır. Bu yasa ile zihin engelli çocukların akranları ile birlikte aynı eğitim ortamlarını kullanarak eğitim görmeleri zorunlu hale getirilmiştir. Aynı yasa 1997 yılında yapılan yeniden yetkilendirme ile Engelli Bireyler Eğitim Yasası (IDEA) olarak yeniden adlandırılmış, bu düzenlemede tüm engelli çocuklar için ücretsiz ve uygun eğitim, uygun değerlendirme, bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanması ilkeleri eklenmiştir (Abramo, 2012). Öğrencilerin kendi yeterlikleri doğrultusunda ihtiyaçları olan eğitimi almaları, uygun değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı maddelerinin yasada yer alması engelli bireyler için olumlu gelişmelerdir (Ünal, Ece & Yıkış, 2016). Dünya üzerinde birçok ülke özel eğitim esaslarını kanunlar ile güvence altına almışlardır.

Ülkemizde, Türk Millî Eğitimini düzenleyen genel esaslar doğrultusunda özel eğitimle ilgili temel ilkeler 573 sayılı KHK'da şu şekilde sıralanmıştır;

- a) Özel eğitim gerektiren tüm bireyler, ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- b) Özel eğitime erken başlamak esastır.
- c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.
- d) Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitsel performansları dikkate alınarak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.

e) Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.

f) Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır.

g) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılmalarının sağlanması esastır.

h) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir.

i) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.

Bu ilkeler kapsamında ülkemizde özel eğitim; okul öncesi, birinci kademe, ikinci kademe ve üçüncü kademe olarak aşamalandırılmıştır. Her bir kademe için öğrencilerin gelişim alanlarına göre dersler planlanmış ve bu derslere ilişkin eğitim ve öğretim programları hazırlanmıştır (MEB, 2018). Millî Eğitim Bakanlığı tarafından orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan öğretim programlarından biri de I. kademe (1,2,3 ve 4.sınıf) ve II. Kademe (5,6,7 ve 8. sınıf) “müzik ve oyun” dersi öğretim programıdır (MEB, 2018).

Eğitimin her aşamasında yaygın olarak kullanılan öğrenme alanlarından biri olan müzik ve genellikle müzikal etkinliklerle desteklenerek kurgulanan, çocukların büyük haz aldıkları oyunlar normal gelişim gösteren çocuklar kadar otizm spektrum bozukluğundan (OSB) etkilenen ve zihinsel engeli bulunan çocukların eğitimini destekleyen öğeler barındırmaktadır (MEB, 2018). Farklı materyalleri, öğretim yöntemleri, yaklaşımları ve geniş kapsamlı repertuarı ile uygulama yelpazesi çok geniş olan müzik ve oyun etkinlikleri gelişimsel alanları destekleyen çok sayıda boyutu bir araya getirmektedir. Müzik ve oyun etkinlikleri ile öğrencilere yeni bilgiler ve kavramların öğretilmesini (Archontopoulou & Vaiouli 2020; Campbell, 2021; Çadır, 2008; Eren, Deniz & Düzkantar, 2013; Hallam, Creech, & McQueen, 2018; Janurik, & Józsa 2022; Lee & Lin, 2023; Önal, 2010; Ünal, Ece & Yıkılmış, 2016; Yıkılmış, Terzioğlu, Kot & Aktaş, 2017; Yılma & Uçan, 2014), çevresi ile ilişki kurarak sosyalleşmesini (Kern, Woley & Aldridge, 2007; Kossyvakı & Curran, 2020; Saldana, 2016; Yılmaz, Topaloğlu & Akyüzlüer, 2014; Yoon, 2021), problem davranışlarının azaltılmasını (Gökmen, 2010; Yükselsin & Berrakçay, 2010), psikomotor becerilerinin artırılmasını (Kara, 2019; Nacakçı & Dalkıran, 2016) desteklemek

mümkündür. Özel eğitim alan öğrencilerin akademik, sosyal ve psikomotor gelişimine olan etkileri olduğu bilimsel olarak da kanıtlanan müzik eğitiminin amaçlarına ulaşması ancak iyi bir eğitim programı ve bu programı etkili bir şekilde uygulayabilecek şekilde eğitim almış ve yetkinliğe ulaşmış öğretmenler ile mümkün olacaktır (Dayı & Gürkan Öztürk, 2019).

Ülkemizde özel eğitimin hangi esaslara yapılacağı 1997 yılında yayımlanan 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (MEB, 1997) ve 2018 yılında yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (MEB, 2018) ile düzenlenmektedir. Söz konusu Yönetmelikte "... ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde açılan sınıflarda ve hafif düzeyde zihinsel yetersizliği veya hafif düzeyde otizmi olan öğrenciler için açılan sınıflarda birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar ve beşinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar olan dersler, özel eğitim öğretmeni tarafından okutulur. İlkokulda açılan sınıflarda din kültürü ve ahlak bilgisi, ortaokulda açılan sınıflarda din kültürü ve ahlak bilgisi, görsel sanatlar, müzik ve beden eğitimi alanlarına ilişkin dersler ile meslek dersleri ilgili alan öğretmenleri tarafından okutulur. Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere özel eğitim öğretmeni de ders islenişine destek vermek üzere katılır" ifadesi ile okullarında işlenen derslere hangi öğretmenlerin gireceği düzenlenmiştir. Söz konusu Yönetmelik hükmü gereği ilköğretim birinci kademedeki "müzik ve oyun" dersine müzik öğretmeni desteği olmaksızın özel eğitim öğretmeni girmektedir.

Ülkemizde özel eğitim veren okullarda derse giren özel eğitim öğretmenleri, üniversitelerin eğitim fakülteleri bünyesinde bulunan özel eğitim öğretmenliği bölümlerinde (lisans) yetiştirilmekte, öğrenimleri süresince genel kültür, alan eğitimi ve meslek bilgisi alanlarını kapsayan dersler almaktadırlar. Özel eğitim öğretmeni adayları öğrenimleri esnasında altıncı yarıyıldaki haftada 2 saat olacak şekilde "özel eğitimde oyun ve müzik" dersi almaktadır (YÖK, 2023). Yükseköğretim Kurulu 18 Ağustos 2020 tarihinde aldığı kararla, öğretmenlik lisans programlarında ders kategorileri ile ilgili "Alan Eğitimi Dersleri, Öğretmenlik Meslek Bilgisi Dersleri ve Genel Kültür Dersleri" şeklindeki gruplandırmanın göz önünde tutulması, ve "ders sayısı, ders saati / kredi sayısı ve yoğunluğu" konusunda da yine bu gruplandırmadaki sıralamaya dikkat edilmesi şartıyla öğretmenlik programlarındaki derslerin, müfredatların ve kredilerin belirlenmesinde, yükseköğretim kurumlarının ilgili kurullarını yetkilendirmiştir (YÖK, 2020). Bu yetki devri kapsamında yükseköğretim kurumlarından bazıları 2021 yılında itibaren, özel eğitim öğretmenliği programlarında "Özel Eğitimde Oyun ve Müzik" dersine yer vermeye devam ederken bazı yüksek öğretim kurumları ders programlarında değişikliğe gitmişlerdir.

Özel eğitim öğretmenleri lisans eğitiminde aldıkları “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinde edindiği bilgi ve becerileri atandıkları özel eğitim uygulama okulları müfredatında bulunan “müzik ve oyun” dersinde öğrencilerine aktarmaktadır. Alan yazında bulunan çalışmalar, özel eğitim öğretmenlerinin derslerde kullandığı müzikal etkinliklerinin dans etkinlikleri ve çocuk şarkıları ile sınırlı olduğu bunun sebebinin ise lisans eğitimlerinde aldıkları müzik eğitiminin yetersiz olmasında gördüklerini (Kara, 2019), buna bağlı olarak da öğretmenlerin müzik dersine ilişkin yeterliliklerinin düşük düzeyde olduğunu işaret etmektedir (Eren & Engür, 2019; Turan, 2006). Bu alan yazın bulguları, mevzuat gereği birinci kademedeki öğretmenlerinde müzik öğretmeni olmaksızın “müzik ve oyun” dersini işleyen özel eğitim öğretmenlerinin, eğitimini almadıkları özel bir uzmanlık alanı olan müzik eğitimi konusunda yeterli olup olmadıkları ve lisans eğitimleri sürecinde aldıkları “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinin öğretmenlik sürecinde ne kadar ihtiyaçlarını karşıladığı sorusunu akla getirmektedir.

Özel eğitimde müzik eğitiminin amacına ulaşabilmesi için uygun eğitim programları ve iyi yetişmiş özel eğitim öğretmenleri kadar müzik eğitiminin yapıldığı ortamlar ve bu ortamlarda kullanılan materyaller de önem taşımaktadır. Teknoloji alanında yaşanan hızlı ilerleme etkilerini eğitim materyalleri üzerinde de göstermiştir. Özel eğitimde “destekleyici teknolojiler” (assistive technologies) olarak adlandırılan bu materyaller çok geniş bir kullanıcı kitlesine ulaşılmasını sağlamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD), “Özürsüzler için Bireysel Eğitim Yasasında” (IDEA, 1990) yardımcı teknoloji hizmetleri ile yardımcı teknoloji cihazlarının tanımı yapılmış ve bu teknolojilerin kullanımı konusunda okullara yasal zorunluluk getirilmiştir. ABD’de özel eğitim okullarında, okul BEP ekibi için kullanımı zorunlu hale getirilen yardımcı teknolojiler Engelli Bireyler Eğitim Geliştirme Yasasında (IDEA, 2004) "engelli öğrencilerin işlevsel yeterliklerini korumak, geliştirmek, ya da sürdürmek için kullanılan ürün sistemi" olarak tanımlanmıştır (IDEA, 1990’dan aktaran Dayı & Gürkan Öztürk, 2019).

Ülkemizde özel eğitimde materyal kullanımı ile ilgili yapılan literatür taramasında özel eğitim uygulama okullarında bulunan müzik sınıflarının çok azında teknolojik müzik aleti olduğu, özel eğitim okul sayısına kıyasla müzik öğretmeni, müzik sınıfı ve müzik sınıflarında kullanılan materyallerin yetersiz olduğu (Dayı & Gürkan Öztürk, 2019; Karatağ, 2020), var olan kaynak ve materyallerin özel eğitim uygulama okullarında kullanılmaya veya zihinsel engelli öğrencilerin kullanımına uygun olmadığı ya da yeterli sayıda olmadığı

(Karatağ, 2020), özel eğitimde müzikle ilgili yeterli kaynağın bulunmadığı (Özdemir, 2021) görülmüştür.

Bu bağlamda, özel eğitim uygulama okullarında yer alan birinci kademe “müzik ve oyun” dersini yasal bir zorunluluk olarak yürüten özel eğitim öğretmenlerinin hazır bulunuşluk düzeylerinin düşük olması ve “müzik ve oyun” dersini işlemek için ihtiyaç duyulan materyallerin eksikliği, uzman akademisyenler ve uygulayıcı öğretmenlerin görüş ve ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmış tüm kullanıcıların rahatlıkla ulaşabileceği bir dijital materyal geliştirilmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu sebeplerle araştırmanın amacı orta-ağır zihinsel engelli ve otizm spektrum bozukluğundan etkilenen çocuklara verilen “müzik ve oyun” dersinin akademisyen ve öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilerek, özel eğitim ve müzik öğretmenleri tarafından kullanılabilir yardımcı dijital eğitim materyali geliştirmek ve özel eğitim alan çocukların oyun ve müzik ihtiyaçlarını karşılamak olarak belirlenmiştir.

1.1. Amaç

Bu çalışmada, orta-ağır zihinsel engelli ve otizm spektrum bozukluğundan etkilenen çocuklara verilen “müzik ve oyun” dersinin akademisyen ve öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilerek, özel eğitim ve müzik öğretmenleri tarafından kullanılabilir yardımcı dijital eğitim materyali sunmak, özel eğitim alan çocukların oyun ve müzik ihtiyaçlarını karşılamak amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik yanıtları aranan sorular şöyledir:

1. Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere sunulan oyun ve müzik etkinliklerinin öğretime ilişkin mevcut durum kapsamında;
 - a. Akademisyenlerin “müzik ve oyun” dersine ilişkin görüşleri nelerdir?
 - b. Özel eğitim öğretmenlerinin “müzik ve oyun” dersine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için “müzik ve oyun” dersine (I. kademe) yönelik nasıl bir yardımcı dijital materyal oluşturulabilir?
3. Tasarlanan materyale ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri ve değerlendirmeleri nasıldır?

1.2. Önem

Otizm spektrum bozukluğu ve zihinsel engelliliğin bir hastalık olmadığı, tedavisinin ise ancak erken tanı, yoğun ve sürekli eğitim ile mümkün olduğu bilinmektedir. Bu yüzden bu çocukların mümkün olduğu kadar erken süreçte uygun kurumlardan gerekli tanıyı alması ve eğitim sürecinin erken başlatılması çocukların topluma uyum sağlaması ve gelişimleri açısından önemlidir (Tekin-İftar & Kutlu, 2014, s.528). Eğitim sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için eğitimin verileceği sağlıklı bir ortam, iyi eğitim almış öğretmenler ve öğrencilerin gelişimine katkısı bilimsel olarak da ispatlanmış materyallere ihtiyaç duyulmaktadır. Günümüz teknoloji çağında eğitimde kullanılan klasik materyaller artık yerini dijital materyallere bırakmakta, kullanım kolaylığı, çeşitliliği ve kolay ulaşılabilir olması sebebiyle de dijital materyallerin önümüzdeki dönemlerde etkisini artırarak devam ettireceği düşünülmektedir.

Bu araştırma sonucunda ortaya çıkan “müzik ve oyun” dersi yardımcı materyalinin özel eğitim kurumlarında “müzik ve oyun” derslerine giren özel eğitim öğretmenleri için “müzik ve oyun” dersi öğretim programında bulunan konuları kapsayacak şekilde şarkılar, oyunlar ve oyun örnekleri ile derslerde kaynak olarak kullanılabilirliği değerlendirilmektedir. Bu materyalin ayrıca öğretmenlerin işitsel ve görsel kaynak bulma, materyal hazırlama, oyun ile müziği birleştirme gibi etkinliklerde ders öncesi hazırlığını yapabilmesi açısından da kendilerine kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın önemli görülen bir diğer özelliği de “müzik ve oyun” dersinin işlenmesinde yaşanan problemlerin tespit edilmesinin yanında sorunun çözümüne yönelik, “müzik ve oyun” dersinin içeriğini kapsayacak şekilde çözüm üretmeyi amaçlayan ilk bilimsel çalışma olmasıdır. Bu araştırma her ne kadar okul ortamında öğretmenlerin kullanımı için tasarlanmış olsa da zihinsel engelli veya otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuğu olan ebeveynlerin, okulda öğretmenler tarafından sunulan eğitimin devamı olacak şekilde evlerinde çocuklarıyla birlikte yapabilecekleri oyun ve müzik etkinliklerini sunması sebebiyle eğitimde sürekliliğin sağlanması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.3. Sayıtlar

Araştırmada;

1. Özel gereksinimli öğrenciler için “müzik ve oyun” dersine yönelik bir yardımcı dijital materyal geliştirilmesine ihtiyaç olduğu,

2. Veri toplama araç ve tekniklerinin araştırma için gerekli olan bilgileri toplamaya uygun nitelikte olduğu,
3. Görüş ve fikirlerine başvurulmuş öğretmen ve uzmanların araştırma konusuna ilişkin yeterli bilgi birikimi ve deneyime sahip olduğu,
4. Araştırma sonucunda geliştirilen dijital materyalin özel gereksinimli öğrencilerin oyun ve müzik etkinliklerinin uygulama sürecine katkı sağlayacağı varsayılmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Bir müzik ve üç özel eğitim uzmanı ile on özel eğitim öğretmenin görüşleri ile,
2. Uzman görüşlerinin alındığı 2022-2023 / 2023-2024 eğitim-öğretim yılı ile,
3. Hazırlanan dijital materyaller ile,
4. Araştırma için planlanan zaman ve maddi imkanlarla sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Otizm Spektrum Bozukluğu: Yaşamın ilk yıllarında ortaya çıkan ve yaşam boyu devam eden; etkileşim ve iletişim alanında belirgin gecikme, sapma ve kısıtlayıcı ilgi alanları ile kendini gösteren karmaşık gelişimsel bir bozukluk türüdür (Tekin-İftar & Kutlu, 2014, s.525).

Orta Düzeyde Zihinsel Engelli Birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetine yoğun şekilde ihtiyacı olan bireydir (MEB, 2018).

Ağır Düzeyde Zihinsel Engelli Birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal, pratik uyum ve öz bakım becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle yaşam boyu süren, yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir (MEB, 2018).

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Otizm Spektrum Bozukluğu

Otizm, Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayımlanan International Classification of Disease (ICD) ve Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından ruhsal bozuklukları sınıflandırmak ve tanımlamak için hazırlanan, Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) kılavuzuna göre otizm spektrum bozukluğu olarak adlandırılan kategorilerden biridir (American Psychiatric Association APA, 2013). Yaygın gelişim bozukluğu olarak adlandırılan erken çocukluk döneminde ortaya çıkan otizm, gelişimi değişik alanlarda ciddi boyutta etkileyen, ileri düzeyde ve karmaşık bir gelişimsel yetersizlik olarak tanımlanmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016, s.17).

Geniş bir yelpazeye sahip olan otizm spektrum bozukluğunun diğer alt kategorileri; Asperger sendromu, atipik otizm, çocukluk dezente gratif bozukluğu, Rett sendromudur. Aynı çatı altında toplanmasına rağmen bireyler arası benzerlikler kadar farklılıkların da çok olması otizm spektrum bozukluğunun heterojen bir yapıda olduğunu başka bir deyişle aynı tanıyı alan bir çocukta görülen davranışların diğer bir çocukta bulunmayabileceğini göstermektedir (APA, 2013). Amerikan psikiyatri birliğinin 2013 yılında yayımladığı DSM-V kılavuzuna göre otizm spektrum bozukluğu; (a) sosyal iletişim ve sosyal etkileşim sorunları, (b) sınırlayıcı, yineleyici davranışlar, ilgi alanları ve faaliyetlerle kendini göstermektedir (APA, 2013).

Otizm Spektrum bozukluğuna ilişkin ilk çalışmanın 1940 yılında Amerikalı çocuk psikiyatrisi Leo Kanner tarafından yayımlanmasına rağmen günümüzde otizm spektrum bozukluğuna neyin sebep olduğu tam olarak tespit edilememiştir. Kanner yaptığı çalışmada, günümüzde

kabul edilenin aksine otizmin organik bir bozukluk olamayacağını belirtmiş olmasına rağmen otizm spektrum bozukluğunun özellikleri olarak tanımladığı “takıntılı davranışlar”, “iletişim sorunları” ve “aynılıkta ısrarcılık” günümüzde de otizm spektrum bozukluğunun temel özellikleri olarak kabul edilmektedir (APA, 2013).

Bu sınıflama kapsamında hafif düzeyde otizmi olan bireyler “sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki hafif düzeydeki sınırlılığı nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey”, orta düzeyde otizmi olan birey “sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılıkları nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine yoğun şekilde ihtiyacı olan birey” ağır düzeyde otizmi olan birey “sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılıkları nedeniyle yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” olarak tanımlanmıştır (MEB, 2018).

2.1.1. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Özellikleri

Üzerinde çok sayıda araştırma yapılmasına rağmen otizm spektrum bozukluğundan etkilenen çocukların fiziksel olarak belirgin bir belirti göstermemelerinden dolayı doğum öncesi ve doğum sonrası tanılanması hâlâ mümkün değildir. Ebeveynlerin çocuklarının sürekli ve duyarlı bir gözlemcileri olması nedeniyle otizm spektrum bozukluğundan etkilenen çocuklarındaki farklılıkları veya diğer akranlarında olmayan belirtileri fark etmeleri genellikle çevresindeki kişilerden daha erken olmaktadır. Çocuklarda otizm spektrum bozukluğu belirtileri her ne kadar aileler tarafından tespit edilse de formal tanılama hastanelerde ve Çocuk Ruh Sağlığı- Çocuk Psikiyatrisi ve Çocuk Nörolojisi bölümlerinde DSM-V-TR tanı ölçeğine göre uzman hekimler tarafından konulmaktadır. Otizm spektrum bozukluğunda ilk ve en önemli aşama tanılama sürecidir (Tekin-İftar & Kutlu, 2014, s.528).

Otizm spektrum bozukluğundan etkilenen çocuklar normal gelişim gösteren akranlarından farklı özellikler göstermektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve UNICEF tarafından yayımlanan otizm spektrum bozukluğu gösteren bireylerle etkileşen bakım personeli, eğitici ve ailelerin eğitimi programı kitabında, otizm spektrum bozukluğu gösteren bireylerin özellikleri Tablo 1’de belirtildiği şekilde özetlenmiştir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016, s.25).

Tablo 1

Otizm Spektrum Bozukluğu Gösteren Bireylerin Özellikleri

Sosyal Etkileşimdeki Yetersizlikler	Dil ve İletişim Becerilerindeki Yetersizlikler	Sıra dışı Davranış Örüntüleri
<p>Aşağıdaki genel özellikler, sosyal etkileşimdeki yetersizlikler ya da sınırlılıklar olarak otizm spektrum bozukluğu gösteren öğrencilerde gözlenebilmektedir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anne babaya, diğer aile üyelerine ya da birincil bakıcılara normal bağlanma sürecinde sınırlılıklar • Akranlarla ilişki kurmada yetersizlikler • Akranlarla birlikte oyun ya da iş birliğine dayalı oyun becerilerinde sınırlılıklar • Duygusal ifade edicilik ve empati kurmada yetersizlikler • Fiziksel dokunma, mimik ve jestler, gülümseme gibi sözel olmayan iletişim cabalarını kullanmada sınırlılıklar • Göz kontağı kurmayı başlatmada ya da sürdürmede yetersizlikler • Hayali oyunlar oynamada sınırlılıklar • Başkalarının duygularını, görüşlerini ve inanışlarını ya da motivasyonlarını anlamada sınırlılıklar • Aynı etkinlik ya da oyun sırasında diğerleri ile iş birliği yapmada ya da ortak ilgi ya da dikkat kurmada yetersizlikler 	<p>Aşağıdaki genel özellikler, dil ve iletişim becerilerinde yetersizlikler ya da sınırlılıklar olarak otizm spektrum bozukluğu gösteren öğrencilerde gözlenebilmektedir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • İşlevsel dil becerilerini tam olarak edinmede yetersizlikler • Ekolali (Stereotipik ve tekrarlayıcı sözel ifadelerin kullanımı) • Jest ve mimikler gibi sözel olmayan ipuçlarını anlamada sınırlılıklar • Sohbet becerilerinde yetersizlikler <p>Kendiliğinden sohbet başlatmada sınırlılıklar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zamirlerin doğru ve yerinde kullanımına ilişkin sınırlılıklar (özellikle “Ben”in kullanımında) 	<p>Aşağıdaki genel özellikler, sıra dışı davranış örüntüleri olarak otizm spektrum bozukluğu gösteren öğrencilerde gözlenebilmektedir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Çevredeki önemsiz ya da küçük değişikliklerde bile stres yaşama • Günlük rutinlerin alışkanlıklara dönüşmesi • Saplantılı ve zorlayıcı davranış örüntüleri • El-çırpma, öne ve arkaya sallanma, nesnelere çevirme ve sallama gibi sıra dışı, stereotipik, kendini uyarıcı davranışlar • Görsel, dokunsal ya da işitsel uyaranlara ilişkin aşırı hassasiyet ve/veya tutarsız davranışlar • Özellikle itaat edilmesi istendiğinde, saldırgan davranışlar • İtme, vurma, ısırma, başını vurma gibi kendi kendine ya da başkalarına zarar verici davranışlar • Yabancılara, kalabalığa, sıra dışı ve yeni durumlara ya da ortamlara karşı sosyal korkular • Ciddi derecede uyku problemleri

2.2. Zihinsel Engelli Çocuklar

American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD) tarafından yapılan ve dünya genelinde kabul gören tanıma göre zihinsel engellilik “bilişsel işlevler ve pek çok günlük sosyal ve pratik becerileri içeren uyumsal davranışlarda önemli ölçüde sınırlılıklarla karakterize edilen ve 18 yaşından önce ortaya çıkan yetersizlik” olarak tanımlanmaktadır (American Association on Intellectual and Developmental Disabilities’den aktaran Sarıca, 2019).

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2018 yılında yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (MEB, 2018) zihin engelliliğin tanımı yetersizlik düzeylerine göre yapılmıştır. Bu tanıma göre; Hafif düzeyde zihinsel engelli birey “zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine sınırlı düzeyde ihtiyacı olan birey”,

Orta düzeyde zihinsel engelli birey “zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetine yoğun şekilde ihtiyacı olan birey”,

Ağır düzeyde zihinsel engelli birey “zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal, pratik uyum ve öz bakım becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle yaşam boyu süren, yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey”. Çok ağır düzeyde zihinsel engelli birey “zihinsel yetersizliği yanında öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamayan, yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyacı olan birey” olarak tanımlanmıştır (MEB, 2018).

2.3. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan ve Zihinsel Engelli Öğrencilerin Eğitimi

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin eğitimi ülkemizde özel eğitim uygulama okullarında gerçekleştirilmektedir ve 1. kademe (1, 2, 3 ve 4. sınıflar), 2. kademe (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) ve 3. kademe (9, 10, 11 ve 12. sınıflar) olmak üzere üç kademe şeklinde düzenlenmiştir. Bu öğrenciler için hazırlanan öğretim programları; öğrencilerin akademik, günlük yaşam, özbakım gibi alanlarda gelişim sağlamaları amacıyla, yaşam boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları için bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu öğrencilerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları öğrencilere sadece bilgi aktarmaktan öte bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırmayı hedefleyen, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bu amaç doğrultusunda farklı konu ve kademelerde bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Söz konusu hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle

ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur (MEB, 2018).

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları", "Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri" ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de yer alan "Özel Eğitimin Temel İlkeleri" esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimini tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünleşmesini sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimini tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademede kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yasama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)" ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır (MEB, 2018).

Yukarıda belirtilen esaslar kapsamında hazırlanan ve özel eğitim uygulama okulunda (1. kademe) uygulanan ders programı Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Özel Eğitim Uygulama Okulu (1. Kademe) Ders Programı

DERSLER	SINIFLAR			
	1	2	3	4
Matematik	2	2	2	2
Okuma-Yazma	3	3	3	3
Türkçe				
Hayat Bilgisi	3	3	3	2
Günlük Yaşam Becerileri				
İletişim Becerileri	4	4	4	4
Sosyal Beceriler	3	3	3	3
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi				1
Beslenme, Sağlık ve Güvenlik	5	5	5	5
Görsel Sanatlar ve El Becerileri	3	3	3	3
Müzik ve Oyun	3	3	3	3
Oyun, Spor ve Fiziki Etkinlikler	3	3	3	3
Spor ve Fiziki Etkinlikler				
Kültürel ve Sosyal Etkinlikler	1	1	1	1
TOPLAM DERS SAATI	30	30	30	30

(https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/03102233_uygulama_1-2_ders_cizelgesi.pdf adresinden 14 Mart 2024 tarihinde ulaşılmıştır.)

Özel eğitim uygulama okullarında “müzik ve oyun” dersinin haftada üç saat olacak şekilde uygulandığı görülmektedir.

2.4. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan ve Zihinsel Engelli Çocuklarda Oyun ve Müzik

Oyun çocukların çoğu zaman da yetişkinlerin hayatında önemli bir yere sahiptir. Çocuk için gelişimin ayrılmaz bir parçası olan oyun Türk Dil Kurumu sözlüğünde “yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence” olarak tanımlanmaktadır (TDK Sözlük). Piaget (1962) oyunu çocukların entelektüel gelişimi, esnek düşünce ve yaratıcılığının oluşumu için yeni deneyimler edindikleri amaçlı etkinlikler bütünü olarak tanımlamıştır. Oyun aynı zamanda okul öncesi çağlarda çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişimi için önemlidir (Vygotsky, 1967). Alp (2014) oyunu, fiziksel ve zihinsel yeteneklerle sosyal uyum ve duygusal olgunluğu geliştirmek amacıyla, gerçek hayattan farklı bir ortamda

yapılan, sonunda maddi bir çıkar sağlanmayan, kendine özgü belirli kurallara sahip, sınırlandırılmış yer ve zaman içinde süren, gönüllü katılım yoluyla toplumsal grup oluşturan ve katılanları tümü ile etkisi altında tutan eğlenceli bir etkinlik olarak tanımlamıştır. MEB (2014) oyunu, kurallı ya da kuralsız gerçekleştirilebilen, belli bir amaca yönelik olan ya da olmayan fakat her durumda çocuğun isteyerek ve hoşlanarak yer aldığı bilişsel, fiziksel, dil, sosyal ve duygusal gelişiminin temeli olan gerçek hayatın bir parçası ve çocuk için en etkin öğrenme süreci olarak tanımlamaktadır.

Hangi çağda ve hangi kültürde olursa olsun çocuğun olduğu her yerde oyun vardır. Bir çocuğun sevgiden sonra gelen en önemli ruhsal ihtiyacı ve hayatı anlama yolu oyundur. Oyun, çocuğu gerçek hayata hazırladığı gibi iç dünyasının dışı vurumunda da etkin bir araçtır. Yaşadıklarını, isteklerini, duygularını oyunla dışı vurur. Oyunlar, çocukları pasif durumdan aktif duruma geçirmeleri nedeniyle oynarken edindiği bilgiler daha kalıcı ve etkilidir. Hayatı için gerekli bilgi, beceri ve deneyimleri oyun içinde kendiliğinden öğrenir. Bu nedenle çocukların eğitiminde en etkin yol oyundur. Oyunla eğitimde çocuk, yaparak ve yaşayarak öğrenir. Dokunur, görür, koklar, dinler, tadına bakar ve hisseder. Bütün duyularını kullanır. Böylece daha kalıcı ve doğal bir öğrenme gerçekleşir. Çocukların sürekli oynadığı ve oyun oynamayı ne kadar çok sevdikleri düşünülürse oyunun eğitimde kullanılmasının ne kadar etkili ve kolay olacağı anlaşılabilir (MEB, 2014). Oyun çocuğun gelişim alanlarından fiziksel ve motor, duygusal ve sosyal, zihinsel ve dil gelişimine katkı sağlar. Aşağıda bu gelişim aşamaları ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Fiziksel ve Motor Gelişim: Oyun sırasında çocuğun bütün bedeni hareket eder. Oyun sırasında çocuğun büyük ve küçük kasları kasılma, gevşeme ve esnemelerle sürekli çalışma hâlinindedir. Özellikle hareketli oyunlarda kalp atışı, kan dolaşım hızı ve solunum normalin üzerine çıkar. Oyun, çocuğun başlıca motor yetenekleri olan güç, hız, dikkat, eş güdüm (koordinasyon) ve esnekliğin gelişmesi için en ideal araçtır. Oyun yoluyla çocuğun hareketlerini kontrol altına alma becerisi geliştirir. Ardı ardına sıralanan ve tekrar edilerek ezberlenen hareketler dayanıklılığı ve performansı artırır. Oyunlarında farklı birçok araç, gereç ve eşyayı kullanarak becerilerini geliştirir. Oyuncaklar ile oynayarak el-göz koordinasyonunu geliştirir. Atlama, koşma, yürüme hareketlerini yaparak denge ve hız kazanır, organları arasında uyum gelişir. Dikkat süresi uzar. Sürekli yaptığı hareketler de vücuduna esneklik kazandırır (MEB, 2014).

Duygusal ve Sosyal Gelişim: Kanner (1943) tarafından yapılan otizm spektrum bozukluğu tanımlamasında sosyal yetersizlik otizmin en önemli göstergelerinden sayılmıştır. Çocukta

görülen ilk sosyalleşme davranışları oyundur. Otizm spektrum bozukluğundan etkilenen çocukların bilişsel ve algısal yetersizliklerinin yanı sıra sosyal ilişkilerde fiziksel temastan kaçınma, özellikle yaşamlarının ilk yıllarında karşılıklı göz kontağı kurmama, kendilerine gülümsendiği zaman gülümsemeyle karşılık vermeme, insanlara karşı ilgisiz kalma, sosyal kuralları anlamada ve oyun becerisinde yetersiz olma şeklinde yetersizlikler görülmektedir. Otizm spektrum bozukluğundan etkilenen çocukların yetersiz oyun becerisi, oyun oynama, oyunu başlatma ve sürdürmelerini engellediğinden, yaşlılarıyla daha sık ve sağlıklı iletişime geçmelerini de kısıtlamaktadır (Kanner 1943'ten aktaran Alp, 2014).

Çocuk, mutluluk, sevinç, acı, üzüntü, güven duyma gibi birçok duyguyu ve bu duygulara vereceği tepkileri oyun yoluyla öğrenebilir. Duygusal tepkilerin dramatize edilmesi, oyunlaştırılması çocuğun kendini tanımasına yardımcı olur. Kendine olan güveni ve empati yeteneği gelişir. Çocuğun duygularındaki olumlu ya da olumsuz tüm gelişmeleri oyun esnasında öğrenip onu doğru yönlendirebilmemiz oyunla mümkün olur. Çocuk; uyulması gerekli toplumsal ve ahlaki kural ve kavramları oyunlarla öğrenir ve benimser. Bir gruba ait olma ihtiyacını karşıladığı oyun sayesinde saldırganlıklarını kontrol etme, başkalarının hakkına saygı gösterme, paylaşma, kendi hak ve özgürlüklerini koruma, iletişim kurma becerileri geliştirir ve toplumsallaşır (MEB, 2014).

Zihinsel Gelişim: Çocuk, kendisini ve çevresini oyun yoluyla tanır. Sürekli sorular sorarak bilgiler elde eder ve bilgilerini de çevresindekilere aktarır. Oyun, keşfederek öğrenmeyi içerir. Çocuk birçok kavramı, olayı ve deneyimi oyun içinde öğrenir (MEB, 2014).

Oyun: Nesnelere tanıyıp, isimlendirmeyi, onların işlevlerini, mantık yürütmeyi, sebep-sonuç ilişkisi kurmayı, seçim yapmayı, dikkatini toplamayı, kendini bir amaca yöneltmeyi öğretir. Ayrıca düşünme, algılama, sıralama, sınıflama, analiz yapma, sentez yapma, değerlendirme, problem çözme gibi zihinsel süreçlerin işleyişinin hızlanmasını sağlar. Ağırlık, renk, şekil, boyut, hacim, zaman, mekân, soğuk, sıcak gibi birçok kavramların kazanılmasını sağlar. Oyun yoluyla kazandığı bu deneyim ve bilgiler arasında ilişkiler kurarak, bu bilgileri daha sonra karşılaştığı problemleri çözmede kullanabilme becerisi kazanır (MEB, 2014).

Dil Gelişimi: İnsanlar arası iletişimin en önemli sembollerinden olan dil; çocukta önce alıcı, sonra da ifade edici şekilde gelişir. Dil gelişimini destekleyen oyun, çocuğun hayatının büyük bir bölümünü kaplar ve gerçek yaşamda olduğu gibi oyun içinde de diğer insanlarla iletişim kurabilmek için dili kullanmak zorundadır. Özellikle sembolik oyunlar ve diğer dramatik oyunlar düzgün cümleler kurma, sesleri ve tonlamaları doğru kullanma becerisi

kazanmalarına yardım eder. Oyun yoluyla kelime hazinesi genişler, anlatılanı daha iyi ve çabuk anlar, kendini daha iyi ifade eder (MEB, 2014).

Herhangi bir özel gereksinimi olsun olmasın bütün çocuklar, oyun oynamaktan büyük haz alırlar. Bu nedenle farklı gelişen çocuklara da oyunla eğitim vermek ve gelişim alanlarını desteklemek mümkündür. Özel gereksinimli çocukların gelişiminde oyunun yararlı olabilmesi için oyun ortamının çocukların ihtiyaçlarına cevap verecek ve çocukların oyuna başlayabilmesini, oyunu sürdürmesini ve tekrar oynama isteği duymasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gereklidir (MEB, 2014). Çocukların gelişim alanlarına olan etkileri yukarıda bahsedilen oyun etkinlikleri genellikle müziksel öğelerle desteklenmekte ve uygulanmaktadır.

Çocukların gelişiminde oldukça büyük etkisi olan müzik, özel gereksinimli çocukların eğitiminde de çok önemlidir. Özel gereksinimli çocukların eğitiminde genel olarak ilk iletişim müzik ve ritim çalışmalarıyla kurulmaktadır (MEB, 2014). Gökmen (2010, s.14) müziğin, çocuğun ruhsal yapısını heyecanlı ortamdaki daha sakin bir ortama yönlendirebileceğini ve buna bağlı olarak güvensizlik, saldırganlık, gerilim ve korku gibi davranışlarla güçlüklerin üstesinden gelme konusunda önemli bir etken olarak kabul edilebileceğini belirtmiştir.

Uygun ortam sağlandığında gelişimsel alanları destekleyen pek çok öge barındıran müzik etkinlikleri ile öğrencilere yeni bilgiler ve kavramların öğretilmesini (Archontopoulou & Vaiouli 2020; Campbell, 2021; Çadır, 2008; Eren, Deniz & Düzkantar, 2013; Hallam, Creech, & McQueen, 2018; Janurik, & Józsa 2022; Lee & Lin, 2023; Önal, 2010; Ünal, Ece & Yıkılmış, 2016; Yıkılmış, Terzioğlu, Kot & Aktaş, 2017; Yılma & Uçan, 2014), çevresi ile ilişki kurarak sosyalleşmesini (Kern, Woley & Aldridge, 2007; Kossyvaki & Curran, 2020; Saldana, 2016; Yılmaz, Topaloğlu, & Akyüzlüer, 2014; Yoon, 2021), problem davranışlarının azaltılmasını (Gökmen, 2010; Yükselsin & Berrakçay, 2010), psikomotor becerilerinin artırılmasını (Kara, 2019; Nacakçı & Dalkıran, 2016) desteklemek mümkündür.

2.5. Eğitimde Teknoloji Kullanımı ve Dijital Materyal Geliştirme

Teknoloji özünde insan ihtiyaçlarını karşılamak için geliştirilen yöntem ve ürünler olarak tanımlanabilir. TDK sözlüğünde teknoloji “bir sanayi dalı ile ilgili yapım yöntemlerini, kullanılan araç, gereç ve aletleri, bunların kullanım biçimlerini kapsayan uygulama bilgisi,

uygulayım bilimi” ve “insanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereerle bunlara ilişkin bilgilerin tümü” olarak tanımlanmıştır (TDK Sözlük). Bu tanımdan yola çıkıldığında teknolojinin amacı özünde insan hayatını kolaylaştırmak ve bu süreçte karşılaşılan sorunların giderilmesine yönelik yöntem ve teknikler geliştirmektir (Kurt & Kurtoglu Erden, 2020). Eğitim sürecinde ğrenci ile ğretmen arasındaki etkileşimin büyük bir kısmının materyaller vasıtası ile gerçekleştiği eğitim ortamında, teknoloji destekli dijital materyallerin önemi ve kullanım alanı her geçen gün artmaktadır (Soydan, 2018).

Etkili ve kalıcılığı yüksek bir ğretim ancak ğretim ortamının ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanmış materyallerin desteği ile sağlanabilir. Uygun şekilde tasarlanmış materyaller ile bilginin alınmasının kolaylaştırılması, kalıcılığının artırılması, öğrencinin güdülenmesi ve motivasyonunun yükseltilerek hedef davranışlara ulaşılması kolaylaştırır (Yılma şakalar, 2017). Günümüzde teknolojinin en çok gelişim gösterdiği, ulaşmanın belki de en kolay ve hızlı olduğu materyallerden biri de bilgisayar destekli dijital uygulamalardır. Bilgisayar destekli dijital uygulamalar aynı zamanda görsel ve işitsel ögeleri bir arada sunması, ğrenci etkileşiminin yüksek seviyede olması ve öğrencilerin bireysel özelliklerine göre dizayn edilebilmesi açısından tercih edilmekte ve yoğun olarak kullanılmaktadır (şahin & Yıldırım, 1999).

2.5.1. Özel Eğitimde Dijital Materyal Kullanımı

Özel gereksinimli bireyler, bilgi işleme süreçlerinde problem yaşamakta, eğitim ortamında bu problemlerin aşılması için daha fazla ve farklı uyaranlara (sözel, görsel) ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nedenle öğrenme ortamında üç boyutlu görseller, animasyonlar ve videolar gibi yapılandırılmış ve zenginleştirilmiş dijital materyallerin kullanılması öğrencilerin anlık ve ilgili bilgileri işleme becerilerini kolaylaştırılması, öğrenmeye karşı motivasyonlarının artırılması açısından önem arz etmektedir (akır & Korkmaz, 2019). Özel gereksinimli bireylerin eğitiminde özel eğitim teknolojisi, destekleyici teknoloji veya rehabilitasyon teknolojileri gibi isimlerle adlandırılan teknoloji destekli uygulamalar, bu bireylerin yaşamlarını bağımsız bir şekilde sürmelerini kolaylaştıracak teknolojik ürünlerin işe koşulması olarak değerlendirilebilir. Özel eğitime ihtiyaı olan bireylerin hayatlarının kolaylaştırılmasında, sosyal uyum becerilerinin artırılmasında ve akademik becerilerin kazandırılmasında planlı ve sürekli eğitimin yanı sıra alternatif bir müdahale yöntemi olarak

veya eğitimin içerisinde yardımcı bir öge olarak dijital teknoloji kullanımının yaygınlaştığı ve öğrenmeyi daha eğlenceli ve kolay hâle getirdiği görülmektedir (Töret, 2021, s.6).

Dijital teknolojilerin otizm spektrum bozukluğundan etkilenen ve zihinsel engelli çocukların eğitiminde en çok sanal veya artırılmış gerçeklik uygulamaları (Vasquez vd., 2015), insan-robot etkileşimi uygulamaları (Pennisi vd., 2016; Warren vd., 2015; Zheng vd., 2014), üç boyutlu animasyon uygulamaları (Golan vd., 2010; McGonigle-Chalmers, Alderson-Day, Fleming & Monsen, 2013), Android ve IOS tabanlı yazılımlar (Campigotto, McEwen & Demmans-Epp, 2013; Yaman, 2018) ve multimedya ekran aracılı müdahaleler (Collins vd., 2019; Esposito vd., 2017; Genç-Tosun & Kurt, 2017; Hong, Ganz, Gilliland & Ninci, 2014; Jeffries, Crossland & Miltenberger, 2016) aracılığı ile kullanıldığı görülmektedir. Bu araştırmada geliştirilen web sayfası multimedya ekran aracılı uygulamalar kategorisine girmektedir.

Multimedya ekran aracılı uygulamalar, multimedya ekran özellikli masaüstü bilgisayar, dizüstü bilgisayar, dokunmatik telefon ve tabletle gerçekleştirilen dijital temelli uygulamalardır (Gürses, 2021). Alan yazında multimedya ekran aracılı uygulamalar üzerine yapılan uluslararası çalışmalarda Esposito vd., (2017)'nin ortalama 47 aylık 30 OSB olan çocuk üzerinde yaptığı dikkat geliştirme ve taklit becerilerinin kazandırılmasına yönelik kontrol gruplu deneysel çalışmasında üç oyun içeren tablet aracılı bir uygulama kullanılmıştır. Uygulamanın, katılımcıların nesnelere taklit, nesnelere tanıma ve dikkat becerilerinin geliştirilmesi üzerine etkilerini inceleyen çalışmada deney grubundaki katılımcıların bu üç beceride de kontrol gruplarından daha fazla ilerleme gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Gal vd. (2015)'nin 8-12 yaş aralığında 14 OSB olan çocuk katılımcı ile işbirlikçi oyun ve toplumsal oyun becerilerinin geliştirilmesine yönelik ön test-son test modeli ile yürüttüğü çalışmasında dokunmatik masaüstü bilgisayar için geliştirilen "Story Table" uygulaması kullanılmıştır. Araştırma sonucunda multimedya ekran aracılığı müdahalenin OSB olan çocuklar arasında sosyal etkileşim ve iş birliğine yönelik oynanan oyunları arttırdığı görülmüştür. Travers vd. (2011) tarafından yürütülen çalışmada otizm spektrum bozukluğundan etkilenen okul öncesi öğrencilere alfabe öğretiminde öğretmen liderliğinde çalışma ile bilgisayar destekli çalışmanın karşılaştırılması yapılmış ve araştırma sonucunda bilgisayar destekli öğrenimin öğretmen liderliğinde yapılan çalışmalar kadar etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Britto ve Pizzolato, (2016) ve Putman ve Chong, (2008) tarafından yapılan çalışmalarda bilgisayar teknolojilerinin otizm spektrum bozukluğu olan kullanıcıların yaşamlarını desteklemesinde, diğer bireylerle etkileşimini kolaylaştırmasında,

aile ve arkadaşları ile olan ilişkilerinin geliştirilmesinde olumlu etkilerinin olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Multimedya ekran aracılı uygulamalar üzerine yapılan ulusal çalışmalarda Ülke-Kürkçüoğlu, Bozkurt ve Çuhadar (2015) tarafından yürütülen çalışmada, 4-10 yaş aralığında 4 OSB olan çocuğa bilgisayar tabanlı (powerpoint uygulaması) etkinlik çizelgesi aracılığıyla katılımcılar arası çoklu yoklama modeli ile çizelge takibi ve rol yapma becerilerinin öğretilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda bilgisayar tabanlı etkinlik çizelgeleri aracılığı ile sağlanan öğretim sürecinin çocukların rol yapma becerilerinde etkili olduğu ayrıca edinilen becerilerin farklı ortam ve materyallerle genelleştirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Genç-Tosun ve Kurt (2017) tarafından yürütülen diğer bir çalışmada ortalama dört yaşındaki 3 OSB olan çocuğa iPad tabanlı bir konuşma üreten cihaz aracılığı ile katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılarak talep etme becerisinin kazandırılması amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda iPad tabanlı konuşma üreten cihazın kullanıldığı müdahale paketinin sözel dil becerileri sınırlı OSB olan üç çocuğa çok adımlı ve talep etme becerisini öğretmede etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Dijital materyaller eğitim sürecinde sağladığı faydaların yanı sıra kolay ulaşılabilmesi uygun fiyatlı olması çevrimiçi veya çevrimdışı olarak okulda veya evde kullanım kolaylığı sağlaması açısından da bire bir kullanımda öğretmen eksikliğini de gidermektedir (Putman & Chong, 2008).

2.5.2. Müzik Eğitiminde Dijital Materyal Kullanımı

Teknolojideki hızlı gelişim diğer eğitim alanlarında olduğu gibi müzik eğitimi alanında da etkisini göstermektedir. Teknolojik cihaz ve yazılımların müzik alanında kullanımı, özellikle özel gereksinimli öğrenciler için öğrenimi daha etkili ve eğlenceli kılmaktadır (Yılma Şakalar, 2017). Teknolojinin birçok alanda çok geniş bir yelpazede gelişmesi hem özel gereksinimli öğrenciler hem de onların öğretmenleri için çok geniş bir kullanım alanı sunmaktadır. Alan yazında bulunan çalışmalar teknoloji destekli, bütünsel müzik eğitimi yaklaşımı ile düzenlenen eğitimin hem otizm spektrum bozukluğu olan hem de otizm spektrum bozukluğu olmayan çocukların, özellikle otizm spektrum bozukluğu olan çocukların akademik davranışlarını iyileştirebileceği ve öğrenme alışkanlıkları üzerinde daha önemli faydaları olduğu sonucuna işaret etmektedir (Lee & Lin, 2023).

Özel gereksinimli öğrenciler ile gerçekleştirilen müzik eğitimi sürecinde öğrencilerin sadece alıcı durumunda kalması değil derslere aktif olarak katılması, müzik üretme sürecinde de

aktif olarak rol alması gerekmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin teknoloji aracılı müzik yapım sürecine aktif olarak katılımının sağlandığı durumlarda öğrenciler arasında sosyal iletişim ve katılımın, yeni şeyler öğrendikçe geliştiği görülmektedir (Kossyvaki & Curran, 2020). Özel gereksinimli öğrencilerle işlenen müzik derslerinde ve bu derslerin etkililiğinin sınındığı çalışmalarda yeni yazılımlar ve/veya yöntemler kullanılabilirdiği gibi var olan yazılımların farklı şekillerde de kullanıldığı görülmektedir. Yoon (2021) tarafından yürütülen çalışmada Garageband yazılımı kullanılarak etkileşimli müzik yapma müdahalesinin otizm spektrum bozukluğu olan okul çağındaki çocukların sosyal iletişim becerilerini geliştirmek için uygulanabilir olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma sonucunda müzik yapım süreçlerine ilişkin görüşlerini belirtme girişimlerinde ve sürece yönelik yardım taleplerinde artış müdahale sonrasında olumsuz sosyal davranışlarında azalma gözlemlenmiştir. Özel gereksinimli öğrencilere yönelik teknolojinin kullanıldığı çalışmaların öğrencilerin akademik ve sosyal davranışları üzerindeki olumlu etkileri göz önünde bulundurularak teknoloji tabanlı yazılımların özel eğitim alanında ve özel gereksinimli öğrencilere verilen müzik eğitiminde daha yaygın olarak kullanılması gerektiği düşünülmektedir.

BÖLÜM 3

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırma konusu ile ilgili ulusal ve uluslararası alan yazında yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Konusuna İlişkin Ulusal Alan Yazında Bulunan Çalışmalar

Ulusal literatürde bulunan, müzik etkinliklerinin otizm spektrum bozukluğundan etkilenen ve zihinsel engeli olan çocukların gelişimi üzerine etkilerini konu alan çalışmalar yöntem, katılımcı grubu ve sonuçları bakımından değerlendirilerek aşağıda sunulmuştur. Alan yazında bulunan araştırma konusu ile ilgili çalışmaların bir kısmının müzik ve oyun etkinliklerinin öğrenciler üzerindeki etkilerini inceleyen deneysel çalışmalardan, bir kısmının katılımcı görüşlerinin alındığı nitel çalışmalardan, bir kısmının öğretmenlerin özyeterlik algısını ölçmeyi amaçlayan çalışmalardan diğer bir kısmının ise müzik ve oyun dersinde kullanılan materyallere ilişkin mevcut durumun incelendiği çalışmalardan oluştuğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen deneysel çalışmalardan ilki Gökmen (2010) tarafından yürütülen yüksek lisans çalışmasıdır. Bu çalışmada otizm tanısı almış bir çocuğun müziğe ve müzik çalışmalarına verdiği tepkiler tek denekli araştırma yöntemlerinden tek denekli etkileşimsel durum çalışması deseni kullanılarak incelenmiştir. Araştırmanın katılımcısı, 6 yaşında otizm tanısı almış bir çocuktur. Araştırmanın verileri, yapılandırılmamış görüşmeler, video kamera kayıtları ve araştırmacı tarafından hazırlanan gözlemci kayıt çizelgesi ile 30 çalışmada 2 video kamera ile kaydedilerek toplanmıştır. Bulgular 13 kategoriye ayrılmış ve 3 gözlemci tarafından değerlendirilmiştir. Belirlenen 13 kategoriden biri olan “iletişimi başlatma ve sürdürme” kategorisi hariç diğer tüm kategorilerde, katılımcı

davranış sıklıklarının arttığı görülmüştür. Araştırma sonucunda, içerik olarak herhangi bir düzenleme yapılmaksızın yapılandırılmış ortamda gerçekleştirilen çalışmalarda, müzik çalışmalarına ve müziğe katılımcının olumlu tepkiler verdiği, müzik çalışmalarına bağımsız ve istekli olarak katıldığı ve araştırmacı ile istekli olarak iletişime geçtiği görülmüştür. Araştırma sonuçlarından “çalışma ortamına uygun olmayan davranışlar” kategorisine ait verilerin müzik çalışmaları yapıldıkça azalım göstermesi dikkat çekici bulunmuştur.

Yükselsin ve Berrakçay (2010), müzik terapi modeli olarak etkileşimli ritim tekrarı alıştırmalarının otizm spektrum bozuklukları olan çocuklardaki problem davranışların azaltılmasındaki etkilerini sorgulayan deneysel bir makale çalışması yapmışlardır. Araştırmanın katılımcıları birbirinden farklı problem davranışları olan iki katılımcı çocuk ile gerçekleştirilen uygulamalardan ve ailelerin çocuklardaki problem davranışlara odaklı gözlemlerinden elde edilmiştir. Çocuklarla gerçekleştirilen uygulamalardan elde edilen başarı düzeylerine ait veriler ailelerinin gözlemlerinden elde edilen problem davranış değişimlerine ait verilerle karşılaştırılmış, Etkileşimli Ritim Tekrarı uygulamalarının, otistik spektrum bozuklukları olan çocuklardaki problem davranışların azaltılmasında etkili olduğu görülmüştür. Bu sonucun Gökmen (2010) tarafından yürütülen çalışmada elde edilen sonuç ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Önal ve Öztosun Çaydere (2011), yürüttükleri makale çalışmasında, otizmlili çocukların müzik eğitime olan yatkınlıkları ve müziğe olan duyarlılıklarını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Tek denekli araştırma deseninin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunu iki otizmlili çocuk oluşturmuş ve çocukların seviye ve yaşlarına uygun sözleri kolay, melodisi akılda kalıcı olan bir çocuk şarkısı öğretilmiştir. Çalışmada otizmlili çocuklarda, bireysel müzik eğitiminin gerekli olduğu ve her otistik çocuğa özel müzik eğitimi programının hazırlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürde bulunan diğer bir deneysel çalışma da Eren, Deniz ve Düzkantar (2013) tarafından yürütülen makale çalışmasıdır. Bu çalışmada araştırmacılar Orff yaklaşımına göre hazırlanan müzik etkinlikleri içinde ipucunun giderek azaltılması yöntemi ile yapılan gömülü öğretimin otistik çocuklara kavram öğretmedeki etkililiğini incelemişlerdir. Otizm tanısı almış 3-6 yaşları arasındaki 3 çocukla çalışılan çalışmada tek denekli araştırma modellerinden denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırma sürecinde öğretim, izleme ve genelleme, toplu ve günlük yoklama oturumları düzenlenmiştir. Oturumların tamamında birebir öğretim yapılmıştır. Araştırmada gözlemciler arası güvenilirlik ve uygulama güvenilirliği verisi toplanmıştır. Araştırma sonucunda, Orff

yaklaşımına göre hazırlanan müzik etkinlikleri içinde ipucunun giderek azaltılması yöntemi ile yapılan gömülü öğretimin otistik çocuklara kavram öğretmede etkili olduğu görülmüş, ayrıca izleme oturumları ile kalıcılığın korunduğu ve genelleme oturumları ile öğrenilenlerin farklı kişi, araç-gereç ve ortamlara genellenebildiği görülmüştür.

Bir diğer deneysel makale çalışması da Sakarkaya, Onuray, Eğilmez ve Engür (2019) tarafından yürütülmüştür. Müzik eğitiminin, hafif düzeydeki zihinsel engelli 10-13 yaş arası grubu öğrencilerin sosyal beceri düzeylerine etkilerini incelemeyi amaçlayan statik grup öntest sontest deseninin kullanıldığı bu çalışmada özel bir eğitim okulunda öğrenim gören, 21'i deney, 13'ü kontrol grubunda toplam 34 öğrenci katılımcı grubunu oluşturmuştur. Uygulama sürecinde deney grubuna 10 hafta süre ile haftada 1 kez olmak üzere planlı müzik eğitimi verilirken, kontrol grubu herhangi bir müzik etkinliğine dâhil edilmemiştir. Okul Sosyal Davranışlar Ölçeği kullanılarak toplanan veriler sınıf ortamında araştırmacı tarafından elden toplanmış, Mann Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, uygulanan müzik eğitiminin hafif düzeydeki zihinsel engelli öğrencilerin sosyal yeterlilik düzeylerinde anlamlı derecede değişiklik oluşturamadığı ancak olumsuz sosyal davranışlarının azalmasında etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Kullanılan deneysel desenler ve katılımcı sayılarındaki farklılıklara rağmen araştırma konusu kapsamında yürütülen deneysel çalışmaların ortak noktası özel gereksinimli öğrenciler ile yapılmış olması ve müzik etkinliklerinin özel gereksinimli öğrencilerin gelişimleri üzerindeki etkilerini inceliyor olmasıdır. İncelenen deneysel çalışmaların sonuçları itibarı ile müzik etkinliklerinin özel gereksinimli öğrencilerin olumsuz davranışlarının azaltılmasında, sosyalleşmesinde ve yeni kavramlar öğretilmesinde etkili olduğu görülmüştür

Araştırma kapsamında yürütülen nitel çalışmalarda özel eğitim ve müzik öğretmenlerinin müzik ve oyun dersine yönelik görüşlerine başvurulmuştur. Yıkılmış, Terzioğlu, Kot ve Aktaş (2017) tarafından yürütülen makale çalışmasında, özel eğitim öğretmenlerinin, ders içi etkinliklerinde oyun ve şarkıyı kullanma düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Hayat Bilgisi, Matematik, Okuma-Yazma derslerinde akademik ve akademik olmayan becerilerin öğretimi ile sınırlandırılan çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunu özel eğitim öğretmenlerinin oluşturduğu araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmada öğretmenlerin akademik ve akademik olmayan becerilerin öğretiminde oyun ve şarkıyı kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin oyun ve şarkıyı hangi amaçla kullandığına yönelik bulgular incelendiğinde öğretmenlerin oyun ve şarkıyı matematik dersinde; dersi eğlenceli hale

getirmek, kalıcı öğrenmeler sağlamak, derse katılımı ve ilgiyi artırmak, matematiği kolaylaştırmak amaçlarıyla, hayat bilgisi dersinde drama ile birlikte kullanarak etkinlikler düzenlemek, kalıcı öğrenmeler sağlamak, okuma yazma öğretiminde okuma yazma öğretiminde kalıcılığı sağlamak, ipucu olarak kullanmak, okuma yazmayı eğlenceli hale getirmek, akademik olmayan becerilerin öğretiminde ise boş zamanları değerlendirmek, öz bakım becerilerini öğretmek ve toplumsal uyum becerilerini öğretmek için kullandıkları görülmüştür.

Kara, (2019) tarafından özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim süreçlerine müzik eğitimi entegrasyonuna ilişkin görüşlerini tespit etmeyi amaçlayan yüksek lisans çalışmasında nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni uygulanmış ve araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır. Araştırmanın katılımcıları 2017-2018 eğitim öğretim yılında Gaziantep ilinde görev yapmakta olan 14 özel eğitim öğretmenidir. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda; özel eğitim öğretmenlerinin müziği öğrencilerinin dikkatini çekmek, sakinleştirmek, rehabilite ve motive etmek suretiyle öğretim sürecini kalıcı, eğlenceli ve kolay hale getirmek için kullandığı, müzik etkinliklerinin öğrencilerinin sosyal, bilişsel, duyuşsal, psikomotor, öz bakım, dil ve iletişim becerilerinin geliştirilmesinde etkili olduğunu düşünürken öğretmenlerin ders esnasında kullandığı müzikal etkinliklerinin çocuk şarkıları ve dans etkinlikleri ile sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin bunun sebebini ise lisans eğitimlerinde aldıkları müzik eğitiminin yetersiz olması ile müzik eğitimi için yeterli materyal ve donanım olmamasında gördükleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özdemir (2021) tarafından yürütülen “Özel Eğitim Uygulama Okullarında Çalışan Müzik Öğretmenlerinin Mesleki Yaşantılarında Karşılaştıkları Güçlükler” isimli yüksek lisans çalışmasında, eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin mesleki yaşantılarında karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi ve bunlara öneriler getirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel eğitim uygulama okulları II. kademedeki çalışan 57 gönüllü müzik öğretmenidir. Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan anketler ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin ders ortamıyla ilgili olarak; ders işlenen sınıfın yeterli büyüklükte olmaması, sınıfların ses yalıtımına sahip olmaması, müzik dersi için belirlenmiş haftalık ders saatlerinin yeterli gelmeyişi, öğrencilerin fazla devamsızlık yaparak ders planlarını aksatması, özel eğitimde müzikle ilgili yeterli kaynağın bulunmaması ve özel eğitim müzik müfredatındaki eksikliklerden dolayı sorun yaşadıkları görülmüştür. Yeterlik ve hazırbulunuşluk ve ile ilgili

güçlükler incelendiğinde, öğretmenlerin öğrenci aileleriyle işbirliği yapabilmeye ilgili sıkıntı yaşamalarından, üniversitede alınan özel eğitim dersinin mesleki yaşantılarına katkısı bakımından yeterli gelmeyişiinden, özel eğitimde müzik eğitimiyle ilgili ülkemizde yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olmasından, böylece bu çalışmalardan mesleki açıdan yeterince faydalanamamalarından, ayrıca göreve başlamadan önce hizmet içi eğitim ihtiyacı duymalarından kaynaklı güçlükler olduğu görülmüştür. Araştırma bulguları kapsamında özel eğitimde müzik alanına yönelik çalışmaların artırılması, ayrıca alanda uzman kişilerin de daha çok kaynak üretmeleri yönünde teşvik edilmeleri ve özel eğitimdeki müzik öğretmenlerinin hizmet içi eğitimlerle desteklenmeleri önerilmiştir. Alan yazında bulunan özel eğitim ve müzik öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuş nitel çalışmalar, öğretmenlerin müzik etkinliklerini öğrencilerin sosyal, bilişsel, duyuşsal, psikomotor, öz bakım, dil ve iletişim becerilerinin geliştirilmesinde kullanmaları ve lisans eğitimlerinde aldıkları müzik eğitiminin yetersiz görmeleri açısından birbirleri ile benzerlik göstermektedir.

Alan yazında özel eğitim ve müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere verilen müzik eğitimine yönelik özyeterlik algılarının araştırıldığı ve öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara odaklanan çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalardan Eren ve Engür (2019) tarafından yapılan makale çalışmasında, özel eğitim öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik öz yeterlik inançları farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Söz konusu çalışma Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümüne devam eden 113 öğretmen adayı ile yapılmış, öğretmen adaylarının özyeterliklerini ölçmek için Özmenteş (2011) tarafından geliştirilen “Müzik Öğretimine Yönelik Öz Yeterlik (MÖYÖ) Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda özel eğitim öğretmen adaylarının müzik öğretimine yönelik öz yeterlik algısı ortalaması 2,45 olarak tespit edilmiştir. Aynı çalışmada kıyaslama yapabilmek amacıyla Özmenteş (2011) tarafından geliştirilen MÖYÖ ölçeğinin kullanıldığı öğretmenlerin müzik öğretimine yönelik öz yeterlik algılarının araştırıldığı diğer çalışmalara da yer verilmiştir. Özmenteş (2011) tarafından geliştirilen MÖYÖ ölçeğinin kullanıldığı diğer çalışmalar incelendiğinde; Koca (2013) tarafından okul öncesi öğretmenlerinin müzik öğretimine yönelik özyeterliklerini tespit etmek için yürütülen çalışmada öğretmenlerin öz yeterlik ortalaması 3,60, Topoğlu (2014) tarafından yürütülen çalışmada sınıf öğretmen adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik ortalaması 3,18, Tunç ve Bulut (2016) tarafından yürütülen çalışmada ise müzik öğretmen adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik ortalama puanı 4,02 olarak tespit edilmiştir.

Literatürdeki bir diğer müzik öğretimine yönelik öz yeterlik ölçeği Afacan (2008) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçeğin kullanıldığı makale çalışmalarından; Çevik (2010) çalışmasında ölçeği müzik öğretmen adaylarına uygulanmış öz yeterlik ortalamasını 3,98 olarak, yine Çevik (2011) aynı ölçeği sınıf öğretmenleri adaylarına uygulamış öz yeterlik ortalamasını 3,45 olarak tespit etmiştir. Mentiş Köksoy (2017) ise sınıf öğretmeni adaylarına uyguladığı öz yeterlik ölçeğinde ortalamayı 3,34 olarak tespit etmiştir (Mentiş Köksoy, 2017'den aktaran Eren & Engür, 2018). Müzik öğretimine yönelik öz yeterlik algılarının ölçüldüğü, her iki ölçeğin kullanıldığı araştırmalarda, özel eğitim öğretmenlerinin müzik öğretimine yönelik öz yeterlik algısının farklı branş öğretmenlerine göre düşük olduğu gözlenmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin müzik öğretimine yönelik öz yeterlik algısının farklı branş öğretmenlerine göre düşük olmasının, öğretmen görüşlerine başvuru nitel çalışmalarda elde edilen, özel eğitim öğretmenlerinin lisans eğitimlerinde aldıkları müzik eğitimini yeterli görmemeleri ile bağlantılı ve paralel olduğu düşünülmektedir.

Alan yazında özel eğitim kurumlarında uygulanan “müzik ve oyun” dersinde kullanılan materyaller ile ilgili nitel çalışmalar da bulunmaktadır. Bu araştırmalardan Karatağ (2020) tarafından yapılan makale çalışmasında, zihinsel engelliler özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunların neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Zihinsel engelliler özel eğitim ve uygulama okullarında çalışan 3 kadın ve 5 erkek olmak üzere toplam 8 müzik öğretmeni ile yürütülen çalışmanın verileri görüşme yöntemi ile toplanmıştır. İçerik analizi yoluyla elde edilen bulgulara bakıldığında; okullarda bulunan müzik araç-gereçlerinin yetersizliğinden dolayı müzik derslerinde istenilen verimin alınamadığı, var olan kaynak ve materyallerin özel eğitim uygulama okullarında kullanmaya veya zihinsel engelli öğrencilerin kullanımına uygun olmadığı ya da yeterli sayıda olmaması nedeniyle bütün öğrenciler tarafından kullanılmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Dayı ve Gürkan Öztürk (2019) tarafından yapılan bir diğer makale çalışmasında, Türkiye’de zihinsel engelli öğrencilere hizmet veren özel eğitim uygulama okulları, müzik öğretmenleri ve müzik sınıflarının durumu incelenmiştir. Çalışmada; özel eğitim uygulama okullarında görev yapan müzik öğretmenlerinin sayıları, okul türü, bu okullardaki müzik sınıfı sayısı ve teknolojik donanımlarını belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada, 2016-2017 öğretim yılı verilerin göre Türkiye genelinde sekiz okul/kurum türünde, toplam 1219 özel eğitim kurumunun olduğu, bu okulların 233’ünde müzik odası bulunduğu ve bu okullarda 560 müzik öğretmenin görev yaptığı tespit edilmiştir. Zihinsel engelli öğrencilerin okullarında çalışan 44 öğretmenle yapılan görüşme sonucunda öğretmenler, müzik sınıflarının çok

azında teknolojik müzik aleti olduğu ve teknolojik müzik aleti olan sınıflarda ise çoğunlukla elektronik org, dijital piyano, elektronik bateri kullandıklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler ışığında Türkiye’de bulunan özel eğitim okul sayısına kıyasla müzik öğretmeni, müzik sınıfı ve müzik sınıflarında kullanılan materyallerin yetersiz olduğu görülmektedir. Konu ile ilgili yapılan araştırmalardan, Karatağ (2020) ve Dayı ve Gürkan Öztürk (2019) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları itibarı ile birbiriyle uyumlu olduğu aynı zamanda Özdemir (2021) tarafından yürütülen çalışmanın bulguları ile paralel olduğu görülmektedir.

Ulusal alan yazında özel gereksinimli öğrenciler için bilimsel yöntemler kullanılarak yapılmış yalnızca bir dijital materyal geliştirme çalışmasına rastlanmıştır. Yılma Şakalar (2017) tarafından yürütülen “Türkiye’de Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Özel Eğitim Müzik Derslerinde Kullanılabilecek Bir Bilgisayar Destekli Müzik Ders Modülü Tasarımı (İstanbul örneği)” adlı doktora tezinde, eğitilebilir zihinsel engelli çocukların özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki aldıkları müzik ve oyun derslerinin etkililiğini arttırabilmek için bilgisayar destekli bir dijital öğretim materyali oluşturulması amaçlanmıştır. Geliştirilen bilgisayar destekli dijital öğretim materyali dört farklı modülden oluşmuştur. On sorudan oluşan bu modüller; ses ve görsel idrak üzerinde hayvan ve insan seslerini, hız kavramlarını, enstrüman seslerini, çevre ve taşıt seslerini, doğal hava olayları seslerini, araç-gereçlerin seslerini tanıyabilme ve sesler sayesinde ilgili görselleri eşleştirebilme becerilerini değerlendirmeye yöneliktir. Araştırmacı tarafından geliştirilen dijital öğretim materyali, 7-11 yaşlarında olan altı eğitilebilir zihinsel engelli çocuğun müzik derslerinde uygulanmıştır. Çalışmanın bulguları, ilgili yazılım analizi ile ve özel eğitim öğretmenlerine uygulanan gözlem anketleri yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda; üç aylık uygulama süresi sonucunda katılımcıların, cinsiyet ve yaş değişkeni açısından müzik aletleri modülündeki testte diğer modüllerde yer alan konulara göre daha başarılı oldukları, hız modülündeki testte başarı düzeylerinin en düşük olduğu, çevresel sesler ile ses modüllerinde bulunan testlerdeyse sabit başarı düzeyini tutturdıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, ulusal alan yazında bulunan çalışmaların büyük kısmının müzik etkinliklerinin öğrencilerin gelişimleri üzerindeki etkilerini inceleyen deneysel çalışmalar, öğretmen görüşlerini temel alan nitel çalışmalar, öğretmen adaylarının özyeterlik algıları ile ilgili çalışmalardan oluştuğu görülmüştür. Özel gereksinimli öğrencilere verilen müzik dersine yönelik dijital materyal geliştirme çalışmalarının sayısının bir ile sınırlı olması dikkat çekici bulunmuştur. Müzik etkinliklerinin öğrencilerin gelişimleri üzerindeki etkilerini inceleyen

deneysel çalışmaların ortak noktası, müzik etkinliklerinin öğrencilerin akademik ve akademik olmayan alanlarda gelişimlerine olumlu yönde katkı sağladığına ilişkin bulgulara ulaşılmış olmasıdır. Ulusal alan yazında bulunan müzik ve oyun dersine yönelik öğretmen görüşleri çerçevesinde yürütülen nitel çalışmalarda ise öğretmenlerin müzik etkinliklerinin öğrencilerin akademik ve akademik olmayan becerilerin öğretiminde kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında bulunan nitel çalışmalarda elde edilen sonuçlar ile nicel çalışmalarda elde edilen sonuçların birbirleri arasında tutarlı olduğu görülmektedir.

Özel eğitim uygulama okullarında verilen müzik derslerinde kullanılan materyallerin verimli ders işlenmesini sağlayacak sayıda ve nitelikte olmadığı, hem bu konuyu doğrudan incelemeyi amaçlayan çalışmalar (Dayı & Gürkan Öztürk, 2019) hem de öğretmen görüşlerine dayalı nitel çalışmalarda (Karatağ, 2020; Özdemir, 2021) belirtilmiştir.

3.2. Araştırma Konusuna İlişkin Uluslararası Alan Yazında Bulunan Çalışmalar

Bu bölümde araştırma konusuna ilişkin olarak müzik etkinliklerinin özel gereksinimli öğrencilerin gelişimleri üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalara ve özel gereksinimli öğrencilere verilen müzik eğitiminde dijital materyal kullanıma ilişkin uluslararası çalışmalara yer verilmiştir.

Müzik etkinliklerinin özel gereksinimli öğrencilerin gelişimleri üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalardan Kern, Woley ve Aldridge (2007) tarafından yürütülen makale çalışmasında, 2 otizm tanısı almış çocuğun sabah selamlaşmalarında bağımsız davranmaları için şarkıların kullanımının etkisi incelenmiştir. Müzik terapisti tarafından bestelenen şarkı, selamlama rutini için belirlenen 5 aşama ile eşleştirilmiştir. Öğrenci davranışlarındaki değişimleri gözlemek için video ve olay kayıtları kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çocuğa özel şarkıların, sınıfa girerken, öğretmenini selamlarken ve akranlarıyla oynarken çocuğa yardımcı olduğu, tek bir çocuk ele alındığında ise çocuğun selamlaştığı akranlarının sayısının arttığı gözlenmiştir.

Archontopoulou ve Vaiouli (2020) yaptıkları makale çalışmasında müziğin erken çocukluk çağındaki OSB olan çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkilerini öğretmen görüşleri çerçevesinde incelemiştir. Araştırmanın katılımcıları Yunan okullarında çalışan 94 erken çocukluk eğitimcisiydi. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen 21'li likert tipi 3'ü açık uçlu olmak üzere toplam 30 sorudan oluşan anket ile toplanmıştır. Araştırma sonuçları erken çocukluk eğitimcilerinin müziğin sınıflarında bir eğitim stratejisi olarak

kullanılması konusunda olumlu görüşlere sahip olduklarını göstermektedir. Katılımcılar aynı zamanda müzik etkinliklerini öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerini destekleyecek bir araç olarak tanımlamışlardır. Araştırmada erken çocukluk eğitimcileri, müzik etkinliklerinin öğrencilerin akranlarıyla yaşlarına uygun etkileşimde bulunmalarına, OSB olan ve tipik gelişim gösteren akranları arasında ilişkiler kurmalarına, kendilerini ifade etmelerini desteklemelerine, yaratıcılık ve iletişim fırsatları sunmalarına yardımcı olabileceğini de belirtmişlerdir.

Müzik etkinliklerinin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar üzerindeki etkilerini inceleyen bir diğer çalışma da Reece (2015) tarafından yürütülen doktora tezi çalışmasıdır. Bu çalışmada araştırmacı OSB olan çocuklarda öğrenme ve hatırlamada müzik ve dil arasındaki etkileşimi incelemiştir. Nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı çalışmada araştırmacı OSB olan çocuklarda öğrenme ve hatırlamada müzik ve dil arasındaki etkileşimi incelemiştir. Araştırma, ilk görüşmeleri (N=12), bir anketi (N=320), OSB olan çocuklarla (N=24) karşılaştırmalı bir müdahaleyi ve nörotipik bireylerden oluşan bir karşılaştırma grubunu (N=32) içermektedir. Anketten elde edilen sonuçlar, ebeveynlerin ve öğretmenlerin görüşüne göre, OSB olan çocuklar arasında, özellikle de dil gecikmesi olanlarda, şarkı söyleme yaygınlığının yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca, ebeveynlerin ve öğretmenlerin görüşüne göre, dil konusunda biraz gecikme yaşayan çocukların, sözsüz konuşma becerisine sahip çocuklar ve yaşa uygun konuşma becerisine sahip çocukların aksine, müziğin, çocukların ilişkilerini geliştirme olasılığının daha yüksek olduğu görülmüştür. Çocuklardan hem konuşulan hem de söylenen materyali öğrenmelerinin ve ardından hatırlamalarının istendiği çalışmanın pratik aşamasında, konuşmak yerine şarkı söylemenin, OSB olan bazı çocuklarda, özellikle de dil gecikmesi olanlarda, sözlü hatırlamayı artırabildiği bulunmuştur. Dilin melodik hatırlama üzerindeki etkisine bakıldığında, müzik gelişimi en düşük düzeyde olan çocuklarda dilin varlığının olumlu bir etkisi olduğu ancak çocukların müzikal gelişim düzeyi arttıkça dilin melodik hatırlama üzerindeki etkisinin azaldığı görülmüştür. Alan yazında bulunan, müzik etkinlerinin özel gereksinimli öğrenciler üzerindeki etkilerini inceleyen uluslararası çalışmalar ile ulusal çalışmaların sonuçları itibarı ile birbirleri ile paralellik gösterdiği görülmektedir.

Ulusal alan yazında yapılan literatür taramasında özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanmış yalnızca bir akademik materyal geliştirme çalışmasına rastlanmış, bu sebeple araştırmanın bu bölümünde uluslararası alan yazında bulunan materyal geliştirme çalışmalarına değinilmiştir. Lee ve Lin (2023) yaptıkları makale çalışmasında, küçük

çocuklar için teknolojik müzik eğitim yaklaşımlarından bütünsel müzik eğitimi yaklaşımının ve çok duyulu müzik etkinliklerinin birleştirilmesinin çocukların akademik davranış performansları üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Katılımcılar otizm spektrum bozukluğu olan altı çocuk ve otizm spektrum bozukluğu olmayan 40-63 ay civarındaki altı çocuktur. Katılımcılar amaçlı örnekleme ile seçilmiş ve 14 hafta boyunca her hafta 40 dakikalık bir kurs düzenlenmiştir. Bu çalışmada çok duyulu müzik etkinlikleri temelli öğretim yönteminin, otizm spektrum bozukluğu olmayan çocukların öğrenme alışkanlıklarını ve performansını geliştirebileceğini göstermiştir. Ayrıca, bütünsel müzik eğitimi yaklaşımı ile düzenlenen eğitimin hem otizm spektrum bozukluğu olan hem de otizm spektrum bozukluğu olmayan çocukların, özellikle otizm spektrum bozukluğu olan çocukların akademik davranışlarını iyileştirebileceği ve öğrenme alışkanlıkları üzerinde daha önemli faydaları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer bir teknoloji temelli makale çalışmasında Kossyvaki ve Curran (2020) teknoloji aracılı müzik yapımının, otizm spektrum bozukluğu olan ve zihinsel engelli öğrencilerin sosyal iletişim becerilerini geliştirmedeki etkinliğini incelemişlerdir. Araştırmanın katılımcıları zihinsel engelli ve otizm spektrum bozukluğu olan beş öğrencidir. Öğrencilerin beş hafta boyunca teknoloji aracılı müzik yapımı müdahalesine katıldıkları sırada video kayıtları yapılmıştır. Ayrıca sınıf personeli ile beş grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Teknolojinin aracılık ettiği müzik yapımı müdahalesinin okuldaki öğrenci katılımı ve kimliği üzerindeki etkisini araştıran bu çalışmada eğitim araştırmacıları ve okul personeli için özellikle sosyal iletişim becerileri açısından faydalı olan bazı olumlu sonuçlar gözlenmiş ayrıca otizm spektrum bozukluğu olan ve zihinsel engelli öğrenciler arasında sosyal iletişim ve katılımın, yeni şeyler öğrendikçe geliştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Garageband gibi Teknoloji Tabanlı İnteraktif Müziğin OSB öğrencilerinin sosyal iletişiminde kullanımına ilişkin bir makale çalışması da Yoon (2021) tarafından gerçekleştirilmiştir. GarageBand kullanılarak yapılan etkileşimli müzik yapma müdahalesinin otizm spektrum bozukluğu olan okul çağındaki çocukların sosyal iletişim becerilerini geliştirmek için uygulanabilir olup olmadığını incelemeyi amaçlayan bu çalışmanın katılımcıları otizm spektrum bozukluğu olan 8 ve 11 yaşındaki iki erkek çocuktur. Müzikal taklit, müzikal ifade ve koordinasyon ile müzikal etkileşim basamaklarını içeren etkileşimli müzik yapımı müdahalesi 4 hafta boyunca haftada iki kez yapılmış ve her oturum 40 dakika sürmüştür. Katılımcıların sosyal iletişim davranışları birbirleriyle fikir alışverişinde bulunmaları açısından gözlemlenmiş ve analiz edilmiştir. Müzik yapımı

sırasında etkileşimli davranışlara katılım (örneğin, sıra alma, araştırmacının müziğini taklit etme veya yansıtma ve araştırmacının motivasyonunu kullanarak kendi müziğini yaratma) da analiz edilmiştir. Oturumlar sırasında müzik yapım süreçlerine ilişkin görüşlerini belirtme girişimlerinde ve sürece yönelik yardım taleplerinde artış gözlenmiştir. Etkileşimli oynamanın sıra alma biçimine katılım ve bir partnerin (yani araştırmacının) müzikal dürtüsünü yansıtma da geliştirdiği ve Sosyal Duyarlılık Ölçeği derecelendirmelerine göre, her iki katılımcıda da müdahale sonrasında olumsuz sosyal davranışların azaldığını gözlemlenmiştir. Bu çalışmanın bulguları, GarageBand kullanılarak yapılan etkileşimli müzik yapma etkinliklerinin, OSB olan okul çağındaki çocukların sosyal iletişim becerilerini geliştirmede klinik uygulamada etkili bir yöntem olabileceğini düşündürmektedir.

Teknolojinin hızla geliştiği ve eğitimin her alanında yaygın bir şekilde kullanıldığı günümüz eğitim sistemi içerisinde teknoloji temelli eğitim materyallerinin özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde kullanımının yaygınlaşması gayet doğaldır. Bu bölümde ele alınan dijital müzik materyallerinin özel gereksinimli öğrencilerin akademik ve akademik olmayan gelişimleri üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar ile hem ulusal hem de uluslararası alanda nitel ve nicel yöntemlerle yapılmış akademik çalışmaların sonuçları itibarı ile birbirini destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

BÖLÜM 4

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın modeline, materyal geliştirme sürecinin aşamalarına, verilerin toplama ve analizinde kullanılan yöntem ve tekniklere değinilmiştir.

4.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmanın modeli nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırmasıdır. Merriam'a göre temel nitel araştırmalarda araştırmacılar, insanların yaşamlarını nasıl yorumladığıyla, dünyalarını nasıl oluşturduklarıyla ve deneyimlerine ne anlam kattıklarıyla ilgilenirler (Merriam, 2013: s.22-23). Eylem araştırması özünde uygulama sürecine yönelik bir sorunu ortaya çıkarmayı ya da ortaya çıkmış bir problemi çözmeyi, bir şeyleri değiştirmeyi, bir uygulamayı geliştirmeyi amaçlar ve bu bağlamda uygulama yapar (Glesne, 2015, s.21). Eylem araştırmasında araştırmacı herhangi bir sosyal duruma ilişkin sorunların belirlenmesi, yapılan işin niteliğinin artırılması için uygulanan sistematik bir süreçtir (Büyüköztürk, 2016, s.265).

Eylem araştırması gözlem, yansıtma ve eylemden oluşan bir süreç içerisinde ele alınır. Gözlem aşamasında görüşme, gözlem veya anketler yoluyla ölçülebilir veriler toplanır, yansıtma sürecinde veriler yorumlanır ve ilgili paydaşlar ile paylaşılır, eylem aşamasından önce planlama ve tartışmalar yapılır (Glesne, 2015, s.32).

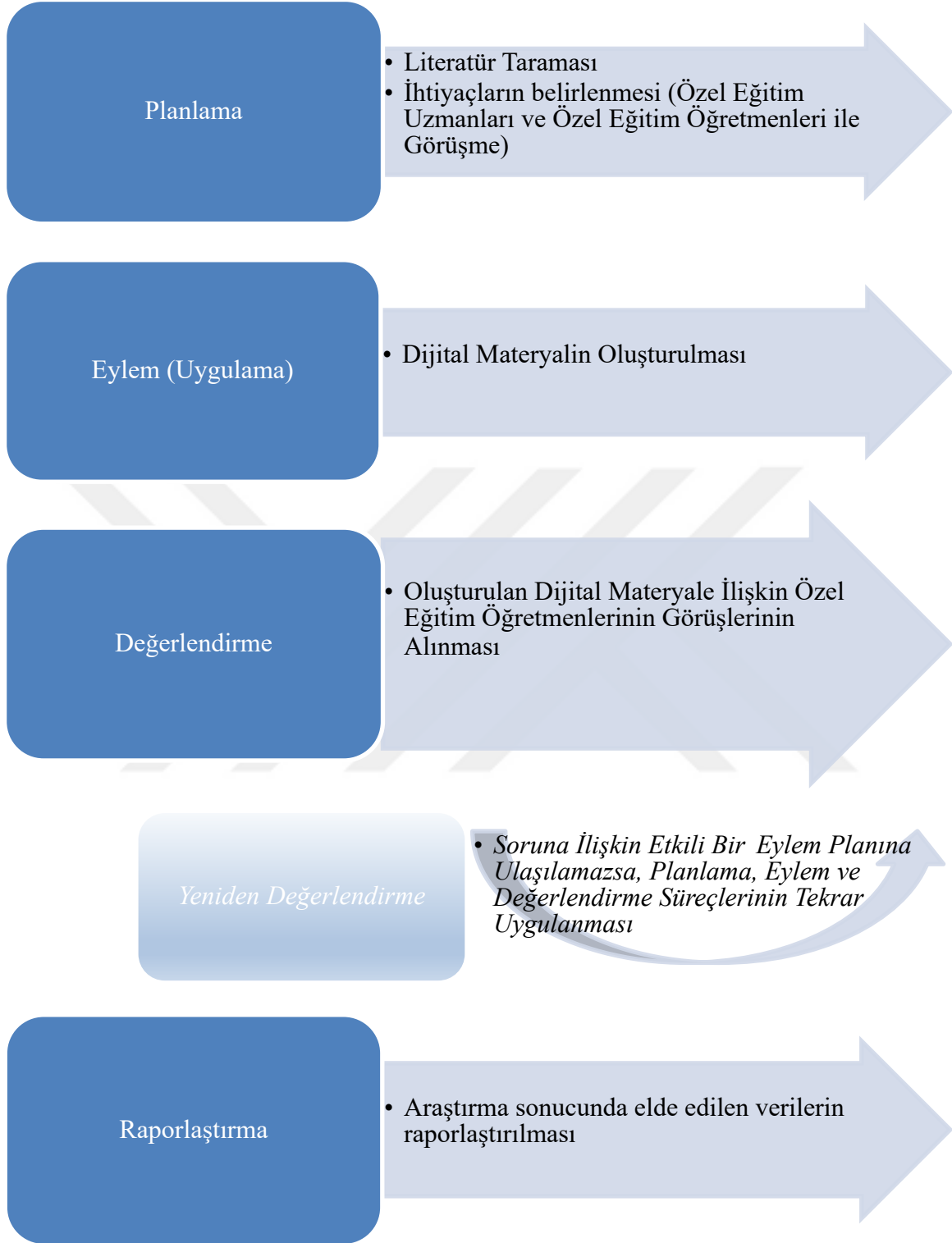
Bu araştırmada, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere verilen “müzik ve oyun” dersinin akademisyen ve öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilerek, tespit edilen problem sahalarının çözümüne yönelik özel eğitim öğretmenleri tarafından kullanılacak bir dijital eğitim materyali geliştirmek amaçlanmıştır.

4.2. Eylem Araştırması Sürecinin Aşamaları

Her bir eylem araştırması kendine has özellikler ve farklılıklar taşıdığı için kesin ve değişmez olmamakla birlikte eylem araştırmalarında süreç; planlama, eylemde bulunma, verileri toplama ve yansıtma aşamalarından oluşmaktadır (Büyüköztürk, 2016, s.269).

Eylem araştırması araştırmacının sorunun farkına varmasıyla başlar. Bir sonraki aşamada araştırmacı çeşitli veri toplama yöntemleri kullanarak durumu tanımlar ihtiyaçları belirler. Mevcut durum tanımlandıktan ve alana özgü ihtiyaçlar belirlendikten sonra sorun çözme veya geliştirmeye yönelik eylemler yapılır. Sonraki aşamada geliştirilmiş olan eylemler uygulamaya konur. Uygulama sürecinden gelen verilere göre soruna yönelik en uygun eylem tarzının bulunabilmesi maksadıyla, sorunun tanımlanması, çözümlerin geliştirilmesi ve uygulama süreçleri tekrar tekrar revize edilip uygulanabilir. Duruma yönelik en uygun eylem tarzı saptandıktan sonra araştırma raporlaştırılır (Büyüköztürk, 2016, s.271).

Bu araştırmanın uygulama süreci Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Eylem araştırmasının uygulama süreci

4.2.1. Planlama

Araştırmanın planlama aşamasında amaç, sorun olan durumun tespit edilmesi yani tanımlanmasıdır. Bu aşamada araştırmacı eylem araştırmasının başlangıç noktasını bulmayı amaçlar (Büyüköztürk, 2016, s.271). Bu çalışmada araştırmanın konusuna ilişkin yapılan literatür taramasında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdüren özel eğitim uygulama okullarında “müzik ve oyun” dersinin uygulandığı, bu derslere birinci kademedeki özel eğitim öğretmenlerinin, ikinci kademedeki ise özel eğitim öğretmenlerinin nezaretinde branş öğretmenlerinin girdiği görülmüştür (MEB, 2018). Özel eğitim öğretmenlerinin müzik öğretimine ilişkin özyeterlik algıları üzerinde yapılan araştırmalara göre özel eğitim kurumlarında müzik dersine giren öğretmenlerin özyeterlik algılarının diğer öğretmenlere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Eren & Engür, 2019; Koca, 2013; Topoğlu, 2014; Tunç & Bulut, 2016)

Türkiye’de zihinsel engelli öğrencilere hizmet veren özel eğitim uygulama okullarında görev yapan müzik öğretmenlerinin sayıları, okul türü, bu okullardaki müzik sınıfı sayısı ve teknolojik donanımlarının belirlenmesine yönelik yapılan çalışmalarda Türkiye’de bulunan özel eğitim okul sayısına kıyasla müzik öğretmeni, müzik sınıfı ve müzik sınıflarında kullanılan materyallerin yetersiz olduğu görülmektedir (Dayı & Gürkan Öztürk, 2019; Karatağ, 2020; Özdemir, 2021)

Bu kapsamda; özel eğitim uygulama okullarında derse giren öğretmenlerin çeşitli sebeplerle özyeterlik algılarının düşük olduğu, özyeterlik algısı düşük olan öğretmenlerin “müzik ve oyun” dersini yeterli düzeyde işleyemeyeceği düşünülmüş, ayrıca “müzik ve oyun” dersinde kullanılan materyallerin öğretim faaliyetlerini sağlamak için yetersiz olduğu yapılan literatür taraması sonucunda tespit edilmiş ve bu eksikliklerin giderilmesi amacıyla eylem araştırması yapılmasına karar verilmiştir.

Başlama noktasının tespitinden sonra sorunun detaylı olarak tanımlanması sürecine geçilmiştir. Sorunun tanımlanması aşaması görüşme, anket ve diğer veri toplama ve analiz yöntemleriyle sorunun mevcut durum tanımlanmasını kapsamaktadır (Büyüköztürk, 2016, s.271). Bu çalışmada özel eğitim uzmanı akademisyenlerle ve özel eğitim kurumlarında müzik dersine giren özel eğitim öğretmenleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak mevcut durum tespit edilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerin detaylı dökümü bulgular bölümünde sunulmuştur.

4.2.2. Eylem (Uygulama)

Araştırmanın uygulama aşaması; tanılama sürecinde tespit edilen sorun sahaları göz önünde bulundurularak duruma ilişkin çözümler ve eylemler geliştirilmesi sürecidir (Büyüköztürk, 2016, s.271). Bu araştırmanın uygulama sürecinde, planlama aşamasında akademisyenler ve öğretmenlerden toplanan veriler ışığında tespit edilen sorunların çözümlerini kapsayacak şekilde özel eğitim uzmanı ve müzik eğitimi uzmanlarının kontrolü altında “müzik ve oyun” dersi yardımcı dijital materyali geliştirilmiştir. Geliştirilen dijital materyalin içeriği bulgular bölümünde sunulmuştur.

4.2.3 Değerlendirme

Eylem araştırmasında, durumun ortaya konup sorunların çözümüne ilişkin model veya uygulamalar tasarlandıktan sonra uygulamaya konur. Bu süreçte amaç uygulanan stratejilerin durum üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkilerini gözlemlemektir. Yapılan gözlemler sonucunda elde edilen modelin sorunların çözümüne hizmet ettiği kanısına ulaşırsa araştırma sonuçları raporlaştırılabilir. Eğer araştırma sonuçları sorunun çözümüne katkı sağlamıyorsa araştırmacı tekrar planlama aşamasına dönerek çalışmasının eksik ve hatalı yönlerini düzelterek araştırmasını yineleyebilir (Büyüköztürk, 2016, s.271). Bu çalışmada, özel eğitim uzmanları ve özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda geliştirilen dijital öğretim materyali tamamlanmasını müteakip değerlendirilmek üzere özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerine tekrar sunulmuştur. Öğretmen görüşleri, araştırmacı tarafından geliştirilen Öğretmen Görüş Formu aracılığı ile toplanmıştır. Öğretmen Görüş Formu EK-1’de, öğretmen görüşlerinin detaylı dökümü bulgular bölümünde sunulmuştur.

4.2.4. Raporlaştırma

Araştırma kapsamında geliştirilen dijital materyalin kullanıma uygun olduğuna dair öğretmen görüşleri alındıktan sonra çalışmanın raporlaştırılması sürecine geçilmiştir. Bu çalışmada mevcut durumun tespitine yönelik akademisyenler ve özel eğitim öğretmenleri ile yapılan görüşmeler ile dijital materyalin geliştirilmesinden sonra öğretmenlerden alınan görüşler içerik analizi ile incelenmiş, kod-kategori ve temalar halinde araştırmacının görüş, yargı ve düşünceleri katılmadan doğrudan alıntılarla çalışmanın bulgular bölümünde sunulmuştur. Geliştirilen dijital öğretim materyali, öğretmenler tarafından nasıl kullanılacağına ilişkin bilgileri de içerecek şekilde çalışmanın bulgular bölümünün içinde

yer almıştır. Araştırmanın raporlaştırılması; çalışma kapsamında ele alınan soruların yanıtlandığı sonuç bölümünün, bu sonuçların literatürle benzerlik ve farklılıklarının ortaya konduğu tartışma bölümünün, araştırmada tespit edilen eksikliklerin giderilmesine yönelik önerilerin sunulmasıyla tamamlanmıştır.

4.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanması için alan yazın taraması ve görüşme formlarından faydalanılmıştır.

4.3.1. Alan Yazın Taraması

Nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan alan yazın taraması tek başına bir veri toplama yöntemi olarak kullanılabilirdiği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.189). Alan yazın taramasında Türkiye’de ve dünyada özel eğitim, zihinsel engellilik, otizm spektrum bozukluğu, materyal geliştirme, müzik eğitimi ve oyun alanlarında yapılmış yayınlar taranmış, ayrıca Millî Eğitim Bakanlığının farklı düzey ve alanlardaki özel eğitim programları incelenmiştir. Elde edilen veriler ilgili araştırmalar bölümünde sunulmuştur.

4.3.2. Görüşme

Araştırma konusuna ilişkin alan yazın taraması ve değerlendirilmesi yapıldıktan sonra çalışmanın katılımcıları ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşme, araştırmada belirli sorulara cevap bulmak amacıyla en az iki kişi arasında yürütülen sözlü iletişim sürecidir (Büyüköztürk, 2016, s153). Otizm spektrum bozukluğun olan çocukların müzik eğitimine ilişkin yürütülen bu çalışmanın katılımcıları; çocuklara verilen müzik eğitiminin uygulayıcısı olan müzik öğretmenleri ve özel eğitim ve müzik eğitimi alanında uzman olan akademisyenlerdir. Görüşmelerin sağlıklı olarak kâğıda aktarılabilmesi için ses kaydı alınmıştır.

Görüşmeler, araştırmada toplanmak istenen verilerin özellikleri ve kaynakların ulaşılabilirliğine göre yapılandırılmış görüşmeler, yapılandırılmamış görüşmeler, yarı yapılandırılmış görüşmeler, etnografik görüşmeler ve odak grup görüşmeleri olarak sınıflandırılabilir (Büyüköztürk, 2016, s.153). Bu araştırmada katılımcılarla yarı

yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı önceden belirli bir sıraya göre hazırladığı soruları katılımcıya yöneltir. Bu teknikte amaç görüşme yapılan bireylerin sunduğu bilgiler arasındaki paralellikleri ve farklılıkları tespit etmek ve karşılaştırmalar yapmaktır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin avantajı ise görüşme sorularının önceden hazırlanması ve bir protokol dahilinde yürütülmesinden dolayı sistematik ve karşılaştırılabilir veriler elde edilmesidir (Karasar, 2012). Bu araştırmada kullanılan görüşme soruları iki müzik eğitimi uzmanı, bir özel eğitim uzmanı ve bir ölçme değerlendirme uzmanının görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Akademisyen görüşme formu 6'sı demografik bilgi, 5'i özel eğitim ve müzik konularına yönelik olmak üzere toplam 11 sorudan, öğretmen görüşme formu ise 4'ü demografik bilgi 8'i özel eğitim ve müzik konularına yönelik olmak üzere toplam 12 sorudan oluşmuştur. Akademisyenlere ile yapılan görüşmelerde kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu EK-2'de, müzik öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu EK-3'te, sunulmuştur.

Bu araştırmada özel eğitim uzmanı akademisyenler ve özel eğitim öğretmenleri ile yapılan görüşme süreci, üç aşamalı olarak planlanmıştır.

1. aşamada;

Araştırmacı ve danışmanı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarının uygulanabileceğine ilişkin Gazi Üniversitesinden Etik Kurul Onayı ve Millî Eğitim Bakanlığında Araştırma İzni alınmıştır. Gazi Üniversitesinden Etik Kurul Raporu EK-4'te, Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma İzin belgesi EK-5'te sunulmuştur. Gerekli izinlerin alınmasını müteakip görüşme formunun araştırmacının amacına ne kadar hizmet ettiğinin sınanması amacıyla bir akademisyen ve bir özel eğitim öğretmeni ile görüşme formunun pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot uygulama, araştırmacının kullanışlı bir form hazırladığından emin olması ve hazırlıkları test etmek için asıl plana benzer durumları kapsayacak şekilde ön uygulama yapmasıdır (Karasar, 2012, s.156).

2. aşamada;

Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu çerçevesinde, özel eğitim uzmanı akademisyenler ve özel eğitim öğretmenlerinden orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için müzik ve oyun dersi/eğitimi konusunda mevcut durumu

değerlendirilmeleri ve tespit ettikleri problem alanlarının çözümüne yönelik önerilerinde bulunmaları istenmiştir.

3. aşamada;

Özel eğitim uzmanı ve müzik eğitimi uzmanı akademisyenlerin görüşleri çerçevesinde oluşturulan yardımcı dijital materyal, özel eğitim öğretmenlerinin görüşüne sunulmuş, yapılan son değerlendirmeler doğrultusunda dijital materyale son şekli verilerek doktora tezi olarak raporlaştırılmıştır.

Araştırmanın yapıldığı dönem tüm dünyayı etkisi altına alan ve öngörülemeyen bir seyir izleyen Covid-19 salgını, araştırma sürecine de etki etmiştir. Yüz yüze yapılması planlanan görüşmelerin, tez izleme komitesinin de görüşü alınmak suretiyle, araştırmacının ve katılımcıların sağlığını korumak amacıyla çevrimiçi olarak yapılması planlanmıştır. Covid-19 salgınının etkisini azalttığı 2022 yılı başlarında katılım sağlayan akademisyenlerden biri ile çevrimiçi görüşme yapılmış diğer tüm akademisyen ve öğretmen katılımcılarla yüz yüze görüşme yapılmıştır.

4.3.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarının seçiminde amaçlı örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yönteminde çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından en zengin durumlar/kişiler seçilir. Belirlenmiş ölçütleri sağlayan kişilerle çalışma yapmak duruma ilişkin derinlemesine bilgi edinme olanağını güçlendirir (Büyüköztürk, 2016). Patton (2002) amaçlı örneklemin gücünün, araştırmanın amacına ilişkin kritik öneme sahip konular hakkında bilgi açısından zengin durumları kapsamasından kaynaklandığını belirtmiştir (Patton, 2002'den aktaran, Merriam, 2013, s.76). Kartopu örnekleme yönteminde çalışmaya katılan katılımcıların araştırma konusuna ait deneyimi olan başka bireyler önermesidir. Bu yöntem özellikle belirli bir örneklemin olmadığı ve ulaşılması zor bir grupla çalışma yapıldığında kullanılır (Christensen, Johnson, & Turner, 2020, s.172). Bu araştırmanın akademisyen katılımcılarının belirlenmesinde amaçlı örnekleme kapsamında; özel eğitim ve müzik eğitimi alanlarının ikisini de kapsayacak yayın yapmış olmak ve/veya bu alanlarda yapılmış lisansüstü çalışmalarda yöneticilik yapmış olmak ve özel eğitim bölümlerinde “özel eğitimde oyun ve müzik” derslerine giriyor/girmiş olmak ölçütleri aranmıştır. Ülkemizde özel eğitim ve müzik eğitimi alanlarını kaynaştırarak araştırma yapan akademisyen sayısının çok az olması sebebiyle, ilk görüşme yapılan akademisyenden

başlamak üzere konu hakkında bilgi sahibi olan başka akademisyenler önermeleri istenmiş, böylece katılımcı grubu kartopu yöntemiyle genişletilmiştir. Araştırma kapsamında toplam altı akademisyen ile görüşme yapılmış, toplanan veriler doygunluğa ulaşmadığı için iki akademisyenle yapılan görüşmeler araştırma kapsamına alınmamıştır. Araştırmanın öğretmen katılımcılarının belirlenmesinde ise görüşmeye gidilen okullarda görev yapan özel eğitim öğretmenlerinden araştırma konusu hakkında bilgi açısından en zengin ve tecrübeli öğretmenleri önermeleri istenerek kartopu yöntemi ile katılımcı grubu belirlenmiştir.

Akademisyenlerle yapılan görüşmeler, ilgili akademisyenlerden randevu alınarak odalarında yapılmıştır. Bir akademisyen farklı bir şehirde olduğu için görüşme telefonla yapılmıştır. Araştırma hakkında genel bilgiler verildikten sonra katılımcılardan gönüllü onam formu alınmıştır. Katılımcılardan üçü özel eğitim uzmanı biri müzik eğitimi uzmanıdır. Katılımcı akademisyenlere ilişkin bilgiler Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3

Katılımcı Akademisyenlere İlişkin Bilgiler

Akademisyen Katılımcı	Unvan	Uzmanlık	Deneyim
AK-1	Doç.Dr.	Özel Eğitim	26-30 yıl
AK-2	Doç.Dr.	Özel Eğitim	21-25 yıl
AK-3	Doç.Dr.	Müzik Eğitimi	16-20 yıl
AK-4	Doç.Dr.	Özel Eğitim	36-40 yıl

Özel eğitim öğretmenleri ile yapılan görüşmeler üç ayrı özel eğitim kurumunda gerçekleştirilmiştir. Bu okullardan ikisi İstanbul biri Ankara ilindedir. Görüşmeler okul idaresinden izin alındıktan sonra yine okul idaresi tarafından tahsis edilen sessiz bir odada, birinci kademedeki derse giren özel eğitim öğretmenlerinden gönüllü olanlar ile yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Araştırma hakkında genel bilgiler verildikten sonra katılımcılardan gönüllü onam formu alınmıştır. Katılımcı öğretmenlere ilişkin bilgiler Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

Katılımcı Öğretmenlere İlişkin Bilgiler

Öğretmen Katılımcı	Öğrenim Durumu	Deneyim
ÖK-1	Yüksek Lisans (Devam)	1-5 yıl
ÖK-2	Lisans	1-5 yıl
ÖK-3	Lisans	1-5 yıl
ÖK-4	Lisans	6-10 yıl
ÖK-5	Lisans	11-15 yıl
ÖK-6	Lisans	1-5 yıl
ÖK-7	Lisans	6-10 yıl
ÖK-8	Yüksek Lisans (Hemşirelik alanında)	6-10 yıl
ÖK-9	Yüksek Lisans	6-10 yıl
ÖK-10	Lisans	21-25 yıl

4.4. Verilerin Analizi

Araştırmada görüşme yöntemiyle elde edilen nitel veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde elde edilen veriler belirli aşamalara göre incelenir. İçerik analizi metinlerin içerisindeki kelimelerin, kelime gruplarının veya kavramların ortaya çıkarılması için yapılır. Toplanan veriler kodlama, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamalarından geçirilerek analiz edilir. Araştırmacı ortaya çıkarılan kelime ve kavramları analiz ederek anlamlandırır ve metinle ilgili çıkarımlarda bulunur (Büyüköztürk, 2016, s.252). Bu çalışmada elde edilen veriler önce araştırmacı tarafından sonra da doktora eğitimini tamamlamış ve nitel araştırma yöntemlerinde tecrübeli olan ikinci bir araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Araştırmacılar tarafından ortaya çıkarılan kod-kategori ve temalar karşılaştırılmış ve uzlaşıncaya kadar tartışılmıştır.

4.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel ya da nicel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik, araştırmanın kavramsal çerçevesinin tasarlanması, verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması ile araştırma bulgularının sunulması süreçlerini kapsayan önemli kavramlardır. Nitel araştırmalar doğası gereği insanların deneyimlerini nasıl yorumladıklarıyla, dünyalarını nasıl şekillendirdikleriyle ve deneyimlerine nasıl anlamlar kattıklarıyla ilgilendir. Epistemolojik açıdan yorumsamacı paradigma kapsamında bulunan nitel araştırmalar geçerlik ve güvenirlik açısından pozitivist paradigma kapsamında yer alan nicel araştırmalar ile aynı yöntem ve testleri kullanmamaktadır (Merriam, 2013, s.14; Yıldırım & Şimşek, 2021, s.281). Nicel araştırmalarda rakamlarla ifade edilen, raporlanan geçerlik ve güvenirlik kavramlarının yerine nitel araştırmalarda farklı terimler kullanılmaktadır (Merriam, 2013, s.200). Lincoln ve Guba (1985)'ya göre nicel araştırmalarda kullanılan kavramlardan iç geçerliğin yerini nitel araştırmalarda inanırılık, dış geçerliğin yerini nakledilebilirlik, güvenirliliğin yerini ise tutarlık almaktadır (Lincoln ve Guba, 1985'den aktaran Merriam, 2013, s.201). Birbiriyle sarmal olan bu kavramların sağlanması için nitel araştırmalarda kullanılan teknikler ile bu araştırmada kullanılma şekilleri aşağıda açıklanmıştır.

4.5.1. Geçerlik

Nitel araştırmalarda inanırılık (iç geçerlik) araştırma bulgularının dış dünyadaki gerçekliğe uyup uymadığı ile dolayısıyla araştırmacıların ölçmeyi düşündükleri şeyi gerçekten ölçüp ölçmedikleri ile ilgilendir. Nitel araştırmalarda gözlem ve görüşmeler aracılığı ile toplanan veriler ve bu verilerin analiz aşamalarının tek ögesi insan olduğu için iç geçerlik nitel araştırmaların en güçlü belirleyicisi olarak görülmektedir (Merriam, 2013, s.204). İnanırılığın odak noktası araştırmacının gerek veri toplama sürecinde gerekse verilerin analizi ve yorumlanması süreçlerindeki tutarlığı ve bu tutarlığın nasıl sağladığının açıklanmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2021, s.283).

Nicel araştırmalardan farklı olarak nitel araştırmalarda inanırılık için farklı stratejiler kullanılmaktadır. Bu stratejiler; üçgenleme, katılımcı doğrulaması, veri toplama süreçlerine uygun ve yeterli katılım, araştırmacının duruşu (yansıtıcılık) ve uzman incelemesidir. Söz konusu yöntemlerden üçgenleme, veri toplama ve verilerin analizinde birden fazla yöntemin/katılımcının işe koşulmasıdır. Çoklu veri toplama yöntemleri kapsamında araştırmacı; birden fazla veri toplama yöntemini (gözlem, görüşme, doküman), farklı

ortamlardan farklı katılımcıları, farklı zaman ve mekanlarda yapılan gözlemleri kullanabilir. Verilerin analizi kapsamında üçgenlemenin sağlanması için birden çok araştırmacının veri analiz sürecine katılması gereklidir (Merriam, 2013, s.221). Nitel çalışmalarda inanırılığın sağlanması amacıyla bu tekniklerden bir ya da birkaçının kullanılması önerilir (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 283).

Bu çalışmada üçgenleme için çoklu veri toplama yöntemleri ile (doküman analizi ve görüşmeler), çoklu ortamlardan (üç ayrı üniversiteden dört akademisyen katılımcı; üç ayrı okuldan on özel eğitim öğretmeni katılımcı), çoklu alanlardan (özel eğitim ve müzik eğitimi olmak üzere iki ayrı uzmanlık alanı) gelen katılımcılardan veriler toplanmıştır. Araştırmacı üçgenlemesi için veriler iki farklı araştırmacı tarafından analiz edilmiştir.

İkinci inanırılık ölçütü olan katılımcı doğrulaması, araştırmacının yanlış anlamalar ve kendi ön yargılarını teşhis etmesi için katılımcılardan elde ettiği bulgular hakkında onlardan geri bildirim istemesidir (Merriam, 2013, s.207). Bu çalışmada katılımcılardan elde edilen veriler kâğıda aktarıldıktan sonra kontrol edilmesi için katılımcılara geri yollanmıştır. Katılımcılardan gelen geri bildirimlere göre görüşme dokümanlarında gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Üçüncü inanırılık yöntemi, veri toplama süreçlerine uygun ve yeterli katılım, araştırmacının yaptığı gözlemi ne kadar sürdüreceği ya da kaç kişiyle görüşme yapması gerektiği konusunda karar vermesidir. Bu konuda belirleyici nokta araştırmada elde edilen bulguların doyum noktasına gelmesi ve artık aynı şeylerin tekrar edilmeye başlandığını araştırmacının hissetmesi ve veri toplama sürecini sonlandırmasıdır (Merriam, 2013, s.209). Bu araştırmada araştırmacı üçü özel eğitim uzmanı biri müzik eğitimi uzmanı toplam dört akademisyen ve üç ayrı kurumdan toplam on özel eğitim öğretmeni ile görüşme yaptıktan sonra verilerin doygunluğa ulaştığını gözlemlemiş ve araştırmacının veri toplama sürecini sonlandırmıştır.

Dördüncü inanırılık yöntemi, araştırmacının duruşu (yansıtıcılık) araştırmacının gerçekleştirilen araştırma ile ilgili olarak kendi dünya görüşünü, önyargı ve eğilimlerini açıklamasıdır (Merriam, 2013, s.210). Bu bağlamda araştırmacı, lisans eğitimini kompozisyon ve orkestra şefliği alanında konservatuvarda tamamlamıştır. Müzik eğitimi alanında 2004 yılında başladığı yüksek lisans eğitiminde sınıf yönetimi dersi almış ve uygulamalı davranış analizi yöntemi kullanarak hazırladığı yüksek lisans tezini ile 2006 yılında savunarak eğitimini tamamlamıştır. Dokuz yıllık öğretmenlik tecrübesi olan araştırmacının özel eğitim alanına ilgisi vardır ve ailesinde veya yakın çevresinde herhangi bir engelli birey bulunmamaktadır.

Beşinci inanırılık yöntemi, uzman incelemesi, çalışmanın konusu ve metodolojisi hakkında uzman veya bilgi sahibi olan kişilerin araştırma hakkında tavsiyelerde bulunmasıdır (Merriam, 2013, s.210). Bu araştırmada görüşme soruları hazırlanırken iki müzik eğitimi uzmanı, bir özel eğitim uzmanı ve bir ölçme değerlendirme uzmanının görüşleri alınmıştır. Ayrıca araştırmının tüm süreci tez izleme kurulunda bulunan iki müzik eğitim ve bir özel eğitim uzmanının gözetiminde yürütülmüştür.

Nicel araştırmalarda dış geçerlik nitel araştırmalarda nakledilebilirlik (aktarılabirlik) olarak literatüre girmiştir. Nakledilebilirlik bir çalışmanın sonuçlarının farklı durumlara uygulanabilmesi yani çalışmanın sonuçlarının genellenebilir olması anlamına gelir. Araştırmalarda nakledilebilirliğin sağlanabilmesi için zengin ve yoğun tanımlama ve azami katılımcı çeşitliliği stratejilerinden faydalanılır (Merriam, 2013, s.219).

Zengin ve yoğun tanımlama ortamın, katılımcıların ve araştırma sürecinin yoğun ve zengin bir şekilde tanımlanması ayrıca katılımcı görüşmelerinden, dokümanlardan yapılan alıntılar biçiminde sunulan kanıtlarla desteklenen bulguların detaylı tanımlanması anlamına gelir (Merriam, 2013, s.219). Bu araştırmada katılımcıların genel özellikleri ve araştırma süreci yöntem bölümünde, katılımcı görüşleri ise bulgular ve sonuç bölümlerinde yoğun ve zengin biçimde tanımlanarak literatürle desteklenip yorumlanmıştır.

Diğer bir nakledilebilirlik stratejisi olan azami katılımcı çeşitliliği ise araştırmada elde edilen bulguların başka araştırmacılar tarafından değişik alanlarda uygulanabilmesine olanak sağlamak için örneklem seçiminde kasıtlı olarak çeşitlilik ve farklılıkların aranmasıdır (Merriam, 2013, s.221). Bu araştırmada araştırmacı bilgi açısından en zengin kişilere ulaşabilmek için amaçlı örnekleme yöntemini kullanmış, verilerin çeşitliliğini sağlamak için üçü özel eğitim uzmanı biri müzik eğitimi uzmanı toplam dört akademisyen ve üç ayrı kurumdan toplam on özel eğitim öğretmeni ile görüşme yapmıştır. Veri toplama sürecine veriler doygunluğa ulaşınca kadar devam edilmiştir.

4.5.2. Güvenirlik

Güvenirlik, bir çalışma tekrar yapıldığında aynı sonuçların tekrar elde edilip edilmediği ile ilgilidir. Nitel yaklaşımın doğası gereği araştırmının öznesi insan, konusu da insanların algılarını yorumlamak olduğu için araştırmayı yürüten araştırmacının/araştırmacıların olayları algılama ve yorumlama yaklaşımlarının farklı olması ve ölçülen olguların zamana bağlı olarak değişiklik göstermesi kaçınılmazdır. Bu sebeple araştırma geçerliğinde olduğu

gibi güvenilirlikte de nicel yaklaşımlardan farklı güvenilirlik tanımlamaları ve stratejileri kullanılmaktadır (Merriam, 2013, s.211; Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 285).

Nitel araştırmalarda araştırma güvenilirliğini Lincoln ve Guba (1985)'dan aktaran Merriam (2013) “güvenirlik ve tutarlık”, Kirk ve Miller (1986)'dan aktaran Yıldırım ve Şimşek (2021) ise “teyit edilebilirlik (dış güvenilirlik)” ve “tutarlık (iç güvenilirlik)” kavramları ile ifade etmişlerdir. Bu araştırmada ‘teyit edilebilirlik’ ve ‘tutarlık’ kavramları kullanılmıştır.

Nicel araştırmalarda dış güvenilirlik, bir araştırmanın benzer gruplarla tekrar edildiğinde aynı sonuçlara ulaşılmasıdır. İnsan davranışı durağan olmadığı, karmaşık ve sürekli değişen bir yapısı olduğu için nitel araştırmalarda nicel araştırmalarda olduğu gibi dış geçerliği elde etmek mümkün değildir. Konu ile ilgili kuramcılar nicel araştırmalarda olduğu gibi test etme ve saptama amacına yönelik olmasa da teyit edilebilirlik için bazı önlemler geliştirmişlerdir (Yıldırım & Şimşek, 2021, s.285).

LeCompte ve Goetz (1982) teyit edilebilirliğin sağlanması için beş stratejiden bahsetmektedir. Bu stratejiler; araştırmacı konumunun açıklanması, katılımcıların tanımlanması, araştırma ortamı ve sürecinin tanımlanması, verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçevenin ve varsayımların tanımlanması ve veri toplama ve analiz yöntemleri ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yapılmasıdır (LeCompte & Goetz 1982'den aktaran Yıldırım & Şimşek, 2021, s.286). Doktora tezi olarak hazırlanan bu çalışma Gazi Üniversitesi Tez Yazım Kılavuzu'nda belirtilen bölümler halinde oluşturulmuştur. Yukarıda bahsedilen teyit edilebilirlik stratejileri araştırmanın üçüncü bölümü olan ‘ilgili araştırmalar’ ve dördüncü bölümü olan ‘yöntem’ bölümlerinde detaylı olarak açıklanmış, veri tekrarı olmaması için bu bölüme konulmamıştır.

İç güvenilirlik, bir olay veya olgunun birden fazla araştırmacı tarafından aynı zaman diliminde aynı şekilde ölçülmesidir. Nicel araştırmalarda ölçümler araştırmacılardan bağımsız olduğu için güvenilirliğin sağlanmasında sorun yoktur. Nitel araştırmalarda ise araştırmacının kendisi veri toplama aracı olduğu için farklı araştırmacıların da aynı gözlemleri ve aynı analizi yapmaları insan doğası gereği mümkün değildir ve bu da nitel araştırmalarda istendik bir durumdur (Kirk & Miller, 1986'dan aktaran Yıldırım & Şimşek, 2021, s.285).

LeCompte ve Goetz (1982) nitel araştırmalarda iç güvenilirlik konusunda bazı stratejiler önermiştir. Bunlar; betimsel yaklaşımla verilerin doğrudan sunulması, verilerin toplanması aşamasında birden fazla araştırmacının çalışmaya dahil edilmesi, gözlem yoluyla elde edilen verilerin görüşme yoluyla teyit edilmesi, verilerin analizinde birden fazla araştırmacının

çalışmaya dahil edilerek sonuçların teyit edilmesi ve önceden hazırlanmış detaylı bir kavramsal çerçeveye göre verilerin analiz edilmesidir (LeCompte & Goetz 1982'den aktaran Yıldırım & Şimşek, 2021, s.287). Bu çalışmada iç güvenirliliğin sağlanması için katılımcılardan elde edilen veriler araştırmanın bulgular bölümünde doğrudan sunulmuş, elde edilen veriler doktora eğitimini tamamlamış ve doktora tezinde nitel araştırma yöntemini kullanmış bir araştırmacı tarafından da analiz edilmiş, araştırmacılar tarafından ortaya çıkarılan kod-kategori ve temalar karşılaştırılmış ve uzlaşıncaya kadar tartışılmıştır.

BÖLÜM 5

BULGULAR ve YORUM

“Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için nasıl bir “müzik ve oyun” dersi (I. kademe) öğretmen yardımcı dijital materyali geliştirilebilir?” sorusunun cevabının arandığı araştırmanın bu bölümünde, belirlenmiş olan alt problemlere göre ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla özel eğitim ve müzik alanlarında çalışmalar yürüten akademisyenlerin ve özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Elde edilen veriler içerik analizi ile yorumlanarak araştırmada “Akademisyenlerin ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik ve Oyun Dersine İlişkin Görüşlerine Dair Bulgular ve Yorumlar” başlığı altında sunulmuştur.

Araştırmanın ikinci alt problemi çerçevesinde akademisyenler ve öğretmenlerden elde edilen veriler kapsamında bir web sayfası tasarlanmıştır. Elde edilen veriler araştırmada “Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler İçin Müzik ve Oyun Dersi (1. kademe) Öğretmen Yardımcı Dijital Materyale İlişkin Bulgular ve Yorumlar” başlığı altında sunulmuştur.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında tasarlanan materyale ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri ve değerlendirmelerine başvurulmuştur. Elde edilen veriler araştırmada “Tasarlanan Materyale İlişkin Eğitici ve Uzmanların Görüşleri ve Değerlendirmelerine İlişkini Bulgular ve Yorumlar” başlığı altında sunulmuştur.

5.1. Akademisyenlerin ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik ve Oyun Dersine İlişkin Görüşlerine Dair Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, özel eğitim ve müzik eğitimi uzmanı akademisyenler ile özel eğitim öğretmenlerinin “müzik ve oyun” dersi ve etkinliklerine ilişkin belirttikleri görüşlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

5.1.1. Akademisyenlerin Müzik ve Oyun Dersine İlişkin Görüşlerine Dair Bulgular

Özel eğitim uzmanı akademisyenler ile yapılan görüşmeler içerik analizi ile incelenmiş, inceleme sonucunda akademisyenlerin “müzik ve oyun” dersine ilişkin görüşlerinin dört tema altında toplandığı görülmüştür. Bu temalar;

1. Müzik ve oyun dersinin önemi
2. Üniversitede verilen “özel eğitimde oyun ve müzik” dersine ilişkin görüşler
3. Özel eğitim öğretmenlerinin yeterlikleri
4. Web sayfası için öneriler

5.1.1.1. Tema-1 Müzik ve Oyun Dersinin Önemine İlişkin Görüşler

Üniversitelerin eğitim fakültelerinin özel eğitim öğretmenliği bölümlerinde ‘özel eğitimde oyun ve müzik’ dersi verilmektedir. Özel eğitim uygulama okullarında verilen “müzik ve oyun” dersine giren öğretmenlerin yetiştirildiği özel eğitim bölümlerinde görev yapan akademisyenlerle görüşmeler yapılmıştır. Bu kapsamda, özel eğitim uzmanı akademisyenlerin “müzik ve oyun” dersine ilişkin görüşleri temasının kategori ve kod tablosu Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5

Müzik ve Oyun Dersinin Önemi Temasına İlişkin Kodlar ve Kategoriler

Kategori	Kod
Sosyalleşme	Keyifli Paylaşma, Birlikte Etkinlik Yapma Hayata Hazırlama
Öğrenme	Kalıcılık Motive Etme Dikkat Çekme Dil Gelişimi

Müzik ve oyun dersinin önemine ilişkin özel eğitim uzmanı akademisyenlerle yapılan görüşme verilerinin içerik analizi ile incelenmesi sonucunda ortaya çıkan kod ve kategorilere ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Kategori-1 Sosyalleşme

Alanyazında müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların sosyalleşmesine olumlu yönde katkı sağladığını gösteren çalışmalar bulunduğu kavramsal çerçevede açıklanmıştır. Görüşme yapılan özel eğitim uzmanı akademisyenlerin sosyalleşme kategorisi altında toplanan görüşleri kodlar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 Keyifli

Araştırmanın bulguları incelendiğinde akademisyenler, müzik ve oyun etkinliklerinin çocuklar için keyifli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın sosyalleşme kategorisinin birinci kodu “keyifli” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 “*Oyunu çok önemseyen bir hoca olarak; çocuk demek, oyun demek ve oyunsuz bir şey öğretmenin keyifli olmayacağına eminim, öğretici olacağı konusunda şüpheliyim... biz çocuklara bir şey öğretmek ve doğru izler bırakmak istiyorsak eğer birtakım hoşluklarını bırakalım, travmalarda bırakmayalım bu hoşlukların en önemli kanallarından biri de oyun, oyun ve müzik çünkü rahatlayarak ve keyif alarak yapması gerekiyor*” ifadeleriyle müzik ve oyun etkinliklerinden çocukların çok keyif aldıklarını belirtmişlerdir.

Kod-2 Paylaşma, Birlikte Etkinlik Yapma

Araştırmanın bulguları incelendiğinde akademisyenler, müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların paylaşma ve birlikte etkinlik yapma ihtiyaçlarının karşılanmasına katkı sağladığını ifade etmiştir. Bu sebeple araştırmanın sosyalleşme kategorisinin ikinci kodu “Paylaşma, Birlikte Etkinlik Yapma” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 “...

oyunlamak aslında dahil olmak demektir, ben oynamıyorum deyince bir çocuk aslında ne demektir, bir grubun dışında demektir, bir etkinliğin dışında demektir. Ben oynamıyorum demek; hayatın içinde yokum demek, küstüm demek, arkamı dönüyorum demek, çaresizim demek. Ben oynuyorum demek; varım demek, onun için çocuk oyununun içinde olmalı, var olmalı ki hayatın içerisinde var olmalı, o nedenle çok önemsiyorum.” ifadeleriyle oyun ve müzik etkinliklerinin çocukların paylaşma duygusunu tetikleyerek ve beraber etkinlik yapmaya yönlendirerek sosyalleşmelerini sağladığını belirtmişlerdir.

Kod-3 Hayata Hazırlama

Araştırma kapsamında akademisyenler, müzik ve oyun etkinliklerinin çocukları hayata hazırladığını belirtmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın sosyalleşme kategorisinin üçüncü kodu “Hayata Hazırlama” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 “*oyunla öğrenmek demek; çocuklara hem gerçek hayata prova hem zorlanmadan hem keyif alarak ve birlikte bir şey yapmak demektir.*”, AK-3 “*... bırakın özel gereksinimliyi normal gelişim gösteren çocuklarda da oyun çocuğun işidir, yani hayatı algılayış tarzıdır, hayatı deneyimleme, simülasyonunu yaşama, hayata hazırlanma şansıdır hem de hiç olumsuz zarar almadan. Yani bu gerçekte olacakların olumsuzluklarını hiç yaşamadan ya da en aza indirgenerek yaşadıkları bir alan, bir zemin, bir dünya oyun dünyası. Şimdi özel gereksinimli çocuklar için bu daha da önemli hâle geliyor. Çünkü özel gereksinimli dış dünyası, onların beklediği gibi bir dış dünya değil, kendi hazır buldukları veya varoluşlarını karşılayacak dünyada yok, belki de tek dünyaları da oyun dünyası ... Bazı çalışmalarda ekonomiklik; zaman ekonomisi ve enerji ekonomisi ilkesi gereği bu çalışmaların daha kısa sürede ve en etkili uygulanması için davranışçı yaklaşım, masa başı doğrudan öğretim okey ama öğrencilerimizin hayatı genellemeleri becerilerinin en zayıf noktaları olduğunu düşünürsek onlara özgü bu becerilerin masa başından gerçek hayata uyarlanması oyundan geçmesi gereken bir yol, oyunun üzerinden”, AK-4 “*...oyun bizim kültürümüzde geçmişten beri önem verilen ama aynı zamanda göz ardı edilen bir konu. Mesela; İbni Sina bir eserinde diyor ki: Çocuklara bir şey öğretecekseniz oyun oynatın, diyor. Oyun oynasınlar, diyor.*” ifadeleriyle oyun ve müzik etkinliklerinde kazanılan bilgi ve becerilerin çocukları sonraki hayatlarına hazırladığını belirtmişlerdir.*

Kategori-2 Öğrenme

Özel eğitimin amacının özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin yeni bilgiler ve beceriler kazanmak olduğu bilinmektedir. Araştırma kapsamında görüşme yapılan özel eğitim uzmanı

akademisyenlerin “öğrenme” kategorisi altında toplanan görüşleri kodlar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 Kalıcılık

Araştırmanın bulguları incelendiğinde akademisyenler, müzik ve oyun etkinlikleri ile edinilen bilgi ve becerilerin daha kalıcı olacağını ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın öğrenme kategorisinin birinci kodu “kalıcılık” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 “Söz konusu orta ve zihin engelli bireyler olduğunda bir başka deyişle yetersizliği olan bireyler olduğunda didaktik öğretimlerin elbette ki yeri var ama herhangi bir şey öğretirken bunu ritimle vermek ve oyun içerisinde vermek öğrenmelerindeki kalıcılık için önemli. ... Elma dediğinizde hiçbir etkisi yok ya da araba dediğinizde ama onu bir melodiyle söylediğinizde, bir cingilla söylediğinizde daha en başta dikkatleri çekmek için çok gerekli olduğunu sonra da etkinlikleri ya da öğretilmek istenen hedefleri sürdürmede etkili olduğunu düşünüyorum. ... eğitimin farkı terbiyecilikten (aslan terbiyeciliği) biri olmasa da onu yapmaya devam edebilme hâlidir. Öğretmen terbiyeci olmamalı: A öğretmenin yanında yapıyor, B öğretmenin yanında yapmıyorsa bir şey öğrenememiş demektir ama oyunla yaparsa onu öğretmen için değil kendi için yapar, kalır, hem tekrar etme arzusu duyar hem keyif aldığı bir şeyi herkes devam etmek ister.” AK-3 “Masa başında yapılan doğrudan öğretimin yine de en kısa zamanda oyunda pekiştirilmesi ve kalıcılığının sağlanması gerekiyor.” ifadeleriyle öğrencilere yeni bilgi ve beceriler kazandırılırken ve kazanılmış bilgi ve becerilerin oyun ve müzik etkinlikleri ile pekiştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Kod-2 Motive Etme

Araştırmanın bulguları incelendiğinde akademisyenler, müzik ve oyun etkinliklerinin öğrencileri motive ettiğini ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın sosyalleşme kategorisinin ikinci kodu “Motive Etme” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 “Öğrenmelerinin motive olması için son derece önemli.”, AK-4 “Hem müzik hem de oyun benim görüşüme göre şey gibidir, yani çocukları peşinize takar gidersiniz, problem davranışlar olmaz müzik ve oyunun olduğu yerde tabiri caizse müziği iyi kullanan öğretmen Fareli Köyün Kavalcısı gibidir hani orada çocukları peşine takıp gidiyor ya, hiçbir çocuk geride kalmıyor total çocuk hariç, yani müzik ve oyunun böyle bir sihri var.” ifadeleriyle oyun ve müzik etkinlikleri ile çocukların öğrenmeye karşı motivasyonlarını artırdığını dile getirmişlerdir.

Kod-3 Dikkat Çekme

Araştırmanın bulguları incelendiğinde akademisyenler, müzik ve oyun etkinliklerinin öğrencilerin ilgisini çektiğini ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın sosyalleşme kategorisinin üçüncü kodu “Dikkat Çekme” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 *“Orta ve zihin engellilerde otizmde de aynı zamanda ritme bir ilgileri var konuşmasa da ritim tutan çocuklar var, kendi içlerinde ritim tutan çocuklar var. Elma dediğinizde hiçbir etkisi yok ya da araba dediğinizde ama onu bir melodiyle söylediğinizde bir cıngılla söylediğinizde daha en başta dikkatleri çekmek için çok gerekli olduğunu, sonra da etkinlikleri ya da öğretilmek istenen hedefleri sürdürmede etkili olduğunu düşünüyorum.”* ifadesiyle müzik ve ritim çalışmalarının çocukların dikkatlerini çektiğini ifade etmişlerdir.

Kod-4 Dil Gelişimi

Araştırmanın bulguları incelendiğinde akademisyenler, müzik ve oyun etkinliklerinin öğrencilerin dil gelişimine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın sosyalleşme kategorisinin dördüncü kodu “Dil Gelişimi” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-4 *“... bu çocukların dil gelişiminde özellikle alıcı dilin gelişiminde çok önemli ve ben bu çocukların dil gelişiminde hem alıcı dillerinin hem de ifade edici dillerinin gelişiminde oyunu önemli bir unsur olarak görüyorum çünkü bu çocukların en çok zorlandıkları alanlardan birisi dil gelişimi, özellikle sözel boyutu.”*, AK-3 *“Şarkı söylerken ... yarıda kesip karşıdan bekleme ya da a-b formunda şarkılarımız var, birini ben söylüyorum bir hırsız karga (hahaha hahaha) yani bunları söyleyecek hâli yok çocuğun ama “ha ha ha”larda onun olduğunu bilmesi sırasını takip etmesi “ha ha ha” derken yine dil konuşma terapisini destekleyen bir harf ve ses çıkarıyor diyaframını kullanıyor olması gibi.”* ifadeleriyle müzik etkinliklerinin ve özellikle şarkıların çocukların dil gelişimine olumlu yönde katkı sağladığını belirtmişlerdir.

5.1.1.2. Tema-2 Üniversitede Verilen “Özel Eğitimde Oyun ve Müzik” Dersine İlişkin Görüşler

Çalışmaya katılan akademisyenlere özel eğitim öğretmenliği bölümlerinde verilen “özel eğitimde oyun ve müzik” dersine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Akademisyenlerin “Üniversitede Verilen Özel Eğitimde Oyun ve Müzik Dersine İlişkin Görüşler” temasının kategori ve kod tablosu Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6

Üniversitede Verilen “Özel Eğitimde Oyun ve Müzik” Dersine İlişkin Görüşler Temasına ait Kodlar ve Kategoriler

Kategori	Kod
Dersin İşleniş Biçimi	İki Ayrı Uzman ile İşlenmesi Müzik ve Oyun Derslerinin Ayrı İşlenmesi Oyun ve Müziğin Yoğrulması
Derse İlişkin Görüşler	Akademisyen Yeterlilikleri Dersin Hedeflerine Ulaşamaması

Üniversitede verilen “özel eğitimde oyun ve müzik” dersine ilişkin özel eğitim uzmanı akademisyenlerle yapılan görüşme verilerinin içerik analizi ile incelenmesi sonucunda ortaya çıkan kod ve kategorilere ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Kategori-1 İşleniş Biçimi

Üniversitelerin özel eğitim bölümlerinde verilen “özel eğitimde oyun ve müzik” dersi özel eğitim uzmanı akademisyenler tarafından işlenmektedir. Görüşlerine başvuru alan akademisyenler bu dersin işlenmesine ilişkin farklı görüş ve öneriler getirmişlerdir. Görüşme yapılan özel eğitim uzmanı akademisyenlerin dersin işleniş biçimi kategorisi altında toplanan görüşleri kodlar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 İki Ayrı Uzman ile İşlenmesi

Araştırmanın bulguları incelendiğinde akademisyenler, müzik ve oyun dersinin iki ayrı uzman tarafından müşterek olarak işlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın işleniş biçimi kategorisinin birinci kodu “iki ayrı uzman ile işlenmesi” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 “*Bizim bölümde örneğin geçmişte müzik bölümünden hocalar destek verirlerdi hem müzik bölümünden hem okul öncesinden, dolayısı ile bir çocuğa bir müzik ile ilgili bir öğretim yapılırken nelere dikkat edecek, ne tür oyunlar oynanacak, gelişim seviyesine göre nasıl ayarlanacak, ne tür müzik aletleri çalışılacak bunlara ilişkin çalışmalar vardı ve o zamanlar çok memnunduk biz. ...bu iki disiplinin bir arada çalışması gereken bir alan ve tek taraflı tutulunca olmaz, yani ne kadar kaldırabilir bir kişi. Müzik öğretmenleri ya da müzik alanında çalışan uzmanlarla birlikte olursa çok daha uygun, çok daha işlevsel olacağını düşünüyorum. Sadece müzik öğretmenlerine bırakmak da değil ekip çalışması hâlinde olursa yani hem müzik alanında çalışan bir öğretmen hem özel eğitim öğretmeni birlikte bunları paslaşarak götürürse lisans*

programlarında da böyle verilirse bir farkındalık geliştirilebilir”, AK-2 “Oyun ve müzik dersi bu bir handikap, müzik bölümü ile ortaklaşa götürülmeli. Ben ne yapıyorum; hoca davet ediyorum. ... beraber çalışırken iki taraf birbiriyle aynı dili konuşmalı.” ifadeleriyle özel eğitim uzmanı akademisyenlerin “özel eğitimde oyun ve müzik” dersini işleme konusunda yetersiz kaldıklarını, bu dersin bir özel eğitim uzmanı ve bir müzik eğitim uzmanı akademisyen tarafından müşterek olarak verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Kod-2 Oyun ve Müzik Derslerinin Ayrı İşlenmesi

Çalışmaya katılan akademisyenler, müzik ve oyun dersinin iki ayrı ders olarak işlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmancının işleniş biçimi kategorisinin ikinci kodu “oyun ve müzik derslerinin ayrı işlenmesi” şeklinde tespit edilmiştir. Oluşturulan kod kapsamında katılımcılardan AK-2 “*Önce müzikle oyunu ayırmak lazım. Çünkü bizde hem müzik hem oyun bazen olmayabiliyor ... yani bu ders öyle olmalı ya müzik ayrı olmalı, oyun da başka bir ders, ya da oyun ve müziği verecekse müzik bölümü tek başına da değil özel eğitim öğretmeni ile şöyle olabilir 14 haftaya yedi haftasını bir hoca yedi haftasını ya da beraber yürütecekler. ...bu oyun dediğimiz şey çok geniş dolayısı ile müzik öğretmeni geldiği zaman orada müzik eşliğinde oynanan oyunlar evet o yüzden dedim ben diğer oyun kısmında da hoca yetersiz gelir müzik bölümü, yani diyelim ki bir sembolik oyun oynamada, hayali oyun oynamada müzik öğretmeni yetersiz kalır ... müzik dersi ayrı olsun, tek olsun o zaman eğitim bilmesine de gerek yok hoca bu programı alır, bu programa göre öğrenci yetiştirir, öğrencilere öğrendiğine göre götürür zaten”, AK-4 “Bizim öğretmen adaylarına sadece oyun ve müzik öğretimi değil, genel sanat ve oyun dersi koymamız gerekiyor. Bunun temeli olarak eskiden daha önceki programlarda vardı mesela; müzik ya da oyun öğretimi dersinin öncesinde 2 saat müzik dersi vardı, yani bir mesela temel müzik dersinin olması gerekiyor.”, AK-3 “Lisans öğrencilerinde bir kere lisans programında bu ders ayrılmalı fikrindeyim. Oyun dersine yine özel eğitim hocalarımız devam edebilir ...özel eğitim öğretmenlerine de oyun ve müzik dersinin ayrılması taraftarıyım. Her biri ikişer saat en az, iki farklı dönemde müzik derslerine de müzik bilgisi olan özel eğitimciler ya da özel eğitim bilgisi olan müzikçiler, yani müzikçi akademisyenlerin girmesinden yanayım. Aksi hâlde yine hiçbir fark olmayacak müzik dersini ayırdık ama özel eğitim hocası girdi, yine fark olmayacak.” ifadeleriyle üniversitelerde oyun ve müzik dersinin birbirinden ayrılarak iki farklı uzmanın gireceği iki farklı ders olarak işlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.*

Kod-3 Oyun ve Müziğin Yoğrulması

Araştırmanın bulguları incelendiğinde akademisyenler, müzik ve oyun dersinin birbiri ile yoğrularak da verilebileceğini ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın işleniş biçimi kategorisinin üçüncü kodu “oyun ve müziğin yoğrulması” şeklinde tespit edilmiştir. Oluşturulan koda ilişkin katılımcılardan AK-4 “*Müzik yoluyla eğitim ya da özel gereksinimli çocukların müzik yoluyla eğitimi bir ekip işi, yani sadece özel eğitim öğretmenininden içinden çıkabileceği bir durum değil yani. Tamam, özel eğitim öğretmeni sınıfa giriyor ama müzik ayrı bir yetenek dolayısıyla dirsek temasında olması gerekiyor, eğitim de bir ekip işi biz bundan yoksunuz.*”, AK-3 “*Oyun ve müzik gibi aslında birleşik olarak bile verilmemesi gereken sadece oyun dersi olup bir de sadece müzik eğitsel ve terapötik müzik uygulamaları diye bir kapsamda bir ders olması gereken iki ayrı ders, hem birleştiriliyor, asla birleştirilmemeli, hem de veren kişinin nasibine kalıyor artık. Nedir bu, özel eğitim hocası verirse daha çok oyun ağırlıklı veriyor, sembolik oyun çalışıyor, oyunun farklı yaş gruplarında veya engel gruplarında veya gelişim aşamalarındaki durumlarını çalışıyor ama müzik yok, ben bunun tam tersini yapmayı hedefliyorum, tam tersi derken müziği başa öne çekip oyunu yok saymak değil, müziği oyunla yoğurmak ... Müzik dersine de sırf müzik öğretmeni girmemeli ya da müzik öğretmenliği akademisyeni girmemeli. Girmemeli çünkü verilen bilgiler yoğrulmadıkça havada kalıyor. Yani ne yapıyor müzik öğretmenliğinden biri girerse; bu sefer müzik anlatıyor onu özel eğitimde nasıl kullanacağını yine anlatamıyorum. Dolayısıyla müzik ve özel eğitimi oyunu bünyesinde birleştirebilen öğretim üyesi, öğretim görevlileri sayımız artmalı ve bu alanlara konuda uzmanlaşan kişiler girmeli diye düşünüyorum*” ifadeleriyle oyun ve müzik dersinin birbirinden ayrılmadan iki alanda da yetkin akademisyenler tarafından ve iki alanın birbiri ile yoğrularak, kaynaştırılarak verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Kategori-2 Derse İlişkin Görüşler

Yapılan görüşmelerde özel eğitim uzmanı akademisyenler işledikleri ‘özel eğitimde oyun ve müzik’ dersine ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir. Bu kapsamda oluşturulan ‘derse ilişkin görüşler’ kategorisi altında toplanan kodlar aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 Akademisyen Yeterlilikleri

Araştırmanın bulguları incelendiğinde katılımcılar, özel eğitim uzmanı akademisyenlerin, ‘özel eğitimde oyun ve müzik’ dersini işleyebilmek için yeterli bilgi birikimine sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın derse ilişkin görüşler kategorisinin

birinci kodu ‘akademisyen yeterlilikleri’ olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-2 “Şunu da söyleyeyim ben müzikten hiç anlamam. ...bence oyun ve müzik dersi bir handikap. ...gayri resmî olarak davet ettim bazı hocaları (müzik eğitimi uzmanı akademisyenleri) dört hafta gelecek, müzik anlatacak, o hoca anlatacak ben anlatamam ki. ...bilmediğimiz bir şeyi nasıl anlatalım”, AK-3 “Yetkinlik kısmında özel eğitim öğretmeninin girdiği müzik ve oyun dersinde yukarıda saydığımız hiçbir konuda yetkin olduklarını düşünmüyorum yani hocalarımın bilgi, beceri ve donanımından hiçbir şüphem yok ama müzik konusundaki yetkinlikleri müzik öğretmenliği mezunu olmadıkları için elbette ki kısıtlı. ... ben müzik öğretmiyim ... akademik hayata taşıdığım bir deneyim ve donanımım var. Benimki farklı olur, hiç müzik bilgisi olmayan, bir de kulağı olmayan akademisyen hocam daha mı kötü, hayır değil ama onun vereceği farklı olur. ...özel eğitimde oyun ve müzik dersine eğer bir özel eğitim öğretim üyesi girdiyse yukarıdakilerin hiçbirinin yakınına yaklaşmadığını düşünüyorum” ifadeleriyle özel eğitim uzmanı akademisyenlerin “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinin oyun kısmının öğretimi konusunda sorun yaşamadıklarını fakat müzik kısmında kalan konuların öğretiminde yeteri kadar yetkin olmadıklarını belirtmişlerdir.

Kod-2 Dersin Hedeflerine Ulaşamaması

Araştırmanın bulguları incelendiğinde akademisyenler, işlenen müzik ve oyun dersinin mevcut durumda hedeflerine ulaşmadığını ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın derse ilişkin görüşler kategorisinin ikinci kodu “dersin hedeflerine ulaşamaması” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 “Aslına bakarsanız bunlara ilişkin dersler veriliyor özel eğitim bölümünde, yani nasıl oyun oynatılır, nasıl materyal geliştirilir ama elbette ki konunun uzmanları tarafından verilmediği için ben kendi adıma çok yeterli olduğunu düşünmüyorum. ...uygulamada yaşanan sorunlardan dolayı özel eğitim bölümlerinin hocaları tarafından verilmeye çalışılıyor, gayret ediliyor ama yeterli mi, diye sorarsanız kanımca çok da yeterli olmayacaktır.”, AK-2 “Oyun müzik ve oyun dersi programının müzik kısmı havada kalıyor bizde yani, oyun kısmı sıkıntı yok, yani onu söyleyeyim dürüstçe. ... müzik öğretim yöntemleri (Orff, Suzuki, Dalkroz Kodaly) bilen yok ki burada da müzik bölümündeki kişileri çağırdığımız zaman o bana derse ki “Ben Orff anlatacağım.” o zaman öbürüne anlatmıyor dolayısıyla bu kazanımlara uygun yetişmiyor öğrenciler. ...burada hoca birini vermek zorunda, yani biraz böyle oluyor, dediğim gibi müzik bölümü sadece gelirse bu sefer de oyun kısmı eksik kalıyor.”, AK-3 “Özel eğitim bölümlerindeki müzik ve oyun dersine giren öğretim üyeleri genelde özel eğitim akademisyenleri oluyor ki sizin hedef kitlenizde de belki de tek benimdir, belki ikinci benimdir, daha müzik ve özel eğitimi

birleştiren ve özel eğitim lisans programlarında yer alan oyun ve müzik dersine giren akademisyenler müzik kısmından çok oyun kısmına yer veriyor.” ifadeleriyle özel eğitim akademisyenleri, verdikleri “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinin oyun öğretimi kısmı ile ilgili sorun yaşamadıkları ama müzik eğitimi kısmında gerekli yeterliklere sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumda ise dersin oyun ile ilgili amaçlarına ulaşılabilirdiği fakat müzik ile ilgili amaçlarına ulaşamadığı görülmektedir.

5.1.1.3. Tema-3 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yeterlikleri

Çalışmaya katılan akademisyenlere özel eğitim öğretmenlerinin sahip olması gereken yeterliliklerin neler olduğu sorulmuştur. Akademisyenler görüşleri doğrultusunda oluşturulan ‘Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yeterlikleri’ temasının kategori ve kod tablosu Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yeterlikleri Temasına ait Kodlar ve Kategoriler

Kategori	Kod
Bilgi	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik Bilgisi Doğru Müzik Seçimi
Uygulama	Özel Eğitim Öğretmenlerinde Müziksel Yaratıcılık Özel Eğitim Öğretmenlerinin Enstrüman Çalabilmesi Özel Eğitim Öğretmenlerinin Şarkı Söyleyebilmesi

Görüşme verilerinin içerik analizi ile incelenmesi sonucunda ortaya çıkan kod ve kategorilere ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Kategori-1 Bilgi

Özel eğitim uygulama okullarının birinci kademesinde “müzik ve oyun” dersi özel eğitim öğretmenleri tarafından verilmektedir. Görüşlerine başvuru alan akademisyenlerin dersi işleyen öğretmenlerin “müzik ve oyun” dersine ilişkin bilgi durumları hakkında görüşleri ‘bilgi’ kategorisi altında toplanmış ve kodlar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik Bilgisi

Araştırmanın bulguları incelendiğinde akademisyenlerin, “müzik ve oyun” dersini veren öğretmenlerin derse ilişkin bilgi durumları hakkında farklı görüşleri olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın ‘bilgi’ kategorisinin birinci kodu ‘Özel Eğitim Öğretmenlerinin Bilgi Durumu’ olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 “Müzik öğretmeni ya da eğitimcisi gibi mümkün değil, şüphesiz ama en azından birine bir şeyin nasıl öğretileceği müzikle ilgili nasıl öğreteceği konusunda bilgi sahibi olması ve bence beceri sahibi olması da gerekir. Hatta uygulamalarda ben kendi adıma staj uygulamalarında naçizane müzik bilgim olmadan ama ritim kullanarak melodi kullanarak etkinlikleri düzenlemeleri konusunda teşvik ediyorum ve talepkâr oluyorum. Bu hem öğretmeni rahatlatıcı bir şey hem de öğrencilerin öğrenme ortamını rahatlatıcı bir şey.”, AK-2 “Bir kez müziği bilecek (özel eğitim öğretmeni) ama yok, şimdi, yani bu aslında dediğim gibi dersin kendisi bir handikap, bu şey gibi, sınıf öğretmeni çıkışlıyım ben. Lisans orada da müzik dersi vardı aldık ama hepsini unuttuk çünkü bu bir yetenek o onda yoksa olmuyor. O yetenek varsa bir de özel eğitime ilgisi varsa oluyor. ... bir okula atıldığı zaman temel düzeyde bilgi sahibi ama bu özel eğitim öğretmenin bütün bilgi becerilerini sahip olduğu anlamına gelmez. Bu taraftan müzik dersi almış diye bütün müzik öğretmenleri bütün becerilere sahip olduğu anlamına gelmez”, AK-3 “Bir özel eğitim öğretmenin temel müzik bilgisine sahip olması ne derece gerekli, yani temel müzik bilgisi derken notalar, nota okuma, notayı deşifre etme, bir nota eline geldiğinde onun ne olduğunu anlama ile ilgili. Şimdi burada belki beklentinizin hafif dışına kaçacak ama ben kuramsal müzik bilgisine sahip olmalarını şart hissetmiyorum. Bilebilir ama yani böyle bir bilgi olduğunu bilse yeterli onu uygulama ile ilgili bir müzik dilinin olduğunu, müzikte bir ölçü sayısı olduğunu, bir ölçü ne demek, notalar ne aralıkta, öğrencilerle hangi aralıkta çalışılsa iyi olur gibi temel bilgileri bilgi düzeyinde bir kenarda tutmasında yarar görmekte birlikte eline aldığı bir notayı deşifre edebiliyor olması benim öncelik olarak gördüğüm bir şey değil ... bizim özel eğitim öğretmenlerimizin kalıcı anlamda nota ve müzik bilgisine sahip olursa geliştireceği yol elbette ki açık. Onu reddediyor değilim. Yanlış anlamayın, bilse harika olur ama gerçekçi olalım, bilse harika olur ama ne lisansta görmüş Van'dan, Iğdır'dan, Urfa'dan, İzmir'den, İstanbul'dan farklı yerlerden gelmiş çocukluğunda lisede ilkokulda müzik dersi almamış ortaokul ve lisede yalandan almış bir öğrenci grubu, öğretmen adayı grubu lisansta almadığı müzik dersini gidip özel öğrencisi ile... Anlatabildim mi?”, AK-4 “Müzik biliyorsunuz uzmanlık ve özel yetenek isteyen bir alan herkes bunu yapamıyor eskiden öğretmen okullarında çocuklar daha iyi yetişiyorlardı, yani öğretmen adayları daha iyi yetişiyorlardı, yani en azından bir İstiklal Marşı'nı söyletebiliyorlardı, bir müzik enstrümanı çalabiliyorlardı ancak son zamanlarda eğitim fakültelerinde sadece özel eğitim bölümünde değil, diğer sınıf öğretmenliği ve diğer öğretmenliklerde de bu müzik konusu çok, böyle önem verilir gibi görünmüyor.” şeklinde

görüşlerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan AK-2 “müzik ve oyun” dersini işleyecek özel eğitim öğretmenlerinin; müzik bilgisine sahip olması gerektiğini ifade ederken AK-1 müziğin nasıl öğretileceği ile ilgili bilgi sahibi olmasının AK-3 ise temel müzik bilgisine nasıl erişebileceğini bilmesinin yeterli olacağını ifade etmiştir.

Kod-2 Doğru Müzik Seçimi

Katılımcı akademisyenler, “müzik ve oyun” dersi işlenirken öğrencilerin gelişimine uygun müziklerin seçilmediğini ifade etmişlerdir. Bu kapsamda araştırmanın ‘bilgi’ kategorisinin ikinci kodu ‘Doğru Müzik Seçimi’ olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 “*Maalesef, mesela ben bazen uygulama okullarında görüyorum, açılıyor televizyonlarda birtakım müzik kanalları, son derece kalitesiz müzikler, kulakları tırmalayan müzikler, uygunsuz sözler, çocukların kavramayacağı, bence, aslında hiç de kavramaması gereken sözler, içinde olumsuz ifadeler taşıyan sözler, müzik dersi diye, müzik seviyor diye çocuklar, açılıyor, oynanıyor, teneffüslerde çocuklara göbek attırılıyor, sürekli bir böyle mahalle düğünü havasında ama yok yani, ruhunu anlamıyorlar. ... hoş bir müzik dinleseler, hoş bir melodi hem beynine uyarıcı gitsin yani, onun için öğretmenlere belki, bilmiyorum, sorularınızda var mı ama doğru müziği seçmek konusunda da belki bir uyarıda bulunmak lazım, ... öğretmen olmanın sorumluluğuyla çocukları açacakları televizyonlardaki kanallardaki müzikler ya da seçecekleri müziklerden ziyade gerçekten bir programı olması lazım. Okullarda çalışılacak, çalınacak, oyalama amaçlı bile olsa, doğru uyarıcı, kaliteli uyarıcı, (öğrencilerin) kulakları kirletilmemeli diye düşünüyorum. ...bize ait bir şeyler olsun, folklorik değerlerimiz de olsun, türkülerimiz de olsun, klasik müzik de olsun, pop şarkısı da olsun, çok güzel pop şarkıları da var ama yakışsız ne kulakları ne ruhları kirlenmesin. Fark etmeden ruhları da kirletiyoruz diye düşünüyorum, hem kendimizin hem çocukların.” ifadeleriyle çocukların eğlenmesi veya dinlenmesi amacıyla “müzik ve oyun” dersinde öğretmenler tarafından kullanılan müziklerin çocukların gelişimine katkı sağlayacak kaliteli müziklerden seçilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.*

Kategori-2 Uygulama

Görüşlerine başvurulmuş akademisyenler “müzik ve oyun” dersinin işlenmesine ilişkin görüş ve öneriler getirmişlerdir. Görüşme yapılan özel eğitim uzmanı akademisyenlerin ‘uygulama’ kategorisi altında toplanan görüşleri kodlar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 Özel Eğitim Öğretmenlerinde Müziksel Yaratıcılık

Araştırmanın bulguları incelendiğinde akademisyenler, öğretmenlerin “müzik ve oyun” dersini işlerken yaratıcı olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Araştırmanın ‘uygulama’ kategorisinin birinci kodu ‘Özel Eğitim Öğretmenlerinde Müziksel Yaratıcılık’ olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 “*Bunları yapabilmesi için öğrencilerimizin bana kalırsa iki ders daha zorunlu olmalı özel eğitim bölümlerinde; bir yaratıcılık, bir diğeri de bilişsel esneklik. Geçiş yapabilmeli, çocuklar dağıldığında orada uygun tempoyu bulması, uygun oyunu yakalaması ve onları geliştirecek eyleyecek değil, geliştirecek oyunları bulacak, geliştirecek müzikleri sunabilmesi gerekir ... Yani bunların yapılabilmesi için çünkü bunların içinde hem sanat hem beceri var. İkisi için de aynı zamanda bunları besleyen yaratıcılık becerisi de geliştirilmeli yani yaratıcı olan biri çocuğa göre şarkı uyarlayabilir bazı şarkıların sözlerini, türkülerin sözlerini yakalayamıyor ya da anlamlarını bilemiyor ama onu uyarlayabilir sözlerini kısaltabilir, ekleyebilir, değiştirebilir, yavaş yavaş hızlandırabilir, dili dönene kadar belki sadece belli ritimlerde gidip gidip öğrendikçe üzerine katabilir, bunlar sadece teknik bilgi değil bence*”, AK-2 “*Bizim bir okul vardı orada müzik öğretmeni çok başarılı bir arkadaş, bizden yardım aldı renklerle müzik öğretimi yapıyordu. Mesela renkli ziller vardı her bir renk bir notayı temsil ediyor, grup eğitimi yapıyordu, hatta mesela diyor ki; sol, fa, sol, la, sol, fa, mi dedi ya, sol dediği zaman elinde zil sol olan kaldırıp çalıyor, indiriyor. Tekrar sol, fa, sol, la, sol, fa, mi öyle sırayla bak postacıyı öyle renklerle ama neden renklerle çünkü OSB olanlarda görsellik ön planda olduğu için onu renkle eşleştirmiş hoca notayı okuyamaz diye.*”, AK-3 “*Öğrencilere bir şey öğretmiyordum, öğrencilere o şeyin nasıl uyarlayacaklarını öğretiyordum ki ben bir şey öğretirim ama onlar bir daha yapamaz başka. Hayır, o değil derdim, o bir şeyi nesne olarak görüp aslında ne yaptığımı orada anlatıyordum ki başka şarkıya başka oyuna da bunu yapabilerin yöntemini öğretiyordum, yani müziği nasıl kullandığımızı öğretiyordum, ne yapıyoruz da müzik etkili oluyor? O zaman YouTube'dan açtığı herhangi bir şarkıda da işte, el göz koordinasyonu çalışırım. Bunlar ha iyi, ha buna bak, a-b formunda sıra alma çalışabilirim aa bunda bunu yapabilirim diye fikir açılım getirecek yetkinlikleri olsun diye. ... Özel öğretmeni her şeyi müzikle ya da oyunla yapabileceğini, öğrenciye öğrettiği şeyi genellemesini ya da kalıcılığını bununla sağlayabileceğini fark eden ve bunu sadece müzik ve oyun dersi değil, her dersin içine bir bölüm olarak yayabilen bir öğretmen olması gerekiyorsa burada sadece marakas çalmak değil, marakası, yani nasıl söyleyeyim, marakas çalınca kaşık tutabilir. Dedim ya hangi amaç için müzikal bir etkinliği planlayabileceği*

çocuk sıra alma becerisi yok. O zaman ben ona nasıl müzikal bir sıra alma uygulaması yaratabilirim düşünmesi lazım.” ifadeleriyle müzik öğretmenlerinin “müzik ve oyun” dersini işlerken değişen koşullara göre eğitimi dizayn edebilme ve yaratıcılık becerisi kazanmaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Kod-2 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Enstrüman Çalabilmesi

Katılımcı akademisyenler, “müzik ve oyun” dersini işlerken öğretmenlerin enstrüman çalmasına ilişkin görüşlerini ifade etmişlerdir. Araştırmanın ‘uygulama’ kategorisinin ikinci kodu ‘Özel Eğitim Öğretmenlerinin Enstrüman Çalabilmesi’ olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 “*Bizim mezunlarımızın da bir belli başlı birkaç müzik aleti çalabiliyor olması ve bunların nasıl öğretileceğine dair bir farkındalık geliştirmesi gerektiğini düşünüyorum. Orff öğretirdi eskiden bizim ... hocamız. Orff öğretirdi bizim öğretmen adaylarımıza. Birkaç tane çocuk orta ağır ve otistik çocuklara öğretilebilecek müzik aletlerini nasıl kullanacaklarını ve bir çocuğa öğretmek için nelerden başlayacaklarını bilirlerse sonra da özel eğitim metotları ile onları basitten zora doğru önce kendileri bilecek ki sonra basitten zora doğru onlara da öğretmesi ve öğretimin her aşamasında kullanmalarının yararlı olacağını düşünüyorum ... özel ilgisi olan öğrencilerimiz var, müzikle ilgilenen öğrencilerimiz var, işte onlar herhangi bir sunum yaptıklarında özel gereksinimli öğrencilere gitarını alıp derse öyle giriş yaptığında o günkü konu neyse, mesela kırmızı öğretecekse kırmızıyı, bir melodiyle söyleyip yapılacakları, yönergeleri, kırmızı topa koş, bir ritim bir tempo ile olduğunda çok daha keyifli oluyor ... İlla bir şey çalmaları şart değil ama elbette ki ilk aşamadaki bir enstrüman çalarak çocuklara ulaşabiliyorsa çok daha bir hoşluk katıyor ve dikkat çekme açısından da verimli oluyor”, AK-3 “*Enstrüman çalması, enstrüman derken o kadar geniş bir kapsam ki bu soru şimdi piyano çalması gerekmez, gitar çalması da gerekmez ama ritim çalgısı ile öğrencisine eşlik etse ya da üç akorla, sadece üç akorla gitar öğrense ve her çocuk şarkısı neredeyse bu üç akor üzerinden gittiği için belki o üç akor üstünden eşlik etsen öğrencine veya enstrüman derken, ben burada tamamıyla Orff çalgılarını kastettiğimizi varsayıyorum, çünkü diğer çalgıları bireysel bir eğitimi veya yönelimi yoksa özel ders almıyorsa kendi kendine de çabaya girmediyse biliyorsunuz öğrenecek bir şey değil ama Özel Eğitim Öğretmeni olarak marakas ritim çubuğu def, ksilofon, metalefon... alsa bir çalınan müziğe ritmik olarak eşlik etme, şarkıya ritmik olarak eşlik etme gibi enstrüman çalma becerilerine sahip olması çalgıların ses ve tınlarını ona göre ayırması, güçlü çalgılar ve davul ve marakasın dengesinin farkında olup şarkıda eşlik ederken onları kullanması veya hangi öğrencinin neyi tercih etmesi gerektiğine yönelik bir**

iç görü sahibi olması bence daha önemli. Bir mandolin, bir ukulele şimdi daha mandolin yeni modası, yeni versiyonu gibi. Gitar, bağlama, piyano gibi müzik aletlerinin bir müzik öğretmeni profesyonelliğinde çalması gerekmiyor bence. Ki bence bunları tanıtacak kadar, kendisine sıcaklık hissedecek kadar bilmesi yeterli diye düşünüyorum. ... Özel Eğitim Öğretmeni de çalgıyı kullanır, hatta kullandığı şey üstünden bir sürü şey öğretebilir. ... sadece Orff çalgıları kapsamında cevap verirsek, bence, evet, hatta kaşık tutma becerisi olmayan bir çocuğa marakas çalma öğrettiğimizde kaşık tutmaya da başlıyor çünkü beyindeki sinapslar bir beceri sağlıyorsa diğer benzer becerileri de genelliyor ya da otizmlili çocuk elini sallarken, onun eline marakas tutturduğun an artık davranış anlamsız değil, anlamlı oluyor ve yine o çalgıyı çalabiliyor olması, manipüle ediyor olması, ona mutluluk veriyor. Müziğe çalgı ile eşlik etmesi, hele ifade edici dili olmayan bir çocuk için ya da çocuk grubu için, orta ve ağır öyledir, kendini sözlü olarak ifade edemez, müziği ifade etme yolu olarak bulmaları şarkı ile veya çalgı ile büyük bir ihtiyaç. Kendilerini ifade etmeli; toplu olarak birlikte bir şey yapıyor olmaları gibi, o yüzden bence kullandırması önemli. Hatta tam fiziksel, kısmi fizikselle öğretim aşamasını bile sağlayabilir.”, AK-4 “Bizim öğretmen adaylarımız da eğitim fakültesinde müzik ve oyun öğretimi dersi alıyorlar, yani tamam, dersin kapsamı kısıtlı da olsa yöntem ve teknikleri burada öğreniyorlar ... her öğretmen mandolin ya da flütte ya da başka basit müzik aletlerini çalabilmeli diye düşünüyorum. Bu çok az, bu çalabilme işi ancak bizim öğretmen adayları nasıl öğreteceğini biliyor. Bilme konusunda sıkıntı yok, uygulama konusunda sıkıntı var. Onu da gayret ederlerse zamanla oturuyor, diye düşünüyorum.” ifadeleriyle özel eğitim öğretmenin basit düzeyde de olsa enstrüman çalma ve Orff çalgıları gibi basit enstrümanları öğrencilere öğretme becerilerine sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Kod-3 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Şarkı Söyleyebilmesi

Araştırmanın bulguları incelendiğinde akademisyenler, öğretmenlerin “müzik ve oyun” dersini işlerken şarkı söylemeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Araştırmanın ‘uygulama’ kategorisinin üçüncü kodu ‘Özel Eğitim Öğretmenlerinin Şarkı Söyleyebilmesi’ olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 “Biz bet seslerimizle bile bir melodi olsun diyoruz. Şarkı da söyleyebilmeli, ... illa çok geniş bir repertuara sahip olmasını belki- beklemek gerekemeyebilir özel eğitim öğretmeninden ama günlük hayatta öğrencilerin ilgisini çeken, popüler olan cingıllar, reklamlar, efendime söyleyeyim, müzikler, şarkılar onları uyarlayıp söyleyebilirse dikkatlerini çekip daha tatlı-şeker bir okul ortamı oluşturulabileceğini düşünüyorum.”, AK-3 “Özel eğitim öğretmenlerinin en azından sesinin kapasitesini

kavrayacak bir seviyede olması gerek. ... özel eğitim öğretmenleri şunu bilse, doğru tonda, fonda müzik açıp üstüne söylesem yeterli destek alacağı yeri bilmesi lazım. Çoğu zaman özel eğitim öğretmenlerimiz çıplak sesle söyleme, nasıl söyleyeyim, cesaretinde değilse her zaman fonda açtıkları müziğin üstüne fonda açtığı müziği söyleyemiyorsa, o çocuğun da söyleyebilmesini beklemeyecektir. Bolca bence şarkı söylemesi ve söyleyebilmesi hakkında çalışmalar yapmaları yani aslında en doğruyu söylemekten öte, en cesurca davranmalarından yanayım. Çünkü otizmli öğrencimiz ya da zihinsel öğrencimiz tonda söyleyecek diye bir kaygımız yok. ... yine çokça okul şarkısı bilmesi ... Bence özel eğitim öğretmenleri oyun ve müziği ayırırsa müziğin içerisinde bir sürü şarkı öğretimi de verilir ... müziğin içerisindeki şarkıların içindeki hikâyelerde de var bunlar şarkılar eşliğinde oyunlar oynatabilmesi. Bence bu saydıklarımın hepsini yapabilmesi lazım. Sadece dediğim gibi enstrümanlar profesyonel enstrümanlar değil, müzik bilgisi teoride nereden ulaşabileceğini bilmesi, şarkı destekte söylemesi ve oyunlar oynatması OK.” ifadeleriyle öğretmenlerin şarkı söylemekten çekinmemeleri bu konuda cesaretli olmaları hatta şarkı sözlerini değiştirerek eğitim ortamını çeşitlendirecek uyarlamalar yapabilmeleri ayrıca çok sayıda okul şarkısı bilmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

5.1.1.4. Tema-4 Web Sayfası İçin Öneriler

Çalışmaya katılan akademisyenlere araştırma kapsamında geliştirilecek web sayfasında ne tür dijital materyallerin olmasını önerdikleri sorulmuştur. Akademisyenler görüşleri doğrultusunda oluşturulan “Web Sayfası İçin Öneriler” temasının kategori ve kod tablosu Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Web Sayfası İçin Öneriler Temasına ait Kodlar ve Kategoriler

Kategori	Kod
Teorik Öneriler	Temel Bilgi Havuzu Oluşturma Materyal Havuzu Oluşturma
Görsel İşitsel Öneriler	Videolar Müzikler

Görüşme verilerinin içerik analizi ile incelenmesi sonucunda ortaya çıkan kod ve kategorilere ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Kategori-1 Teorik Öneriler

Araştırmaya katılan akademisyenler geliştirilecek web sayfasında öğretmenlerin faydalanabilmesi için teoriye dayalı materyallerin bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Görüşme yapılan akademisyenlerin ‘Teorik Öneriler’ kategorisi altında toplanan görüşleri kodlar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 Temel Bilgi Havuzu Oluşturma

Katılımcılar geliştirilecek web sayfasında hem özel eğitim hem de müzik öğretmenlerinin faydalanabileceği teorik ve kuramsal bilgiler bulunması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmanın ‘Teorik Öneriler’ kategorisinin birinci kodu ‘Temel Bilgi Havuzu Oluşturma’ olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-2 “*Buraya (web sayfasına) bir de OSB olan ve zihin engellilerin genel özelliklerini de koyun. Belki özel eğitim değil, müzik öğretmenleri de yararlanabilir.*”, AK-3 “*Siz dijital bir uygulama yapacaksanız, orada bir sekme ile ihtiyaç duyarsa sol anahtarı, fa anahtarı, notalar ölçü sayısı, gürlük terimleri, hız terimleri ve benzeri bilgilere erişebileceği kanal olursa çok güzel olur.*” ifadeleriyle dijital materyalde özel eğitim öğretmenleri için müzik hakkında, müzik öğretmenleri için ise özel eğitim hakkında bilgiler bulunmasını önermişlerdir.

Akademisyen katılımcılardan AK-2 “*Mesela burada eğitimidir, Kodaly’dır, işte Orff’tur vs onların örnekleri olabilir.*”, AK-3 “*müzik öğretmenleri bir Orff’u bilin, iki özel eğitimi bilin, yani bilin derken, bir günde bilin değil ama yönelim gösterin ki yavaş yavaş donanımlanmaya, nasıl diyeyim, gelişmeye devam edin. Sınıfımızdaki bir öğrencinin özelliğini öğrenmeye çalışırken sonraki öğrencilerimiz için de bir temel yaratmış oluyorsunuz ... Yani, bu tarz çalışmalar onların bir kendisinin müzik yapabildiğinin mutluluğunu yaşarsa, yani kendisi de marakasını sallayıp, ritim çubuğunu vurup; “Aa yapabiliyorum, ben de müziğe eşlik ettim.” duygusunu yaşarsa ancak öğrencisiyle bunu uygulamaya meyil gösterir”* ifadeleriyle dijital materyalde Orff, Dalcroze, Kodaly gibi müzik öğretim yöntemlerine ilişkin bilgiler bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Kod-2 Materyal Havuzu Oluşturma

Katılımcılar geliştirilecek web sayfasının aynı zamanda “müzik ve oyun” dersine ilişkin bir bilgi havuzu olması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmanın ‘Teorik Öneriler’ kategorisinin ikinci kodu ‘Materyal Havuzu Oluşturma’ olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 “*Bir databank, çünkü çok yaratıcı olan öğretmenler de var ama çok sınırlı alanlarda kalıyor, herkes belki sizin rehberinizde bir şey oluşturulur, bir portföy, ... öğretmenlere belki ilerde*

ailelere de dönüştürülür. ... Okullarda çalışan müzik öğretmenlerini her biri bir şey oluşturur, nasıl söyleyeyim; bir banka oluşturulur, her biri yaptığını koyar, ... AK-3 “Özel eğitimde uygulamaya yönelik örnek sayısı bile az, anlatabiliyor muyum? Haydi öğretmen çok ilgili ve ben bu alana ilgileneceğim, müziği daha çok öğreneceğim dese de ona rehber olacak kadar sayıda bir şey yok.” ifadeleriyle özel eğitimde kullanılabilir, uygulamaya dönük, öğretmenlere rehber olabilecek bir materyal havuzu oluşturulması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Kategori-2 Görsel İşitsel Öneriler

Araştırmaya katılan akademisyenler geliştirilecek web sayfasında öğretmenlerin faydalanabilmesi için görsel ve işitsel materyallerin de bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Görüşme yapılan akademisyenlerin ‘Görsel İşitsel Öneriler’ kategorisi altında toplanan görüşleri kodlar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 Videolar

Katılımcılar geliştirilecek web sayfasında hem özel eğitim hem de müzik öğretmenlerinin faydalanabileceği görsel öğeler bulunması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmanın görsel işitsel öneriler kategorisinin birinci kodu ‘Videolar’ olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-4 “Kuklalar, atık malzemelerden oluşan oyuncaklar, bu oyuncakların canlandırılması, bunlara bir ruh verilmesi gibi, mesela şeyler, Karagöz oyunları, perde oyunları, gölgeler birçok şeyi biz devreye sokabiliriz.”, AK-2 “okullarda normal gelişim gösteren çocukların en çok oynadığı oyunları, keşfedin onları, koyun. Niye, çünkü çocuk siz oynattınız ama kimle oynayacak? ...sembolik oyundur falan filan, onlar çok zor, şey olarak yani ama siz dersiniz ki bana işte ritimle ilgili örnek videolar örnek olur, zaten onlar, evet işe yarayabilir.” ifadeleriyle dijital materyal içerisinde geleneksel ve sembolik oyun örnekleri konmasını, AK-1 “Örneğin diş fırçalama öğreteceğiz, biz bunları basamaklandırılmış öğretim yoluyla öğretiyoruz ... video gördüm sanırım burada parantez içerisinde, o videoda onları yaparken buna ilişkin uyarlanabilir şarkılar, yapılabilir. İşte ‘Banyoya giderim, ışığı açarım, macunu açarım, aman dikkat, dökmem!’ bunun gibi böyle izlerse çünkü biz kartlarla ya da video öğretimle bakılıyor öyle resimleri ama bir şeyin öğretiminde uyarlanmış hedefe dönük uyarlanmış etkinlikler düzenlenirse müzikle, oyunla desenlenerek çok işlevsel olur diye düşünüyorum.” ifadesiyle davranış öğreten videolar konmasını önermiştir.

Katılımcılardan AK-1 “Öğrencilerle birlikte materyal geliştirmeye yönelik videolar yapılabilir. Müzik dersinde öğretmen birlikte işte bir davul yapıp birlikte çalabilirim gibi

belki. ...küçük çalgılar yapma, materyal geliştirme olur, yapsın, kendisinin yapması çok önemli ... Materyallerin çocuklarla birlikte geliştirebilecekleri materyaller tasarlanabilir, böyle küçük videolar da olabilir.”, AK-3 “Ben mesela çalgı yaptırdım bir dönem vizeden önce oyuncak yaptırdım ama oyuncak yaptırırken ‘Ah keşke burada olsa size göstersem!’ duyu bütünsel çalışmalar yürütülebilecek, sağlığa uygun, renkli ve ilgi çekici kırılıp dökülmeyecek sağlamlıkta, çok işlevli oyuncak tasarladı öğrenciler, “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinde ... sadece çalgı değil, özel eğitim bireyselleştirilmiş eğitim programlarında yer alan hedef ve kazanımları kapsayan ve müzik ve oyun dersiyile ilişkilendirilebilecek her türlü materyal bu kesinlikle olmalı. ... yoğurt kovalarını davul şişeleri, marakas yapabiliriz, süpürge saplarını kesip ritim çubuğu yapabiliriz.” ifadesiyle web sayfasında öğrencilerin derslerde kullanabileceği materyallerin tasarlanma videolarının olabileceğini belirtmişlerdir.

Ayrıca katılımcılardan AK-3 “Müzik dersine ilişkin hazırlanacak dijital materyalde yani orada bir özel eğitimden anlayan bir müzik öğretmenin uygulamalarını görüp örnek alacağı bir çalışma olabilir yani bu aşamaları saydık ya o aşamalarda bize anlam ifade ediyor ama özel eğitimci bunlarda anlam ifade etmiyor olabilir. O yüzden onların karşılığını göreceği örnek uygulamalar, açılım getirecek örnek uygulamalara ihtiyaç var, yani görsel olarak mesela çalgı çalma veya şarkı söylemeye ilişkin orada bir öğretmenin onu uygulayışını görmeli. Bu çelik üçgen işaretlerini gördüğümüzde bu şekilde üçgenlerimizi çalacağız gibi kullandığı materyallerin açıklamasını da içermeli. ... sizin orada simülasyonla yansıtamadığınız video örneklerine benzer örnekler sunuyor olmanız lazım. ... yani örnek şeye ihtiyaçları var sadece, buna değil, bunun nasıl yapıldığına ihtiyaçları var.” ifadesiyle dijital materyal içerisinde müzik uygulamalarının öğrencilerle nasıl uygulanacağına ilişkin örnek videolar konmasını önermiştir.

Kod-2 Müzikler

Katılımcılar geliştirilecek web sayfasında hem özel eğitim hem de müzik öğretmenlerinin faydalanabileceği işitsel öğelerin de bulunması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmanın görsel işitsel öneriler kategorisinin ikinci kodu ‘Müzikler’ olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan AK-1 “İşitsel materyaller olmalı çünkü gerçekten vücudumuzun, kanımızın akışının bile bir ritmi var, yaşıyıp yaşamadığımız bile dokunuyor ve Şah damarımızda ritim var; dolayısıyla o kadar yatkın olduğumuz bir şey ki yani, görme yetersizliği olan biri de avucunun içindeki temasla da ritimle de işitme yetersiz olan biri de ritimle çok şey öğrenebiliyor. Onun için çok önemsiyorum melodiyi de ritmi de. ... hem bir biliş ve müzik kültürü oluşturulmalı, evet şarkılar, türküler notalar ama öğretimsel araç olarak da sözler

melodiler... Gerçek türkü söylesin. ...bize ait bir şeyler olsun, folklorik değerlerimiz de olsun, türkülerimiz de olsun, klasik müzik de olsun, pop şarkısı da olsun, çok güzel pop şarkıları da var ama yakışsız ne kulakları ne ruhları kirlenmesin, fark etmeden ruhları da kirletiyoruz, diye düşünüyorum, hem kendimizin hem çocukların.”, AK-3 “Her bir çalgının sesinin ne olduğuna yönelik öğrencinin bir duyu sahibi olmasına yönelik bir şeyler olmalı ... öğretmene rehberlik eden bir şey olabilir, bakın yine nota bilmesine gerek olmadan ya da müzik bilgisine daha profesyonel sahip olmasına gerek olmadan bunu yapabilir. ...sözlü, sözsüz, yavaş, orta, hızlı versiyonları olan ya da birinci sözü ile kalan ya da nasıl söyleyeyim çeşitli uygulamaları, müsait versiyonları ile birlikte olması lazım ... a-b formulu şarkılar, soru cevaplı şarkılar çokça kullanılmalı yine hikâyeleştirilebilecek yani literatürde öne çıkan, okul dağarında da en çok tercih edilen ya da ilköğretimde, okul öncesinde en çok tercih edilen literatürdeki şarkılardan başlanabilir.”, AK-4 “oyunları müzikleştirmek gerekiyor bir, ikincisi son zamanlarda dijitalleştirme bizim geleneksel oyunlarımızı kısırlaştırdı ve gelişimini engelledi, dolayısıyla çocuklarımız da bundan uzaklaştılar. Geleneksel oyunların müzikleştirilmesi konusunda bizim revizyon çalışmalarımızı yapmamız ve bunları gençlere, öğretmen adaylarına kazandırmamız gerekiyor.” ifadeleriyle dijital materyalde hem geleneksel türkülerimiz hem de diğer türlerde şarkılar bulunmasını, şarkıların çok tekrarlı olmasını, düşük tempolu ve yüksek tempolu örneklerinin de bulunmasını önermişlerdir.

5.1.2. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik ve Oyun Dersine İlişkin Görüşlerine Dair Bulgular ve Yorumlar

Özel eğitim öğretmenleri ile yapılan görüşmeler içerik analizi ile incelenmiş, inceleme sonucunda öğretmenlerin “müzik ve oyun” dersine ilişkin görüşlerinin üç tema altında toplandığı görülmüştür. Bu temalar;

1. Müzik ve oyun dersinin etkililiğine ve öğrencilere ilişkin görüşler
2. Özel eğitim öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşler
3. Dijital materyale ilişkin görüşler ve öneriler olarak tespit edilmiştir.

5.1.2.1. Tema-1 Müzik ve Oyun Dersinin Etkililiğine ve Öğrencilere İlişkin Görüşler

Alanyazında müziğin gelişimsel yetersizliği olan çocukların sosyal, duygusal, psikomotor ve dil gelişimine katkılar sağladığına ilişkin çalışmalar bulunduğu kavramsal çerçevede belirtilmiştir. Bu kapsamda, özel eğitim öğretmenlerinin “müzik ve oyun” dersine ilişkin görüşleri temasının kategori ve kod tablosu Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9.

Müzik ve Oyun Dersinin Etkililiğine ve Öğrencilere İlişkin Görüşler Temasına İlişkin Kodlar ve Kategoriler

Kategori	Kod
Sosyal ve Duygusal Etkiler	Sosyalleştirme Aktifleştirme Sakinleştirme Neşelendirme
Gelişim Alanlarına Etkisi	Gelişim Psikomotor Gelişim Çoklu Duyu Gelişimi Dil Gelişimi Kalıcılık Öğreticilik
Öğrencilere İlişkin Görüşler	Hazırbulunuşluk Bireysel Farklılıklar

“Müzik ve oyun” dersinin etkililiğine ve öğrencilere ilişkin özel eğitim öğretmenleri ile yapılan görüşme verilerinin içerik analizi ile incelenmesi sonucunda ortaya çıkan kod ve kategorilere ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Kategori-1 Sosyal ve Duygusal Etkiler

Alan yazında müzik ve oyun etkinliklerinin zihinsel engeli bulunan ve otizm spektrum bozukluğundan etkilenen çocukların gelişimine katkı sağladığını gösteren çalışmalar bulunduğu kavramsal çerçevede açıklanmıştır. Görüşme yapılan özel eğitim öğretmenlerinin sosyal ve duygusal etkiler kategorisi altında toplanan görüşleri kodlar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 Sosyalleştirme

Araştırmanın bulguları incelendiğinde öğretmenler, müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların sosyalleşmesi üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın sosyal ve duygusal etkiler kategorisinin birinci kodu “sosyalleştirme” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-2 müzik ve oyun etkinliklerinin çocuklara üzerindeki etkisi ile ilgili olarak “*Birinin yaptığını, diğeri de yapıyor, biraz sosyal etkileşim oluyor aralarında ... Herhangi bir müzikale dâhil ettiğinizde çocukları, normal gelişim gösteren akranları ile beraber yaptıklarında nasıl diyeyim sosyalleşebiliyorlar, arkadaşlıkları da geliyor ... Çok kullanılan bir şey çünkü özel eğitimde müzik iletişim becerileri için, ya da psikomotor becerileri için, daha doğrusu her türlü ders için müziği kullanabiliriz özel eğitimde*” ifadelerini kullanmıştır. Benzer şekilde ÖK-3’de “*Beraber grup etkinliği içerisinde şarkı söylemek, ritim tutarak oyun oynamak, oyun aktivitesi, bunlar sosyal zekâlarını geliştiren bir davranış*” olarak görüşlerini bildirmiştir. ÖK4’de “*Özellikle küçük yaş grubu kritik yaşları geçmemiş çocuklarda oyun ve müzik çocukla etkileşim kurabileceğimiz en temel alanlar... 1. kademe ve küçük yaş çocuklar için de en önemli olan yine oyun ve müzik. Çocuğun ilgisini çeken konuda etkileşime girdiğimiz zaman çocuğun bize geri dönüşleri de olaya ilgisi de hassasiyetle aynı oranda artıyor. Bu yüzden müzik ve oyun özellikle küçük yaşlarda olmazsa olmazımız olmalı ... Bazı çocuklar yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış bir ortamda kendi kendine kaldığında sıkıntı çıkarabilirken kendi arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle oyunun hiçbir önemi yok, hangi oyun olduğunun hiçbir önemi yok ama birlikte etkinlik yapabiliyor olması o çocuğun, o hassasiyetlerini giderebiliyor*” cümleleriyle müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların sosyalleşmesi üzerindeki etkilerinden bahsetmiştir. Önceki görüşlere benzer şekilde ÖK-6 “*Sosyalleşme anlamında dans ederlerken birbirleriyle etkileşimlerini artırıyor.*” ÖK-9 ise “*Derse baktığım zaman sadece müzik ve oyun açısından bakmıyorum, iletişim becerilerini çok artırdığını düşünüyorum. Özel eğitimde üçüncü senem, gözlemlediğim şey şu: Müzik iletişime çok güzel bir aracılık sağlıyor oyun da keza bu şekilde. ... Teneffüslerde diğer sınıftan çocuklar da geliyor alana, hem bizim öğrencilerimiz de oluyor müzik eşliğinde, oyun eşliğinde teneffüste dinleniyor çocuklar*” cümleleriyle müzik ve oyun etkinliklerinin gerek ders içerisinde gerekse ders dışı zamanlarda çocukların birbirleriyle iletişime geçerek sosyalleşmelerine katkı sağladığını dile getirmişlerdir.

Kod-2- Aktifleştirme

Araştırmanın bulguları incelendiğinde öğretmenler, müzik ve oyun etkinliklerinin çocukları aktif hale getirdiğini ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın sosyal ve duygusal etkiler kategorisinin ikinci kodu “aktifleştirme” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 “*Aslında çocukların gelişimleri için faydalı bir ders, çünkü onların enerjilerini atmasında müziğin etkili olduğunu düşünüyorum.*” katılımcılardan ÖK-2 “*Aslında şarkı ile beraber farklı alanlara da yönelmeye dediğim gibi çok entegre gittiğimiz için diğer derslerle de müzikte de bunu kullanıyorum, çünkü seviyorlar bir öğrencinin çok fazla işitsel şeyi var, yani görsel olarak bakmıyor çaldığı zaman ama işitsel olarak çok fazla dinleyebiliyor, sadece müziği değil, bütün seslere karşı bir şeyi var, o yüzden müziği kullanmak zorundayım.*” katılımcılardan ÖK-4 ise “*Şu an çok az öğrencimiz vardır ki işte belli başlı şarkıları açtığımızda oynamasın ya da ritim tutmasın, harekete geçmesin, müziğin böyle çok evrensel bir etkisi var*” ifadeleriyle müzik ve oyun etkinliklerinin çocukları daha aktif hâle getirip enerjilerini açığa çıkarttığını dile getirmişlerdir.

Kod-3 Sakinleştirme

Araştırmaya katılan öğretmenler, müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların sakinleşmesi üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın sosyal ve duygusal etkiler kategorisinin üçüncü kodu “sakinleştirme” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-3 “*Müzik dinlerken sakinleşen çocuklar da var, şöyle bir örnek de verebilirim: Şu an okulumuzda mesela öğretmen arkadaşımız var, bir tane kendi saz çalıyor, öğrencisi var bağırıp çağırıp çok hareketli bir çocuk bu arada, hiperaktivitesi de var, davranış bozukluğu da var ama mesela öğretmen arkadaşımız saz çalarken çocuklar sakince oturup onu dinliyorlar.*” katılımcılardan ÖK-5 “*Müziği sadece dinlettiğiniz zaman sakinleştiriyor, oyun oynatıyor dikkatini toparlıyor, derse adapte ediyor.*”, ÖK-6 “*Müzik açıldığında, sadece ritimleri duyduklarında, o tınıyı duyduklarında bile çocukların rahatladıklarını ben gözlemleyebiliyorum çok net bir şekilde.*” ifadeleriyle müzik ve oyun etkinliklerinin çocukları sakinleştirip dikkatlerini toplamalarına ve hiperaktivitelerinin azalmasına yardımcı olduğunu dile getirmişlerdir.

Kod-4 Neşelendirme

Araştırmanın bulguları kapsamında öğretmenler, müzik ve oyun etkinliklerinin çocukları neşelendirdiğini dile getirmişlerdir. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın sosyal ve duygusal etkiler kategorisinin dördüncü kodu “neşelendirme” olarak tespit edilmiştir.

Katılımcılardan ÖK-6 araştırmacının “Sizi şarkı söylerken görünce farklı şeyler hissediyorlar mı?” sorusuna “Kesinlikle daha mutlu olduklarını, mesela bir öğrencim sesle ‘eeeeaa’ diyerek, böyle bir gülerken, neşelenerek, kendini sallayarak onu bana belli ediyor. ...benim sesimden olduğu zaman ya da bir çalgı elimize aldığımız zaman beraber çok daha mutlu çok daha neşeli geçiyor.” katılımcılardan ÖK-10 ise “Özellikle müzik ve oyun çok etkili çocuklarda, yani oyun oynamayı çok istiyorlar gözlemlediğim kadarıyla, bu yılki tecrübelerime dayanarak söylüyorum, özellikle çocuklar, bizde otistik yok ama down sendromlular var, onlar müzikle çok ilgililer, özellikle biz teneffüsleri genellikle spor ve hareketi birleştirerek yapıyoruz, en çok ilgilerini çektiği şey; spor ve müziğin bir arada olması.” ifadeleriyle öğretmenleri ile birlikte veya bireysel olarak yaptıkları müzik, oyun ve spor etkinliklerinin çocukları mutlu ettiğini belirtmişlerdir.

Kategori-2 Gelişim Alanlarına Etkisi

Özel eğitim öğretmenleri ile yapılan görüşmeler neticesinde araştırmanın birinci teması olan “Müzik ve Oyun Dersinin Etkililiğine ve Öğrencilere İlişkin Görüşler” temasının ikinci kategorisi “gelişim alanlarına etkisi” olarak tespit edilmiştir. Söz konusu kategorinin altında toplanan görüşler kodlar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 Gelişim

Araştırmaya katılan öğretmenler, müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların gelişimi üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın “gelişim alanlarına etkisi” kategorisinin birinci kodu “gelişim” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-2 “Bence müzik ve oyun olması gereken bir şey, her kademedede ilk kademe, son kademe hiç fark etmez ama bunu doğru uygulayabilmek ya da doğru materyal kullanabilmek çocuğun gelişimine uygun bir şekilde kullanabilmek önemli.” diye görüşünü belirtmiştir. Yine katılımcılardan ÖK-4 “Doğru tarzda yapılandırılmış bir ders etkinliği kesinlikle hepsine fayda verecektir, diye düşünüyorum ... gelişimle alakalı bütün alanlarda iyi yapılandırılmış müzik eğitimi hepsine katkı sağlar, diye düşünüyorum.” ifadeleriyle müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların gelişimine olumlu yönde katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Kod-2 Psikomotor Gelişim

Araştırmada elde edilen bulgular kapsamında öğretmenler, müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların psikomotor gelişimlerine katkı sağladığını dile getirmişlerdir. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “gelişim alanlarına etkisi” kategorisinin ikinci kodu “psikomotor gelişim” olarak tespit edilmiştir. Oyun ve müzik etkinliklerinin çocukların

psikomotor becerileri üzerindeki etkilerini katılımcılardan ÖK-2 “Zaten bizim çoğu çocuğumuzda benimki bir tanesi zaten Serebral Palsili, çok fazla düz duramıyor, biraz yalpak yürüyor ama müzik açtığımız zaman, dans eğitiminde biraz daha dengede tutmaya çalışıyor kendini, psikomotor olarak da çok geliştiriyor ... Dediğim gibi çok kullanılan bir şey çünkü özel eğitimde müzik iletişim becerileri için ya da psikomotor becerileri için, daha doğrusu her türlü ders için müziği kullanabiliriz özel eğitimde” ifadeleriyle belirtmiştir. Katılımcılardan ÖK-3 ise “Marakasla ritim tutmak, davula vurmak, ince motor becerilerini, kaba motor becerilerini geliştiren bir davranış ... Küçük gramafon kâğıtları sallamadır, dediğim gibi marakas sallamadır, zil sallamadır bunlar da çocuğun ince motor ve duyuusal zekâsını geliştiren şeyler, güzel ve etkili kullanıldığında ben verimli olacağını düşünüyorum.” şeklinde görüşlerini açıklamıştır. Konu ile ilgili olarak ÖK-6 “Müzik ve oyun dersi psikomotor olarak da sonuçta dans ederlerken hareket ediyorlar, psikomotor olarak gelişimlerini de sağlıyor. Etkinliklerde marakas falan verdiğimizde sonuçta küçük kas becerilerinden, tutma yakalama ya da aynı şekilde tefi sallarken bir artı sağlıyor bence müzik ve oyun dersi.” tecrübelerini aktarmıştır. Katılımcılardan ÖK-10 ise “Çocuklar uyum sağlıyor birçok şeye. Yani müzikle hareketi birleştirerek o hareketi yapmaya çalışıyor. Hareket edemeyen çocuklar da yapmaya çalışıyor onu, yani öğrencilerimiz de çoğunlukla müziğe eşlik ediyorlar.” şeklinde görüşlerini açıklamıştır. Özel eğitim öğretmeni katılımcıların yaptığı yorumlardan “müzik ve oyun” dersinde yapılan etkinliklerin çocukları harekete geçirerek ince ve kaba motor gelişimlerine olumlu katkılar sağladığı anlaşılmaktadır.

Kod-3 Çoklu Duyu Gelişimi

Araştırmanın öğretmen katılımcıları, müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların çoklu duyu gelişimi üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın “gelişim alanlarına etkisi” kategorisinin üçüncü kodu “çoklu duyu gelişimi” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 çoklu duyu gelişimi hakkında “Aslında bence bir çeşitliliğe hem öğretmen açısından çeşitlilik hem öğrenci açısından çeşitlilik, çünkü ne kadar çok duyuya hitap edebilirsek aslında kazanımlarımızı o kadar kazandırabiliyoruz çocuğa. Yani sadece tek bir duyu organıyla değil de çünkü enstrüman çaldığımızda orada bir görsellik de olacak, aynı zamanda bir telefondan bir müziği çalmak gibi değil, o sadece duyusuna hitap ediyor, yani kulağına hitap ediyor, diğeri görsellik de var merak uyandıracak bir şey çünkü, enstrüman çocuğun günlük hayatında gördüğü ve aşına olduğu bir şey değil. O yüzden çeşitlilik ve zenginlik olması açısından bence olması gerekiyor. ... Bence işte burada çok

fazla duyuya hitap etme var, çünkü orada çocuğun hem psikomotor becerisini destekliyoruz hem kulağına hitap ediyoruz. Hem işitme duyusu hem görsellik var. İşte bu tarz farklı duyulara hitap eden etkinliklerde daha kazandırılma ihtimalimizi artırmış oluyoruz” ifadelerini kullanmıştır. Katılımcılardan ÖK-7 “Biz müziği sadece müzik ve ritimlerle ilişkilendirmiyor aynı zamanda oradaki duysal kısmıyla da ilişkilendiriyoruz. Kulak, görme, hareket etme vb. birden fazla duyunun bir arada olma durumu öğrenme sürecine daha hızlı etki etmektedir”, ÖK-9 ise “Birden fazla duyu organına hitap ettiği için -kulağa, göze- oyun oynadıklarında ve dans ettiklerinde hareketlere de etki ettiği için çok faydalı olduğunu düşünüyorum dersin” ifadeleriyle müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların görme, işitme psikomotor gelişim gibi farklı duyu organlarını uyardığı için çocukların gelişimlerine olumlu yönde katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Kod-4 Dil Gelişimi

Araştırmada elde edilen bulgular kapsamında öğretmenler, müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların dil gelişimlerine katkı sağladığını dile getirmişlerdir. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “*gelişim alanlarına etkisi*” kategorisinin üçüncü kodu “*dil gelişimi*” olarak tespit edilmiştir. Oyun ve müzik etkinliklerinin çocukların dil gelişimi üzerindeki etkilerini katılımcılardan ÖK-3 “*Genelde çocuk çok iletişime geçmek istemiyor ama müziği seviyor, ona karşı bir ilgisi var belli, kendi kendine konuşması çok fazla vardı ama mantıklı sesler çıkarmadı ... ödül olarak ekranı göstermeden sadece müziği dinleyebilir şeklinde ona ödül vermiştik. Sonra kendi kendine aynı şarkıyı mantıklı şekilde söylemeye, kendi kendine iletişime geçmeye başladı.*” şeklinde deneyimlerini paylaşmıştır. Katılımcılardan ÖK-5 ise “*Çocukların özellikle dil gelişimi konusunda müzikle çok sağlam bağları var onların seveceği, birazcık daha yavaş ritmi olan müziklerde çok etkili olduğunu düşünüyorum ... ama eğitimsel anlamda kullanacaksak özellikle dil gelişiminde dil konuşmada sadece dinlemeleri değil dinlerken benden duymaları onların konuşmasına vesile oluyor ya da konuşmaya hazırlanmalarına vesile oluyor.*” şeklinde dil gelişimi hakkındaki görüşlerini belirtmiştir. Katılımcılardan ÖK-6 “*Dil ve gelişim açısından özellikle çocuklar sesleri çıkartma konusunda şarkıları söylerken ezberleme yeteneği olan öğrencilerde, özellikle benim sınıfımda bir tane var ekolali olan öğrenci, onda oradaki kelimeleri konuşmada üzerine yoğunlaştığımızda daha çabuk entegre ettiğini, daha çabuk konuşmaya, dilinin gelişimine kattığını gördüm.*”, ÖK-8 “*İkisi de hem müzik hem oyun etkinlikleri de tüm gelişim alanların destekleyecek şekilde planlanabiliyor. ... söz ekliyorsunuz dil gelişimine katkıda bulunuyorsunuz. ... tüm gelişim alanları için çok etkili*

olduğunu düşünüyorum.” ifadeleriyle müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların dil gelişimlerine olumlu yönde katkı sağladığını belirtmişlerdir. Katılımcılardan elde edilen bulgulardan ÖK-5’in belirttiği *“Fakat buradaki ana tema şarkıyı dinlemeleri değil, dinlerken bizden duymaları.”* ifadesi ile çocukların şarkıları öğretmenden duymalarının dil gelişimi için daha önemli olduğunu belirtmesi ve farklı bir bakış açısı getirmesinden dolayı dikkat çekici bulunmuştur.

Kod-5 Kalıcılık

Araştırmanın katılımcıları, müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların edindiği bilgi ve becerilerin kalıcı hâle getirilmesinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın “gelişim alanlarına etkisi” kategorisinin beşinci kodu “kalıcılık” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-4 *“Birçok araştırmada ben şeyi gördüm; melodi, yani ezgi tarzında normal öğreteceğimiz şeylerin melodik hâle getirilmiş hâlleri çok daha etkili biçimde öğretiliyor. Yani bunu ezber yapmasına ya da düşünmesine gerek kalmayacak çocuğun çünkü müzikal bir şekilde kodlamış. ... Çocuk şarkıları ama bu çocuk şarkıları hani 50 yıldır olan çocuk şarkılarından bahsetmiyorum. Yani bizim çocuklarımıza yönelik, işte atıyorum şu an kazak giymede zorlanan çocuklar için kazak giyinme becerisinin analizinin yapıldığı, bunun melodik hâle getirilmiş şekli mesela, ben şeylerde görüyorum, küçük gruplarda, mesela kreşlerde günlük rutinini melodik hâle getirmiş; sabah erken kalkarım, yedide şunu yaparım, okula gider, okulda böyle yaparım, dönüşte işte çantamı şuraya koyarım, bunların melodik hâlde yapılması çocuklarda o rutini çok etkileyebiliyor. Bizde öyle bir durum var, bazı şeyleri çocuklarla çalışıyoruz ama çocuğun günlük rutinine sokamadığımızda onu genellemesi çok zor oluyor. ... biz özel eğitimi konuşuyoruz ama dediğim gibi beş yaşında bir kızım var, yani oyun oynayarak yaptığımız her şey daha kalıcı ve daha keyifli.”* ifadesi ile müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların edindiği bilgi ve becerilerin kalıcı hâle getirilmesinde ve genellemesinde etkili olduğunu ifade etmiştir.

Kod-6 Öğreticilik

Araştırmada elde edilen bulgular kapsamında öğretmenler, müzik ve oyun etkinliklerinin çocuklar için öğretici olduğunu dile getirmişlerdir. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “gelişim alanlarına etkisi” kategorisinin altıncı kodu “öğreticilik” olarak tespit edilmiştir. Oyun ve müzik etkinliklerinin öğreticiliği ile ilgili olarak katılımcılardan ÖK-1 *“Eğer etkili bir şekilde kullanılırsa aslında bunların bir öğretim materyalleri olabileceğini düşünüyorum çünkü özellikle çocuk şarkılarının mesela didaktik bir yanı da var. Dişimi fırçalarım diye çocuk şarkıları var mesela, onları çizgi film gibi animasyonlarla da*

desteklendiğinde bayağı öğretici materyal oluyor. ... Çocukla okuma yazma çalışırken bir müzik veya bir materyalle destekleyebilirsek şahane. Bu o zaman öncelediğimiz becerinin de öğrenilmesini daha kolaylaştıracak bir faaliyet olur.” ÖK-2 “Taklit becerileri müzikle beraber yaptırdığımız hareketlerde bizi taklit ettiği zaman günlük hayatta da ailesi ile evdeyken yemek yeme becerilerinde bunun katkısı olur, başka şeylerde de olur, taklitle çok şeyler öğreniyorlar. Bunu müzikle öğretebiliriz diye düşünüyorum” ÖK-3 “Ritim kulağı olan ve müziği seven çocuklar için evet bazı öğrenimleri kolaylaştırıyor. ... Grup etkinliği olduğu için bana bakıyorlar, ellerini masaya falan vuruyorlar, bazen ya da kendileri sallanma davranışı gerçekleştiriyorlar ama bu otizmin özelliği olan sallanma davranışı değil, bunu ayırt edebiliyorsunuz artık ritme ayak uydurmaya çalışıyorlar.”, ÖK-4 “Çocuğa bir şeyler katabileceğini düşündüğümüz ya da en azından stresini azaltabilecek, işte davranış problemini minimuma indirebilecek, daha rahatlatıcı, fresh bu tarz müzikler dinlemesi çocuktaki kaygı düzeyini azaltabileceği gibi yeni öğrenmelere de fırsat verebilir. ... Ben şu an sınıflara girmiyorum ama girdiğim dönemlerde ben gitarımı çıkarıyordum, yanımdaki arkadaşım söylüyordu, bütün sınıf bize eşlik ediyordu. Bu sadece şey değil, hani müzik eğitimi ile alakalı bir durum değil, biz bunu yaparken işte, toplum kuralları ile alakalı şeyleri çocuklara hiç eğitim yapmadan verebiliyorduk”, ÖK-5 “Ritim çalışmaları, Orff çalışmaları, bedensel ritimler falan hem çok zevk aldıkları bir çalışma hem de benim çok sevdiğim bir çalışma çünkü çok fazla alana yaygın etkisini görüyoruz, olumlu anlamda etkilerini görüyoruz, fark edilmese de etkilerini görüyoruz, fark edilmeyen etkilerini görüyoruz, bir arkadaş sanıyor ki bekleme davranışını davranış çalışarak verdim, evet doğru %60’ı o ama bana sorarsanız yüzde yirmisi ritim, yüzde onu ailenin desteği gibi ayrılıyor”, ÖK-7 “Mesela üç ay boyunca veya beş ay boyunca biz müzik aracılığı ile çocukla bir davranış öğretisi içerisine girmeye çalışıyoruz, fakat olmuyor ama 23 Nisan ile ilgili bir hazırlık olduğunda, bir figür öğrettiğimizde, on beş gün içerisinde öğretebiliyoruz. Çocuk onu bilişsel bir mantıkta değil de başka bir duyuşsal yöntemle kavıyor.”, ÖK-8 “Oyun projesi yaptık, bir dönem ben çocukların o kadar iyi oynayabileceğini düşünmemiştim, yöresel oyunlar oynattık, normal okulların yürüttüğü bir projeye dâhil olduk ve normal okullar olduğu için oyunlar zor. Hafif, ufak uyarlamalar yaptık ve çocuklar olağanüstü adapte oldular, kurallara uymayı öğrendiler, sıra beklemeyi öğrendiler, eşlik etmeyi, birbirlerine yardım etmeyi, kovalamayı öğrendiler. Mesela birbirlerini kovalayıp yakalamayı bilmiyorlardı, boş koşuyorlardı. Benim beklentimin çok üstüne çıktılar, dedim ki yani bu alanda demek ki benim beklentilerimi de yükseltmem için benim de oyunlar öğrenip çocuklarla oynamaya cesaret etmem gerekiyor. ... Bizim çocuklarımız genellikle akademik çalışmalarda çok istekli

olmuyorlar ama çocuğun doğası, zaten oyundur çocuğunun doğası, zaten müziktir. Bu tür çalışmaları çok seviyorlar, çok da istekli katılıyorlar, başarı kişiye göredir bizde, her çocuktan beklediğimiz farklı olduğu için bence başarılı da oluyorlar genelde hedefleri doğru çalışılırsa ulaşıyorlar.”, ÖK-9 “Haftanın yedi günü şarkımız var onu açıyoruz. Çocuk bir yandan şarkı söylüyor, bir yandan dans ediyor, eğleniyor, bir yandan da haftanın günlerini duyuyor. İşte pazartesi, salı, çarşamba, perşembe, cuma, cumartesi, pazar; haftanın günleri yedi tane diye şarkı dinlemiş oluyor. Bu tarz hani böyle birden fazla amaca hizmet eden şeyler olabilir, diye düşünüyorum.” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Özel eğitim öğretmenleri müzik ve oyun etkinliklerinin çocukların yeni bilgi ve beceriler edinmesinde etkili olduğu ve yeni bilgi ve becerileri öğrenme süresini kısalttığını ifade etmiştir.

Kategori-3 Öğrencilere İlişkin Görüşler

Özel eğitim öğretmenleri ile yapılan görüşmeler neticesinde araştırmanın birinci teması olan “Müzik ve Oyun Dersinin Etkililiğine ve Öğrencilere İlişkin Görüşler” temasının üçüncü kategorisi “öğrencilere ilişkin görüşler” olarak tespit edilmiştir. Söz konusu kategorinin altında toplanan görüşler kodlar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 Hazır Bulunuşluk

Araştırmanın öğretmen katılımcıları, çocukların hazır bulunuşluk seviyelerinin dersin işlenmesine etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın “öğrencilere ilişkin görüşler” kategorisinin birinci kodu “hazır bulunuşluk” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 “*Zaten çok basit, dijital ortamda müzik dinler, bu kazanım zaten bizim kazanımlarımız da çok sık değişmiyor yani biz bir kazanımı iki üç ay yazıyoruz çünkü zaten çocuğun kazanması çok zor olduğu için bazen bir kazanımı bir sene çalışıyoruz. Zaten kazanımlar çok sık değişmiyor. Bunlar kazanımlarımız benimkisi mesela bir iki, mesela şu an onu yazıyorum dijital ortamdaki müzik dinler”*, ÖK-2 “*Dil, iletişim bizim okulumuzun çoğu çocuğunda çok fazla konuşma yok, yani şarkıları, belki ritim olarak, ritim bile değil, nasıl derler, mırıldanma gibi ezberliyorlar, ezberleme de çok yok. ... Çocuğun her gün modu farklı oluyor; müzik, oyun dersinde farklı oluyor, bazen hiç ilgilenmiyor, dönüyor arkasını, duvara bakıyor.”*, ÖK-3 “*Odaklanma süreleri çok kısa olduğu için ben yeterli bir başarıya ulaşabildiğimizi düşünmüyorum. Çocukların dikkatleri çok çabuk dağılıyor. ... Ağır ve otizmlili öğrencinin sese ve müziğe karşı çok büyük bir hassasiyeti olduğu için özellikle öğrencilerimizde kulak kapama davranışı oluyor. Hani istediğimiz verimi yüksek sesle bir ritim çalışması yapalım, hadi bir şarkı söyleyelim mikrofonu dediğimizde verim alamıyoruz ki kendi öğrencim de var, yüksek bir seste, bir bağırma, şiddetli bir masa düşüşünde,*

direkt kulak kapatıp sallanmaya başlıyor ya da çılglık atıyorlar, yani çok aktif müzik dersini kullanamıyoruz bu yüzden ... Orta-ağır sınıftaki otizmlilerimiz konuşmuyor, benim şu an sınıfta dört öğrencim var, dört öğrencinin üçü hiç konuşmuyor, sadece çılgılık şeklinde bana cevap veriyorlar. Yani cevap da değil, aslında benim için bir iki saniye göz teması kurduklarında bu bana iletişime geçmişler gibi geliyor. Yaptıkları hareketlerden bir şeyler anlayabiliyorum. Dediğim gibi dört öğrencimin üçü kesinlikle konuşmuyor, bir tanesi de ekolali şeklinde konuşuyor, cevap veriyor. Bir şey istediğimde “İstiyor musun, istiyor musun?” diye cevap veriyor ama çok üstüne düştüğünde bunu istediğini anlayabiliyoruz. Biz de şarkıya, bir şeye başlattığımızda söylemeler bile ekolalisi olan öğrencim aynı şekilde eşlik etmeye çalışıyor. ... Benim en büyük sıkıntım kendi sınıftaki çocukların düzeyinin bu derse uygun olmaması, bizim birinci kademe veriliyor eğitimler ama çocuklarımızın yaşları da kademe düzeyine uygun değil. Otizm sınıfında ağır sınıflarda kullanılacak oyun ve müzik dersi evet olmalı, aslında her derste bunu söylüyoruz ama çocuklarımızın düzeyine uygun değil.” şeklinde çocukların “müzik ve oyun” dersine hazır bulunuşlukları ile ilgili görüşlerini ifade etmişlerdir. Özel eğitim öğretmenleri çocukların dil, iletişim becerilerinin eksik olması, odaklanma sürelerinin çok kısa olması, müziğe karşı çok fazla hassasiyet göstermeleri ve çocukların yaşlarının kademe düzeyine uygun olmaması gibi sebeplerle müzik ve oyun etkinliklerini yapmakta zorlandıklarını, öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerinin dersi işlemeye yetecek seviyede olmadığını belirtmişlerdir. Bu bulgu araştırmanın tartışma bölümünde ayrıca ele alınmıştır.

Kod-2 Bireysel Farklılıklar

Araştırmada elde edilen bulgular kapsamında öğretmenler, müzik ve oyun etkinliklerinin çocuklar için öğretici olduğunu fakat öğrencilerin engel durumlarına göre birbirlerinden farklı özellikler taşıdıklarını dile getirmişlerdir. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “öğrencilere ilişkin görüşler” kategorisinin ikinci kodu “bireysel farklılıklar” olarak tespit edilmiştir. Çocukların bireysel farklılıkları ile ilgili olarak katılımcılardan ÖK-1 “Zihin öğrencileri biraz daha sosyal becerileri ön planda olan öğrenciler oluyor ama orta ve ağır otizmliler çok fazla kendilerine dönük oluyorlar ... bir ortamda teypten çalmak ya da öğretmenin söylemesi bir otizmliler için çok da önemli olmayabiliyor. Zihin engelli bir çocuk bunu daha fazla önemser, daha sosyal olduğu için, becerileri biraz daha gelişmiş olduğu için ama mesela materyal ve enstrüman için öyle değil. Otizmliler bir çocuk, o enstrüman dikkatini çekmişse sabahtan akşama kadar onunla uğraşabilir çünkü orada bir kişi yok, nesne var ve kendisi var. Şimdi müzik şarkı söylemek olarak düşündüğümüzde de

belki zihin engelli çocuk için bir tık ön planda olabilir ama otizmli bir çocuk için çok da farklı bir şey olacağını düşünmüyorum.”, ÖK-3 “Her teknik, her çocuk için uygun değildir, yani oyun ve müzik de öyle her çocuğa aynı verimi vermiyor, bazılarında ters tepki, sönme davranışı yaratırken; bazılarında evet, öğrenimi kolaylaştırabiliyor dil becerileri için ... Çocukların durumu öğrenim etkinliklerini her zaman bizim önümüze sürer ve fark ettirir, yani bir farklılık olur, maalesef bir zihinsel engelli çocuk ile bir orta ağır otizmli çocuğun öğreneceği şeyler kesinlikle bir değildir.” ifadeleriyle otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuklar ile zihinsel engeli bulunan çocukların birbirlerinden farklı özelliklere sahip olduklarını dolayısı ile öğrenme düzey ve şekillerinin farklılık gösterdiklerini belirtmişlerdir.

5.1.2.2. Tema-2 Öğretmen Yeterliklerine İlişkin Görüşler

Alan yazında özel eğitim öğretmenlerinin müzik alanındaki yeterliklerine ilişkin çalışmalar bulunduğu kavramsal çerçevede belirtilmiştir. Bu kapsamda, özel eğitim öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşler temasının kategori ve kod tablosu Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yeterliklerine İlişkin Kodlar ve Kategoriler

Kategori	Kod
Teorik Yeterlikler	Lisans Öğreniminde Oyun ve Müzik Eğitimi
	Temel Müzik Bilgisi
	Nota Bilgisi
	Müzik Öğretim Yöntemleri Bilgisi
Pratik Yeterlikler	Dersin İşlenişine İlişkin Öneriler
	Şarkı Söyleme
	Enstrüman Çalma
	Enstrüman Çaldırma
	Başka Alana Yönelme

Özel eğitim öğretmenlerinin “müzik ve oyun” dersi yeterliklerine ilişkin özel eğitim öğretmenleri ile yapılan görüşme verilerinin içerik analizi ile incelenmesi sonucunda ortaya çıkan kod ve kategorilere ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Kategori-1 Teorik Yeterlikler

Araştırmada elde edilen bulgular kapsamında öğretmenler “müzik ve oyun” dersini işlemek için teorik konularda yetersizlikleri olduğunu dile getirmişlerdir. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “Öğretmen Yeterliklerine İlişkin Görüşler” temasının birinci kategorisi “teorik yeterlikler” olarak tespit edilmiştir. Söz konusu kategorinin altında toplanan görüşler kodlar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 Lisans Öğreniminde Oyun ve Müzik Eğitimi

Araştırmanın öğretmen katılımcıları, teorik konulardaki bilgilerinin “müzik ve oyun” dersini işlemek için yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın “teorik yeterlikler” kategorisinin birinci kodu “lisans öğreniminde oyun ve müzik eğitimi” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 *“Benim lisans eğitimimde hem de yüksek lisans eğitimimde hiçbir şekilde bir eğitim almadığım bir alan, o yüzden de kendimi aslında bu konuda yetersiz görüyorum.”* ÖK-3 *“Üniversitede bunun eğitimini (müzik eğitimi) biz aldık zaten, bu konuda bir sıkıntımız yok ama daha çok üniversitede verdikleri eğitim bize müziksel bir eğitim değildi, çocuklara davranış anlamındaki bir eğitimde nasıl yaklaşacağımız, çocuklara nasıl yönlendirme yapacağımız dâhildi. ... Bence üniversitede bizim bölümü okuyan arkadaşlara bu dersler oyun ve müzik dersleri verirken çocuklar için müziğin önemini ve nasıl anlatayım, müziğin ruhu dinginleştiriciliği konusundaki çalışmaları biraz daha yoğunlaşturmaları gerekiyor. Üniversitede aldığımız eğitim bu konuda çok yeterli bir eğitim değil zaten. Oyun müzik kaynak kitabımız genel anlamda yok, bunun nasıl yapılacağına dair bir uygulama biz görmedik açıkçası. Kendi adıma söyleyeyim; bunun nasıl uygulanacağına dair genel anlamda çok uzun bir şey görmedik. Oyun, müzik dersinin saati de çok uzun bir saat değildi zaten. Türkiye’de biliyorsunuz bazı dersler; resim dersi, müzik dersi kenarda köşede kalmış dersler, hani biraz daha iyi olması anlamında üzerine düşülebilir, yani tabii bunun eğitiminin öğretmen olduktan sonra, atandıktan sonra değil de ben daha temelden başlaması gerektiğini düşünüyorum ... Bizi bu işe hazırlarken her şeyi göz önünde bulundurarak, detaylar vererek anlatmaları gerekiyor. Teori çok farklı bir şey, bu sadece oyun ve müzik için değil, diğer konular için de öyle teori çok farklı bir şey, pratikte gördüğümüz çocuklar çok farklı bir şey ve uygulanmıyor hepsi”,* ÖK-4 *“Müzik ve oyun çocuklara ulaşabileceğimiz en temel alanlardan biri olarak görüyorum ben ama maalesef ne üniversitede ne çalışırken gerekli hassasiyetin gösterildiğine inanmıyorum. Üniversite boyutunda da ... müzik ve oyun dersimiz evet, vardı hatta şarkı ve oyun öğretimiydi ismi ama amiyane tabirle lay lay lom geçiyordu dersler. Yani dersin içeriğinin gerektirdiği ciddiyeti ben görmediğimi*

düşünüyorum. ... Üniversitede sadece ben, kendi dönemimde oyun ve şarkı, şarkı ve oyun eğitimiydi herhalde, bir ders aldık dersin içeriğinin daha dolu olmasını isterdim, bu açıdan kendimde eksiklik görüyorum açıkçası. Yani evet, biz özel eğitimciyiz, birçok şeyi çok bilgimiz olmasa bile özel eğitim açısından değerlendirip yorumlamaya çalışabiliyoruz ama bunun yerine ben oyun ve müzik eğitiminin nasıl verilmesi gerektiğini öğrenip keşke böyle girebilseydim.”, ÖK-5 “...bize hep dediler ki Gazi'de teoriyi çok sağlam verdiler ama mezun olacağımız son gün dediler ki teorik verdik size, ama saha buradan çok farklı teoriyi kullanacaksınız, sahada kendiniz pişeceksiniz. Teoriyi asla yabana atmıyoruz, biz de temelimizi sağlam attık ama gerisi tamamen size kalmış buraya geldik, evet gerçekten öyle saha çok farklı, özel eğitimde saha bambaşka bir yer.”, ÖK-8 “Şimdi sadece özel eğitim öğretmeni olarak değil de öğretmen olarak bir kere müzik eğitimi çok yetersiz olduğunu düşünüyorum. Bir enstrüman çalmayı bilmeden mezun olduğumuz için utanıyorum. Bence bu çok büyük bir eksiklik bir ayıp yani şu anda çok geç aklımız başımıza geliyor ve bir şeyler yapmaya çalışıyoruz ama eğitim fakültesinde kesinlikle bir enstrüman çalmayı bilecek seviyede müzik eğitimi vermek zorundalar bize, bunu yapmak zorundalar, diye düşünüyorum. Yapmamaları onların eksikliği, üniversitelerin eksikliği. Özel eğitimde çok basit şeyler öğretiyoruz gibi görünebilir ama bir şeyi basit öğretebilmek için çok iyi bilmemiz gerekir. Yani az bildiğiniz bir şeyi çok basit öğretemezsiniz, çok iyi bilmediğimiz için, evet temel bir müzik eğitimi aldık, kabul; temel bir ritim eğitimi aldık, kabul ama sadece ritim mi yapacak bu çocuklar ya da ritim ile bizim bildiğimiz kadar, tabii ki orada çok ciddi bizim eksiklerimiz var, dışarıdan tamamlamaya çalışıyoruz ama bunun için de motivasyon gerekli, motivasyon eksikliği de var. Bunu da kabul etmek lazım, yani sağlam bir müzik bilgisi gerekiyor oyunla ilgili de. ... eğitim fakültesinde daha fazla ders verilmesi ya da sonradan hizmet içi eğitimlerle tamamlanması gerektiğini düşünüyorum. ... Hepsi gerekli, hepsini yarım yamalak yapmaya çalışıyoruz, yani kendimiz sonradan bir şekilde bunları tamamlamaya çalışıyoruz ama dediğim gibi bunların eğitimi eğitim fakültesinde verilmeli çünkü sonrasında tamamlamaya çalıştığınız o kadar çok şey var ki ... kendimizi geliştirmekle ilgili sorun yaşıyoruz zorlanıyoruz.” ifadeleriyle lisans eğitimlerinde aldıkları müzik dersi ve “özel eğitimde oyun ve müzik” derslerinin öğrencilere öğretebilecek seviyede olmadığını, mezun olduktan sonra ise bu eksikliklerini tamamlayabilecek ortamlara ulaşmakta sıkıntı yaşadıklarını ve dersin süre olarak yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Kod-2 Temel Müzik Bilgisi

Araştırmanın katılımcıları, “müzik ve oyun” dersini işleyebilmek için bilgilerinin yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın “teorik yeterlikler” kategorisinin ikinci kodu “temel müzik bilgisi” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 “*Şu an benim defterime yazdığım kazanımda; dijital ortamda müzik dinler, diye bir kazanımımız var ama zaten benim o kazanımı seçme sebebim diğerlerini seçemiyor olmam, hani ben daha iyi bir kazanım seçebilecek yeterlilikte olsaydım eğer, oraya şu enstrümanı çalar gibi bir şey, bir kazanım yazardım ama zaten biz sene başında bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlarken hem çocuğun yetersizliğinin yanında öğretmen yeterliliğini de göz önünde bulunduruyoruz. ... Aslında ben bu alanda bu dersi etkili bir şekilde işlediğimi düşünmüyorum.*” katılımcılardan ÖK-2 “*Yani bir ritim en azından, en önemlisi çok fazla müziğe hâkim değilim ... (Öğretmen) en azından çocuğa bir ritim tutabilme ya da çocuğun gelişimine uygun müzikleri seçebilme kabiliyetine sahip olmalı. ... Müziği maalesef kendimiz yapamadığımız için enstrümana geliyor, buradan da çalamadığımız için genelde telefonlardan şarkı açıyoruz çocuklar için.*”, ÖK-4 “*Zannediyorum üç yıl kadar önce birinci kademe de branş öğretmenleri yerine özel eğitimcilerin bütün dersleri yapması kararı geldi. Daha öncesinde bizim okulda da yine branş öğretmenleri, müzikçiler özellikle müzik derslerine girerlerdi, yani bununla alakalı eğitimi tamamlamadan bir anda öğretmenin uhdesine vermek ne kadar doğru, tartışılır bir konu gibi geliyor bana, çünkü öğretmenin yeterliliği öz yeterliliği ne durumda kendi bu konuyla alakalı ne hissediyor, buralarda tereddütlerim var.*”, ÖK-5 “*Ben bir özel eğitim öğretmeni olarak müzikle beraber, bir kere müzik çok çeşitli, onun yenilerini bilmem lazım. Hep aynı müzikleri değil, farklı müzikler bulmam lazım oyun konusunda. Üretici olmam lazım, oyun kurabilmem lazım, kurduğum oyunların kurallarını belirleyebilmem lazım hem müzik için söylüyorum hem oyun için söylüyorum. Ön koşul becerilerinde sıkıntı yaşıyoruz müzik ve oyun konusunda benim gözlemlediğim kadarıyla o yüzden koşul beceriler konusunda iyi olmamız lazım diye düşünüyorum. Hazırlık konusunda iyi olmamız lazım diye düşünüyorum, öğrencinin hazırlığı konusunda. ... Müzik ve oyun açısından şöyle bazen yediremiyoruz oradaki, müzikteki belirli gidişatı kendi alanımıza yediremediğimiz oluyor*”. ÖK-6 “*Bir vurmali çalgıyı, Orff aletini çocuğa nasıl kullandırtabileceğini bilmesi bence müzik becerisi gerektiriyor, bilmesi gerekiyor. Kalkıp da o aleti çocuğun eline nasıl tutturacağını sonuçta bizde fiziksel engeli olan öğrencimiz de var, otizmlili öğrencimiz de var, down sendromlu öğrencimiz de var, hepsi birbirinden farklı, onları nasıl entegre edebileceğimizi ve onlara*

nasıl uyarlamalar yapacağımızı bilmemiz gerekiyor ki o aleti kullanmamız, kullanmayı bilmemiz gerekiyor ki uyarlayabilelim bence.”, ÖK-7 “Müzik bilgisi şöyle bir şey ben notaları bilmem ve ses, müzik kulağım o kadar iyi olmadığını düşünüyorum ama aslında donanım olarak her insanın bu konuda yetisinin olduğu ve bunun desteklendiğinde ortaya çıkabileceğine dair çalışmalar var. Bu gösteriyor ki bir öğretmen bu müzikle ilgili çocuğu doğru yönlendirebilmek için ... belli bir konuda birazcık donanımının olması gerekiyor. Bu ilkokuldan aldığı, ortaokuldan aldığı ve liseden aldığı müzik dersleriyle sağlanabilecek yeterlilikte bir mantık içerisine girilmemeli bence.” ÖK-8 “Şimdi sadece özel eğitim öğretmeni olarak değil de öğretmen olarak bir kere, müzik eğitiminin çok yetersiz olduğunu düşünüyorum. Özel eğitimde çok basit şeyler öğretiyoruz gibi görünebilir ama bir şeyi basit öğretebilmek için çok iyi bilmemiz gerekir, yani az bildiğiniz bir şeyi, çok basit öğretemezsiniz. ... Daha donanımlı olsak çok daha güzel olur, ben öğrencilerime verebileceğim çok daha fazla olduğunu düşünüyorum, eğer bilgim ve yeterliliğim olsaydı.”, ÖK-10 “Öncelikle müzik bilgisine sahip olması lazım, benim birlikte çalıştığım partnerim müziğe karşı daha ilgili mesela, yani sesi de çok güzel, derslerde birçok şeyi müzikte öğretiyor. ... Müzik altyapısını bilmesi gerekiyor.” ifadeleriyle özel eğitim öğretmenlerini “müzik ve oyun” dersini işleyebilmesi için müzik bilgisine sahip olmaları gerektiğini belirtirken katılımcılardan ÖK-3 “Bir öğretilerde özveri, yetenek, çaba bunlar varsa ve gerçekten işini severek öğretmek yapmak istiyorsa hani çok yoğun bir müzik bilgisi olmasına gerek yok, sadece nasıl diyelim, bir etkinliğe renk katacak ya da yaratıcı bir düşüncesi olması gerekiyor bence, bu kadar yeterli.”, ÖK-5 “3. kademeler için evet, büyük çocuklar için evet, lise çocukları için evet ama 1 ve 2 kademe için çok gerekli olduğunu düşünmüyorum çünkü şöyle söyleyeyim; müziğe ayrıca ilgisi olanlar için evet ama müziğe ayrıca ilgisi olmayan sadece ben araç olarak kullanacaksam müzik ve oyunu, müzikal bir bilginin olmasına gerek yok, diye düşünüyorum çünkü ben onu araç olarak kullanacağım, yani benim için her müzik, işime yarayan, benim işimi yapmamı sağlayacak olan her müzik benim için araç. ... diğer çocukların ayrıca bir ilgisi yok, müzik sadece onlar için eğlenmek için var, ben onu araç olarak kullanacaksam orada benim yeteneğim devreye giriyor, müzikal bilgim değil, diye düşünüyorum.” ifadeleriyle müzik, eğitimde bir araç olarak kullanılacaksa öğretmen yeteneklerinin ve yaratıcılığının birinci kademe bu dersi işlemek için yeterli olabileceğini dile getirmişlerdir.

Kod-3 Nota Bilgisi

Araştırmada elde edilen bulgular kapsamında öğretmenler, “müzik ve oyun” dersinde çalgı öğretimi yapacaklarsa nota bilgisine sahip olmaları gerektiğini dile getirmişlerdir. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “teorik yeterlikler” kategorisinin üçüncü kodu “nota bilgisi” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 “*Nota koymuşsunuz oraya ama onu da benim için şu an hiçbir şey ifade etmiyor aslında, görsel bir işaretten ibaret ... Eğer ki bir müzik aleti çalmayı öğreteceksek o zaman bir nota bilgisi tabii ki de öğrenmemiz gerekecek.*”, ÖK-4 “*Bunları ufak tefek de olsa amatör de olsa bilerek işin içine girmenin çok büyük avantajı olduğunu gördüm ben, yani işte; nota süreleridir, şudur, budur. Eğer kendimizden bir şeyler vereceksek çocuklara, bunun eğitimi ile beraber, yani yolun çok daha kısa hâle gelebileceğini kendimde deneyimledim.*”, ÖK-10 “*Öncelikle müzik bilgisine sahip olması lazım. Benim birlikte çalıştığım partnerim müziğe karşı daha ilgili mesela, yani sesi de çok güzel, derslerde birçok şeyi müzikte öğretiyor, yani müzik sadece nota değil aslında, nota bilgisi, hani ben sınıf öğretmeni olduğum için nota da öğretiyorduk çocuklara. Nota öğretmek gerekiyor ama çoğumuzun bilgisi olmadığı için öğretemiyoruz. Yani burada da çocuklara, özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara nota bilgisi ne kadar öğretilir o konuda bilgim yok ama müzik altyapısını bilmesi gerekiyor.*” ifadeleriyle nota bilgisine sahip olmadıklarını ama öğrencilere eğer bir çalgı öğretimi yapacaklarsa nota bilgisine sahip olmalarının elzem olduğunu ifade etmişlerdir.

Kod-4 Müzik Öğretim Yöntemleri Bilgisi

Birinci kademe “müzik ve oyun” dersi öğretim programında belirlenen hedef ve hedef davranışların öğretiminde Orff, Suziki, Kodaly ve Dalcroz gibi müzik öğretim yöntemleri bulunmaktadır. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “teorik yeterlikler” kategorisinin dördüncü kodu “müzik öğretim yöntemleri bilgisi” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 “*Ben bu yöntemleri hiç kullanmadım. Çok da aslında fark etmedim. Şu an ilk defa duydum, diyebilirim çünkü daha çok daha atladığımız bir ders oluyor müzik ve oyun. ... Biz bu yöntemleri bilmiyoruz, nasıl kullanılacağını da bilmiyoruz, belki o yöntem akademik becerilerle birleştirildiğinde ortaya çok şahane bir şey çıkacak ama hiç bilmediğimiz bir şey ama onları araştırmıyoruz.*” ÖK-2 “*Aldığım müzik ve oyun eğitiminde de böyle, bunlarla ilgili herhangi bir, nasıl diyeyim, ayrıntılı bilgiye sahip değilim. ... Açıkçası yok hatırlamıyorum bile, açıkçası Orff yöntemini.*”, ÖK-3 “*Bu soruya kullanmıyorum ve tam anlamıyla konuya hâkim değilim diye cevap vermek istiyorum, yani bu konu hakkında bilgim var desem, doğru bir konuşma olmaz.*”, ÖK-5 “*Dürüst olayım, ben*

o yöntemlerin hangi anlama geldiğini, terimsel anlamlarını bilmiyorum, dediğim gibi, az önce söylediğim gibi ben müziği araç olarak kullandığım için orada yöntemi aslında ben oluşturuyorum. O yüzden de o anlamları terimsel olarak ne anlama geldiğini bilmiyorum ama şu anlama geliyor dersiniz; 'A, evet biz onları kullanıyoruz.' diyebileceğimiz durumdayız aslında", ÖK-6 "Orff'u kullanıyoruz hocam, bir onu kullanabiliyorum ben açıkçası. Aldığım eğitimde hocamız, sağ olsun, etkili bir şekilde kullandırdığı için biliyorum. Yoksa diğerleri hakkında bir bilgim yok, açıkça söylemek gerekirse, öz eleştiri yapacak olursam burada da eksikliğim var. ... Orff dışındakileri saydınız. Onları hocamız da sayıp geçti, üzerinde durmadı bizim hocamız, açık söyleyeyim.", ÖK-7 "Hiçbirini kullanmadığımı söyleyebilirim. ... bilmememden kaynaklanıyor. Belki bilsem bu sistemlerin özel eğitimde olmazsa olmaz durumlar olduğunu fark ederim.", ÖK-8 "Bu yöntemlere dair hiçbir eğitim almadık, sadece Orff'la ilgili mezun olduktan sonra, o da tam bir Orff eğitimi vesaire değil. Müzik öğretmenimizin Orff eğitimi vardı, biraz onunla birlikte, bir de ufak tefek seminerlere bireysel katıldım, üniversitelerde olan ama çok etkili öğrendim mi, hayır değil, bilmiyoruz yani." ÖK-10 "Vallahi çoğu yöntemi bilmiyoruz." ifadeleriyle öğretmenlerden bazılarının öğretim yöntemlerinden sadece Orff yöntemi hakkında kısıtlı da olsa bilgi sahibi olduğu diğer öğretim yöntemleri ile ilgili bilgilerinin olmadığını hatta bu yöntemlerin isimlerini ilk defa duyduklarını dile getirmişlerdir.

Kod-5 Dersin İşlenişine İlişkin Öneriler

Araştırmanın öğretmen katılımcıları "müzik ve oyun" dersine ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmenlerin önerileri "teorik yeterlikler" kategorisinin beşinci kodu "dersin işlenişine ilişkin öneriler" olarak araştırmaya dâhil edilmiştir. Öneriler kapsamında katılımcılardan ÖK-1 "Kesinlikle olması gerektiğini düşünüyorum (müzik dersi) ama bunu bir uzmanın vermesi gerek yani alanında uzman bir kişinin vermesi gereken bir ders.", ÖK-8 "Bence çok gerekli ve saat olarak artırılması gereken dersler ama uzmanın çalışması gereken dersler, oyun kabul, özel eğitim öğretmeni oyun çalışabilir ama müzik konusunda yetersiz kalıyoruz ki oyunla da müziği birleştirerek gitmek aslında oyunun da etkililiğini artırıyor." ifadeleriyle müzik branşının farklı bir uzmanlık alanı olduğunu ve bu dersi müzik alanında uzman öğretmenlerin vermesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

Yine öneriler kapsamında ÖK-1 "(Bir öğrencimin) çok iyi bir işitsel gücü vardı ama işte ben mesela, onu kullanamadım. Bunun için de müzik atölyesinde hocamızdan bir ders randevu aldım, öğrenciyi müzik atölyesine götürdüm, orada bir 40 dakika kadar öğretmenle birlikte ritim tutma falan çalıştılar, öğrencimin çok heyecanlandığını gördüm çünkü davullar,

melodika falan vardı bir sürü alet, çeşitli aletlerle çalışmalar yaptılar, çocuğun çok heyecanlandığını gördüm mesela. O an çok mutlu oldu ama mesela o ders orada bitti çünkü o atölyede müzik öğretmeni ile birlikte yapabileceği bir etkinlikti, sınıfa girince hayat tekrar normale döndü.”, ÖK-4 “Ben genel itibariyle Üçüncü kademe öğretmenliği yaptım. O yüzden birebir kendim işlemedim dersi ama biz de yine özel eğitimci olarak rehber sıfatıyla bütün derslere katılıyoruz. Müzik öğretmeni arkadaşlarımızla birlikte yaptık bu dersleri, şöyle söyleyebilirim: Biraz önce de konuştuk, müzik öğretmenleri özel eğitimde yetersiz kalabiliyor, özel eğitimciler müzik eğitiminde yetersiz kalabiliyor.”, ÖK-5 “Çocuğun müziğe ayrı ilgisi varsa örneğin bir öğrencimin müziğe çok ayrı bir ilgisi vardı, onun için ben müzik branşındaki arkadaştan yardım istediğim oldu. Dedim ki: Ben bu konuya yetemiyorum sen bana yardım et, ben sana yardım edeyim çocuk ilgisi alanında gelişsin yetemiyorum.”, ÖK-6 “Staj döneminde girdiğim zaman İkinci kademe dersinde ya da Üçüncü kademe dersinde müzik öğretmeni olan müzik ve oyun dersiyse bizim birinci kademedeki müzik ve oyun dersimiz arasında çok büyük fark var. Orada ritimle öğretmenimiz tefi çalarken, bir diğer öğretmen gitar çalarken çocukların yaklaşımı ile biz sadece sesi açtığımızdaki yaklaşım çok farklı oluyor tabii ki.”, ÖK-8 “Orta ağırdaki ve ağır otizmlilerde de çalıştım, müzikli dans ritim enstrüman orta ağır gruplarda da, otizm gruplarında da çok etkili yani onlarda da ortaokul grubunda çalıştığım için müzik öğretmeni çalışıyordu, çok başarılıydı, tabii ki müzik öğretmeni çalıştığı, özel eğitimde de tecrübeli olduğu için.” (...) “Biz özel eğitim öğretmeni olarak yeterli oluyor muyuz bu kısım tartışılır, çünkü olmuyoruz.” ÖK-9 “Ben daha önce ikinci kademe de görev yaptım, geçen seneden önceki sene. Orada müzik öğretmenimizin dersi işleyiş tarzından da az çok fikrim oldu. Ben bu şekilde çalışma imkânım olduğu için gördüm ... Onun bana çok katkısı olduğunu da düşünüyorum açıkçası. Bir müzik öğretmeniyle iki sene boyunca ders yapmış olmak, bu anlamda benim de gelişmeye katkı sağladı.” ifadeleriyle “müzik ve oyun” dersinin müzik öğretmenleri ile özel eğitim öğretmenlerinin birlikte vermesinin; müzik öğretmenlerinin özel eğitim konusundaki eksikliklerinin, özel eğitim öğretmenlerinin ise müzik konusundaki eksikliklerinin giderilmesi ayrıca müziğe ekstra ilgisi ve yeteneği olan çocukların daha nitelikli eğitim alabilmeleri açısından gerekli olduğunu dile getirmişlerdir.

Katılımcılar, öğretmen yaratıcılığının ve yaratıcı drama eğitiminin “müzik ve oyun” dersinin işlenmesinde öğretmenlere yardımcı olduğunu da dile getirmişlerdir bu konuda ÖK-3 “Oyun müzik dersine giren bir öğretmenin biraz müzik kulağı olması gerekiyor, sabrı olması gerekiyor, her şeyden önemlisi de yaratıcı olması gerekiyor. Yaratıcı drama diye bir ders

vardır bizde, siz de biliyorsunuzdur büyük ihtimalle, yani oyun müzik etkinliklerini drama üzerinden yaptırmak çocuğa farklı bir, nasıl desem, yol kat ettirebilir.” ÖK-7 *“Müzikte dramayı çok önemsiyorum çünkü onun dersini Doğan Hoca'nın öğrencilerinden Alev Önder'den almıştım ve çok iyi bir insan kendileri. Özel eğitimde yaratıcı drama kitabı bize çok fayda sağlamıştır.”* ifadeleriyle öğretmen yaratıcılığı ve yaratıcı drama eğitiminin özel eğitim öğretmenlerinin dersi işlenmesine katkıları olduğunu belirtmişlerdir.

Kategori-2 Pratik Yeterlikler

Araştırmada elde edilen bulgular kapsamında öğretmenler “müzik ve oyun” dersini işlemek için teorik konularda yetersizlikleri olduğunu dile getirmişlerdir. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “Öğretmen Yeterliklerine İlişkin Görüşler” temasının ikinci kategorisi “pratik yeterlikler” olarak tespit edilmiştir. Söz konusu kategorinin altında toplanan görüşler kodlar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 Şarkı Söyleme

Araştırmanın öğretmen katılımcıları, “müzik ve oyun” dersini işlerken öğretmenlerin şarkı söylemeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın “pratik yeterlikler” kategorisinin birinci kodu “şarkı söyleme” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-2 *“Bence söyleyebilmeli. Yani açtığı şarkıya eşlik edebilmeli en azından. ... Çocuğun gelişimini göz önünde bulunduruyoruz, iletişim becerilerini geliştireceksek benim söylediğimi duyduğu zaman belki, o da söylemek isteyecek o yüzden evet söyleyebilmeli yani.”*, ÖK-3 *“Ritim tutturarak şarkı söyleyemeyebilir ama çocukları eğlendirmek ve aktivite grup etkinliğine dâhil etmek için elinden geleni yapar, biz de harika sesimiz yok ama çocuklarla grup etkinliği yaparken bir şarkıyı başlatıyoruz ki onlar da sürdürsünler diye.”* ÖK-5 *“Sesim güzel değil ama şarkı söylerim, şarkı söyleyebilmeliyiz çünkü müzik ve oyun dersi benim çocuğa bir şey katacağım bir şeyse, az önce söylediğim gibi, beni duyabilmeli, beni duymalı, beni şarkı söylerken duymalı çocuk. Çünkü gerçekten çok daha fazla etkisi oluyor. Ben bunu yıllar içerisinde birçok kez tecrübe ettim, şarkı söyleyebilmeli, evet sesinin güzel olması önemli değil ama anlaşılır bir şarkı söyleyebilmeli.”*, ÖK-6 *“Kesinlikle, ben sürekli söylüyorum çocuklarıma ve çok etkili oluyor, mutlu oluyorlar neşeleniyorlar, kaçırdığımız şeyleri bile farklı müzik çıktığı zaman ben evde gidip oturup onu dinliyorum, ezberlemeye çalışıyorum, öğrenmeye çalışıyorum ki onlarla söyleyebileyim. En azından onlar söyleyemese bile bizim söylememiz onlar için bir mutluluk oluyor.”*, ÖK-7 *“Şimdi diğer konuşmalarımı destekleyici bir şey olacak çünkü enstrüman çalan birinin doğal olarak belli bir ritim kulağına da sahip olması gerekiyor ki o şarkıyı da seslendirebilsin. Bir de*

hepimizde şarkı söylemeyen yoktur”, ÖK-8 “Sesim kötü de olsa hiç söylememekten iyidir. Çocuklar en azından keyif alıyor deyip başlıyorsunuz. Ben mesela ilk başlarda açıyordum parmak oyunları içeren şarkıları şarkı ile birlikte biz parmak oyunları yapıyorduk ama her ortamda ses sistemi taşıyamadığımız için bahçeye, parka çıkıyoruz çocuklar güneşin altında sıcaklıyorlar, hemen ağacın altına alıyorum, o arada parmak oyunlu şarkı söylüyoruz. Oraya ses sistemi götüremeyeceğim, telefonun sesi de yetmediği için artık kendimiz söyleyelim, deyip artık bir yerden sonra da onlar da bana alıştılar, şarkı söylemeye alıştılar. ... Şu anda enstrüman öğreniyorum çalamıyorum şarkı söylüyorum”, ÖK-10 “Şarkı söyleyebilirse çok iyi olur tabii ki, biraz önce de aynı şeyi konuştuk, çocukların daha çok ilgisini çekecektir, şarkı söyleyebiliyor olması derslerde daha faydalı olacaktır.” ifadeleriyle öğretmenlerin derslerde mutlaka şarkı söylemeleri gerektiğini, şarkı söyleyebilmek için seslerinin güzel olması gerektiğini ve şarkı söylemenin çocukların gelişimi için çok önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Kod-2 Enstrüman Çalma

Araştırmanın öğretmen katılımcıları, “müzik ve oyun” dersini işlerken öğretmenlerin enstrüman çalabilmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın “pratik yeterlikler” kategorisinin ikinci kodu “enstrüman çalma” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 “Öğretmenin onu sınıfta kullanması için ve o materyalin o sınıfta olması için öğretmenin bunu bilmesi lazım. Ben dediğim gibi hiçbir enstrüman çalmayı şu anda bilmediğim için böyle bir çeşitlilik benim için olmuyor. ...bizim sınıflarımızın birçoğunda bilgisayar var, internet (genel ağ) var, buradan ulaşabiliyoruz ama canlı bir müzik aletinin olması, müzik materyalinin olması, çok farklı olduğunu düşünüyorum ... ne kadar bilgisayar da olsa, ne kadar bir yerlerden ulaşıp dinletebiliyor da olsak, çocukların yanında canlı olarak yapmak çok başka.”, ÖK-2 “Keşke hepimiz birer enstrüman çalabilsek, ben çok isterdim ama gerekli midir, onda pek emin değilim çünkü verdiğimiz eğitim de enstrümansal. Özel eğitimde özellikle enstrüman tabii ki de çok güzel; öğrenciler var, bu konuda otizmde, başka yetersizlik türlerinde, müzikalde de belki çok ilgililerdir bu yüzden belki de. Müzik bilmeliyiz, aslında enstrüman çalmasak bile çocuğun yeteneğine hâkim olmalıyız. Belki o çalabilecek bir yeteneğe sahiptir, biz bunu fark edemeyebiliriz ama çalması gerektiği konusunda emin değilim, çalmalı ama zorunluluk olmaması gerekir.” ÖK-3 “Yapabilen arkadaşları tebrik ediyorum, kendi adıma cevap vermem gerekirse öyle bir yeteneğim yok, tabii ki olsun isterdim. ...olsa mesela yeteneğimiz sakinleştirmek anlamında, çocuklar için verimli bir şey, dediğim gibi müziği seven çocuklar için, hassasiyeti olmayan

çocuklar için, bence güzel ama her öğretmenin bir müziğe yeteneği olması gerektiğini düşünmüyorum. ... Öğretmenlerin tabii ki ilgisi varsa ki bir de öğretmek istiyorsa dediğimiz gibi notaları çalışmaya öğrenci ile beraber bir ayda öğrenmez üç ayda öğrenir. Üç ayda öğrenmez altı ayda öğrenir hepimiz öğrenebiliriz”, ÖK-5 “Çalarsa güzel olur, çalamazsa da yani öğrenebilir, kendini geliştirebilir ama geliştiremiyor diye de müzik dersini yabana atamaz mutlaka bir yolu bulunur o tarz şeylerin. ...tabii ki de öğrenebilir, öğrenmeli de zaten ... yeni bir şey öğrendiğiniz zaman da fark ediyorlar ve sizdeki değişikliği mutlaka fark ediyorlar, o yüzden öğrenmeliler çünkü ben öğrenirsem onlar da öğrenirler ... öğrenirsem çok güzel olur, birebir çocuk beni baz alıyor çünkü. Sınıfta müzik branşı ya da işte oyun, spor hocalarımız derse girdiği zaman veya görsel sanatlar öğretmenlerimiz derse girdikleri zaman çocuklar iki otoriteyi aynı anda kabul etmek için zaman istiyorlar çünkü çocukların otoritesi benim. Her türlü beni baz alıyorlar, benim yapabildiğim şeyleri baz aldıkları için benim yapabilmiş olmam, enstrüman çalmak gibi, şarkı söyleyebilmek gibi daha önemli çünkü beni baz alıyorlar ama yapamıyorsam da ne yapabilirim ki yani sonuç itibariyle hani alternatif bulmam gerekiyorsa branş hocalarımızdan yardım istiyoruz.”, ÖK-6 “Çalabilsek çok güzel olur ama öyle bir yeteneğimiz yok, mesela ben kendi adıma söylüyorum, bunu çok etkili ve verimli olur. ...enstrüman çalma konusunda çok büyük eksikim var. Bir enstrüman çalamıyorum diye, gerçekten çok isterdim, çok daha verimli geçeceğini düşünüyorum ... Bu konuda çok büyük eksikim var”, ÖK-7 “Enstrüman çalamamamın o müzik dersini istediğim donanımda ve istediğim anlamda yapamamamın bir eksikliğini hissediyorum. ... Bence çok elzem bir durum. Olmazsa olmazlardan biri, kendi açımdan değerlendirildiğinde, ben sırf onun için birkaç ay boyunca bağlama kursuna gittim. Derslerimde o konu ile ilgili çocuklara ne aktarabilirim diye ... İlla bir müzik sistemi odası da olması gerekmiyor, muhakkak bir enstrüman öğrenmek gerekiyor.”, ÖK-8 “Şu anda enstrüman öğreniyorum, çalamıyorum, şarkı söylüyorum. ... Şimdi bir enstrüman çalamıyorum ve benim çocuklarım çok ilgililer, çocuklar enstrümanı gördüğü anda hemen öğretmenin etrafına toplanmaya hazırlar, şu anda öğrenmeye çalışıyorum, yaş ilerledikçe el becerisi gerektiren şeyleri öğrenmek çok zorlaşıyor, umarım bu ekibi mezun etmeden öğreneceğim ve onlarla böyle güzel bir etkinlik yapacağım ki hikâye kitaplarının arkasından da öyle şeyler yapmak çok keyifli oluyor, hani balıklarla ilgili bir şey okuyup sonra arkasından kırmızı balık çalıp enstrümanla çocuklarla birlikte söyleyebilirsiniz. Şimdi biz bunu enstrümansız yapıyoruz ama hep yaptığımız şeyler olduğu için değişiklik istiyor çocuk.”, ÖK-9 “Çalarsa iyi olur, neden olmasın. Biz ortaokul zamanında flüt çalardık, belki aynı jenerasyon da olabiliriz. Yani olursa iyi olur ama bu anlamda da öğretmen kendini geliştirebilir. Düşününce güzel olur. Gitar çaldığında

çocuğun ona eşlik etmesi, ona dikkatinin yönelmesi bilişsel gelişimi artırmak açısından gitar şu an aklıma gelen örneklerden bir tanesi. Güzel bir enstrüman olabilir yani... Mesela enstrümanla ilgili, çaldığım bir enstrüman yok. Bu alanda kendimi geliştirebilirim. Şarkı söylemeyi çok severim; eşlik etmeyi, ritim tutmayı çok severim. Yine aynı şekilde öğrencilerimle bu dersi işlerken bunu yapıyorum ama eleştiri noktasında bakacak olursak çalabildiğim bir enstrüman yok. Bu anlamda kendimi geliştirebilirim boş bulduğum vakitlerde. Güzel olur yani, çocuğun gelişimine katkıda bulunurum.”, ÖK-10 “Çalabilse tabii ki daha güzel olur, keşke herkes, toplumdaki herkes, müziği bir yerinden tutabilse illa profesyonel çalmak gerekmiyor ama ben kendi çocuğum da var onun için de profesyonel yapmasa da bir müzik aletini çalmasını isterim. Öğretmenlerimiz de bilirse daha iyi olur ama bilmek zorunda olduğunu düşünmüyorum ama bilirse daha iyi olur” ifadeleriyle öğretmenler enstrüman çalamadıklarını ama çalmayı çok istediklerini, derslerde enstrüman çalmanın çocukların ilgisini çektiğini belirtmişlerdir.

Kod-3 Enstrüman Çaldırma

Araştırmanın öğretmen katılımcıları, “müzik ve oyun” dersini işlerken öğretmenlerin çocuklara enstrüman çaldırabilmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın “pratik yeterlikler” kategorisinin üçüncü kodu “enstrüman çaldırma” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 “Bir ritim tutma ya da işte bir müzik aletini çocuğa öğretme, bu tarz etkinlikler tabii ki de yapamıyorum. Onun dışında sadece benim için müzik ve oyun dersi şöyle oluyor aslında; telefondan ya da tableten bir çizgi film animasyonlu müziği açıp çocuğa dinletmek.” ÖK-2 “Bu çok güzel bir şey bence olmalı, olması gereken yani biz etkinliklerimizde falan yapıyoruz bunu, kendine göre tef, davul o tarz şeyler yapabilmeli bence, çaldırmalı çocuğa, kendini bir parçası bilmeli grubun.”, ÖK-5 “Şimdi çalgıyı öğrenciye kullanırmak o çocuğun küçük kas performansı ile alakalı bir durum; yapabiliyorsa, başarabiliyorsa, en azından belli bir ölçüde, çok güzel bir şey. Hem küçük kasa, hem müzik bilgisine, hem bilişsele hitap etmiş olacak o yapılan etkinlik, diyeyim” ÖK-7 “... çocuğu da o sürece dâhil etme, çocuğun o parmak bağlama çalıyor ise bağlama telinin üzerinde parmaklarını nasıl, elini nasıl yapacağına, mızrabı nasıl götürüp getirmesine dair bir fikrinin olması bu çocukta farklı bir alan açar. Dokunma, demin demiştim farklı dokunsal alanlar bir arada olduğunda öğrenme süreci de daha hızlı olur. Tam olarak buna kaynaklık ediyor. Doğal olarak öğrenciyi de bu sürecin içerisine dâhil etmesi daha faydasına olacaktır.”, ÖK-8 “Hani enstrümanı vereyim çocuğa, ben bilmediğim bir şeyi nasıl vereceğim, ben ses çıkaramıyorum enstrümandan çocuk nasıl çıkaracak.”, ÖK-9 “Eğer

uygunsa olabilir, neden olmasın. Mesela org çalma geldi şu an aklıma. Dediğim gibi çocuğun bilişsel seviyesine çok katkıda bulunuyor, işte parmak kaslarının kullanılması... Yani ne kadar çok çeşitlilik katarsak konuya, her ders için geçerli bu, o kadar zenginleşir, o kadar güzel olur, gelişime katkıda bulunur diye düşünüyorum.” ÖK-10 “... müzik sınıfımız var yukarıda, götürdüğümüzde çocuklar enstrümanları çalmak istiyorlar; org var, klavye gibi çalgı onu çalmak istiyorlar. Keşke öğretebilsek; vurmali çalgılar var, birçok şey var. Özel eğitimde klavyeli çalgılar ve vurmali çalgılar öğretilir, üflemeliler biraz daha zor olabilir.” ifadeleriyle enstrüman çalmanın öğrencilerin çok ilgisini çektiğini ve gelişimlerine katkı sağladığını, kendilerini ise bu konuda yeterli görmediklerini belirtmişlerdir.

Kod-4 Başka Alana Yönelme

Araştırmada elde edilen bulgular kapsamında öğretmenler, “müzik ve oyun” dersinde işlenen konular yerine bazen başka alanlara yöneldiklerini dile getirmişlerdir. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “pratik yeterlikler” kategorisinin dördüncü kodu “başka alana yönelme” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 “Mesela çocuğun problem davranışı varsa eğer, biz daha çok ona yöneliyoruz ya da akademik daha fazla bir beceri kazanabilecek çocuksa okuma yazmayı, eğer öğrenebilecekse, basit düzeyde matematik becerilerini yapabilecekse, biz aslında ilk önce ona öncelik veriyoruz, yani bu tarz branş dersleri bir tık daha geride kalıyor. ... Problem davranışlar varsa ilk önce ona eğiliyoruz, problem davranış yoksa akademik beceriler bizim için bunlar aslında bir tık daha sonrasında geliyor. ... Yani, eğer çocuk yerinde oturmuyorsa, sürekli bağıryorsa, önüne konulan materyali fırlatıyorsa, tükürüyorsa, vuruyorsa zaten bu çocukla hiçbir şey çalışamazsınız; bu çocukla müzik de çalışamazsınız, akademik de çalışamazsınız.”, ÖK-5 “... özeleştirme yapmak gerekirse öğretmen arkadaşlar müzik ve oyun dersini sadece kendilerine dinlenme olarak ayırdıkları için çocuk orada müzik dinlesin, oyun oynasın, ben de birazcık evrak işlerimi hallederim mantığında olduğu sürece o iş yürümüyor.” ifadeleriyle okuma yazma gibi akademik becerileri, problem davranışların giderilmesini ya da evrak işlerinin yapılmasını müzik eğitimine göre daha fazla öncelediklerini belirtmişlerdir.

5.1.2.3. Tema-3 Dijital Materyale İlişkin Görüşler ve Öneriler

Öğretmenlerle yapılan görüşmede, oluşturulması planlanan dijital materyale ilişkin görüşleri sorulmuş ve bu kapsamda oluşturulan Dijital Materyale İlişkin Görüşler ve Öneriler temasının kategori ve kod tablosu Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

Dijital Materyale İlişkin Görüşler ve Öneriler Temasına İlişkin Kodlar ve Kategoriler

Kategori	Kod
Mevcut Materyallere İlişkin Görüşler	Ulaşılabilirlik Ulaşma Yöntemleri
Öneriler	İçerik ve Tasarım Görsel Öneriler İşitsel Öneriler Oyun Önerileri Materyal Geliştirme

Özel eğitim öğretmenleri ile yapılan görüşme verilerinin içerik analizi ile incelenmesi sonucunda, öğretmenlerin dijital materyal hakkındaki görüş ve önerilerine ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Kategori-1 Mevcut Materyallere İlişkin Görüşler

Araştırmada elde edilen bulgular kapsamında öğretmenler “müzik ve oyun” dersini işlerken çeşitli dijital materyallerden faydalandıklarını dile getirmişlerdir. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “Dijital Materyale İlişkin Görüşler ve Öneriler” temasının birinci kategorisi “Mevcut Materyallere İlişkin Görüşler” olarak tespit edilmiştir. Söz konusu kategorinin altında toplanan görüşler kodlar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 Ulaşılabilirlik

Araştırmada elde edilen bulgular kapsamında öğretmenler, “müzik ve oyun” dersinde işlenen konulara ilişkin materyallere ulaşma konusunda sıkıntılar yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “mevcut materyallere ilişkin görüşler” kategorisinin birinci kodu “ulaşılabilirlik” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 “... burada (web sayfası) bir tıklamayla, bir de dijital ortamda olması çok güzel taşınabilirlik, ulaşılabilirlik her şeye tıklıyoruz, zaten internet şu an hepimizin elinde olan bir şey. ... dijital olması her yönden güzel, hani bir kitap taşımak değil, ulaşılabilirlik açısından çok daha iyi.”, ÖK-8 “Boş kalmıyoruz diyelim, günü dolduruyoruz ama biraz yorucu oluyor. Şimdi, mesela birçok şarkı, tesadüfi bir şekilde ulaşıyorum, aradığım bir şeyi doğrudan bulmak çok kolay olmuyor, hem zaman alıcı oluyor. Mesela bu yıl keşfettiğim bir sürü şarkı var, eski öğrencilerim onları hiç dinlemediler. Tamamen

tecrübeyle, yıllar geçtikçe kurcalaya kurcalaya, yeni yeni şeyler çıkıyor ama böyle hazır bir müzik kütüphanesi gibi bir şey yok.” ifadeleriyle oluşturulacak web sayfasının derslerde ihtiyaç duydukları dijital materyale ulaşmalarını kolaylaştırması açısından faydalı olacağını belirtmişlerdir.

Kod-2 Ulaşma Yöntemleri

Araştırmada elde edilen bulgular kapsamında öğretmenler, “müzik ve oyun” dersinde işlenen konulara ilişkin materyallere ulaşma konusunda çeşitli yöntemler kullandıklarını belirtmişlerdir. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “mevcut materyallere ilişkin görüşler” kategorisinin ikinci kodu “ulaşma yöntemleri” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 “*Bizim sınıflarımızın birçoğunda bilgisayar var, internet var, buradan ulaşabiliyoruz.*”, ÖK-5 “*Çocuklar çok seviyorlar bilgisayar, YouTube izlemeyi daha çok seviyorlar.*”, ÖK-10 “*Müzik ve oyun dersi kitabında mesela bir şarkı var, o şarkıyı burada birçok olanağımız olduğu için, o şarkıyı teknolojide geliştiği için, şarkıyı YouTube'dan bulup söylüyoruz. ...internette ulaşılıyor çoğunlukla, internetteki YouTube'dan ulaşıyoruz.*” ÖK-1 “*Akıllı tahtalar var okulda, onlar internete bağlanıyor. EBA üzerinde aslında bu konu için çok güzel şeyler var. EBA üzerine konmuş olan materyalleri çok sık kullanıyoruz. Az önce bahsettiğim öğretim materyali olarak kullandığımız, söylediğimiz materyaller EBA'da yüklü; hem müzikli hem görselli, o tarz videoları kullanıyoruz.*”, ÖK-9 “*Etkileşimli tahtamız var, ondan faydalanıyoruz.*” ifadeleriyle internet üzerinde çok geniş video imkanları sunan Youtube uygulamasının öğretmenler tarafından da sıkça kullanıldığı, ayrıca ÖK-1 ve ÖK-9’un da ifade ettiği gibi okullarda bulunan etkileşimli tahtalardan da dijital materyallere ulaşmak için faydalandığını belirtmiştir.

Derslerde kullanılacak materyallere ulaşma yöntemleri olarak ÖK-1 “*Bu yardımcı kaynaklar bize ders kitap olarak da gönderiliyor mesela, bizim ders kitaplarımız da var.*” ders kitaplarını kullandığını belirtirken, yine ÖK-1 “*Okulumuzun materyal odası var, o materyal odasında çok çeşitli şeyler var, materyaller var, onlar bizim kullanımımıza açık; haftanın başında alıp sonunda teslim ediyoruz.*” ve ÖK-2 “*Materyal odamız var, materyal odamızdan herhangi bir ritim, bütün aslında aletlerimizin, müzik aletlerimize buradan ulaşabiliyoruz.*” okullarda bulunan materyal odalarından da çeşitli materyallere ulaşabildiklerini belirtmişlerdir.

Dijital ortamdan veya materyal odalarından dersle ilgili materyallere ulaşamadığı durumlarda ise öğretmenler konu ile ilgili materyalleri kendilerinin geliştirdiğini

belirmişlerdir. Bu kapsamda ÖK-2 “Atık malzemelerle ... mesela kutu kolalardan marakas olur, tuvalet kağıtlarının, peçetelerin çıkan kartonlarıyla onlarla çok bir ses yapamayız ama ona bağladığımız iplere boncuk dizip onlarla ses çıkartabiliriz, o tarz şeyler yapılabilir. ...biz böyle su kabağı ile falan yapardık, boyardık, saç falan yapardık, çocuk gibi yapardık onu. Onu da marakas yapardık, ne bileyim davul. Ben daha çok atık malzemelerle yapılma taraftarıyım.”, ÖK-7 “... bizim kullandığımız belli alanlarda tarif geliştirmemiz gereken materyalleri hazır piyasada bulamayacağımız için kendi kendimize tasarlamamız gereken çalışmalardır.”, ÖK-8 “Biz genellikle materyallerimizi, görselleri çoğunlukla kendimiz hazırlıyoruz, internette buluyoruz, Tavşanlı bir şarkı söyleyeceksek tavşan tacı yapıyoruz ya da şapkası yapıyoruz. ...zaten marakas nelerden yapabiliriz; bir sürü farklı şeyden marakas yapılabilir, çeşit olarak, süsleme olarak farklı farklı çeşitleri konulabilir, tarifi verilebilir. Biz en basit hâliyle bu çizgi film karakterli su şişeleri var ya, içine herkes farklı bir bakliyat getirdi. Bakliyatları tanıttık, içine koyduk, işte marakaslarımız. Marakası salla şarkısında oynuyoruz, ondan sonra ritim aletleri, basit davullar vesaire onlar çok sık yapıyorlar. Biz de şey falan yapıyoruz, göstermelik gitarlar yapıyoruz, ses vesaire olmadığı için sadece enstrümanı tanıtmak açısından.” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Kategori-2 Öneriler

Araştırmada katılımcılar ile yapılan görüşmelerde geliştirilmekte olan web sayfasına ilişkin önerilerde bulunmaları istenmiştir. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “Dijital Materyale İlişkin Görüşler ve Öneriler” temasının ikinci kategorisi “Öneriler” olarak tespit edilmiştir. Söz konusu kategorinin altında toplanan görüşler kodlar halinde aşağıda sunulmuştur.

Kod-1 İçerik ve Tasarım

Araştırmada elde edilen veriler kapsamında öğretmenler, web sayfasının içeriği ve tasarımına ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “Öneriler” kategorisinin birinci kodu “içerik ve tasarım” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 “Web sitesinin amacı, nerede ne var, onları bulmak da bazen sorun olabiliyor.”, ÖK-2 “En temelinde doğru bilgilendirme olmalı bu programla ilgili.”, ÖK-5 “Öğretmenlerin hem dijital ortamda aktif dijital ortam kullanmaya hâkim olmaları lazım, diye düşünüyorum çünkü bizim de o konuda eksiklik yaşayanlarımız var; bir web sayfasına girdiğimiz zaman, neye basacağımızı şaşırıyoruz, mesela hani, bazı sayfalar var ki aradığımızı bulmakta çok zorlanıyoruz, tamamen tasarımıyla alakalı diye düşünüyorum. ...basit olmalı sayfa aradığımı bulabilmeliyim.”, ÖK-3 “Bazı ailelerimiz de

çok bilinçli aileler olmadıkları için bu akıllı tahta kullanımı, internet kullanımında çok başarılı olamayabiliyorlar, çok sadeleştirilmiş bir şekilde ailelerin de anlayabileceği düzeyde yapılması gerekiyor. ... Biz bazı özel öğretmenlik sistemlerine şifreli bir şekilde giriyoruz, bazı şeylere veliler ulaşamıyor. Ulaşımının çok kolay olması gerekiyor.” şeklinde oluşturulacak web sayfasının tasarımının sade, anlaşılır ve ulaşılabilir olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan ÖK-5 *“Olaya hâkim olan sizsiniz, ya ritim tutma konusunda nefesli çalgılarda, gitarda falan enstrümana konu siz daha hâkimsiniz. Hangisi daha kolay çalınır, hangisi daha zor çalınır. Bunu yapamadıysanız diğerine geçin gibi, hani yaptıysanız buraya geçin gibi sekme oluşturulabilir aslında, kolaydan zora.”*, ÖK-8 ise *“Hem zor hem kolay olsun, kolayından özel eğitim öğretmeni faydalanabilir, zoru da görsün ki müzik öğretmeni faydalansın. Belki bir gün biz de o kadar da ilerleriz müzik konusunda, 20 yıllık öğretmen olduğumda belki yapabilirim.”* ifadeleriyle web sayfası tasarımının öğrenci ve öğretmenlerin seviyelerine ve öğrenmelerin üst üste konulabilmesi için kolaydan zora doğru bir tasarıma sahip olmasının uygun olacağını dile getirmişlerdir.

Katılımcılardan ÖK-2 *“Videolar ya da komple bütün programın her türlü engel grubuna hitap etmesi gerektiği düşüncesindeyim çünkü ağırdan hafifine çok fazla insana da çok yarar sağlayacak bir program bu. Videolarda da bunun ayrımını yapabilirsiniz, kademe olarak yani, hem ikinci kademenin ya da ilk kademenin ya da farklı okullardaki öğrencileri düşünürsek kaynaştırma eğitimine de yarar sağlayacak materyaller olabilir.”* ÖK-3 *“Bir de içini kapsayacak şeyler kendi içerisinde ayrılabilir; hafif düzey, orta düzey, ağır düzey diye otizm için ayrı olabilir, Down sendromlu çocuklar için ayrı olabilir.”* ifadeleriyle hazırlanacak olan web sayfasının tüm engel gruplarına hitap edecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Araştırma sonucunda geliştirilecek dijital materyal her ne kadar öğretmenler için tasarlansa da görüşme yapılan öğretmenlerden ÖK-6 *“Öğretmenlere açtığınız başlık gibi bence aileler için de bilgiler kısmı olması gerekiyor, materyalleri koyacağınızı zaten gösterdiniz, materyal olarak merhaba şarkısında çok güzel bir şekilde notaları normal tempolu, yavaş tempolu müziği çalınmış hâlini, akorlarını çok güzel basamaklandırmışsınız ama aileler için de bilgilendirme kısmı olması gerekiyor bence, sadece, çünkü öğretmenle kaldığı zaman bir etkililiği, verimliliği olmuyor dersin.”*, ÖK-7 *“Aileler görsel temalı durumları daha fazla önemsiyorlar çünkü gün içerisinde yaşamış olduğu durumlar, psikolojik süreçler, şuyu buyu vs. değerlendirdiğimizde bir nebze olsun rahatlama eğilimi içerisindedir. Doğal olarak*

çocuğun orada bir şeyler izlemesi aileyi bir nebze olsun o süreçten koparıyor.”, ifadeleriyle hazırlanacak materyalin aileler tarafından da kullanılabilmesi için ebeveynlerin de kullanımını kolaylaştıracak şekilde tasarlanmasının uygun olacağını dile getirmişlerdir.

Kod-2 Görsel Öneriler

Araştırmada elde edilen veriler kapsamında öğretmenler, web sayfasının içeriği ve tasarımına ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “Öneriler” kategorisinin ikinci kodu ‘görsel öneriler’ olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-3 *“Biraz daha görsel eklenebilir, bizim çocuklarımız görsel uyarıyı sever.”*, ÖK-2 *“Çocuk için anlaşılabilir videolar olmalı, izlediği zaman ondan bir şey çıkarabilirsin, yapabilirsin ya da basit olmalı.”*, ÖK-8 *“Şarkılı, oyunlu videolar, parmak oyunlarının olduğu videolar olur, enstrüman çalma videoları olur, başka ne olabilir, ritim videoları olur.”*, ÖK-1 *“ Ben müziği dinlerken şimdi arkada hiçbir görsellik yok, sadece müzik var, sadece söz var, bu aslında birazcık bazı öğrenciler için yeterli olmayabilir ... merhaba derken el sallayan biri olsa, işte mesela bir evin kapısı açıldı, içeriye girdi, merhaba diyor, el sallıyor, o arada merhaba çalıyor, çocuk o zaman onu daha anlamlandırabilir. Bir de orada bir şey olması, görüntünün sürekli değişmesi, zaten bizim çocukların dikkat süreleri aşırı derecede kısa, müziklerinizin süresini bilmiyorum ama bunların kısa tutmanızı tavsiye ederim çünkü bir etkinlik yaparken bile en fazla beş dakika beş dakikanın üstünde zaten çocukları tutamıyoruz problem davranış sergilemeye başlıyorlar ama bu müziği dinlerken arada sürekli arkadan bir animasyon geçse çizgi film olsa müzikte de bir öğreticilikte olsa hem onların daha dikkatini çeker hem de anlamlandırmalarını sağlar.”*, ÖK-7 *“... bir de video destekli ama bu video destekli nasıl olur bilmiyorum. O an çocuğun çizgi film karakterleri üzerinden, video destekli mi, gerçek karakterler üzerinden video destekli mi bilmiyorum. ...video temelli bir müzik öğretim, drama daha ve fazla dramatize edilmiş bir şarkının çocuğa seyrettirilmesi ve sonra öğretmen tarafından onun çalınması böyle sıralamayla gidiyoruz. Önce izlesin görsün, sonra dinlesin. Zaten sonra kendisi çalsın ki sizde notaları da var. Sonra sınıfta kendisi dinletsin, izletsin, uygulasin kısmı var. Böylece bir sürü şeyi kaplamış olacak, hitap etmiş olacak.”* ifadeleriyle “müzik ve oyun” dersi kapsamında sunulan görsel uyarıların çocukların ilgisini çektiği ve öğrenmelerine katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Katılımcılardan ÖK-2 *“Çünkü özel eğitimde en önemli şey genelde her şey soyut kaldığı için müzikte de sözler soyut kalıyor onlar da dinlediklerinde videoda bu sözleri açıklayacak şeyler olmalı, somutlaştırmalı yani onlara şarkıyı.”*, ÖK-5 *“İnternetteki çocuk şarkılarında*

hep böyle çizgi film sahneleri kullanılıyor yüzler gözler falan ama biz özel eğitimci olarak yine az önce söylediğim gibi biz gerçeklikten yola çıkarız önce, sonra soyuta geçeriz, şimdi çocuk izliyor öyle bir kafa yapısında birini göremez, etrafta çizgi film sahneleri ile bence müzikler kullanılmamalı. ... Fazla soyut kalıyor, evet çok cıvı cıvı, hiç problem değil ama şimdi yani yumurta kafa hiç kimseyi göremezsiniz, bir maymunun konuştuğunu göremezsiniz çocuk şarkısı ile klip, havada şarkı söyleyen hiçbir maymun yoktur, insan yoktur, yani o klipler gerçekçi değil anlatılan şeyle, tabii ki özel eğitim çocuklarına yönelik değil onlar, ... normal çocuklarda problem değil, ... gerçek çocuk videoları olabilir, yine arkası çok renkli olsun ama şarkıyı söylerken en azından gerçek bir çocuk söylesin bu şeye denk geliyor şarkıyı dinlemek yetmiyor, ben söylerken beni duymaları ağızma bakarak, ağız hareketlerini izleyerek benim şarkıyı söylediğimi duymaları performansı nereden bakarsanız bakın yüzde %40, %50 artıracaksa aynı mantığa denk geliyor, bu şarkıyı gerçek bir yüzden duymalı çocuklar kliplerde bence.” ifadeleriyle özel eğitimde kullanılacak görsel öğelerin ve videoların gerçek kişilerden ve gerçek durumlardan oluşması gerektiğini özel eğitim öğrencilerinin neyin gerçek neyin sanal olduğunu ayırt etmekte sıkıntılar yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Öğretmen katılımcılar görsel materyallerin çocuklar için öğretim materyali olarak kullanılabileceğini dile getirmişlerdir. Bu kapsamda katılımcılardan ÖK-1 “Eğer etkili bir şekilde kullanılırsa aslında bunların bir öğretim materyali olabileceğini düşünüyorum çünkü özellikle çocuk şarkılarında mesela didaktik bir yanı da var, mesela dişimi fırçalarım, diye çocuk şarkıları var, mesela onlar çizgi film gibi animasyonlarla da desteklendiğinde bayağı öğretici materyal oluyor.”, ÖK-4 “Ben şey yapıyorum, kendi çocuğumdan gözlüyorum, akranı başka bir çocuğun yani, kendi yaptığı beceri ya da işte herhangi bir şeyi günlük rutinini diyelim ki kızımın adı okuldan geliyor, üstünü başını değiştiriyor, yemek yiyor, bunu videoda başka bir çocuğun yaptığını gördüğünde bunu saatlerce izleyebiliyor, halbuki kendi yaptığında iki dakika sonra bunu yapmaz sıkılır ama aynı günlük çok basit işlemleri yapan çocukları çok fazla izleyebiliyor, mesela bununla işte mobil programda ya da web sitesinde kendi akranlarının belli başlı şeyleri yaptığını sürekli izlemesi çocukta etkili olabilir.” ÖK-5 “Öğretmen öğrenci ders çalışırkenki şarkı öğretmeye çalışırken, ders çalışmaya çalışırken, enstrüman çalmayı öğretirkenki videoları koyarsanız bu da akran eğitimi için de kullanılabilir çünkü oradaki çocuk sınıftaki çocuğa dijital ortamda model olacak, onu görecektir, şarkıyı çocuklar söyleyebilir görsel olarak hep görsellikten gittiğimi düşüneceksiniz belki ama biz görsel çalışıyoruz çünkü biz önce gösteririz sonra yaptırırız.

Çoğunlukla bizi sözlü olarak doğrudan anlayan çocuk sayısı çok daha azdır çünkü biz önce görseli gösteririz.”, ÖK-2 “Aslında taklit edecekse ya da ritim tutması gereken bir şey varsa videoda onu ona açık bir şekilde gösterecek bir video olmalı.” ifadeleriyle çocuklara davranış öğretirken görsel uyarılar özellikle de videolar kullanılabileceğini, çocukların görsel uyarılardan çok etkilendiklerini dile getirmişlerdir. Ayrıca katılımcılardan ÖK-5 “Şarkının çocuklara nasıl öğretileceğine ilişkin videolar koyabilirsiniz, yine dediğim gibi müzikle alakası olan, enstrümanla alakası olan çocuklar için basit enstrüman çalmayı, nasıl öğretilir, enstrüman çalma nasıl öğretilir videoları koyabilirsiniz, eğitici videolar koyabilirsiniz, ... nasıl öğretilir videosu koyabilirsiniz sınıf ortamında çekilmiş,” ifadeleriyle öğretmenlerin öğrencilere nasıl şarkı söyleme ve enstrüman çalma öğreteceğine ilişkin eğitici videolar konulmasının faydalı olacağını dile getirmişlerdir.

Katılımcılardan ÖK-8 “enstrümanları bulma, enstrümanları eşleme, ses geldi hangi hayvan tıkla en basit seviyede orta ağırlar için onu düşünüyorum ya da enstrümanın sesi geldi bu hangi enstrüman, ikili üçlü seçenekler arttırılabilir onun dışında yukarıdan baloncuklarla nesneler düşüyor nesnelere müzik aletlerini yakalamaca oyunu olabilir” ifadesiyle dijital materyalde enstrüman ve hayvan bulma-eşleme tarzı bir oyun olabileceği fikrini dile getirmişlerdir.

Katılımcılardan ÖK-1 “Hani siz de eğer çok basit seviyede olacak belki ama başlarsanız (dijital ortamda gitar çalmayı öğreten videolarla) bizim motivasyonumuz da artabilir kendimize olan inancımız yükselebilir tabii ki okuldaki müzik öğretmenlerinin alandaki uzmanların da desteği bizim için çok önemli tek başınıza çok zorlanırsanız muhtemelen bu tarz videolarla ya da kılavuz kitaplarla” ifadesiyle öğretmenlerin gitar çalmayı öğrenebilmesi için dijital materyalde basit seviyeden başlamak üzere video ortamında gitar dersleri sunulmasını önermişlerdir.

Kod-3 İşitsel Öneriler

Araştırmada elde edilen veriler kapsamında öğretmenler, web sayfasının içeriği ve tasarımına ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “Öneriler” kategorisinin üçüncü kodu “İşitsel Öneriler” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-2 “Müzikler zaten yine bence gelişimlerine uygun olmalı. Çünkü günümüzde de bu çok fazla bu problemi yaşıyoruz, biraz daha diğer derslere katkı sağlayabilecek müzikler olabilir.”, ÖK-9 “Çocuğun seviyesine uygun olması bence en önemli etkenlerden bir tanesi bu noktada. Çocuğun dil gelişimine uygun, bilişsel becerilere uygun müziklerin seçilmesi bu noktada çok önemli kriterlerden biri diye düşünüyorum.

...çocuğun alıcı dil gelişimine, bilişsel seviyesine uygun müziklerin ve oyunların seçilmesi önemli diye düşünüyorum.”, ÖK-5 “Gerçekçi olmalı, öğretmen arkadaşlar eksiklerini tamamlayabilmeli diye düşünüyorum, şarkı çeşitliliği olmalı, çok az çünkü bizim işimize yarayacak, şarkı sayısı çok az daha çok normal çocukları hedef alan şarkılar var, biz onların içinden en uygunlarını bulmaya çalışıyoruz, aslında uygun değil, biz en uygunlarını bulmaya çalışıyoruz.”, ÖK-4 “Müzikle alakalı da böyle yani çocuğa bir şeyler katabileceğini düşündüğümüz ya da en azından stresini azaltabilecek, işte davranış problemini minimuma indirebilecek, daha rahatlatıcı, fresh, bu tarz müzikler dinlemesi çocuktaki kaygı düzeyini azaltabileceği gibi hani, yeni öğrenmelere de fırsat verebilir.”, ÖK-5 “Ben müziği kullanıyorum her alanda kullanıyorum, müziksiz çalışamadığımız bir sınıfımız var bizim. Bir önceki sınıfım komple otizmdi, şimdiki sınıfım orta ağır zihin ve otizm karışık bir sınıfım var. Mesela müziğin bazı ritimleri gerçekten çocukları çok kötü etkiliyor, ders çalışmaktan kopuyorlar, dikkatleri aşırı dağılıyor, bazısı da tam tersi etki yapıyor, sakinleşip ders çalışabildiğim çocuklarım var.”, ÖK-2 “Günümüzde çok farklı tarzda şarkılar var, şu an küçük bir çocuğa çok büyüklerin ya da farklı kültürlerdeki insanların dinledikleri şarkıları dinletsek anlamsız gelecektir, daha çok bizim işimize yarayacak bir şey kullanmamız gerekir bence.”, ÖK-5 “Şarkılar, çok saçma çocuk şarkıları, çocuklar ısrarla onu seviyorlar çünkü ritmi güzel, melodisi güzel ama anlattığı şey çok saçma. ...bir şey katmıyor hatta az önce, daha yeni, bir şarkı, bir dersimiz vardı; şarkının içerisinde şu geçiyor: Sokakta ayı gördüm, sen bana inanmıyorsan benimle oynama. Şimdi sokakta ayı göremezsiniz, yani böyle bir mantık yok ama özel eğitim gerçeklik gerektiren bir alan, bir şey anlatacaksam gerçeklik payı olmalı... Şarkılar bir kere dikkatli seçilmeli, biz bunun zorluğunu yaşıyoruz, şarkı bulamıyoruz bazen çocuklara, onlar çok seviyorlar evet ama melodisi güzel geldiği için seviyorlar, şarkı bulamıyoruz bazen” ifadeleriyle işitsel materyallerin çocukların gelişimi için önemli olduğunu fakat mevcut şarkıların özel eğitim gerektiren çocukların gelişimleri için uygun olmadığını, seçilecek şarkıların daha somut, çocukların gelişimlerine uygun ve çocuklar için yazılmış şarkılar olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Çocuk şarkılarıyla ilgili olarak ayrıca katılımcılardan ÖK-4 “... bizim çocuklarımıza yönelik işte atıyorum; şu an kazak giymede zorlanan çocuklar için kazak giyinme becerisinin analizinin yapıldığı, bunun melodik hâle getirilmiş şekli ... bunların melodik hâlde yapılması çocuklarda o rutini çok etkileyebiliyor, bizde öyle bir durum var; bazı şeyleri çocuklarla çalışıyoruz ama çocuğun günlük rutinine sokamadığımızda onu genellemesi çok zor oluyor ... günlük rutinlerine sokabileceğimiz materyallerin önemi var. Yani çocuk normal hayatta

ne yaşıyorsa müzik de onunla bağlantılı olduğunda etkili olacak bizim için yoksa ki evet müzikal şeyler dinlemesi çocuğun kişisel tatminini sağlıyor olabilir, bundan haz alıyor olabilir” ve ÖK-5 “Müziği ben şöyle de kullanıyorum, şimdi bizim görsel sanat derslerimiz var, resim derslerimiz var, bir beceri yaptırıyoruz, beceriyi gerçekleştirmesi için bir analiz yapılır bizde, örneğin, sınırlı alan boyama gibi bir becerimiz var, basit bir şekli kareyi, üçgeni dışına taşırmadan sınırlı şekilde dışına taşırmadan boyayacak. Biz bunu öğretmek için analiz yaparız; kalemi tutar, kâğıdı çevirir, işte kalemi şeklin içine koyar, ileri geri hareket ettirir falan diye müziği bu yapılırsa bence çok çok güzel olur, her şeye uymayabilir ama mutlaka uyarlayan bir arkadaş çıkacaktır. Bu sınırlı alan boyamanın analizdeki basamakları melodileştirilip şarkı yapılabilir ama diyeceksiniz ki boyama şarkıları var evet ama orada bir hikâye anlatılıyor ben onu istemiyorum. Ben direkt moda mod bir anlatım istiyorum; boya boya, yavaş yavaş boya! Aslında komut veriyorum çocuğa, boya diyorum, yavaş boya diyorum ama bunu melodik söylüyorum.” ifadeleriyle görsel öneriler kategorisinde de belirtildiği gibi şarkılarla davranış öğretiminin yapılabileceğini dile getirmişlerdir.

Araştırmanın veri toplama aşamasında taslak olarak oluşturulan web sayfasından bir normal bir de düşük tempolu şarkı öğretmenlere dinletilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 “... yavaş tempoda da müzik bestelenmiş, belki onlar için daha dinlendirici olabilir, o yüzden hem normal hem yavaş olarak tasarlamanızı ben çok mantıklı buldum.”, ÖK-5 “Çocuğun durumuna göre, performansına göre eğer hızlı algılayabilecekse ilk (yüksek tempolu) örneğini kullanıyoruz ama algıda zorluk çekiyorsa ya da algılayıp da söylemekte zorluk çekiyorsa bunu (düşük tempolu) kullanırız, yavaşlatıyoruz.”, ÖK-6 “Ritim çalışmalarını yaptırırken daha ağır hareket eden öğrencilerimize hızlı da yaptırıyoruz, normal tonda, onun için mesela YouTube'da yavaşlatarak öyle çalarak yaptırıyoruz, mantıklı olmuş.”, ÖK-8 “Benim çocuklarım hafif olduğu için hızlıyı severler ama evet biraz daha orta ağırlar için, ya da şöyle de diyebilirim; şarkıyı öğrendiklerinde yavaş tempo sonrasında hızlı tempoya geçebilirler.”, ÖK-10 “Bizim çocuklar, öğrenciler konuşma ile ilgili sıkıntılar yaşadıkları için hızlı tempoda yapamayabilirler, bol bol tekrarla yavaş tempoda olması gayet iyi.” ifadeleriyle çocuklar tarafından söylenecek şarkıların önce düşük tempolu öğrenme gerçekleştikten sonra yüksek tempolu olacak şekilde planlanmasının uygun olacağını belirtmişlerdir.

Katılımcılardan ÖK-6 ritim konusu ile ilgili olarak “Müzik ve oyun dersinde kendi adıma söyleyeyim, onun dışında yaptığımız ritim çalışmaları. Ritim çalışmalarında vurmali

çalgıları kullanıyoruz. Bunun dışında o aletleri nasıl kullanabileceğimizi özellikle Orff ritim çalgılarının çok etkili olduğunu düşünüyorum. Ben bunun eğitiminin üzerinde durulması gerektiği hakkında çalışmaların devam etmesi gerektiğini düşünüyorum.” ÖK-1 *“Bence mesela ritim tutmalar olabilir çünkü ritim tutma aynı zamanda sıra alma becerisi de çalışabiliyoruz. Önce birisi ritim tutuyor sıra sende, sonra o tutuyor, mesela burada bir bekleme becerisi de çalışmış oluyoruz. Çok basit aslında belki müzik alanından gelmiş birisi olarak ritim tutma mı diyeceksiniz ama öğrenci düzeyini göz önünde bulundurduğunuzda mesela ritim tutma bence önemli beceri.”* ifadeleriyle ritim özellikle de Orff çalgılarını nasıl kullanacaklarını bilmedikleri bu konuda eğitim içeren öğelerin dijital materyal içerisinde bulunması gerektiğini ve ritim çalışmalarının öğrencilere davranış öğretmede etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcılardan ÖK-2 *“Ne bileyim kedilerin, hayvanların seslerini verdiğimiz zaman doğada bunların gerçek seslerini duyduklarında tanınmaları daha güzel olabilir, daha anlamlı kılar onlar için. Müzikte mesela kedi sesini yapıyoruz, hayvan seslerini yapıyoruz. Onu doğada duyduğu zaman bunu daha önce dinlediği için hem bilişsel olarak hem de dil açısından onun katkısı olacaktır.”*, ÖK-5 *“ ‘Ali Baba'nın Çiftliği'ni ses taklitlerinde kullanıyoruz, başka isimlerini de bilmiyorum ki, çok hayvan seslerinin olduğu şarkıları daha çok kullanıyoruz. ... pazara gidelim, bir tavuk alalım falan, orada da sesler var. Biz daha çok ses taklidi için kullanıyoruz.”*, ÖK-6 *“Ses ve ritim anlamında müzik ve oyun dersinde kullanabileceğimiz uygulamaları indirip kullanıyoruz. Mesela hayvan sesleri üzerinden de gidiyoruz. ...hayvan seslerinin olduğu bir uygulamayı indirip resmi gösterdiğimizde karttan, alttan basarak sesi de verip çocukla ses tekrarı, o sesi çıkartması yönünde çalışıyoruz.”* *“(Ali Baba'yı hayvan sesleri için mi dinliyorsunuz?) ...seslerini çıkartıyorlar, evet özellikle ekolali olan öğrencimizde onu (Ali Baba'nın Çiftliği'ni) çok kullanıyoruz, diğer öğrencilerden de ufak ufak sesli harf kısımlarında başladık dönütler almaya çünkü konuşma yok benim sınıftaki öğrencilerde.”* ifadeleriyle öğrencilerin hayvan seslerini taklit yoluyla öğrendiklerini, hayvan sesleri ile görsellerin eşleştirilerek bilişsel ve görsel öğrenmeye destek sağlandığını belirtmişlerdir.

Katılımcılardan ÖK-4 *“Şey nasıl olur acaba sizin yaptığınız altyapılara çocuk ve aile kendi söyleyerek kayıt alabilse kendi şarkısını söylemiş olur kaydını almış olur böyle bir şey yapılabilir mi acaba ... yani söylesin ve kaydını da alsın oturup dinlesin yani aile ile gayet güzel yapılabilecek bir aktivite gibi”* ifadesiyle oluşturulacak dijital materyalde sunulacak

şarkı altyapılarının üzerine çocukların ve ailelerin beraber şarkı söyleyip bunları da kayıt altına alabilecekleri ortam sunulmasını önermişlerdir.

Kod-4 Oyun Önerileri

Araştırmada elde edilen veriler kapsamında öğretmenler, web sayfasının içeriği ve tasarımına ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “Öneriler” kategorisinin dördüncü kodu “Oyun Önerileri” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-6 “*Geleneksel oyunlar olabilir çocuklar için, bizim çocukken oynadığımız oyunların çocuklar için uyarlanmış hâlleri olabilir. Bir körebeyi görme engelli öğrenci ile de oynayabilmeliyiz, aynı şekilde fiziksel engelli bir öğrenciyle de. Ben tutup elinden değil de onu entegre ederek fiziksel engeli olan bir öğrenci ile de ‘Yağ satarım, bal satarım.’ Oynayabilmeliyim. Onların uyarlamalarını ne şekilde yapabileceğimiz konusunda bir tane, iki tane örnek olursa görmek benim için etkili olacaktır.*”, ÖK-7 “*Oyun ve müziği birleştirmiş olmanın ve orada ‘Oyun yaşamın provasıdır.’ diye not geçiyordu Aydan Aydın hocamız. Bu çok önemli bir detay. Yaşamın provasını da duygularınla ve bunu da müzik aracılığı ile duyguları ifade etmenin bir aracı olarak değerlendiriyorum. Yaşamın provasını, duygularını yansıtarak yaptığın mükemmel bir iş birbirinden ayrılmaz. İki parça yani o oyunda öğretmenin o oyunu tasarladığı ve oyun içerisinde takındığı iletişim durumu, bence önemli olan bu zaten ve olmazsa olmaz bir durum. Müzik ve oyun öğretmenin oradaki takındığı iletişim duruşudur.*”, ÖK-8 “*Biz de çok akademiğe gömülüyoruz ve oyun işini bir arka planı atıyoruz, bir de oyun oynamak çok zor bir şey. Bize kolay geliyor da bizim çocuklarımıza çok zor zaten. Çocuk oyun oynayabilse her şeyi yapar, çocuğun öğrenme kaynağı oyun olması güzel olur, müzikle ilgili oyunlar olabilir. Mesela renklerle org çalma var ya, onu kullanıyorlar, ben henüz kullanmıyorum, onunla ilgili bir oyun olabilir, tablet kullanan öğrenci de org şeklinde renklere basarak oynayabilir, orada belli bir müziği çalabilir, notaları öğrenebilir o şekilde ... Şimdi zaten oyunları ve müzik etkinliklerini, biz tüm etkinlikleri çocuklara göre uyarlayıp planlıyoruz. İkisi de hem müzik hem oyun etkinlikleri de tüm gelişim alanlarını destekleyecek şekilde planlanabiliyor. Motor becerilere hareketi ekliyorsunuz, motor beceriler oluyor, söz ekliyorsunuz, dil gelişimine katkıda bulunuyorsunuz. Zaten sosyal becerileri oyun temelinde destekliyor, çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Bilişsel olarak da şu anda bizim müzikli oyunlar yaptığımızda kavramları yukarı aşağı, sağ sol kavramları da onlarla birlikte verebiliyoruz, tüm gelişim alanları için çok etkili olduğunu düşünüyorum.” ifadeleriyle özel gereksinimli çocuklar için oyun oynamanın önemli olduğunu, oyunlar aracılığı ile pek çok alanda öğrenme*

gerçekleştirildiğini dijital materyalde geleneksel oyunlar veya onların uyarlanmış hallerinin bulunabileceğini dile getirmişlerdir.

Kod-5 Materyal Geliştirme

Araştırmada elde edilen veriler kapsamında öğretmenler, web sayfasının içeriği ve tasarımına ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Görüşme metinlerinden yola çıkarak araştırmanın “Öneriler” kategorisinin beşinci kodu “materyal geliştirme” olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan ÖK-1 *“Mesela davullar falan var, onun dışında daha farklı isimlerini bilmiyorum aslında ama vurmali çalgılar, müzikli o tarz materyaller var veya ailelere link atıyorum, onlar benim istediğim materyalleri alıyor, aslında bu materyal alma, bu ders için aldığımız materyaller yine bilinçsizce oluyor. Dönüyor mu, ses çıkartıyor mu, o çocuğun ilgisini çeker mi bunu önceleyip alıyoruz. Bunun çok fazla bir akademik dayanağını soruyorsanız eğer böyle bir dayanak yok.”*, ÖK-4 *“Materyal geliştirme barındırılabilir, barındırılmalıdır ama biz genel itibariyle materyal konusunda şöyle bir yol izlemeye çalışıyoruz; gelen stajyer öğrencilerimiz var üniversiteden, özellikle özel eğitim alanından gelen öğrencilerimiz varsa onlardan ödev bitirme gibi, işte bitirme tezi gibi materyaller istiyoruz. Hani buralarda müzikle alakalı materyaller geliyor mu, dersiniz geliyor ama çok sınırlı yani oyun evet, oyunla alakalı geliyor ama müzik konusunda 4. sınıf özel eğitim öğrencilerinin de çok bilgisi ve fikri yok maalesef. O açıdan çok yönelip de o tarzda bir materyal geliştirelim fikrine kapılamıyorlar, yönlendirme gerekiyor o açıdan.”* ifadeleriyle öğrencilerin gelişimi için çeşitli müzik materyalleri kullandıklarını fakat bunların seçimi ve ulaşımı konusunda sıkıntı yaşadıklarını, oluşturulacak dijital materyalde derslerde kullanılacak materyallerin geliştirilmesine ilişkin öneriler olmasını önermişlerdir.

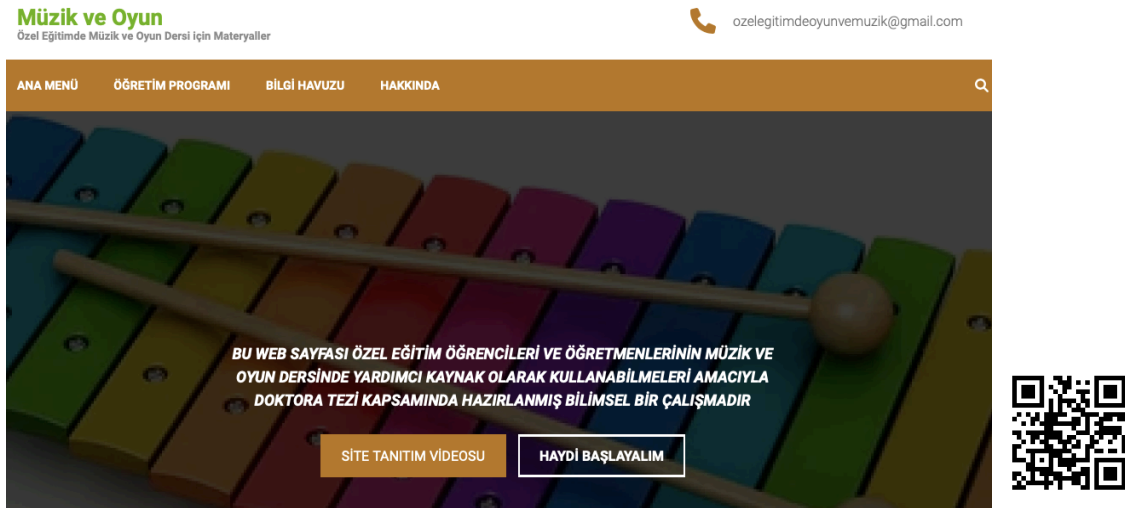
5.2. Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler İçin Hazırlanan Müzik ve Oyun Dersi (1. kademe) Öğretmen Yardımcı Dijital Materyale İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde “müzik ve oyun” dersinde (1. kademe) kullanılmak üzere bu araştırma kapsamında geliştirilen yardımcı dijital materyale ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Müzik ve oyun dersi (1. kademe) yardımcı dijital materyali, alan uzmanı akademisyenler ve alanda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri alınarak “müzik ve oyun” dersi öğretim programının içeriklerine uygun olarak hazırlanmış bilimsel bir çalışmadır. Dijital materyal içerisinde bulunan şarkılar ve diğer öğeler uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Web

sayfası, bilgisayar aracılığı ile Wordpress arayüzü kullanılarak yapılandırılmıştır. Dijital materyal akıllı tahtalarda, masaüstü bilgisayarlarda, dizüstü bilgisayarlarda, tabletlerde ve akıllı telefonlarda kullanılabilir şekilde tasarlanmıştır. Web sayfasına yukarıda bahsedilen cihazlar ile tarayıcılara <https://www.muzikveoyun.com> adresinin yazılması ile ulaşılabilmektedir. Bu çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin “müzik ve oyun” dersinde kullanabileceği görüntüler sesler müzikler belirli bir program dahilinde web sayfası içerisine yerleştirilmiş ve özel eğitim öğretmenlerinin kullanımına sunulmuştur. Web sayfası her ne kadar “müzik ve oyun” dersi birinci kademe için planlanmış olsa da ulaşım ve kullanım kolaylığı ile ailelerin evlerde çocukları ile kullanımına da uygundur.

İnternet tarayıcılarının adres çubuğuna <https://www.muzikveoyun.com> adresinin yazılması ile ana sayfaya ulaşılabilecektir. Ana sayfanın üst tarafında bulunan kahverengi çubukta ana menü, öğretim programı, bilgi havuzu ve hakkında sekmeleri bulunmaktadır. Bu sekmelerin bulunduğu çubuk açılacak bütün sayfalarda sabit olarak kalmaktadır. Bu sayfadan siteyi tanıtan kısa bir metin ve altında site tanıtım videosu ile haydi başlayalım butonları bulunmaktadır. Web sayfasına yeni giren kullanıcılar “site tanıtım videosu” butonunu işaretlendiğinde web sayfasının içeriği hakkında bilgi edinebilecekleri bir videoya ulaşacaklardır. “Haydi başlayalım” butonu ile kullanıcılar ana menüye yönlendirilecektir. Ana sayfa görseli ve QR kodu aşağıda sunulmuştur.

Şekil 2. Ana sayfa görseli.

Ana sayfadan haydi başlayalım butonu veya yukarıda bulunan ana menü butonunu işaretleyen kullanıcılar ana menüye yönlendirilecektir. Ana menüde kullanıcılar site içerisinde yoğun olarak kullanılan materyallerin ana linklerine ulaşım sağlamış olacaklardır.

Bu sayfada müzikler, oyunlar, sesler, enstrümanlar, materyal geliştirme ve uygulama örnekleri linkleri bulunmaktadır. Ana menü görseli ve QR kodu aşağıda sunulmuştur.

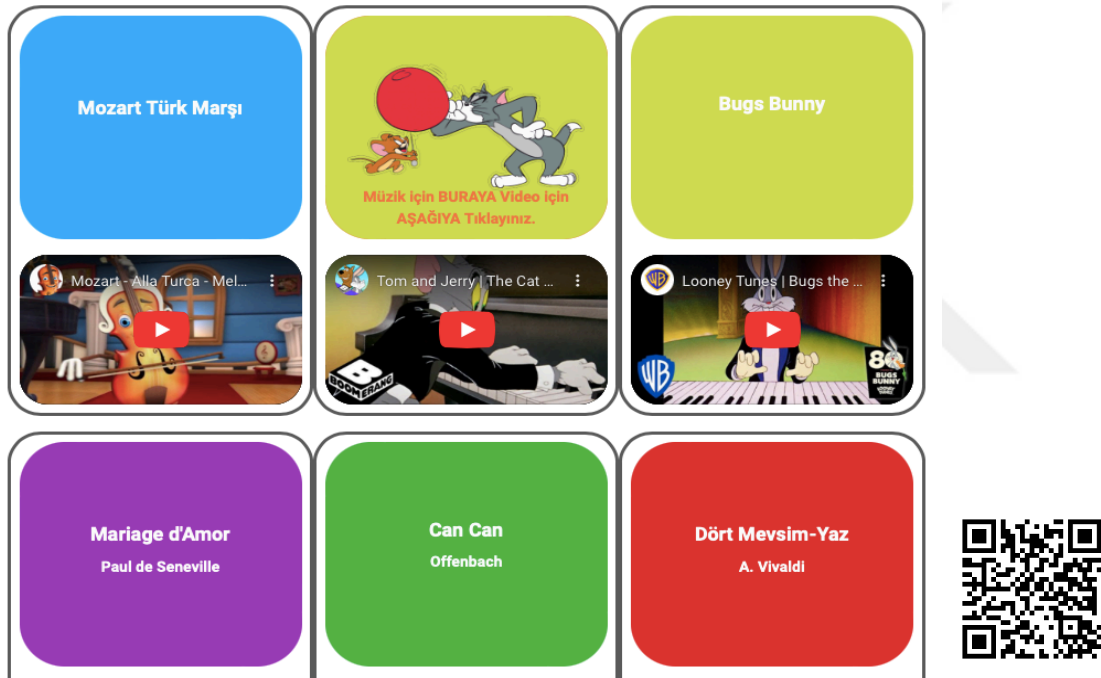
Şekil 3. Ana menü görseli.

Ana menüden müzikler butonunu işaretleyen kullanıcılar klasik müzikler, halk müzikleri, pop müzikler, çocuk şarkıları, millî marşımız, millî ve manevi günler ile uygulama örneklerinin bulunduğu sayfaya yönlendirilecektir. Bu sayfada bulunan her bir linkin altında o konuya ilişkin örnek müzikler ve videolara yer verilmiştir. Müzikler sayfasının görseli ve QR kodu aşağıda sunulmuştur.

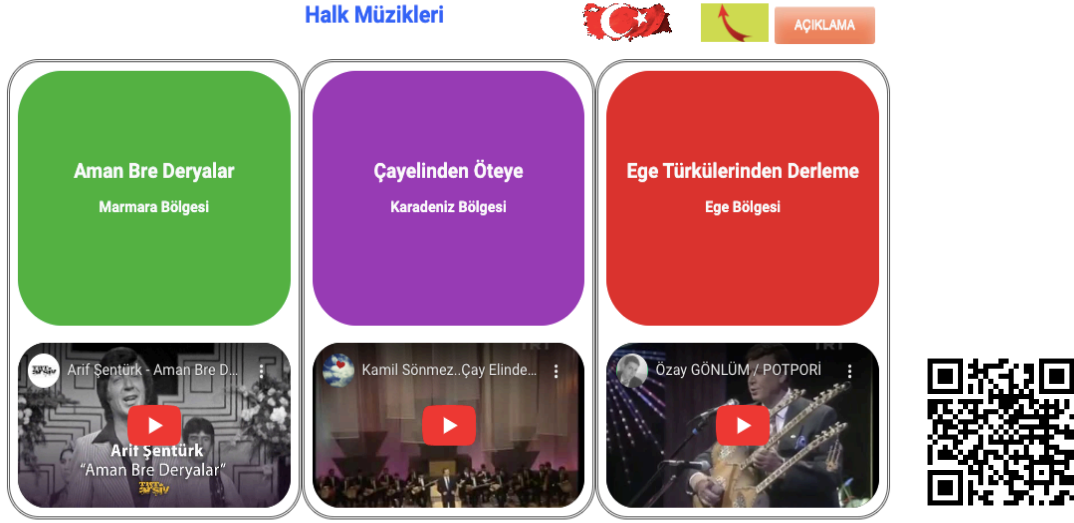
Şekil 4. Müzikler sayfası görseli.

Müzikler sayfasının ilk linki klasik müziklerdir. Bu sayfanın içeriğinde öğrencilerin severek dinleyebileceği klasik müzik örneklerine yer verilmiştir. Eser isminin yazdığı renkli kutu tıklandığı zaman eserin sadece müziği çalmakta aşağıda bulunan video linki tıklandığında ise esere ait videoya ulaşılmaktadır. İşitsel öğelerin bulunduğu tüm sayfalarda eser isminin yazdığı kutulara tıklandığında ses/eserin çalması prensibi sitede bulunan tüm sayfalarda uygulanmıştır. Site içerisinde uygun görülen sayfaların sağ üst kısımlarında sarı kutucuk içerisinde yukarıya bakan bir kırmızı ok ve açıklama butonlarına da yer verilmiştir. Kırmızı ok ile kullanıcılar ana menüye gitmeden buldukları menünün bir üst menüsüne, açıklama butonu ile de buldukları sayfanın ne şekilde kullanılacağına ilişkin detaylı bilgilere ulaşabileceklerdir. Klasik müzikler sayfasına ilişkin görsel ve QR kod aşağıda sunulmuştur.

Şekil 5. Klasik müzikler sayfası görseli.

Müzikler menüsünün ikinci sayfası halk müzikleridir. Bu sayfada kullanıcılar yedi coğrafi bölgeye ait halk müzikleri örneklerine ulaşabileceklerdir. Bu konu aynı zamanda “müzik ve oyun” dersi içeriğinde de bulunmaktadır. Üstte bulunan kutucuklar tıklandığında müzikler dinlenebilmekte altta bulunan kutularda ise ilgili müziğe ait videolar sunulmaktadır. Sayfanın üst kısmında bulunan Türkiye haritası görseline tıklandığında Türkiye haritası üzerinde coğrafi bölgelere ait müzik linkleri bulunmaktadır. Bu görsel “müzik ve oyun” ders kitabında bulunan görsel ile benzerlik taşımaktadır. Halk müzikleri sayfasına ilişkin görsel ve QR kod aşağıda sunulmuştur.

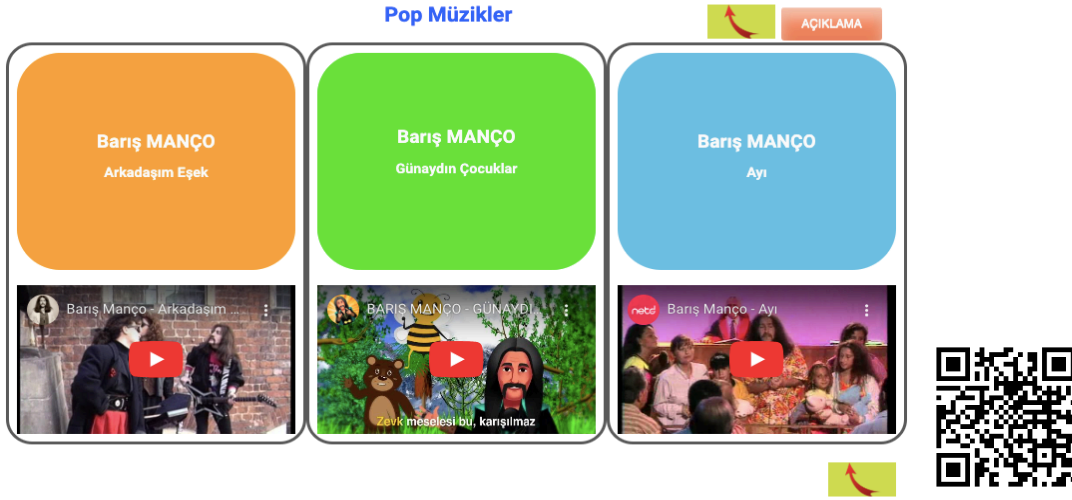

Şekil 6. Halk müzikleri sayfası görseli 1.

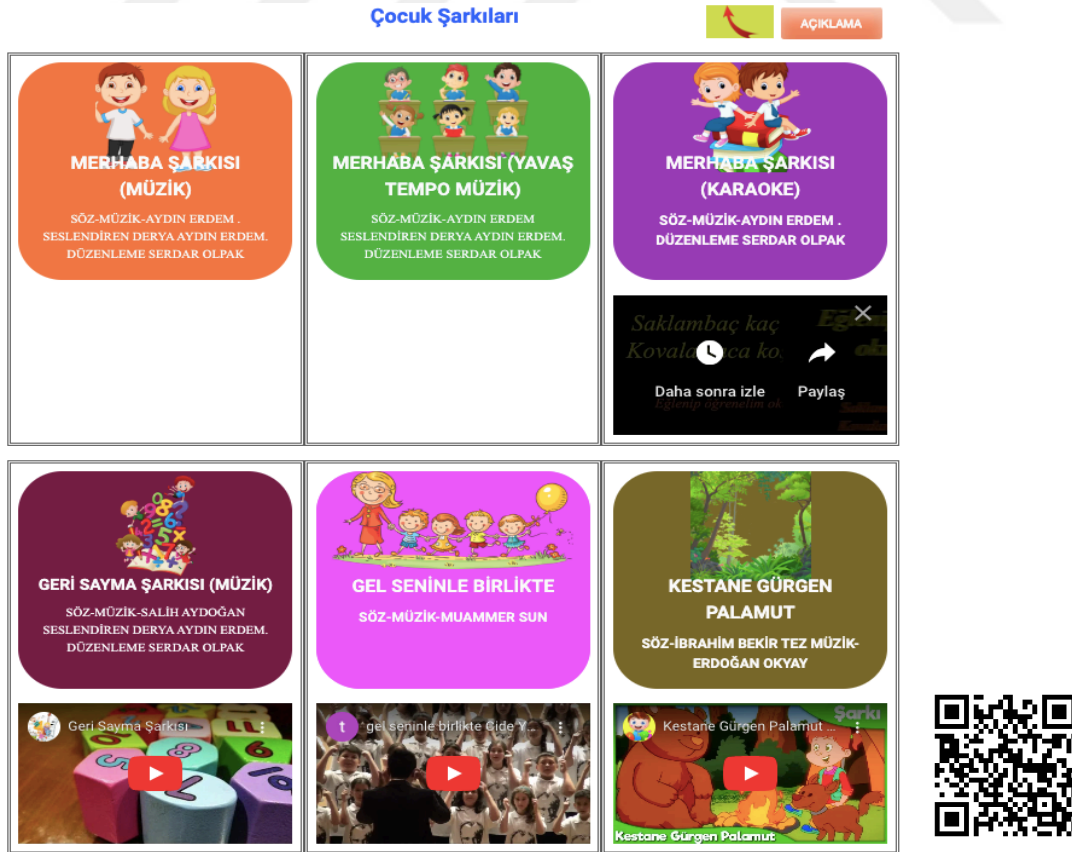
Şekil 7. Halk müzikleri sayfası görseli 2. www.cografyahocasi.com sayfasından alınmıştır.

Müzikler menüsünün üçüncü sayfası pop müzikleridir. Bu sayfada kullanıcılar pop müziği örneklerini ulaşabileceklerdir. Sayfaya ilişkin görsel ve QR kod aşağıda sunulmuştur.

Şekil 8. Pop müzikler sayfası görseli

Müzikler menüsünün dördüncü sayfası çocuk şarkılarıdır. Bu sayfada kullanıcılar çocuk şarkıları dağarında yoğun olarak kullanılan ve bilinen şarkılara ulaşım sağlayabileceklerdir. Sayfada aynı zamanda bazı şarkıların karaoke versiyonlarına da yer verilmiştir. Çocuk şarkıları sayfasında ilişkin görsel ve QR kod aşağıda sunulmuştur.

Şekil 9. Çocuk şarkıları sayfası görseli

Müzikler menüsünün beşinci sayfası millî marşımızdır. Kullanıcılar dalgalanan bayrak görselin altındaki çalma butonuna tıkladıklarında millî marşımızın sözlü müziğine ulaşabileceklerdir. Millî marşımızın bulunduğu sayfanın görseli ve QR kodu aşağıda sunulmuştur

Şekil 10. Millî marşımız sayfası görseli

Müzikler menüsünün altıncı sayfası millî ve manevi günlerdir. Kullanıcılar bu sayfadan çocuk şarkıları dağarında bulunan millî ve manevi günlerimize ilişkin müzik ve video örneklerine ulaşabilirler. Millî ve manevi günler sayfasının görseli ve QR kodu aşağıda sunulmuştur.

Şekil 11. Millî ve manevi günler sayfası görseli

Müzikler menüsünün son sayfası uygulama örnekleridir bu sayfada kullanıcılara şarkı öğretiminde kullanabilecekleri yöntem ve tekniklere ilişkin bilgiler ve video örnekleri sunulmuştur. Sayfada bulunan merhaba şarkısı, geri sayma oyunu ve alkış ve tahta çubuklarda ritim oyunu linklerinin içeriğinde bu şarkıların öğretiminde hangi hedef ve davranışların kazanılacağına ilişkin bilgilendirici notlar ve uygulama örnekleri ile aynı zamanda şarkının öğretimini kolaylaştıracak görsel ve videolu öğelere yer verilmiştir. Bu sayfada aynı zamanda Gazi Üniversitesi özel eğitim bölümü öğrencilerinin destekleri ile hazırlanan 8 adet videoda müzikli oyun örneklerine yer verilmiştir. Bu videolarda fortepiyano, hızlı-yavaş tempo, ritmi takip etme, ritmi taklit etme, sesin geldiği yönü bulma, sestem enstrümanı bulma gibi müziksel öğelerin oyunlar aracılığı ile öğretimi amaçlanmıştır. Uygulama örnekleri sayfasının görseli ve QR kodu aşağıda sunulmuştur.

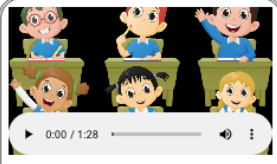

Şekil 12. Uygulama örnekleri sayfası görseli 1

Merhaba Şarkısı

[AÇIKLAMA](#)

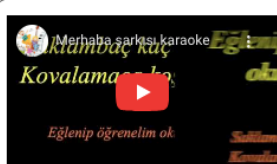
<p>Amaç ve Kazanımlar Psikomotor Alan</p> <p>Sosyal-Duygusal Alan</p> <p>Dil ve İletişim Alanı</p> <p>Bilişsel Alan</p> <p>Araçlar</p> <p>Uygulama</p>	<p>Hedef : Bedensel (el-kol göz) koordinasyon gerektiren hareketleri yapabilme.</p> <p>Kazanımlar:</p> <p>Ellerini ve kollarını kullanarak şarkının ritmine eşlik eder.</p> <p>Şarkının sözlerine uygun hareketler yapar.</p> <p>Öğretmenin yaptığı hareketleri tekrar eder.</p>
--	--

Merhaba Şarkısı Normal Tempo

Merhaba Şarkısı Yavaş Tempo

Merhaba Şarkısı Karaoke

Smule uygulaması linki

Merhaba Şarkısı Ukulele ile Çalınma Videosu

Merhaba Şarkısı Gitar ile Çalınma Videosu

Şekil 13. Uygulama örnekleri sayfası görseli 2

Merhaba Şarkısı

<p>Amaç ve Kazanımlar Psikomotor Alan</p> <p>Sosyal-Duygusal Alan</p> <p>Dil ve İletişim Alanı</p> <p>Bilişsel Alan</p> <p>Araçlar</p> <p>Uygulama</p>	<p>Hedef1: Sözcük dağarını geliştirebilme.</p> <p>Şarkıda geçen yeni sözcükleri fark eder.</p> <p>Şarkıda geçen sözcükleri anlamlarına uygun olarak kullanır.</p> <p>Hedef2: Sesleri ayırt edebilme:</p> <p>Şarkının sözlerini müziğe uygun olarak söyler.</p> <p>Şarkıyı söylerken ses tonunu ve nefesini uygun şekilde ayarlar</p>
---	--

Şekil 14. Uygulama örnekleri sayfası görseli 3

Sesten Enstrüman Bulma Oyunu
Forte-Piyano Oyunu
Ritmik Takip Etme Oyunu
Tiz-Pes Oyunu
Ritmik Taklit Etme Oyunu
Ses ile Yönlendirme Oyunu
Sesin Geldiği Yönü Bulma Oyunu
Öğretmeni Takip Etme Oyunu

Bu oyunda bir öğrenci sandalyeye oturur önündeki sehpa enstrüman resimleri olur. Öğrencinin göremeyeceği bir yerden önündeki enstrümanlardan biri çalınır ve öğrenci hangi enstrümanın sesini duyduysa onun resmini kaldırarak gösterir. **Örnek video aşağıdadır.**

Bu oyun ile öğrencilerin;

Çevresindeki çalgıları tanıyabilme.

Çalgıları çıkartıkları seslere göre ayırt edebilme becerilerini kazanabilecekleri düşünülmektedir.

SESTEN ENSTRÜMAN BULMA OYUNU

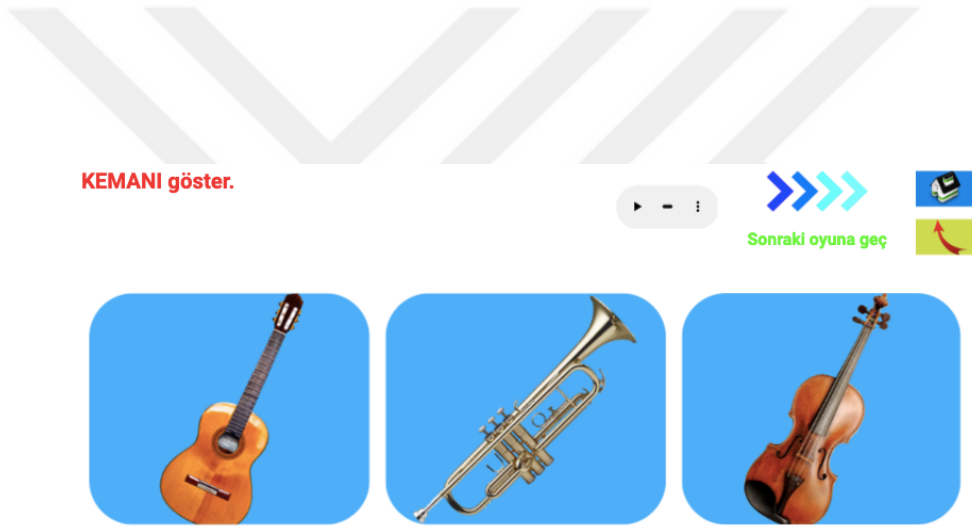
FORTE-PIANO OYUNU

Şekil 15. Uygulama örnekleri sayfası görseli 4

Ana menünün ikinci alt menüsü oyunlardır. Bu menünün altında kullanıcılar resimden enstrüman bulma, sestem enstrüman bulma, karışık ses bulma ve hızlı yavaş oyunlarına erişim sağlayabilirler. Oyunlara ait görsellerin altında 1-2-3-4 şeklinde rakamlar bulunmaktadır. Bu rakamlar oyunların zorluk seviyesini göstermektedir. Öğretmenler öğrencilerinin hazır bulmuştuğu seviyesine göre uygun kademedemden başlayarak sonraki seviyelere geçebilirler. Resimden enstrüman bulma oyununda öğrenciye enstrüman görseli verilip o görselin hangi enstrümanı ait olduğu, sestem enstrüman bulma oyununda ise öğrenciye dinletilen sesin hangi enstrümana ait olduğu sorulmaktadır. Karışık ses bulma oyununda ise öğrencilere insan, hayvan, araç, enstrüman sesleri karışık olarak verilmekte ve dinletilen sesin hangisine ait olduğu sorulmaktadır. Hızlı-yavaş oyununda ise öğrencilere bir yavaş bir hızlı olmak üzere iki farklı müzik dinletilmekte öğrencilerden hızlı veya yavaş olan müziği bulmaları istenmektedir. Oyunlar sayfası görseli ve QR kodu aşağıda sunulmuştur.

Şekil 16. Oyunlar ana sayfası görseli

Şekil 17. Resimden enstrüman bulma oyunu görseli

Şekil 18. Sesten enstrüman bulma oyunu görseli

Dinlediğin sesin hangisine ait olduğunu göster (sesi duymak için yandaki butona tıkla)

Sonraki oyuna geç

Şekil 19. Karışık ses bulma oyunu görseli

Hangisi daha yavaş tempodur? (Yandaki görsele tıklayıp müziği dinleyebilirsin.)

Sonraki oyuna geç

Şekil 20. Hızlı-yavaş oyunu görseli

Ana menünün üçüncü alt menüsü seslerdir. Kullanıcılar bu menünün altında yakından uzağa prensibi ile tasarlanmış insan, hayvan, taşıtlar ve doğa seslerine ulaşabilirler. Yazıların bulunduğu kutucuklara ilişkin görseller imleç ile üzerine gidildiğinde açılır sayfa olarak alttan görünmektedir. Sesler sayfasına ilişkin görsel ve QR kod aşağıda sunulmuştur.

Şekil 21. Sesler sayfası görseli 1

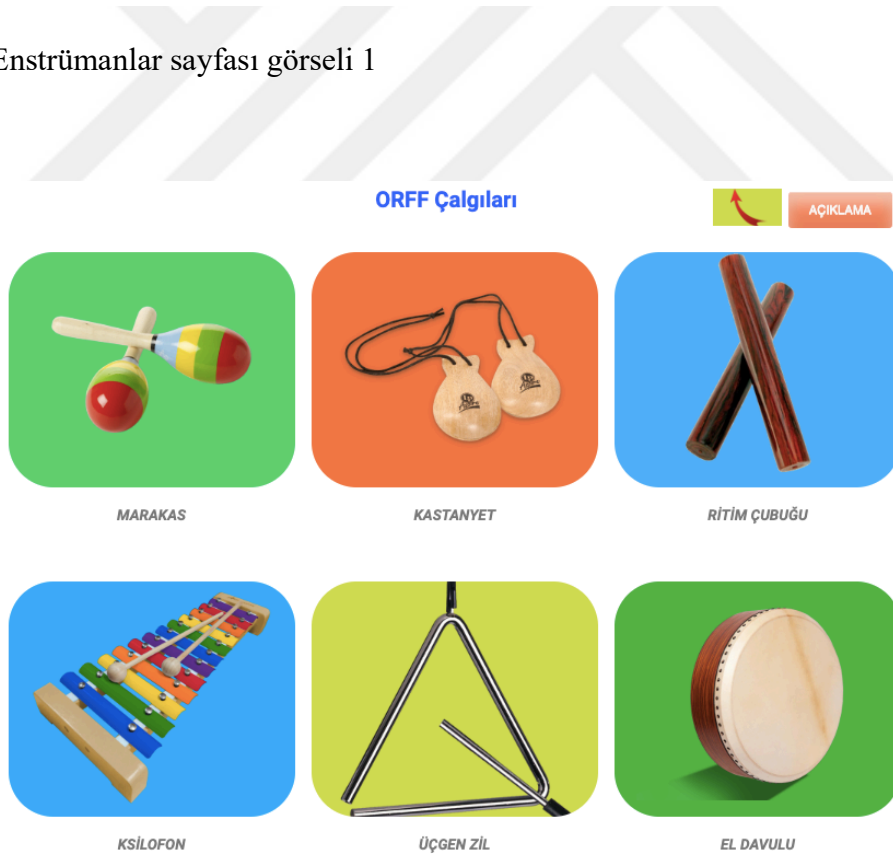

Şekil 22. Sesler sayfası görseli 2

Ana menünün dördüncü alt menüsü enstrümanlardır. Kullanıcılar bu menüden yakından uzağa prensibiyle tasarlanmış Orff çalgıları, vurmali çalgılar, telli çalgılar ve üflemeli çalgıların görsellerine ve ses örneklerine ulaşabilirler. Enstrümanlar sayfasına ilişkin görsel ve QR kod aşağıda sunulmuştur.

Şekil 23. Enstrümanlar sayfası görseli 1

Şekil 24. Enstrümanlar sayfası görseli 2

Vurmalı Çalgılar

DAVUL

TRAMPET

TİMPANİ

DARBUKA

KONSER ZİLİ

BATERİ

Şekil 25. Enstrümanlar sayfası görseli 3

Telli Çalgılar

GİTAR

BAĞLAMA

UD

CÜMBÜŞ

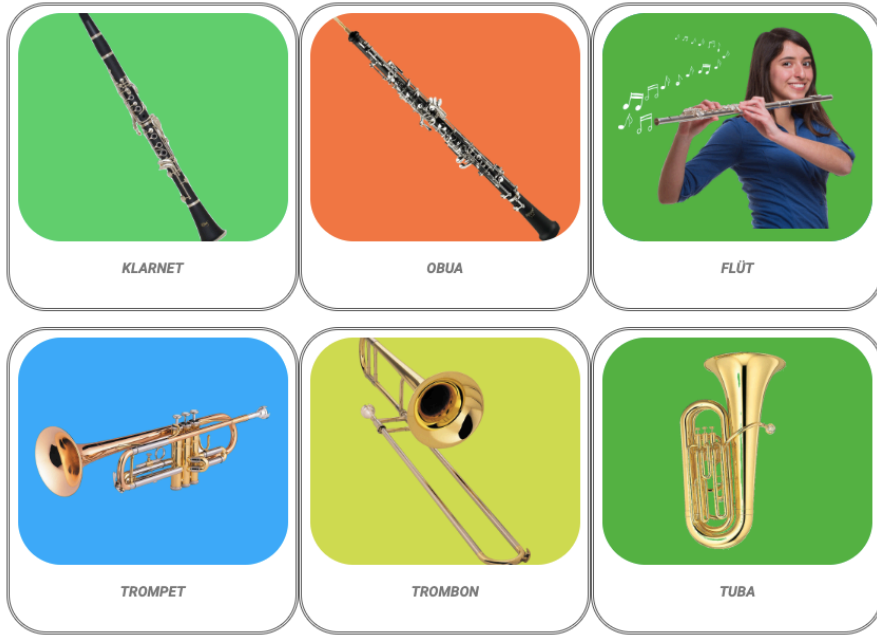
KEMAN

MANDOLİN

Şekil 26. Enstrümanlar sayfası görseli 4

Üflemeli Çalgılar

Şekil 27. Enstrümanlar sayfası görseli 5

Ana menünün beşinci altı menüsü materyal geliştirmedir. Kullanıcılar bu sayfadan derslerde kullanabilecekleri “müzik ve oyun” dersine ilişkin materyal geliştirme videolarına ulaşabilirler. Materyal geliştirme sayfası görseli ve QR kodu aşağıda sunulmuştur.

Şekil 28. Materyal geliştirme sayfası görseli

Ana sayfada bulunan kahverengi çubuğun ikinci menüsü öğretim programlarıdır. Birinci kademe “müzik ve oyun” dersi programında bulunan beş öğrenme alanı bu sayfada sadeleştirilmiş ve sadece hedefler şeklinde sunulmuştur. Kullanıcılar sayfa üzerinde bulunan kazanımlara ilişkin linklere tıkladığında o konuya ilişkin müzik, oyun ve benzeri materyallere erişim sağlayabileceklerdir. Öğretim programları sayfasına ilişkin QR kod ve görseller aşağıda sunulmuştur.

Müzik ve Oyun Dersi Öğrenme Alanları ve Hedefler

Dinleme-Söyleme-Çalma	Müziği kurallarına uygun dinler. <i>(Müzikler sayfasına ulaşmak için tıklayınız).</i>
Müziksel Algı ve Bilgilenme	Yaşadığı ve doğduğu yöreye ait türküleri dinlemek ister. <i>(Konu ile ilgili müziklere ulaşmak için tıklayınız).</i>
Oyun ve Hareket	Yaşadığı ve doğduğu yöreye ait türküleri söyler. <i>(Konu ile ilgili müziklere ulaşmak için tıklayınız).</i>
Müzik Kültürü	Millî ve manevî günler ile ilgili müzikler dinler. <i>(Konu ile ilgili müziklere ulaşmak için tıklayınız).</i>
Müziksel Yaratıcılık	Dinlediği müzik eşliğinde farklı sesler çıkarır. <i>(Sesler sayfasına ulaşmak için tıklayınız), (ses bulma oyunları için tıklayınız).</i> Sesini doğru kullanır. Sözlerden, ritimden ve ezgiden başlayarak şarkı söyler. <i>(Müzikler sayfasına ulaşmak için tıklayınız).</i> Orff çalgılarıyla ritim tutar. <i>(Ritim oyunu için tıklayınız)</i> Basit enstrümanları çalar.

Şekil 29. Öğretim programları sayfası görseli 1

Müzik ve Oyun Dersi Öğrenme Alanları ve Hedefler

Dinleme-Söyleme-Çalma	Sesin geldiği yönü bulur. <i>(Ses geldiği yönü bulma oyunu için tıklayınız)</i>
Müziksel Algı ve Bilgilenme	Çevresindeki ses kaynaklarına yönelik sözel / motor tepki verir. <i>(Sesten enstrüman bulma oyunu için tıklayınız. Sesten enstrüman bulma oyunu videosu için tıklayınız)</i>
Oyun ve Hareket	Farklı ses kaynakları arasından hedef sese sözel / motor tepki verir. <i>(Sesler sayfasına ulaşmak için tıklayınız. Oyunlar sayfasına ulaşmak için tıklayınız.)</i>
Müzik Kültürü	Sesleri kaynağına göre eşleştirir. <i>(Sesler sayfasına ulaşmak için tıklayınız. Sesten enstrüman bulma oyunu videosu için tıklayınız)</i>
Müziksel Yaratıcılık	Sesleri kaynağına göre ayırt eder. <i>(Sesler sayfasına ulaşmak için tıklayınız. Sesten enstrüman bulma oyunu videosu için tıklayınız)</i> Sesleri taklit eder. <i>(Sesler sayfasına ulaşmak için tıklayınız.)</i> Basit hareketlerle ritim tutar. <i>(Alkış ve tahta çubuklarla ritim oyunu için tıklayınız) (Ritim oyunu videoları için tıklayınız)</i> Dinletilen veya canlı olarak söylenen müzik parçasının hızına uygun sözle / ritimle / hareketle eşlik eder. <i>(Hızlı yavaş oyunu için tıklayınız) (Alkış ve tahta çubuklarla ritim oyunu için tıklayınız)</i> Dinlediği müzikli öyküde geçen varlık seslerini taklit eder. Çevresinde kullanılan çalgıları tanır. <i>(Çalgılar sayfasına ulaşmak için tıklayınız)</i> Teknolojik müzik yapma aletlerini tanır.

Şekil 30. Öğretim programları sayfası görseli 2

Müzik ve Oyun Dersi Öğrenme Alanları ve Hedefler

Dinleme-Söyleme-Çalma	Müzik öğretmenini tanır.
Müziksel Algı ve Bilgilenme	İstiklâl Marşı'nı dinleme ve söyleme kurallarına uyar. (<i>Millî Marşımızın müziğine ulaşmak için tıklayınız</i>).
Oyun ve Hareket	Farklı müzik aletlerini tanır. (<i>Enstrümanlar sayfasına ulaşmak için tıklayınız</i>).
Müzik Kültürü	Dinlediği müziklerle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade eder. (<i>Müzikler sayfasına ulaşmak için tıklayınız</i>).
Müziksel Yaratıcılık	Ülkesindeki ünlü müzisyenleri tanır. Okulundaki müzik etkinliklerine katılır. Müzik dinleme kurallarını uygular. Müzik yapma kurallarını uygular. Çevresinde bulunan müzik aletlerini korur. Serbest zamanlarında müzik dinlemeyi alışkanlık haline getirir. (<i>Müzikler sayfasına ulaşmak için tıklayınız</i>).

Şekil 31. Öğretim programları sayfası görseli 3

Ana sayfada bulunan kahverengi çubuğun üçüncü menüsü öğretmenler için bilgi havuzudur. Kullanıcılar bu sayfaya tıkladığında “müzik ve oyun” dersine ilişkin yazılmış akademik yayınlara ve Millî Eğitim Bakanlığı kaynaklarına erişim sağlayabileceklerdir. Öğretmenler için bilgi havuzu sayfasının QR kodu ve görselleri aşağıda sunulmuştur.

ÖĞRETMENLER İÇİN BİLGİ HAVUZU

AÇIKLAMA

Akademik Yayınlar	*Türkiye’de Zihinsel Engelliler Özel Eğitim Okulları, Müzik Öğretmeni ve Müzik Sınıflarının Durumu
MEB Kaynakları	*Use of Music in Special Education and Application Examples from Turkey *Orff Yaklaşımına Göre Hazırlanan Müzik Etkinlikleri İçinde İpucunun Giderek Azaltılması Yöntemi ile Yapılan Gömülü Öğretiminin Otistik Çocuklara Kavram Öğretmedeki Etkilliliği *The use of music interventions to improve social skills in adolescents with autism spectrum disorders in integrated group music therapy sessions *Özel Eğitim ve Müzik Eğitimi Öğretim Elemanlarının Müzik ve Oyun Dersine İlişkin Görüşleri

Şekil 32. Öğretmenler için bilgi havuzu sayfası görseli 1

Şekil 33. Öğretmenler için bilgi havuzu sayfası görseli 2

5.3. Tasarlanan Materyale İlişkin Öğretmen Görüşleri ve Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Dijital materyalin ana bölümleri olan site tanıtım videosu, müzikler, oyunlar, sesler, enstrümanlar, materyal geliştirme, uygulama örnekleri, öğretim programı ve öğretmenler için bilgi havuzu sayfaları hakkında öğretmenlerden görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Değerlendirme aşamasında görüşlerine başvurulmuş öğretmenlerin dijital materyale ilişkin görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Araştırmanın verilerinin toplandığı görüşmelerde öğretmenler oluşturulacak Web sayfasının nasıl kullanılacağına ilişkin bir video tasarlanmasını talep etmişlerdir. Öğretmenlerin bu ihtiyacını karşılamak için sitenin açılış sayfasına bir site tanıtım videosu eklenmiştir. Site tanıtım videosuna ilişkin olarak öğretmenlerden ÖK-1 “*Site tanıtım videosu gayet başarılı olmuş. Öğretmenlerin siteyi keşfederek öğrenmesinden ziyade onlara rehber olunarak sitenin kullanımı gösterilmiş. Böylece öğretmenlerin sitenin gerekliliğini ve başarısını anlamaları kolaylaştırılabilir.*”, ÖK-2 “*Site tanıtım videosu gayet anlaşılır bir dil ile anlatılmış olup açıklayıcı olmuştur.*”, ÖK-4 “*Sitenin genel tanıtımı açısından faydalı hangi bölümde neler olduğu detaylı olarak açıklanmış.*”, ÖK-7 “*Kullanım açısından öğretmenlere büyük kolaylık sağlayacağını düşünüyorum. Çok pratik ve işlevsel bir site tanıtım videosu olmuş.*”, ÖK-8 “*Site tanıtım sayfası çok detaylı ve yeterli olmuş.*” ve ÖK-6 “*Site bir bütün olarak çok sade ve işlevsel olarak programlanmış.*” ifadeleriyle site tanıtım videosuna ilişkin görüşlerini bildirmişlerdir. Öğretmen görüşleri kapsamında site tanıtım videosunun uygun olduğu kanaatine varılmıştır.

Web sayfasının ikinci bölümü olan müzikler sayfasına ilişkin olarak katılımcılardan ÖK-1 “*Tasarım olarak harika, rengarenk, cıvı cıvı ve resimlerin çözünürlüğü gayet iyi. Biz öğretmenler bu şekilde görsel duyuya da güçlü şekilde hitap eden materyalleri kullanmayı*

tercih ediyoruz. Başlıklar görsellerle uyum içerisinde olmuş. Bu şekilde var olan yazının anlamsal ifadesinin öğrenciler tarafından keşfedilmesi kolaylaşabilir.”, ÖK-2 “Sanırım en çok sevdiğim bölüm bu oldu. Çok güzel tasarlanmış ve ihtiyaçlara yönelik kategorize edilmesi çok işlevsel görünüyor.”, ÖK-4 “Geniş müzik içeriğinin olması önemli müzik dersinde kullanılacak çoğu müzik ve sesi barındırıyor.” ÖK-6 “Birinci kademe için uygun örneklerin seçilmiş olması çok yerinde olmuş” ifadeleriyle müzikler sayfasına ilişkin görüşlerini bildirmişlerdir. Öğretmen görüşleri kapsamında müzikler sayfasının kullanıma hazır olduğu düşünülmektedir.

Web sayfasının üçüncü bölümü olan oyunlar sayfasına ilişkin olarak katılımcılardan ÖK-1 “Oyunlar BEP’lerde yer alan kazanımlara hitap edecek şekilde tasarlanmış ayrıca zorluk seviyesine göre aşamalı olarak sıralanması bu menünün başarılı bir şekilde oluşturulduğunun en dikkat çekici noktası bence. Özellikle oyunlarda sorulan ve sonu ‘Göster.’ şeklinde biten yönergelerin yalınlığı ve ses tonunun duruluğu öğrencilerimiz için gerekli bir noktadır. Bu menü için sizi tebrik ediyorum. Sadece belki oyun sayısı artırılabilir fakat tasarım ve alt metin olarak gayet yeterli ve başarılı.”, ÖK-2 “Oyunlar da en az müzikler kadar güzel ve eğlenceli görünüyor.”, ÖK-7 “Bu arada eklediğiniz yanlışsız öğretim yöntemi de çok güzel. Şekil üzerine gelince doğru veya tekrar düşün seçeneği çok güzel.”, ÖK-8 “Başarılı. Oyunlar çeşitlendirilebilir. Aynı konu için farklı şekillerde oyunlar eklenebilir”, ÖK-4 “Oyunlar bölümünde 4 oyun görünmekte, oyunların sayısının zamanla artacağını düşünmekteyim. Hayvan ve taşıt seslerini tanıma gibi oyunlar eklenebilir” ifadeleriyle oyunlar sayfasına ilişkin görüşlerini bildirmişlerdir. ÖK-4 ve ÖK-8’in belirttiği görüşlere yönelik olarak karışık ses bulma oyunundaki oyun sayıları artırılarak öğrencilerin daha fazla öğeyi tanımalarına yönelik geliştirme yapılmıştır. Öğretmen görüşleri kapsamında oyunlar sayfasının kullanıma uygun olduğu düşünülmektedir.

Web sayfasının dördüncü bölümü olan sesler sayfasına ilişkin olarak katılımcılardan ÖK-1 “Taşıt seslerine polis arabası sesi eklenebilir. Diğer başlıkların yeterli olduğunu düşünüyorum.”, ÖK-2 “Sesler de çok güzel fakat burada daha fazla canlı ya da cansız varlıkların seslerinin olmasını beklerdim. Genel anlamdaki düşünce çok güzel ... bu seslerin artması onlar için işitme ile somutlaştırmayı kolaylaştırmasına yarayacaktır.”, ÖK-4 “Sesler menüsünde renklendirmeler ve animasyonlar çok güzel. Kedi köpek sesi seçilmek istendiğinde öğrencinin kendi seçimleri için bu bölümlerde hayvan görsellerinin eklenmesi öğrenciler için etkili olabilir”, ÖK-6 “Görseller ve üzerine tıklayınca görsellerdeki canlılığın sesinin gelmesi pratik ve öğrenmeyi kolaylaştırır şekilde olmuş.” ifadeleriyle sesler

sayfasına ilişkin görüşlerini bildirmişlerdir. Öğretmenlerden ÖK-1 görüşlerinde polis arabası sesinin eklenmesini istemiştir fakat polis arabası sesi ile ambulans sesi birbirine çok yakın olduğu için polis arabası sesinin eklenmesinin uygun olmayacağı değerlendirilmiştir. Katılımcılardan ÖK-2 daha fazla canlı cansız sesini olmasını önermiş bu öneri doğrultusunda sesler sayfası canlı, cansız ve doğal sesleri olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. Katılımcılardan ÖK-4 sesler sayfasının ilk görünümünde yazılar değil görseller bulunmasını önermiştir. Bu öneri doğrultusunda yazılar yerine ilgili görseller konulmuştur. Bu değişikliklerden sonra sesler sayfasının kullanıma uygun hale geldiği değerlendirilmiştir.

Web sayfasının dördüncü bölümü olan enstrümanlar sayfasına ilişkin olarak katılımcılardan ÖK-1 “Görseller ve ses kalitesi gayet güzel. Çeşitlilik olarak yeter de artar bile. Öz eleştiri yapmak gerekirse benim bile bilmediğim enstrümanlar yer alıyor. Bu belki öğretmenlerin kişisel merakını artırıp araştırmaya sevk edebilir. Bu sebeple çeşitliliğin olası olumlu yönlerini de göz önünde bulundurmak istedim. Sonuçta bu site sadece öğrenciler için tasarlanmadı, öğretmen için de merak uyandırıcı olması iyi bir avantaj olabilir.”, ÖK-2 “Enstrümanların kategorize edilmesini sevdim. Çoğu öğretmenin bunları bilmediğine yani en azından kategorizasyonun bu şekilde olduğunu bilmediğine eminim”, ÖK-7 “Üflemeli çalgıları fark edebilmesi için; çıkan seslerin öğrencinin çevresinden ve aşına olduğu müziklerin olması tercih edilebilirdi. (flüt ve zurna seslerinde).”, ÖK-4 “Enstrümanlar bölümünde yeterince enstrüman bulunmaktadır. Görsel ve animasyonların çocukların ilgisini çekebilecek düzeydedir. Orta ve ağır derece engeli bulunan öğrenciler için birbirine benzeyen (gitar-ukulele) enstrümanların bir arada olması öğrenci için zor olabilir. Burada bir alternatif olarak temel enstrümanlar bir bölümde yer alabilir. (gitar- bağlama- keman-ud) bu enstrümanlar tanıldıktan sonra ikinci kategoride diğer enstrümanların olmasının öğrenmeyi kolaylaştırabileceğini düşünmekteyim.”, ÖK-8 “Kazanımlarda telli, vürmalı ve üflemeli çalgılar öğretilir ancak Orff çalgıları gruplama olarak öğretilmez. Yine de öğretmenler için kullanılacak bir bölüm. Silmek yerine kullanım kolaylığı açısından Orff çalgıları bölümü en sona aktarılabilir”, ÖK-6 “Görseller ile üzerine tıklayınca açılan enstrüman seslerinin duyulması öğrenmeyi kolaylaştırıyor.” ifadeleriyle enstrümanlar sayfasına ilişkin görüşlerini bildirmişlerdir. Katılımcılardan ÖK-7’nin görüşleri doğrultusunda flüt sesi çocukların aşına olduğu bir sesle değiştirilmiştir. ÖK-4’ün ve ÖK-8’in belirttiği kategori değişikliği, özel eğitime ihtiyacı olsun ya da olmasın genel müzik eğitimine Orff çalgıları ile başlanması gerektiğinden uygun görülmemiş ve web sayfası üzerinde değişiklik yapılmamıştır.

Web sayfasının beşinci bölümü olan materyal geliştirme sayfasına ilişkin olarak katılımcılardan ÖK-1 “*Güzel tasarlanmış. Sayfa düzeni de gayet iyi. Belki ileride birkaç tane daha materyal eklenebilir.*”, ÖK-2 “*Materyal geliştirme gayet uygun.*”, ÖK-4 “*Materyal geliştirme bölümü çok güzel düşünülmüş. Evlerde bulunabilecek malzemelerle enstrüman yapmaya çalışmak çocuklar ve aileler için kalite vakit geçirme imkânı sunduğu gibi hazır materyal yerine evden malzeme kullanmaya çalışarak yaratıcılıklarını geliştirebileceklerdir.*”, ÖK-3 “*Gösterilen materyaller hafif-orta grup da yetersizliği olan çocuklar için uygundur fakat orta-ağır engel grubu için özellikle kaba motor becerilerini kullanabilen ince motor becerilerini kullanamayan çocuklar için sadeleştirmeye gidilebilir*”, ÖK-8 “*Oldukça başarılı.*”, ÖK-6 “*Materyal geliştirme için kullanılan videolar açıklayıcı ve pratik olmuş*” ifadeleriyle materyal geliştirme sayfasına ilişkin görüşlerini bildirmişlerdir. Öğretmen görüşleri kapsamında materyal geliştirme sayfasının kullanıma uygun olduğu değerlendirilmiştir.

Web sayfasının altıncı bölümü olan uygulama örnekleri sayfasına ilişkin olarak katılımcılardan ÖK-1 “*Her birinin videolarla desteklenmesi çok iyi olmuş. Birkaç duyuya aynı anda hitap etmekte fayda var. Müziği soyut kılmak yeterine görseller ile desteklenerek öğrenmenin kolaylaşması hedeflenmiş. Gayet başarılı.*”, ÖK-2 “*Uygulama örneklerinin, materyalleri yapan kişilerin işlerini daha iyi kolaylaştıracağını düşünüyorum*”, ÖK-4 “*Uygulama örnekleri orta ve ağır derece engeli bulunan öğrenciye de hafif derece engeli olan öğrenciye de hitap eden içerikler barındırması yönüyle çok değerlidir.*”, ÖK-6 “*Oldukça başarılı.*”, ÖK-7 “*Hem kazanımların olması hem de enstrümanların çalma öğretimine dair içerik olması modüle zenginlik katmış.*”, ÖK-8 “*Uygulama örneklerindeki oyun videoları oyunların öğrenilip oynanmasını kolaylaştırıyor.*” ifadeleriyle uygulama örnekleri sayfasına ilişkin görüşlerini bildirmişlerdir. Öğretmen görüşleri kapsamında uygulama örnekleri sayfasının uygun olduğu değerlendirilmiştir.

Web sayfasının yedinci bölümü olan öğretim programı sayfasına ilişkin olarak katılımcılardan, ÖK-1 “*Öğretmenlerin BEP hazırlama sürecinde yapması gereken şey; basamakları kolaydan zora sıralayarak öğrenci için uygun hedefleri seçerek öğretime başlamaktır. Bu sayfada kazanımlar kendiliğinden sıralanarak ve kullanılabilir öneri materyaller eklenerek öğretmenlere sunulmuş. Bu çalışma kesinlikle çok pratik. Bu hizmeti bir öğretmenin beğenmemesinin çok da mümkün olmadığını düşünüyorum.*”, ÖK-2 “*Öğretim programları hem özel eğitimde görev yapan branş öğretmenlerinin işini kolaylaştıracak hem de özel eğitim öğretmenlerinin öğretimi planlamasında yardımcı*

olacaktır. Bence çok da güzel görünüyor”, ÖK-4 “Öğretim programı kısmında yer alan öğretimsel amaçlar güzel seçilmiştir. Özel eğitim öğretmeni eşimin yorumu (hafif düzey zihin engelliler sınıfı) keşke BEP hazırlamadan önce siteyi incelemiş olsaydım oldu”, ÖK-6 “Öğretmenlerin kazanımlara uygun etkinlikleri bulmasında kolaylık sağlıyor”, ÖK-7 “Programların içeriği çok zengin ve çalışacak eğitmen için bir yol haritası niteliğinde. Elinize sağlık”, ÖK-8 “Kazanımların yanında link bulunması çok pratik ve kullanışlı olmuş” ifadeleriyle öğretim programı sayfasına ilişkin görüşlerini bildirmişlerdir. Öğretmen görüşleri kapsamında öğretim programı sayfasının dersin ihtiyaçlarını karşılar düzeyde olduğu değerlendirilmiştir.

Web sayfasının sekizinci bölümü olan bilgi havuzu sayfasına ilişkin olarak katılımcılardan, ÖK-1 “Ulusal ve uluslararası yayınların eklenmesi hoş bir detay olmuş. Daha fazlasını öğrenmek ve araştırmak isteyen öğretmenler için yine pratik bir başlangıç noktası sunulmuş. Elinize sağlık.”, ÖK-2 “Bilgi havuzu da diğer her ayrıntı kadar güzel ve anlamlı olmuş. Özel eğitimde öğretmenler olsun veliler olsun bazen bu bilgilere kolay ulaşamamakta. Bunların hepsinin bir platformda toplanmış olması bu grup insanlar için çok işlevsel olacaktır.”, ÖK-3 “Türkiye’de bu alanda yapılan çalışmaların kısıtlı olduğunu göz önüne alırsak uygun olan yurtdışı kaynaklardan da eklemeler yapılabilir”, ÖK-4 “Bilgi havuzu güzel düşünülmüş zamanla yayınların artırılması öğretmenler açısından ulaşılabilirliği artıracak ve büyük kolaylık sağlayacaktır”, ÖK-6 “Müzik ve oyun dersine ilişkin alan yazın çalışmalarının bir arada toplanması çok işlevsel ve kolay ulaşılabilir olmuş”, ÖK-7 “Müzik öğretiminde hem akademi gözünden hem de bakanlığın gözünden inceleme yapmak isteyenler için kaynak niteliğinde.” ÖK-8 “Akademik yayınlar bölümünün de zenginleştirilmesi gerekir. Ayrıca bu bölümün sürekli güncellenmesi gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır. Yayınlar konusunda belli bir tarih aralığı vb. belirlenebilir” ifadeleriyle öğretim programı sayfasına ilişkin görüşlerini bildirmişlerdir. Öğretmen görüşleri doğrultusunda ilgili sayfaya akademik yayınlar ve Millî Eğitim Bakanlığı kaynaklarından eklemeler yapılmıştır. Son hali ile bilgi havuzu sayfasının dersin ihtiyaçlarını karşılar düzeyde olduğu değerlendirilmiştir.

Katılımcı öğretmenlerden alınan dönütlere göre dijital materyalin, alana ilişkin sorunların çözümüne katkı sağlayacak şekilde tasarlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM 6

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümü araştırma neticesinde ulaşılan sonuçları, uygulayıcı ve araştırmacılara yönelik önerileri içermektedir.

6.1. Sonuç

Nitel araştırma tekniklerinden eylem araştırması yöntemiyle yürütülen bu çalışmada özel eğitim kurumlarının birinci kademelerinde “müzik ve oyun” dersini yürüten özel eğitim öğretmenleri için yardımcı dijital materyal geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları olan özel eğitim uzmanı dört akademisyen ve on özel eğitim öğretmeniyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde elde edilen bulgular içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular kapsamında ulaşılan sonuçlar alt problemler bağlamında aşağıda sunulmuştur.

6.1.1. Akademisyenlerin Müzik ve Oyun Dersine İlişkin Görüşlerine Dair Sonuçlar

Özel eğitim uzmanı akademisyenler ile yapılan görüşmeler içerik analizi ile incelenmiş, inceleme sonucunda akademisyenlerin müzik ve oyun dersine ilişkin görüşlerinin dört tema altında toplandığı görülmüştür. Bu temalar;

1. Müzik ve oyun dersinin önemi
2. Üniversitede verilen “özel eğitimde oyun ve müzik” dersine ilişkin görüşler
3. Özel eğitim öğretmenlerinin yeterlikleri

4. Web sayfası için öneriler, olarak tespit edilmiştir.

Akademisyenler ile yapılan görüşmelerde elde edilen verilerle oluşturulan ‘müzik ve oyun dersinin önemi’ temasının kategorileri ‘sosyalleşme’ ve ‘öğrenme’ olarak belirlenmiştir. Sosyalleşme boyutunda;

- Öğrencilerin müzik ve oyun etkinliklerinden çok keyif aldıkları,
- Oyun ve müzik etkinliklerinde kazanılan bilgi ve becerilerin öğrencileri sonraki hayatlarına hazırladığı,
- Bu etkinliklerin öğrencilerin paylaşma duygusunu tetikleyerek ve beraber etkinlik yapmaya yönlendirerek sosyalleşmelerini sağladığı,

Öğrenme boyutunda ise;

- Oyun, müzik ve ritim çalışmalarının öğrencilerin dikkatlerini çekerek öğrenmeye karşı motivasyonlarını artırdığı,
- Özellikle şarkıların öğrencilerin dil gelişimine olumlu yönde katkı sağladığı,
- Öğrencilere yeni bilgi ve beceriler kazandırılırken ve kazanılmış bilgi ve becerilerin oyun ve müzik etkinlikleri ile pekiştirilmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Akademisyen görüşleri ile oluşan ikinci tema olan ‘üniversitede verilen özel eğitimde oyun ve müzik dersine ilişkin görüşler’ temasının kategorileri ‘derse ilişkin görüşler’ ‘ve dersin işleniş biçimi’ olarak belirlenmiştir. Derse ilişkin görüşler kapsamında;

- Özel eğitim uzmanı akademisyenlerin “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinin oyun kısmının öğretimi konusunda sorun yaşamadıkları fakat müzik kısmında kalan konuların öğretiminde yeteri kadar yetkin olmadıkları,
- Bunun sonucunda ise dersin oyun ile ilgili hedeflerine ulaşılabilirken müzik ile ilgili hedeflerine ulaşamadığı sonucuna varılmıştır.

Dersin işleniş biçimine yönelik olarak;

- Akademisyenlerin üniversitelerin özel eğitim bölümünde verilen “özel eğitimde oyun ve müzik” dersini işleme konusunda yetersiz kaldıkları,
- Dersin işlenme şekline ilişkin akademisyenlerin üç farklı yaklaşımı olduğu,
 - Akademisyenlerden bazıları “özel eğitimde oyun ve müzik” dersini bir özel eğitim uzmanı ve bir müzik eğitim uzmanı akademisyen tarafından müşterek olarak verilmesi gerektiğini belirtirken,

- Bazıları “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinin birbirinden ayrılarak iki farklı uzmanın gireceği iki farklı ders olarak işlenmesi gerektiğini,
- Bazıları da “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinin birbirinden ayrılmadan iki alanda da yetkin akademisyenler tarafından ve iki alanın birbiri ile yoğrularak, kaynaştırılarak verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.
- Akademisyenlerle yapılan görüşmelerden “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinin işlenmesine ilişkin kabul görmüş bir görüş veya yaklaşımın olmadığı, farklı bakış açılarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akademisyen görüşleri ile oluşan üçüncü tema olan ‘özel eğitim öğretmenlerinin yeterlikleri’ temasının kategorileri ‘bilgi’ ve ‘uygulama’ olarak belirlenmiştir. Bilgi boyutu kapsamında;

- Müzik ve oyun dersini işleyecek özel eğitim öğretmenlerinin; müzik bilgisine sahip olması gerektiği,
- Müziğin nasıl öğretileceği ile ilgili bilgi sahibi olması gerektiği,
- Temel müzik bilgisine nasıl erişebileceğini bilmesinin yeterli olacağı,
- Öğrencilerin eğlenmesi veya dinlenmesi amacıyla “müzik ve oyun” dersinde öğretmenler tarafından kullanılan müziklerin öğrencilerin gelişimine katkı sağlayacak kaliteli müziklerden seçilmesi gerektiği,

Uygulama boyutu kapsamında ise;

- Müzik öğretmenlerinin “müzik ve oyun” dersini işlerken değişen koşullara göre eğitimi dizayn edebilme ve yaratıcılık becerisi kazanmaları gerektiği,
- Özel eğitim öğretmenin basit düzeyde de olsa enstrüman çalma ve Orff çalgıları gibi basit enstrümanları öğrencilere öğretme becerilerine sahip olması gerektiği,
- Öğretmenlerin şarkı söylemekten çekinmemeleri bu konuda cesaretli olmaları hatta şarkı sözlerini değiştirerek eğitim ortamını çeşitlendirecek uyarlamalar yapabilmeleri gerektiği,
- Çok sayıda okul şarkısı bilmeleri gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmada akademisyenlerden geliştirilen web sayfası için önerilerde bulunmaları da istenmiş ve çalışmanın dördüncü teması ‘web sayfası için öneriler’, bu temanın kategorileri ise ‘teorik öneriler’ ve ‘görsel işitsel öneriler’ olarak belirlenmiştir. Katılımcı akademisyenler, oluşturulacak dijital materyalde teorik öneriler boyutunda;

- Özel eğitimde kullanılabilir, uygulamaya dönük, öğretmenlere rehber olabilecek bir materyal havuzu oluşturulmasını,
- Özel eğitim öğretmenleri için müzik hakkında, müzik öğretmenleri için ise özel eğitim hakkında bilgiler bulunmasını,
- Orff, Dalcroze, Kodaly gibi müzik öğretim yöntemlerine ilişkin bilgiler bulunmasını,

Görsel işitsel öneriler kapsamında;

- Davranış öğreten videolar konmasını,
- Web sayfasında öğrencilerin derslerde kullanabileceği materyallerin tasarlanma videolarının konmasını,
- Müzik etkinliklerinin öğrencilerle nasıl uygulanacağına ilişkin örnek videolar konmasını,
- Dijital materyalde hem geleneksel türkülerimiz hem de diğer türlerde şarkılar bulunmasını, şarkıların çok tekrarlı olmasını, düşük tempolu ve yüksek tempolu örneklerinin de bulunmasını önermişlerdir.

6.1.2. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik ve Oyun Dersine İlişkin Görüşlerine Dair Sonuçlar

Özel eğitim öğretmenleri ile yapılan görüşmeler içerik analizi ile incelenmiş, inceleme sonucunda öğretmenlerin müzik ve oyun dersine ilişkin görüşlerinin üç tema altında toplandığı görülmüştür. Bu temalar;

1. Müzik ve oyun dersinin etkililiğine ve öğrencilere ilişkin görüşler
2. Özel eğitim öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşler
3. Dijital materyale ilişkin görüşler ve öneriler olarak tespit edilmiştir.

Öğretmenler ile yapılan görüşmelerde elde edilen verilerle oluşturulan ‘müzik ve oyun dersinin etkililiğine ve öğrencilere ilişkin görüşler’ temasının kategorileri ‘sosyal ve duygusal etkiler’, ‘gelişim alanlarına etkisi’ ve ‘öğrencilere ilişkin görüşler’ olarak belirlenmiştir. Sosyal ve duygusal etkiler boyutunda müzik ve oyun etkinliklerinin;

- Gerek ders içerisinde gerekse ders dışı zamanlarda öğrencilerin birbirleriyle iletişime geçerek sosyalleşmelerine katkı sağladığı,
- Çocukları daha aktif hâle getirip enerjilerini açığa çıkarttığı,

- Öğrencileri sakinleştirip dikkatlerini toplamalarına ve hiperaktivitelerinin azalmasına yardımcı olduğu,
- Öğretmenleri ile birlikte veya bireysel olarak yaptıkları müzik, oyun ve spor etkinliklerinin çocukları mutlu ettiği,

Gelişim alanlarına etkisi boyutunda müzik ve oyun etkinliklerinin;

- Öğrencilerin gelişimine olumlu yönde katkı sağladığı,
- Müzik ve oyun dersinde yapılan etkinliklerin öğrencileri harekete geçirerek ince ve kaba motor gelişimlerine katkı sağladığı,
- Öğrencilerin görme, işitme, psikomotor gelişim gibi farklı duyu organlarını uyardığı için çocukların gelişimlerine olumlu yönde katkı sağladığı,
- Öğrencilerin dil gelişimlerine olumlu yönde katkı sağladığı,
- Öğrencilerin edindiği bilgi ve becerilerin kalıcı hâle getirilmesinde ve genellemesinde etkili olduğu,
- Çocukların yeni bilgi ve beceriler edinmesinde etkili olduğu ve yeni bilgi ve becerileri öğrenme süresini kısalttığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Öğretmenlerin çocukların şarkıları öğretmenden duymalarının dil gelişimi için daha önemli olduğunu belirtmesi ve farklı bir bakış açısı getirmesi dikkat çekici bulunmuştur.

Öğrencilere ilişkin görüşler boyutunda ise;

- Otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler ile zihinsel engeli bulunan öğrencilerin birbirlerinden farklı özelliklere sahip oldukları, dolayısı ile öğrenme düzey ve şekillerinin farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenler ile yapılan görüşmelerde elde edilen verilerle oluşturulan ‘öğretmen yeterliklerine ilişkin görüşler’ temasının kategorileri ‘teorik yeterlikler’ ve ‘pratik yeterlikler’ olarak belirlenmiştir. Teorik yeterlikler boyutunda;

- Özel eğitim öğretmenlerinin lisans eğitimlerinde aldıkları müzik dersi ve “özel eğitimde oyun ve müzik” derslerinde öğrencilere öğretebilecek seviyede bilgi ve beceri edinemedikleri, mezun olduktan sonra ise bu eksikliklerini tamamlayabilecek ortamlara ulaşmakta sıkıntı yaşadıkları,
- Müzik ve oyun dersinin süre olarak yetersiz olduğu,
- Özel eğitim öğretmenlerinin “müzik ve oyun” dersini işleyebilmesi için müzik bilgisine sahip olmaları gerektiği,

- Müzik, eğitimde bir araç olarak kullanılacaksa öğretmen yeteneklerinin ve yaratıcılığının birinci kademe bu dersi işlemek için yeterli olabileceği,
- Nota bilgisine sahip olmadıklarını ama öğrencilere eğer bir çalgı öğretimi yapacaklarsa nota bilgisine sahip olmalarının elzem olduğu,
- Öğretmen yaratıcılığı ve yaratıcı drama eğitiminin özel eğitim öğretmenlerinin dersi işlenmesine katkıları olduğu,
- Öğretmenlerden bazılarının müzik öğretim yöntemlerinden sadece Orff yöntemi hakkında kısıtlı da olsa bilgi sahibi olduğu diğer öğretim yöntemleri ile ilgili bilgilerinin olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Özel eğitim öğretmenleri ayrıca, müzik branşının farklı bir uzmanlık alanı olduğunu belirterek “müzik ve oyun” dersini müzik alanında uzman öğretmenlerin vermesini veya özel eğitim ve müzik öğretmenlerinin birlikte vermesini önermişlerdir.

Pratik yeterlikler boyutunda;

- Öğretmenlerin derslerde mutlaka şarkı söylemeleri gerektiği,
- Şarkı söyleyebilmek için seslerinin güzel olmasının gerekmediği ve şarkı söylemenin çocukların gelişimi için çok önemli olduğu,
- Öğretmenlerin enstrüman çalamadıkları ama çalmayı çok istedikleri,
- Derslerde enstrüman çalmanın çocukların ilgisini çektiği ve gelişimlerine katkı sağladığı,
- Bir enstrümanı öğrenciye çaldırma konusunda kendilerini yeterli görmedikleri,
- Yukarıda sıralanan konularda kendilerini yeterli görmedikleri için okuma yazma gibi akademik becerileri, problem davranışların giderilmesini ya da evrak işlerinin yapılmasını müzik eğitimine göre daha fazla öncelikledikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmada özel eğitim öğretmenlerinden geliştirilen web sayfası için önerilerde bulunmaları istenmiş ve çalışmanın üçüncü teması ‘dijital materyale ilişkin görüşler ve öneriler’ olarak belirlenmiştir. Katılımcı öğretmenlerin, mevcut materyallere ulaşma boyutunda;

- Okullarda bulunan etkileşimli tahtalardan,
- Ders kitaplarından,
- Okullarda bulunan materyal odalarından,
- İnternet üzerinden Youtube uygulamasından faydalandıkları, yukarıda sayılan kaynaklardan dersle ilgili materyallere ulaşamadığı durumlarda ise işleyecekleri

konu ile ilgili materyalleri kendilerinin geliştirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Öğretmenler oluşturulacak web sayfasının derslerde ihtiyaç duydukları dijital materyale ulaşmalarını kolaylaştırması açısından faydalı olacağını belirtmişlerdir.

Geliştirilecek olan dijital materyal boyutunda;

- Oluşturulacak web sayfasının tasarımının sade, anlaşılır ve ulaşılabilir olmasını,
- Web sayfası tasarımının öğrenci ve öğretmenlerin seviyelerine ve öğrenmelerin üst üste konulabilmesi için kolaydan zora doğru bir tasarıma sahip olmasını,
- Web sayfasının tüm engel gruplarına hitap edecek şekilde düzenlenmesini,
- Hazırlanacak materyalin aileler tarafından da kullanılabilmesi için ebeveynlerin de kullanımını kolaylaştıracak şekilde tasarlanmasını,
- Müzik ve oyun dersi kapsamında sunulan görsel uyaranların çocukların ilgisini çektiği ve öğrenmelerine katkı sağladığı bu sebeple dijital materyalde enstrüman ve hayvan bulma-eşleme tarzı oyunlar olmasını,
- Öğretmenlerin öğrencilere nasıl şarkı söyleme ve enstrüman çalma öğreteceğine ilişkin eğitici videolar konulmasını,
- Öğretmenlerin gitar çalmayı öğrenebilmesi için dijital materyalde basit seviyeden başlamak üzere video ortamında gitar dersleri sunulmasını,
- Özel eğitim öğrencilerinin neyin gerçek neyin sanal olduğunu ayırt etmekte sıkıntılar yaşadıkları için dijital materyale konacak görsel öğelerin ve videoların gerçek kişilerden ve gerçek durumlardan oluşmasını,
- İşitsel materyallerin öğrencilerin gelişimi için önemli olduğu fakat bazı şarkıların özel eğitim gerektiren öğrencilerin gelişimleri için uygun olmadığı, seçilecek şarkıların daha somut, öğrencilerin gelişimlerine uygun ve çocuklar için yazılmış, davranış öğretiminin yapılabileceği şarkılar olmasını,
- Öğrenciler tarafından söylenecek şarkıların önce düşük tempolu öğrenme gerçekleştikten sonra yüksek tempolu olacak şekilde planlanmasını,
- Ritim çalışmalarının öğrencilere davranış öğretilmede etkili olduğu, ritim özellikle de Orff çalgılarını nasıl kullanacaklarını bilmedikleri için bu konuda eğitim içeren öğelerin dijital materyal içerisinde bulunmasını,
- Bilişsel ve görsel öğrenmeye destek sağlamak ve taklit becerilerini geliştirmek için öğrencilerin hayvan sesleri ile görsellerini eşleştireceği oyunlara dijital materyalde yer verilmesini,

- Dijital materyalde sunulacak şarkı altyapılarının üzerine çocukların ve ailelerin beraber şarkı söyleyip bunları da kayıt altına alabilecekleri ortam sunulmasını,
- Geleneksel oyunlar veya onların uyarlanmış hallerine dijital materyalde yer verilmesini,
- Derslerde kullanılacak materyallerin geliştirilmesine ilişkin ögelere dijital materyalde yer verilmesini önermişlerdir.

6.2. Tartışma

Özel eğitim öğretmenleri için “müzik ve oyun” dersi yardımcı dijital materyal geliştirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada müzik ve oyun etkinliklerinin özel eğitim öğrencilerinin gelişimlerinde etkili olduğu ve özel eğitim öğretmenlerinin “müzik ve oyun” dersini işlemek için yeterli bilgi birikimine ve uygun materyallere sahip olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcılar özel gereksinimli öğrencilerin; müzik ve oyun etkinliklerinden çok keyif aldıkları, öğretmenleri ile birlikte veya bireysel olarak yaptıkları etkinliklerin çocukları mutlu ettiğini belirtmişlerdir. Bu bulgunun Nacakçı ve Dalkıran (2016) tarafından yürütülen zihin engelli özel eğitim uygulama okullarındaki müzik dersi uygulamalarına yönelik öğretmen görüşlerinin incelendiği, müziğin öğrenciler üzerinde eğlendirici ve rahatlatıcı etkileri olduğuna işaret eden çalışmasıyla paralellik gösterdiği görülmüştür.

Araştırmada oyun ve müzik etkinliklerinde öğrencilerin gerek ders içerisinde gerekse ders dışı zamanlarda birbirleriyle iletişime geçerek ve birlikte etkinlik yapmaya yönlendirerek sosyalleşmelerini sağladığı, sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguların, Sakarkaya, Eğilmez ve Engür (2019) tarafından yürütülen çalışmada, müzik eğitiminin hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerin olumsuz sosyal davranışlarının azalmasında etkili olduğu bulgusuna ulaşan çalışması ve müzik eğitiminin özel gereksinimli öğrencilerin sosyalleşmelerini sağladığı bulgularına ulaşan çalışmalarla (Çay, 2020; Kossyvaki & Curran, 2020; Saldana, 2016; Yılmaz, Topaloğlu & Akyüzlüer, 2014; Yoon, 2021) desteklendiği görülmektedir. Bu çalışmanın kapsamında olmamasına rağmen ülkemizde yeni yaygınlaşmaya başlayan fakat dünyada yoğun olarak kullanılan müzik terapinin, OSB olan çocukların (Bharathi, Venugopal & Vellingiri, 2019; James vd., 2015; Sharda vd., 2018) ve ergenlerin (Eren, 2015) sosyalleşmesine katkı sağladığı sonuçlarına işaret eden çalışmalar da bulunmaktadır.

Araştırma sonucunda okulda yapılan müzik ve oyun etkinliklerinin öğrencilerin dikkatlerini çekerek öğrenmeye karşı motivasyonlarını artırdığı, yeni bilgi ve beceriler edinmesinde etkili olduğu ve kazanılmış bilgi ve becerilerin oyun ve müzik etkinlikleri ile pekiştirilmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçların literatürde müzik etkinliklerinin normal gelişim gösteren öğrencilere kavram ve beceri öğretme üzerinde etkili olduğunu gösteren çalışmalarla birlikte (Campbell, 2021; Janurik, & Józsa, 2022) özel gereksinimli öğrencilere kavram ve beceri öğretmede (Archontopoulou & Vaiouli, 2020; Lee & Lin, 2023; Ünal, Ece & Yıkıms, 2016; Yıldırım & Albuz, 2010; Yıkıms, Terzioğlu, Kot & Aktaş, 2017; Yılma & Uçan, 2014), öğrenilen kavram ve becerilerin genelmesi ve kalıcılığının korunmasında etkili olduğunu (Eren, Deniz & Düzkantar, 2013; Yıkıms, Terzioğlu, Kot & Aktaş, 2017; Yıldırım & Albuz, 2010) gösteren çalışmalarla da desteklendiği görülmektedir.

Araştırmada katılımcıların ifadelerine göre müzik etkinlikleri, ritim çalışmaları ve özellikle de şarkı söyleme etkinliklerinin öğrencilerin dil becerilerinin gelişimine olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, ebeveyn görüşlerine göre, özel eğitimde müzik etkinliklerinin öğrencilerin dil gelişimi üzerine etkili olduğunu belirten (Pektaş, Düzkantar & Yurga, 2016), konuşma yerine şarkı söylemenin, OSB olan çocuklarda, özellikle de dil gecikmesi olanlarda, sözlü hatırlamayı artırabildiğine işaret eden (Reece, 2015), şarkı söylemenin müzikal etkinliklere katılımı, dolayısı ile öğrenmeyi de artırdığını gösteren (Simpson, Keen & Lamb, 2013) çalışmalarla paralellik göstermektedir. Yukarıda belirtilen araştırmalarla müzik ve oyun etkinliklerinin öğrencilerin gelişim alanlarında olumlu etkileri olduğunun bilimsel yöntemlerle kanıtlandığı düşünülmektedir.

Araştırmanın akademisyen katılımcıları özel eğitim öğretmenlerinin çok sayıda şarkı bilmeleri ve şarkı söyleme konusunda cesur olmaları ve de şarkı sözlerini değiştirerek eğitim ortamını çeşitlendirecek uyarlamalar yapabilmeleri gerektiğini, özel eğitim öğretmenleri ise derslerde mutlaka şarkı söylemeleri gerektiğini, şarkı söyleyebilmek için seslerinin güzel olmasının gerekmediği ve şarkı söylemenin çocukların gelişimi için çok önemli olduğunu, ifade etmişlerdir. Literatürdeki çalışmalar öğretmenlerin öğrencilere kavram öğretirken öncelikle şarkılardan faydalandıklarını göstermektedir (Çakır Doğan, 2011; Yıldırım & Albuz, 2010). Önceki çalışmalar aynı zamanda öğretmenlerin şarkıyı ders içi akademik becerilerin öğretimi (Yıkıms, Terzioğlu, Kot & Aktaş, 2017) veya öz bakım becerileri ve toplumsal uyum becerilerinin öğretimi (Kırşehirli, 2011) gibi akademik olmayan becerilerin öğretiminde kullandıklarını da göstermektedir. Bu durum derse giren özel eğitim öğretmenlerinin bir enstrüman çalma konusunda müzik öğretmenleri kadar yetkin

olmamasının doğrudan sonucu olduğunu, insan sesinin en kolay ulaşılabilir enstrüman olmasından dolayı derslerde yoğun olarak kullanıldığını düşündürmektedir.

Araştırmaya katılan üniversitelerin özel eğitim bölümünde “özel eğitimde oyun ve müzik” dersini yürüten özel eğitim uzmanı akademisyenlerin söz konusu dersin oyun kısmının öğretimi konusunda sorun yaşamadıklarını fakat müzik kısmının öğretiminde kendilerini yeterli hissetmediklerini, dolayısı ile dersin müzik ile ilgili hedeflerine ulaşamadığını belirtmişlerdir. Bu sonuca paralel olarak araştırmada görüşleri alınan özel eğitim öğretmenleri de lisans eğitimlerinde aldıkları “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinde öğrencilere öğretebilecek seviyede bilgi ve beceri edinemedikleri, mezun olduktan sonra ise bu eksikliklerini tamamlayabilecek ortamlara ulaşmakta sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Literatürde bu sonucu destekleyecek akademisyenlerin katılımcı olduğu herhangi bir çalışmaya rastlanmazken, özel eğitim kurumlarında görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin müzik (Kara, 2019), müzik öğretmenlerinin ise özel eğitim (Erol, Düzbastılar & Eyüpoğlu, 2019; Karatağ, 2020; Özdemir, 2021) konularında lisans sürecinde aldıkları dersler ve eğitimlerin yetersizliğine işaret eden çalışmaların bu araştırmanın sonuçlarını desteklediği görülmüştür.

Araştırma sonucunda akademisyenlerin üniversitelerin özel eğitim bölümlerinde yürüttükleri “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinin nasıl işlenmesi gerektiğine ilişkin üç farklı yaklaşımı olduğu görülmüştür. Akademisyenlerden bazıları söz konusu dersin “müzik” ve “oyun” olarak birbirinden ayrılması, iki farklı alan uzmanının gireceği iki farklı ders olarak işlenmesi gerektiğini, bazıları ise bir müzik eğitim uzmanı ve bir özel eğitim uzmanı akademisyen tarafından birlikte verilmesi gerektiğini belirtirken diğeri de bu dersin birbirinden ayrılmadan iki alanın birbiri ile yoğrularak, kaynaştırılarak iki alanda da yetkin akademisyenler tarafından ve verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle lisans eğitiminde verilen “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinin nasıl işleneceğine ilişkin akademisyenler arasında kabul görmüş bir görüş veya yaklaşımın olmadığı, farklı bakış açılarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgunun araştırmaya katılan akademisyenlerin müzik ve oyun dersinin işlenmesinde kendilerini yeteri kadar yetkin görmemelerinin sebebi ve/veya sonucu olabileceği değerlendirilmiştir.

Araştırmada özel eğitim öğretmenlerinden bazıları müzik öğretim yöntemlerinden sadece Orff yöntemi hakkında kısıtlı da olsa bilgi sahibi olduğu diğer öğretim yöntemleri ile ilgili bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Özel eğitim öğretmenleri ayrıca, müzik branşının farklı bir uzmanlık alanı olduğunu belirterek “müzik ve oyun” dersini müzik alanında uzman

öğretmenlerin vermesini veya özel eğitim ve müzik öğretmenlerinin birlikte vermesini önermişlerdir. Dayı ve Gürkan Öztürk (2019), tarafından yürütülen çalışmada, özel eğitim uygulama okullarının birinci kademesinde özel eğitim öğretmeni tarafından verilen ve uzmanlık gerektiren “müzik ve oyun” dersinin nitelikli bir şekilde işlenebilmesi için aynı ikinci ve üçüncü kademe düzeyindeki okullarda olduğu gibi alanında uzman öğretmenler tarafından okutulması ve özel eğitim öğretmenin de ders işlenişine destek vermek üzere katılması gerektiğine işaret edilmiştir. Öğretmen görüşleri ile alan yazında bulunan bu çalışma bulgularının birbiri ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Bu bulgular kapsamında; özel eğitim öğretmenlerinin “müzik ve oyun” dersini işlerken yanlarında bir müzik öğretmeni istemelerinin sebebinin kendilerinin yeterli hissetmemeleri olduğu değerlendirilebilir. Öğretmenlerin kendilerini yeterli hissetmemelerinin sebebinin ise üniversitede aldıkları “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinin içeriğinin eksik olması olduğu düşünülebilir. Üniversitede “özel eğitimde oyun ve müzik” dersini veren akademisyenlerin de müzik konularının eğitimi konusunda kendilerini yeterli hissetmedikleri de göz önüne alındığında bu sorunun çözümünün üniversitelerde verilen dersin nitelikli hale getirilmesinde olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenleri “müzik ve oyun” dersini işlerken okullarda bulunan etkileşimli tahtalardan, materyal odalarından, ders kitaplarından ve Youtube uygulamasından faydalandıklarını, yukarıda sayılan kaynaklardan dersle ilgili materyallere ulaşamadığı durumlarda ise işleyecekleri konu ile ilgili materyalleri kendilerinin geliştirdiği fakat genel olarak bu derse ilişkin materyallere ulaşmada sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonucun özel eğitim kurumlarında öğretmenlerin “müzik ve oyun” dersini işleyebilmeleri için yeterli materyalin bulunmadığına (Karatağ, 2020; Özdemir, 2021) ve özel olarak tasarlanmış müziksel etkinlikleri yapabilecekleri yeterli sayıda müzik dersliğine sahip olmadıklarına (Dayı & Gürkan Öztürk, 2019) işaret eden çalışmalarla paralellik gösterdiği görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle özel eğitim öğretmenlerinin “müzik ve oyun” dersini olması gerektiği gibi işlemekle ilgili istekli oldukları fakat dersin işlenmesine yönelik ders programıyla doğrudan ilgili materyal bulma konusunda sıkıntı yaşadıkları söylenebilir.

Araştırma sürecinde dijital materyal hazırlanmadan önce akademisyenler ve özel eğitim öğretmenlerinden hazırlanacak dijital materyale ilişkin önerilerde bulunması istenmiştir. Dijital materyal hazırlandıktan sonra ise özel eğitim öğretmenlerinden hazırlanan materyale ilişkin görüşleri alınmıştır. Yapılan görüşmelerde katılımcılar oluşturulacak olan dijital

materyalin basit sade ve ulaşılabilir olması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların bu görüşünün Putman ve Chong, (2008) tarafından yapılan dijital materyallerin eğitim sürecinde sağladığı faydaların yanı sıra kolay ulaşılabilmesi, uygun fiyatlı olması, çevrimiçi veya çevrimdışı olarak okulda veya evde kullanım kolaylığı sağlaması açısından öğretmen eksikliğini giderdiğine işaret eden çalışmayla paralellik gösterdiği görülmüştür. Katılımcıların bu görüşleri çerçevesinde araştırma kapsamında hazırlanan görsel, işitsel öğeler ve oyunlarla sade bir şekilde tasarlanan dijital materyal, öğretmenler tarafından basit ve anlaşılır bulunmuştur.

Araştırmanın katılımcıları oluşturulacak dijital materyalin “müzik ve oyun” dersinin içeriği ile paralel ve öğrenme alanlarını destekleyecek öğeler barındırması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların bu görüşlerinin alan yazında Esposito vd., (2017) tarafından yürütülen, üç oyun içeren tablet aracılı bir uygulamanın, katılımcıların nesnelere taklit, nesnelere tanıma ve dikkat becerilerinin geliştirilmesi üzerinde olumlu etkileri olduğuna işaret eden çalışmasıyla paralel olduğu görülmüştür. Bu çalışmaya benzer şekilde Gal vd. (2015)'nin işbirlikçi oyun ve toplumsal oyun becerilerinin geliştirilmesine yönelik dokunmatik masaüstü bilgisayar için geliştirilen “Story Table” uygulamasının OSB olan çocuklar arasında sosyal etkileşim ve iş birliğine yönelik oynanan oyunları arttırdığı sonucuna ulaştığı çalışmasının katılımcı görüşleriyle benzer olduğu görülmüştür. Alan yazında bulunan bu bulgular ve katılımcı görüşleri çerçevesinde oluşturulan dijital materyalde öğrencilerin öğretmenleri eşliğinde sosyalleşerek oynayabileceği oyun örneklerine, görsel ve işitsel materyale yer verilmiştir. Oluşturulan dijital materyal ilişkin alınan görüşlerde katılımcılar, içerik açısından zengin ve kolaydan zora kademelendirilmiş oyun örneklerinin dersin kazanımlarına uygun olduğunu ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlarken kendilerine yardımcı olacağını belirtmişlerdir.

Katılımcılar oyun ve müzik etkinliklerinin otizm spektrum bozukluğundan etkilenen çocukların sosyalleşmelerinde ve yaşam kalitelerinin artırılmasında etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgunun alan yazında Britto ve Pizzolato, (2016) ve Putman ve Chong, (2008) tarafından yapılan çalışmalarda bilgisayar teknolojilerinin otizm spektrum bozukluğu olan kullanıcıların yaşamlarını desteklemesinde, diğer bireylerle etkileşimini kolaylaştırmasında, aile ve arkadaşları ile olan ilişkilerinin geliştirilmesinde olumlu etkilerinin olduğuna işaret eden çalışmalarla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

6.3. Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur.

6.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Üniversitelerin özel eğitim bölümlerinde verilen “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinin hangi akademisyenler (özel eğitim/müzik) tarafından, ne şekilde, hangi müfredata göre nasıl işlenmesi gerektiğine yönelik sistematik bir anlayış getirilmesi,
- Müziğin yeteneğe dayalı bir eğitim alanı olduğu düşünüldüğünde, üniversitelerin özel eğitim bölümlerinde verilen “özel eğitimde oyun ve müzik” dersinin müzik alanında yetkin akademisyenler tarafından verilmesi,
- Üniversitelerin müzik eğitimi bölümlerine, özel eğitim uygulama okullarında görev alacak müzik öğretmenlerinin yetiştirilmesi için özel programlar konulması,
- Halen görevde olup “müzik ve oyun” dersini işleyen özel eğitim öğretmenlerinin bilgi ve beceri eksikliklerinin giderilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hizmet içi eğitimler düzenlenmesi,
- Bu doktora tezi kapsamında özel eğitim öğretmenlerinin “müzik ve oyun” dersinde kullanması için bilimsel yöntemlerle geliştirilen dijital materyalin Millî Eğitim Bakanlığınca özel eğitim uygulama okullarında kullanımının yaygınlaştırılması önerilmektedir.

6.3.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Bu araştırmanın özel eğitim ve müzik alanlarını kaynaştırarak çalışma yapmak isteyen araştırmacılar için kaynak olabileceği değerlendirilmektedir. Dijital materyalin özel eğitim öğretmenleri tarafından okullarda kullanılmaya başlamasından sonra öğretmen görüşleri farklı araştırmalarda bilimsel yöntemlerle incelenebilir.
- Dijital materyalin aileler tarafından evde kullanılmaya başlamasından sonra ebeveynlerin sosyal geçerlik verileri farklı araştırmalarda bilimsel yöntemlerle incelenebilir.
- Dijital materyalin öğrencilerin müzikal becerileri edinmeleri üzerindeki etkileri bilimsel/deneysel yöntemlerle incelenebilir.

- Yapılmış araştırmaların yetersiz olduğu ve bu alanda literatüre katkı yapacak çalışmaların alan yazında eksik olduğu görülmektedir. Özel eğitim öğrencileri, öğretmenleri, akademisyenleri ile müzik/oyun dersini kapsayan ve mevcut durumu tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmaya benzer araştırmaların farklı engel grupları (işitme engelli, görme engelli vb.), üzerinde de yapılması yararlı olacaktır.
- Araştırmacılar ve yazılımcılar tarafından her geçen gün gelişen teknolojinin sağlayacağı yeni imkanlar dhilinde öğretmenlerin ve öğrencilerin müzik ve oyun etkinliklerinde kullanabileceği bilgisayar destekli veya Android/İOS temelli bilimsel dayanaklı yeni yazılımlar geliştirilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abramo, J. (2012). Disability in the classroom: Current trends and impacts on music education. *Music Educators Journal*, 99(1), 39-45.
- Afacan, Ş. (2008). Müzik öğretimi öz yeterlilik ölçeği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 1-11.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2016). Otizm Spektrum Bozukluğu Gösteren Bireylerle Etkileşen Bakım Personeli, Eğitici ve Ailelerin Eğitimi Programı.
- Akıncı, M. Ş., Sazak-Pınar, E. & Alpagut, U. (2019). Müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlilik algıları. *Kastamonu Education Journal*, 27(4), 1609-1622. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3171>
- Alp H., (2014). *Otistik çocuklarda görülen davranış problemlerinin düzeltilmesiyle hareket eğitimi ve fiziksel aktivitelerin ilişkisi*. Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Fifth Edition Text Revision: Washington DC: APA
- Archontopoulou, A. & Vaiouli, P. (2020). Music and social skills for young children with autism: A survey of early childhood educators. *International Journal of Educational Research Review*, 5(3), 190-207.
- Bharathi, G., Venugopal, A. & Vellingiri, B. (2019). Music therapy as a therapeutic tool in improving the social skills of autistic children. *The Egyptian Journal of Neurology, Psychiatry and Neurosurgery*, 55, 1-6.

- Britto, T. & Pizzolato, E. (2016). Towards web accessibility guidelines of interaction and interface design for people with autism spectrum disorder. *In ACHI 2016: The Ninth International Conference on Advances in Computer-Human Interactions (Venice, Italy):* 1–7.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Campbell, P. S. (2021). Musica exotica, multiculturalism, and school music. *Visions of Research in Music Education, 16(5)*, 20.
- Campigotto, R., McEwen, R. & Epp, C. D. (2013). Especially social: Exploring the use of an iOS application in special needs classrooms. *Computers & Education, 60(1)*, 74-86.
- Christensen, L.B., Johnson, R.B. & Turner, L.A. (2020). Değişkenlerin ölçülmesi ve örneklem. A. Aypay (Ed.), *Araştırma yöntemleri desen ve analiz* (M. Sever, Z. Avcı Yurtseven, Çev.) içinde (s.149-180). Ankara: Anı.
- Collins, B. C., Browder, D. M., Haughney, K. L., Allison, C. & Fallon, K. (2019). The effects of a computer-aided listening comprehension intervention on the generalized communication of students with autism spectrum disorder and intellectual disability. *Journal of Special Education Technology, 34(4)*, 269-283.
- Çadır, D. (2008). *Zihinsel engelli öğrenciler için müzik terapi yöntemine göre hazırlanan sosyal beceri öğretim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Çakır Doğan, C. (2011). *Türkiye'deki ilköğretim düzeyindeki eğitilebilir zihinsel engelliler için müzik eğitiminin durumu ve öğretim programı model önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çakır, R. & Korkmaz, O. (2019). The effectiveness of augmented reality environments on individuals with special education needs. *Education and Information Technologies, 24*, 1631-1659.
- Çay, E. (2020). Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere katkısının özel eğitim öğretmenlerinin görüşleriyle belirlenmesi. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1)*, 60-79.

- Çevik, D. B. (2010). Müzik öğretmeni adaylarının müzik öğretimi özyeterlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 701–707.
- Dayı, E. & Gürkan Öztürk, F. (2019). Türkiye’de zihinsel engelli öğrencilere hizmet veren özel eğitim okulları, müzik öğretmenleri ve müzik sınıflarının durumunun incelenmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(69), 218-231.
- Eren, B. (2015). The Use of Music Interventions to Improve Social Skills in Adolescents with Autism Spectrum Disorders in Integrated Group Music Therapy Sessions. *7th World Conference on Educational Sciences, Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 197, 207-213. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.07.125>
- Eren, B., Deniz, J. & Düzkantar, A. (2013). The effectiveness of embedded teaching through the most-to-least prompting procedure in concept teaching to children with autism within orff-based music activities. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 13(3), 1877-1885.
- Eren, B. & Engür, D. (2019) Özel eğitim öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 18(72), 2000-2018. <https://doi.org/10.17755/esosder.406703>
- Erol Düzbastılar, M. & Eyüpoğlu, G. (2019). Müzik öğretmenlerinin özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin müzik öğretimine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(4), 384-404 <https://doi.org/10.24289/ijsser.571267>
- Esposito, M., Sloan, J., Tancredi, A., Gerardi, G., Postiglione, P., Fotia, F., ... & Vicari, S. (2017). Using tablet applications for children with autism to increase their cognitive and social skills. *Journal of Special Education Technology*, 32(4), 199-209.
- Gal, E., Lamash, L., Bauminger-Zviely, N., Zancanaro, M. & Weiss, P. L. (2016). Using multitouch collaboration technology to enhance social interaction of children with high-functioning autism. *Physical & occupational therapy in pediatrics*, 36(1), 46-58.
- Genç-Tosun, D. & Kurt, O. (2017). Teaching multi-step requesting to children with autism spectrum disorder using systematic instruction and a speech-generating device. *Augmentative and Alternative Communication*, 33(4), 213-223.

- Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş* (A. Ersoy ve P. Yalçınkaya, Çev.). (5. Baskı) Ankara: Anı.
- Golan, O., Ashwin, E., Granader, Y., McClintock, S., Day, K., Leggett, V. & Baron-Cohen, S. (2010). Enhancing emotion recognition in children with autism spectrum conditions: An intervention using animated vehicles with real emotional faces. *Journal of autism and developmental disorders*, 40, 269-279.
- Gökmen, U. (2010). *Otizm tanısı almış bir çocuğun müziğe ve müzik çalışmalarına verdiği tepkilerin betimlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gürses, İ. (2021). OSB’de multimedya ekran aracılı uygulamalarının kullanımı G.Töret (Ed.). *Özel Gereksinimli Bireylerde Destekleyici İleri Düzey Teknolojiler* içinde (s.121-143), Ankara: Nobel.
- Hallam, S., Creech, A. & McQueen, H. (2018). Pupils’ perceptions of informal learning in school music lessons. *Music Education Research*, 20(2), 213-230.
- Hong, E. R., Ganz, J. B., Gilliland, W. & Ninci, J. (2014). Teaching caregivers to implement an augmentative and alternative communication intervention to an adult with ASD. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 8(5), 570-580.
- IDEA. (1990-2004). The individuals with disabilities education act (IDEA). <https://sites.ed.gov/idea/data/> adresinden erişildi.
- Janurik, M. & Józsa, K. (2022). Long-term impacts of early musical abilities on academic achievement: A longitudinal study. *Journal of Intelligence*, 10(3), 36.
- James, R., Sigafoos, J., Green, V. A., Lancioni, G. E., O’Reilly, M. F., Lang, R., ... & Marschik, P. B. (2015). Music therapy for individuals with autism spectrum disorder: A systematic review. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 2, 39-54.
- Jeffries, T., Crosland, K. & Miltenberger, R. (2016). Evaluating a tablet application and differential reinforcement to increase eye contact in children with autism. *Journal of applied behavior analysis*, 49(1), 182-187.
- Kara, S. (2019). *Özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim süreçlerinde müzik eğitimi entegrasyonuna ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Karatağ. M. (2020). Zihinsel engelliler özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri, *Sanat ve İnsan Dergisi* 4(1), 22-43.
- Kern, P., Wolery, M. & Aldridge, D. (2007). Use of songs to promote independence in morning greeting routines for young children with autism. *J Autism Dev Disord* 37, 1264–1271. <https://doi.org/10.1007/s10803-006-0272-1>
- Kırcaali-İftar, G. (2014). Otizm spektrum bozukluğuna genel bakış. E. Tekin-İftar (Ed.), *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri içinde* (s. 17-44). Ankara: Vize.
- Kırcaali-İftar, G. & Kutlu, M. (2014). Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların aileleri: aileleri anlama ve iş birliği kurma. E. Tekin-İftar (Ed.), *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri içinde* (s. 523-554). Ankara: Vize.
- Kırşehirli, M. (2011). *Zihin engelli çocuklara öz bakım becerilerinin şarkı yoluyla öğretilmesi* Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Koca, Ş. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin müzik öğretimine yönelik özyeterlik düzeylerinin incelenmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 8(1), 164–175. <https://doi.org/10.5897/ERR2013.1483>
- Kossyvaki, L. & Curran, S. (2020). The role of technology-mediated music-making in enhancing engagement and social communication in children with autism and intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities*, 24(1), 118-138.
- Kurt, A. & Kurtoğlu Erden, M. (2020). Özel eğitim alanında teknoloji kullanımı ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 47-70.
- Lee, L. & Lin, H. F. (2023). The influence of music technology on the academic behavior of preschool children with autism spectrum disorder. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 19(6), em2273.
- Malkoç, T. & Bağcı, H. (Eds.). (2022). *Bütünleştirici eğitimde özel gereksinimli çocuklar için müzik eğitimi*. Ankara: Akademisyen.

- McGonigle-Chalmers, M., Alderson-Day, B., Fleming, J. & Monsen, K. (2013). Profound expressive language impairment in low functioning children with autism: An investigation of syntactic awareness using a computerised learning task. *Journal of autism and developmental disorders*, 43, 2062-2081.
- Mentiş Köksoy, A. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimi özyeterlilik düzeylerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (44), 297–320. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.335473>
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.) Ankara: Nobel.
- Millî Eğitim Bakanlığı (1997). *Özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111011_ozel_egitim_kanun_hukmunda_kararname.pdf adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2014). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Oyun Etkinliği-1*. http://ismek.ist/files/ismekOrg/file/2014_hbo_program_modulleri/Oyunetkinlikleri_1.pdf adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği* (C. 30471). https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetler_i_yonetmeliği_07072018.pdf adresinden erişildi.
- Nacakcı, Z. & Dalkıran, E. (2016). Zihin engelli özel eğitim okullarında müzik dersi uygulamalarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 344-356.
- Önal, O. (2010). *Otistik çocuklarda müzik eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kırıkkale.
- Önal, O. & Öztosun Çaydere, Ö. (2011). Otistik çocuklarda müzik eğitimi. *Fine Arts*, 6(2), 225-235.
- Özdemir, E. (2021). *Özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin mesleki yaşantılarında karşılaştıkları güçlükler*. Yüksek Lisans Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Özmenteş, S. (2011). Müzik öğretimine yönelik özyeterlilik ölçeğinin geliştirilmesi. *Dünya'daki Eğitim ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 30–36.

http://www.wjeis.org/FileUpload/ds217232/File/05z.sabahat_ozmentes.pdf
adresinden erişildi.

- Pektaş, S., Düzkantar, A. & Yurga, C. (2016). Özel eğitim alan çocukların eğitiminde müziğin kullanılmasına ilişkin ebeveyn görüşleri. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6 (14), 1-17. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iujad/issue/24487/323497> adresinden erişildi.
- Pennisi, P., Tonacci, A., Tartarisco, G., Billeci, L., Ruta, L., Gangemi, S. & Pioggia, G. (2016). Autism and social robotics: A systematic review. *Autism Research*, 9(2), 165-183.
- Piaget, J. (1962). The relation of affectivity to intelligence in the mental development of the child. *Bulletin of the Menninger clinic*, 26(3), 129.
- Putnam, C. & Chong, L. (2008). Software and technologies designed for people with autism: what do users want? In *Proceedings of the 10th international ACM SIGACCESS conference on Computers and accessibility* (pp. 3-10).
- Reece, A. (2015). *The interaction between music and language in learning and recall in children with autism spectrum condition*. Doctoral dissertation, University of Roehampton).
- Sakarkaya, S., Onuray Eğilmez, H. & Engür, D. (2019). Müzik Eğitiminin Hafif Düzey Zihinsel Engelli Öğrencilerin Sosyalleşme Düzeylerine Etkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 35-43. <https://doi.org/10.18506/anemon.453753>
- Saldaña, C. (2016). Children with disabilities: constructing metaphors and meanings through art. *International Journal of Special Education*, 31(1), 88-96.
- Sarıca, A. D. (2019). Zihin yetersizliği ile ilgili temel kavramlar sınıflandırma nedenler görülme sıklığı. Ümit Şahbaz (Ed.) *Zihin Yetersizliği ve Otizm Spektrum Bozukluğu* içinde (s.38-61). Ankara: Vize.
- Sharda, M., Tuerk, C., Chowdhury, R., Jamey, K., Foster, N., Custo-Blanch, M., ... & Hyde, K. (2018). Music improves social communication and auditory-motor connectivity in children with autism. *Translational psychiatry*, 8(1), 231.

- Simpson, K., Keen, D. & Lamb, J. (2013). The use of music to engage children with autism in a receptive labelling task. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 7(12), 1489-1496.
- Soydan, C. (2018). *Bilişim teknolojileri öğretmeni rehberliğinde branş öğretmenlerinin dijital materyal geliştirme süreçlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Şahin, T. Y. & Yıldırım, S. (1999). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*, Ankara: Anı.
- Tekin-İftar, E. & Kırcaali İftar, G. (2014). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri*. Ankara: Vize.
- Topoğlu, O. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 730–743. doi:10.14687/ijhs.v11i2.3020
- Töret, G. & Dağlarlı, E. (2021). OSB’de ileri düzey teknoloji ve açıklanabilir yapay zekâ uygulamaları. G.Töret (Ed.). *Özel Gereksinimli Bireylerde Destekleyici İleri Düzey Teknolojiler içinde* (s.5-31), Ankara: Nobel.
- Travers, J. C., Higgins, K., Pierce, T., Boone, R., Miller, S. & Tandy, R. (2011). Emergent literacy skills of preschool students with autism: A comparison of teacher-led and computer-assisted instruction. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 326-338.
- Tunç, T. & Bulut, F. (2016). Müzik öğretmeni adaylarının müzik öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 308–314. http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/31.turgay_tunc.pdf adresinden erişilmiştir.
- Turan, D. (2006). *Özel eğitimde müzikten yararlanmada karşılaşılan sorunlarla ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu (2021). *Türkçe sözlük*. <https://sozluk.gov.tr> adresinden erişildi.
- Ünal, M., Ece, A. S. & Yıkılmış, A. (2016). Zihin Engelli Çocuklara Öz Bakım Becerilerinin Şarkı Yoluyla Öğretilmesi Teaching Self-Care Skills To Mentally Retarded Children With The Song. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,

8 (17), 139-153. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/makusobed /issue/45268/567020> adresinden erişildi.

Ülke-Kürkçüoğlu, B., Bozkurt, F. & Çuhadar, S. (2015). Effectiveness of Instruction Performed through Computer-Assisted Activity Schedules on On-Schedule and Role-Play Skills of Children with Autism Spectrum Disorder. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 15(3), 671-689.

Vasquez, E., Nagendran, A., Welch, G. F., Marino, M. T., Hughes, D. E., Koch, A. & Delisio, L. (2015). Virtual learning environments for students with disabilities: A review and analysis of the empirical literature and two case studies. *Rural Special Education Quarterly*, 34(3), 26-32.

Vygotsky, L.S. (1967). Play and its role in the mental development of the child. *Soviet Psychology*, 5, 6-18.

Warren, Z. E., Zheng, Z., Swanson, A. R., Bekele, E., Zhang, L., Crittendon, J. A., ... & Sarkar, N. (2015). Can robotic interaction improve joint attention skills?. *Journal of autism and developmental disorders*, 45, 3726-3734.

Yaman, G. (2018). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara matematik becerilerinin öğretimi için bir mobil uygulamanın geliştirilmesi ve bu uygulamanın etkililiğinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Yıkılmış, A., Terzioğlu, N.K., Kot, M. & Aktaş, B. (2017). Özel eğitim öğretmenlerinin derslerde oyun ve şarkıyı kullanma durumları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 1548-1583.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yıldırım, P. & Albuz, A. (2010). Zihinsel engelli çocuklara kavram öğretiminde müziğin kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 233-244.

Yılma, G. & Uçan, B. (2014). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda müzik aletlerinin görsel destekli algılanabilirliği üzerine bir çalışma (İstanbul/Sancaktepe Örneği). *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC* 4 (1)

- Yılma Şakalar, G. (2017). *Türkiye’de eğitilebilir zihinsel engelli çocukların özel eğitim müzik derslerinde kullanılacak bir bilgisayar destekli müzik dersi modülü tasarımı (İstanbul örneği)*. Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, F. E., Topaloğlu, G. & Akyüzlüer, M. (2014). Grupla yapılan müzik etkinliğinin otizmli çocukların sosyal becerilerine etkisinin betimlenmesi. *Bartın Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 252-276.
- Yoon, S. (2021). A Music Technology-Based Interactive Music-Making for Improving the Social Communication Skills of Children With Autism Spectrum Disorder. *Journal of Music and Human Behavior*, 18(2), 19-43.
- Yükseköğretim Kurulu (2020). YÖK’ten Eğitim Fakültelerine Yetki Devri Kararı. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/egitim-fakultelerine-yetki-devri.aspx> sayfasından erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu (2023). Özel Eğitim Öğretmenliği Lisans Programı. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Ozel_Egitim_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Yükselsin, İ. Y. & Berrakçay, O. (2010). Bir müziksel terapi modeli olarak etkileşimli ritim tekrarı alıştırmalarının otizm spektrum bozuklukları olan çocuklardaki problem davranışların azaltılmasındaki etkileri. *Journal of International Social Research*, 3(10), 661-673.
- Zheng, Z., Young, E. M., Swanson, A. R., Weitlauf, A. S., Warren, Z. E. & Sarkar, N. (2015). Robot-mediated imitation skill training for children with autism. *IEEE Transactions on Neural Systems and Rehabilitation Engineering*, 24(6), 682-691.

EKLER

EK 1. Öğretmen Dönüt Formu

ÖĞRETMEN DÖNÜT FORMU

Değerli öğretmen katılımcı;

Daha önce sizlerle müzik ve oyun dersine ilişkin görüşmeler yapılmış ve sonrasında hazırlanan taslak dijital materyale ilişkin görüşlerinize başvurulmuştur. Sizlerden gelen önerilerle dijital materyal tekrar tasarlanmıştır. Hazırlanan materyalin son haline ilişkin tekrar görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu kapsamda oluşturulan web sayfasının içeriği aşağıdaki tabloda maddeler halinde sunulmuştur. Tablonun solundaki sütunda ilgili sayfaya ilişkin açıklama ve o sayfanın linki bulunmaktadır. Açıklamayı okuduktan sonra ilgili linke tıklayarak sayfayı görünüz. Sayfayı inceledikten sonra yeterli olduğunu düşünüyorsanız UYGUN kutucuğunu işaretleyiniz. Eğer sayfanın geliştirilmesini istiyorsanız DÜŞÜNCELER kutucuğuna geliştirilmesini istediğiniz hususları yazınız.

Web sayfasının ANASAYFA linki için [tıklayınız](#).

AÇIKLAMA	UYGUN	DÜŞÜNCELER
<p>Daha önceki tasarımda metin şeklinde sunulan site kılavuzu bu tasarımda erişim ve kullanım kolaylığı sağlamak için ana sayfaya eklenmiş ve video halinde sunulmuştur. SİTE TANITIM VİDEOSU'na ulaşmak için TIKLAYINIZ.</p> <p>Ana sayfada bulunan haydi başlayalım butonuna veya kahverengi barın sayfanın üst tarafında bulunan kahverengi çubuğun üzerinde bulunan ANA MENÜ yazısını tıklayarak ana menüye ulaşabilirsiniz.</p>		

<p>Web sayfasının ana içerikleri ANA MENÜ'de ve sayfanın üst tarafında bulunan kahverengi çubuk üzerinde toplanmıştır.</p> <p>Web sayfasının görüntüsünün öğrenciler için daha ilgi çekici hale getirilmesi için açılır pencereler ve görsel öğeler kullanılmıştır. Ana menünün ilk sayfası müziklerdir. Bu sayfanın altında derslerde kullanabileceğiniz klasik müzikler, halk müzikleri, pop müzikler, çocuk şarkıları, milli manevi günlere ait videolu müzik örneklerine yer verilmiştir. MÜZİKLER menüsünü ulaşmak için <u>TIKLAYINIZ.</u></p>		
<p>Ana menünün ikinci sayfası oyunlardır. Bu menünün içerikleri öğrenci seviyesine göre dört kademeye ayrılmış görsel öğelerle desteklenmiştir. OYUNLAR menüsünü ulaşmak için <u>TIKLAYINIZ.</u></p>		
<p>Ana menünün üçüncü sayfası seslerdir. Bu menünün altında müzik ve oyun dersinin içeriğinde bulunan insan sesleri hayvan sesleri canlı sesleri taşıt sesleri doğal seslerine ilişkin örnekler sunulmuştur. SESLER sayfasına ulaşmak için <u>TIKLAYINIZ.</u></p>		
<p>Ana menünün dördüncü sayfası enstrümanlardır. Bu sayfanın altında Orff Çalgıları, vurmali çalgılar, telli çalgılar ve üflemeli çalgılar bulunmaktadır. İlgili sayfaların altında enstrüman görselleri ve enstrüman seslerine yer verilmiştir. ENSTRÜMANLAR sayfasına ulaşmak için <u>TIKLAYINIZ.</u></p>		
<p>Ana menünün beşinci sayfası materyal geliştirmedir. Bu sayfanın altında derslerde kullanabileceğiniz basit çalgıların üretilmesine ilişkin videolar bulunmaktadır. MATERYAL GELİŞTİRME sayfasına ulaşmak için <u>TIKLAYINIZ.</u></p>		

<p>Ana menünün altıncı sayfası uygulama örnekleridir. Bu sayfada 3 şarkı örneğine ve oyun videolarına yer verilmiştir. Şarkı örneklerinin her biri kazanımlar ve uygulama açıklamaları ile detaylı olarak sunulmuştur. Ayrıca oyun videoları altında müzikal öğelerin öğretiminin yapıldığı sekiz adet oyun örneğine de yer verilmiştir. UYGULAMA ÖRNEKLERİ sayfasına ulaşmak için <u>TIKLAYINIZ.</u></p>		.
<p>Ana sayfanın üst tarafında bulunan kahverengi çubuğun ikinci menüsü öğretim programıdır. Bu menünün altında müzik ve oyun dersinin öğrenme alanlarına göre tüm program bulunmaktadır. Bu sayfaya tıkladığınız zaman beş öğrenme alanını ve göreceksiniz hangi alanla ilgili kaynaklara ulaşmak istiyorsanız o linke tıklayınız. ÖĞRETİM PROGRAMI sayfasına ulaşmak için <u>TIKLAYINIZ.</u></p>		
<p>Bu sayfanın üst tarafında bulunan kahverengi çubuğun üçüncü menüsü bilgi havuzudur. Bu menünün altında öğretmenlerimiz müzik ve oyun dersine ilişkin yapılmış akademik çalışmaları ve Millî Eğitim Bakanlığı kaynaklarına ulaşabilirler. BİLGİ HAVUZU sayfasına ulaşmak için <u>TIKLAYINIZ.</u></p>		

EK 2. Akademisyenler için Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU (Akademisyen)

(ORTA-AĞIR ZİHİNSEL ENGELİ VE OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÖĞRENCİLER İÇİN MÜZİK VE OYUN DERSİ (I. KADEME) ÖĞRETMEN YARDIMCI DİJİTAL MATERYAL GELİŞTİRME ÇALIŞMASI)

Sayın Katılımcı,

Bu form, “Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler İçin Müzik ve Oyun Dersi (I. kademe) Öğretmen/Aile Yardımcı Dijital Materyal Geliştirme Çalışması” başlıklı doktora tezine kaynak teşkil etmek üzere, özel eğitim ve müzik eğitimi alanında uzman kişilerin görüşlerine başvurulmak üzere hazırlanmıştır.

Araştırmada; uzman görüşleri doğrultusunda orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere sunulan müzik ve oyun dersi için yardımcı dijital materyal geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu bağlamda geliştirilmesi planlanan yardımcı dijital materyalin, müzik ve oyun dersinde öğrencilere sunulan eğitimin etkililiğinin artırılmasına katkı sağlaması bakımından önemli görülmektedir

Size yöneltilen sorulara ilişkin vereceğiniz yanıtlar, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere verilen eğitimin daha nitelikli hale gelmesine önemli ölçüde katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda kimlik bilgileriniz ve yanıtlarınız gizli tutulacak, sonuçlar, görüşme yapılan bireylerle bağlantı kurulmayacak şekilde değerlendirilecektir.

Müzik eğitimi, özel eğitim uzmanı akademisyenler ve müzik öğretmenleri ile yapılacak görüşme süreci, iki aşamalı olarak planlanmaktadır.

1. aşamada;

Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu çerçevesinde, uzman kişiler ve özel eğitim kurumlarında görev yapan müzik öğretmenlerinden orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için müzik ve oyun dersi/eğitimi konusunda mevcut durumu değerlendirilmeleri ve tespit ettikleri problem alanlarının çözümüne yönelik önerilerde bulunmaları istenecektir.

2. aşamada;

Uzman ve müzik öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde oluşturulan yardımcı dijital materyal, uzman kişilerin ve müzik öğretmenlerinin görüşüne sunulacak, yapılacak son değerlendirmeler doğrultusunda dijital materyale son şekli verilerek doktora tezi olarak raporlaştırılacaktır.

Size yöneltilen sorulara, mesleki deneyimlerinizin rehberliğinde vereceğiniz her bir yanıtın, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere verilen eğitimin daha iyi seviyeye çıkarılması bakımından çok değerli olduğunu bilmenizi ister; araştırmaya sağlayacağınız katkılardan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Form kişisel bilgiler ve görüşme soruları olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır, formun doldurulması için ayırmanız gereken süre, açık uçlu sorulara vereceğiniz yanıtlara göre değişkenlik göstermekle birlikte en fazla 30 dk. içerisinde tamamlanabileceği öngörülmektedir.

Aydın ERDEM

Doktora Öğrencisi

İletişim Bilgileri:

Telefon :

e-posta :

Birinci Aşama

Birinci Bölüm

Bu bölümde görüşme yapılacak akademisyenlere ait kişisel bilgiler yer almaktadır. (ad-soyad ve e-posta bilgileri isteğe bağlı olarak doldurulacak olup, yayımlanan araştırma sonuçlarında ad-soyad ve e-posta bilgilerine hiçbir şekilde yer verilmeyecektir.)

Adınız Soyadınız (isteğe bağlı)

e-posta adresiniz (gerektiğinde iletişime geçmek üzere istenmektedir.)

Öğrenim durumunuzu belirtiniz

Lisans

Yüksek Lisans

Doktora

Akademik unvanınız?

Dr. Öğretim Üyesi

Doçent Dr.

Profesör Dr.

Mesleki deneyiminiz nedir?

1-5 yıl

6-10 yıl

11-15 yıl

16-20 yıl

21-25 yıl

26-30 yıl

31 yıl ve üzeri

Uzmanlık alanınız?

Özel Eğitim

Müzik Eğitimi

İkinci Bölüm

Bu bölümde görüşme soruları yer almaktadır.

1. Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin eğitimlerinde müzik ve oyun etkinlikleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

2. Sizce bir özel eğitim öğretmenin müzik derslerini işleyebilmesi için sahip olması gereken bilgi ve beceriler nelerdir?

Sonda Soru- Özel eğitim öğretmeninin müzik ve oyun dersini işleyebilmesi için müzik bilgisine sahip olması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sonda Soru- Özel eğitim öğretmeninin müzik ve oyun dersini işleyebilmesi için enstrüman çalabilmesi gerektiği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sonda Soru- Özel eğitim öğretmeninin müzik ve oyun dersini işleyebilmesi için şarkı söyleyebilmesi gerektiği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sonda Soru-- Özel eğitim öğretmeninin bir okul şarkısına çalgı ile eşlik etmesi veya bu çalgıyı öğrenciye kullandırması gerektiği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sonda Soru-- Özel eğitim öğretmeninin bir okul şarkısı eşliğinde çocuklara oyunlar oynatabilmesi gerektiği hakkında ne düşünüyorsunuz?

3. Yukarıda bahsedilen bilgi ve beceriler kapsamında özel eğitim bölümünden mezun bir öğretmenin müzik ve oyun dersinde işlenen konular hakkındaki yetkinliği için neler düşünüyorsunuz?

Sonda Soru- Özel eğitim öğretmeninin hangi alanlarda sorun yaşayabileceğini öngörmektesiniz?

4. Müzik dersine ilişkin hazırlanacak dijital materyalde özel eğitim öğretmenlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için sizce hangi destekleyici bilgiler olmalıdır?

Sonda Soru- Müzik dersine ilişkin hazırlanacak dijital materyalde sizce hangi görsel (video vb.) materyaller olmalıdır?

Sonda Soru- Müzik dersine ilişkin hazırlanacak dijital materyalde sizce hangi işitsel (şarkı vb.) materyaller olmalıdır?

Sonda Soru- Müzik dersine ilişkin hazırlanacak dijital materyalde sizce hangi materyal geliştirme (küçük çalgılar yapma vb.) materyalleri olmalıdır?

5. Araştırma konusu ile ilgili diğer önerileriniz nelerdir?

Görüşme sona ermiştir, ilginiz ve katkılarınız için teşekkür ederim.

EK 3. Öğretmenler için Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU (Öğretmen)

(ORTA-AĞIR ZİHİNSEL ENGELİ VE OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÖĞRENCİLER İÇİN MÜZİK VE OYUN DERSİ (I. KADEME) ÖĞRETMEN YARDIMCI DİJİTAL MATERYAL GELİŞTİRME ÇALIŞMASI)

Sayın Katılımcı,

Bu form, “Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler İçin Müzik ve Oyun Dersi (I. kademe) Öğretmen/Aile Yardımcı Dijital Materyal Geliştirme Çalışması” başlıklı doktora tezine kaynak teşkil etmek üzere, özel eğitim ve müzik eğitimi alanında uzman kişilerin görüşlerine başvurulmak üzere hazırlanmıştır.

Araştırmada; uzman görüşleri doğrultusunda orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere sunulan müzik ve oyun dersi için yardımcı dijital materyal geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu bağlamda geliştirilmesi planlanan yardımcı dijital materyalin, müzik ve oyun dersinde öğrencilere sunulan eğitimin etkililiğinin artırılmasına katkı sağlaması bakımından önemli görülmektedir

Size yöneltilen sorulara ilişkin vereceğiniz yanıtlar, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere verilen eğitimin daha nitelikli hale gelmesine önemli ölçüde katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda kimlik bilgileriniz ve yanıtlarınız gizli tutulacak olup; sonuçlar, görüşme yapılan bireylerle bağlantı kurulmayacak şekilde değerlendirilecektir.

Müzik eğitimi ve özel eğitim uzmanı akademisyenler, müzik öğretmenleri ve aileler ile yapılacak görüşme süreci, iki aşamalı olarak planlanmaktadır.

1. aşamada;

Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu çerçevesinde, uzman kişiler ve özel eğitim kurumlarında görev yapan müzik öğretmenleri ve ailelerden orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için müzik ve oyun dersi/eğitimi konusunda mevcut durumu değerlendirilmeleri ve tespit ettikleri problem alanlarının çözümüne yönelik önerilerde bulunmaları istenecektir.

2. aşamada;

Uzman ve müzik öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde oluşturulan yardımcı dijital materyal, uzman kişilerin ve müzik öğretmenlerinin görüşüne sunulacak, yapılacak son değerlendirmeler doğrultusunda dijital materyale son şekli verilerek doktora tezi olarak raporlaştırılacaktır.

Size yöneltilen sorulara, mesleki deneyimlerinizin rehberliğinde vereceğiniz her bir yanıtın, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere verilen eğitimin daha iyi seviyelere çıkarılması bakımından çok değerli olduğunu bilmenizi ister; araştırmaya sağlayacağınız katkılardan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Form kişisel bilgiler ve görüşme soruları olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır, formun doldurulması için ayırmanız gereken süre, açık uçlu sorulara vereceğiniz yanıtlara göre değişkenlik göstermekle birlikte en fazla 30 dk. içerisinde tamamlanabileceği öngörülmektedir.

Aydın ERDEM

Doktora Öğrencisi

İletişim Bilgileri:

Telefon :

e-posta :

Birinci Aşama

Birinci Bölüm

Bu bölümde görüşme yapılacak öğretmenlere ait kişisel bilgiler yer almaktadır. (ad-soyad ve e-posta bilgileri isteğe bağlı olarak doldurulacak olup, yayımlanan araştırma sonuçlarında ad-soyad ve e-posta bilgilerine hiçbir şekilde yer verilmeyecektir.)

Adınız Soyadınız (isteğe bağlı)

e-posta adresiniz (gerektiğinde iletişime geçmek üzere istenmektedir.)

Öğrenim durumunuzu belirtiniz

Lisans

Yüksek Lisans

Doktora

Mesleki deneyiminiz nedir?

1-5 yıl

6-10 yıl

11-15 yıl

16-20 yıl

21-25 yıl

26-30 yıl

31 yıl ve üzeri

İkinci Bölüm

Bu bölümde görüşme soruları yer almaktadır.

- 1. Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin eğitimlerinde müzik ve oyun dersi/etkinlikleri hakkında ne düşünüyorsunuz?**
- 2. Müzik ve oyun dersi öğretim programının öğrencilerin bilişsel, sosyal, duygusal, psikomotor, dil ve iletişim becerilerinin gelişimine sağladığı destek hakkında ne düşünüyorsunuz?**
- 3. Sizce bir özel eğitim öğretmenin müzik ve oyun derslerini işleyebilmesi için sahip olması gereken bilgi ve beceriler nelerdir?**

Sonda Soru- Özel eğitim öğretmeninin müzik ve oyun dersini işleyebilmesi için müzik bilgisine sahip olması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sonda Soru- Özel eğitim öğretmeninin müzik ve oyun dersini işleyebilmesi için enstrüman çalabilmesi gerektiği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sonda Soru- Özel eğitim öğretmeninin müzik ve oyun dersini işleyebilmesi için şarkı söyleyebilmesi gerektiği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sonda Soru-- Özel eğitim öğretmeninin bir okul şarkısına çalgı ile eşlik etmesi veya bu çalgıyı öğrenciye kullandırması gerektiği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sonda Soru-- Özel eğitim öğretmeninin bir okul şarkısı eşliğinde çocuklara oyunlar oynatabilmesi gerektiği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Sonda Soru-- Yukarıda bahsedilen beceriler kapsamında müzik ve oyun dersini işlerken en çok zorlandığınız konular / alanlar hangileri olmaktadır?

4. Müzik ve oyun dersi programında bulunan Orff-Suzuki-Dalcroze-Kodaly gibi müzik öğretim yöntemlerini derslerde hangi düzeyde kullanıyorsunuz?

5. Müzik ve oyun dersini işlerken kullanmak için görsel ve işitsel materyale ulaşma yollarınız nelerdir?

*Sonda Soru--*Ulaştığımız materyaller dersin işlenmesine ilişkin ihtiyaçlarınızı ne kadar karşılamaktadır?

6. Sizin müzik ve oyun dersinde yardımcı kaynak olarak kullanabileceğiniz, müzik ve oyun dersi konularını kapsayan (çocukların seviyelerine uygun müzikler, oyunlar, rontlar, materyal geliştirme yöntemleri ve buna benzer içerikleri barındıran) bir dijital materyal (web sayfası) geliştirilmesi ve kullanıcılara sunulması hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

7. Sizce geliştirilmesi planlanan dijital materyalde, alandaki eksikliklerin giderilmesi için müzik ve oyun dersine ilişkin hangi destekleyici bilgiler/görsel ve işitsel materyaller olmalıdır?

8. Araştırma konusu ile ilgili diğer önerileriniz nelerdir?

Görüşme sona ermiştir, ilginiz ve katkılarınız için teşekkür ederim.

EK 4. Etik Komisyon İzni

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-300445
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

28.02.2022

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı **Doktora Öğrencisi Aydın ERDEM'in, Prof.Sadık ÖZÇELİK'in** danışmanlığında yürüttüğü "*Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler İçin Müzik ve Oyun Dersi Öğretmen/Aile Yardımcı Dijital Materyal Geliştirme Çalışması*" adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **25.01.2022** tarih ve **02** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2022 - 244

EK 5. MEB Araştırma İzni

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : E-49614598-605.01-46829083
Konu : Araştırma Uygulama İzin Talebi

30.03.2022

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi: a) Gazi Üniversitesi Rektörlüğü'nün 07/03/2022 tarihli ve E-17311665-044-307964 sayılı yazısı.
b) Millî Eğitim Bakanlığı'nın 21/01/2020 tarihli ve 2020/2 Nolu Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesi.

İlgi (a) yazı ile Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Aydın ERDEM'in "Orta-Ağır Zihinsel Engelli ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler İçin Müzik ve Oyun Dersi Öğretmen/Aile Yardımcı Dijital Materyal Geliştirme Çalışması" konulu çalışmasına veri sağlamak amacıyla anket çalışması yapma iznine ilişkin ilgi yazı ve ekleri Bakanlığımız tarafından incelenmiştir.

Bakanlığımıza bağlı resmi/özel okul ve kurumlarda öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin katılımıyla yapılması planlanan uygulamanın covid-19 tedbirlerine uyulması ve denetimi il/ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre; onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan, veri toplama araçlarının uygulanmasına ilgi (b) Genelge doğrultusunda izin verilmiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

GAZILI OLMAK AYRICALIKTIR..